

รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

**Risk Management Model of Academic Affairs in Basic Education Schools
under the Office of Basic Education Commission in Southern Thailand**

สุภาวดี ดวงจันทร์

Supawadee Duangjan

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of

Doctor of Education in Educational Administration

Prince of Songkla University

2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

ผู้เขียน นางสุภาวดี ดวงจันทร์

สาขาวิชา การบริหารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....

.....ประธานกรรมการ

(ดร.เรชา ชูสุวรรณ)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิชัย เนียมเทศ)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

.....กรรมการ

(ดร.เรชา ชูสุวรรณ)

.....

.....กรรมการ

(ดร.ชวลิต เกิดทิพย์)

(ดร.ชวลิต เกิดทิพย์)

.....

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระยุทธ ชาคะกาญจน์)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็น
 ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
 การศึกษา

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพล ศรีชนะ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ดร.เรชา ชูสุวรรณ)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(นางสุภาวดี ดวงจันทร์)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ

(นางสุภาวดี ดวงจันทร์)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ชื่อวิทยานิพนธ์	รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้
ผู้เขียน	นางสุภาวดี ดวงจันทร์
สาขาวิชา	การบริหารการศึกษา
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นวิจัยที่ดำเนินการ โดยอาศัยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้ (2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ งานวิจัยนี้แบ่งได้เป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 มีการดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์เอกสาร ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน 9 คน ขั้นตอนที่ 3 สันทนาการกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน เพื่อพิจารณาเพิ่มเติมองค์ประกอบและตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการ ขั้นตอนที่ 4 คัดกรองตัวแปรขององค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน จากนั้นผู้วิจัยสังเคราะห์และสรุปเป็นตัวแปรขององค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ ระยะที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน คือ ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ จำนวน 330 โรงเรียน โดยส่งแบบสอบถาม 660 ฉบับ ได้รับคืน 548 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 83.03

ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ความเสี่ยงด้านการบริหารหลักสูตร องค์ประกอบที่ 2 ความเสี่ยงด้านการจัดการเรียนการสอน องค์ประกอบที่ 3 ความเสี่ยงด้านการวัดและประเมินผล

2. รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 องค์ประกอบที่ 1 ความเสี่ยงด้านการบริหารหลักสูตร มีการบริหารความเสี่ยงด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ระบุความเสี่ยง 2) ประเมินความเสี่ยง 3) การจัดการความเสี่ยง และ 4) การสรุปและรายงานผล ประกอบด้วย ความเสี่ยง 4 ตัวแปร คือ 1. ความรู้ความเข้าใจในการ

จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2. การใช้หลักสูตรสถานศึกษา 3. การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และ 4. การประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร

2.2 องค์ประกอบที่ 2 ความเสี่ยงด้านการจัดการเรียนการสอน มีการบริหารความเสี่ยงด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ระบุความเสี่ยง 2) ประเมินความเสี่ยง 3) การจัดการความเสี่ยง และ 4) การสรุปและรายงานผล ประกอบด้วย ความเสี่ยง 4 ตัวแปร คือ 1. ความรู้ความสามารถของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ 2. วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3. การใช้สื่อการสอน และ 4. การนิเทศการสอน

2.3 องค์ประกอบที่ 3 ความเสี่ยงด้านงานวัดและประเมินผล มีการบริหารความเสี่ยงด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ระบุความเสี่ยง 2) ประเมินความเสี่ยง 3) การจัดการความเสี่ยง และ 4) การสรุปและรายงานผล ประกอบด้วย ความเสี่ยง 3 ตัวแปร คือ 1. การวางแผนการวัดผลและประเมินผลระดับสถานศึกษา 2. การดำเนินการวัดผลและประเมินผล และ 3. การสรุปรายงานผล

Thesis Title	Risk Management Model of Academic Affairs in Basic Education Schools under the Office of Basic Education Commission in Southern Thailand
Author	Mrs. Supawadee Duangjan
Major Program	Educational Administration
Academic Year	2015

ABSTRACT

This research was a quantitative and qualitative method study aimed to (1) analyze factors for risk management model of academic affairs in Basic Education Schools under the Office of Basic Education Commission in Southern Thailand, and (2) propose the risk management model of academic affairs in Basic Education Schools under the Office of Basic Education Commission in Southern Thailand. This study was separated into 2 phases as follows; Phase 1 the data was processed through 4 steps comprising 1) document analysis, 2) the in-depth interview with 9 school administrators, 3) factors and risk variables of academic affairs were considered and appended by Focus Group Discussion with 12 experts, and 4) the variables screening of risk management factors in academic affairs was examined by 9 experts. Subsequently, the researcher synthesizes and summarizes the variables of risk management factors in academic affairs. In phase 2, confirmatory factor analysis was proceeded with 330 school administrators and chiefs of academic department in Basic Education Schools under the office of Basic Education Commission in Southern Thailand through 660 questionnaires that a percentage of 548 returned issues were calculated at 83.03.

The findings revealed as follows;

1. Risk management factors of academic affairs in Basic Education Schools under the Office of Basic Education Commission in Southern Thailand were composed of 3 factors ; 1) risk of curriculum management, 2) risk of learning and instructional management, and 3) risk of measurement and evaluation.
2. The risk management model of academic affairs in Basic Education Schools under the Office of Basic Education Commission in Southern Thailand consisted of 3 factors as mentions above;

2.1 Risk of curriculum management is operated by 4 steps including 1) specify risk, 2) evaluate risk, 3) manage risk, and 4) summarize and report a result. It was composed of 4 variables; knowledge and understanding for school curriculum, implication of school curriculum, participation in curriculum, and curriculum evaluation and development

2.2 Risk of learning and instructional management is operated by 4 steps including 1) specify risk, 2) evaluate risk, 3) manage risk, and 4) summarize and report a result. It was composed of 4 variables; teacher's knowledge and capacity for learning management design, student-centered management techniques, instructional media application, and instructional supervision.

2.3 Risk of measurement and evaluation is operated by 4 steps including 1) specify risk, 2) evaluate risk, 3) manage risk, and 4) summarize and report a result. It was composed of 3 variables; school-level planning for measurement and evaluation, process of measurement and evaluation, and a summary.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก ดร.เรชา ชูสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ตลอดจน ดร. ชวลิต เกิดทิพย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอูเซ็ง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของอาจารย์และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ตลอดจน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิชัย เนียมเทศ ประธานกรรมการสอบ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระยุทธ ชาตะกาญจน์ กรรมการสอบ ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่กรุณาให้แนวความคิด คำปรึกษา คำแนะนำ เพื่อปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ให้สำเร็จสมบูรณ์และสามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้บริหาร โรงเรียนและครูหัวหน้างานวิชาการซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคน ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาให้สัมภาษณ์ สละเวลาอันมีค่ามาร่วมสนทนากลุ่มร่วมวิพากษ์ให้คำแนะนำและข้อเสนอต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษาองค์ประกอบตลอดจน การหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ตรวจสอบ คัดกรององค์ประกอบและรูปแบบที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นให้มีความสมบูรณ์ ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่ภาควิชาการบริหารการศึกษาที่อำนวยความสะดวกทุกประการ ตลอดจนเพื่อนพี่น้องนักศึกษาคุณฐิบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาทุกท่าน บุคลากร โรงเรียนบ้านหนองนายขี้ และ โรงเรียนวัดโคกสมานคุณที่ให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือด้วยดีตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ อนึ่ง ผู้วิจัยหวังว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีประโยชน์ จึงขอมอบส่วนดีทั้งหมดนี้ให้แก่เหล่าคณาจารย์ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและขอมอบความกตัญญูกตเวทิตาคุณ แด่บิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่สำคัญยิ่งขอขอบคุณความรักและความห่วงใย จากพ่อ แม่ พี่น้องครอบครัวดวงจันทร์ที่ให้กำลังใจมาตลอดจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

สุภาวดี ดวงจันทร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(5)
ABSTRACT.....	(7)
กิตติกรรมประกาศ.....	(9)
สารบัญ.....	(10)
รายการตาราง.....	(14)
รายการภาพประกอบ.....	(16)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยง	12
ความหมายของความเสี่ยง	12
การบริหารความเสี่ยง	13
แนวทางการบริหารความเสี่ยง	14
ความสำคัญของการบริหารความเสี่ยง	48
ประโยชน์จากการบริหารความเสี่ยง	48
แนวคิดเกี่ยวกับงานวิชาการ	49
ความหมายของงานวิชาการ	49
ความสำคัญของงานวิชาการ	51
ขอบข่ายของงานวิชาการ	56
หลักสูตร	77
การจัดการเรียนการสอน	82

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การนิเทศ	84
สื่อการสอน	89
การวัดผล	91
แนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบ	101
ความหมายของรูปแบบ.....	101
ประเภทของรูปแบบ.....	105
แนวทางการสร้างรูปแบบ	107
การตรวจสอบรูปแบบ	113
แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการรวบรวมข้อมูล	114
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	121
ระยะที่ 1 สร้างองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา	
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้.....	122
ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์เอกสาร.....	122
ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน.....	122
ขั้นตอนที่ 3 สนทนากลุ่ม.....	124
ขั้นตอนที่ 4 คัดกรองตัวแปรและสังเคราะห์องค์ประกอบการ	
บริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ.....	125
ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสังกัดสำนักงาน	
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้.....	126
ขั้นตอนที่ 1 ร่างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ.....	126
ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน.....	126
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	127
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	128
วิธีการสร้างเครื่องมือ.....	129
วิธีการเก็บข้อมูล	129
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	130

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	133
ผลการวิจัยระยะที่ 1.....	134
ผลการวิจัยระยะที่ 2.....	150
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	180
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	180
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	180
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	181
การเก็บข้อมูลการวิจัย.....	182
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	182
สรุปผลการวิจัย.....	183
การอภิปรายผล.....	185
ข้อเสนอแนะ.....	195
บรรณานุกรม	197
ภาคผนวก	217
ภาคผนวก ก การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	218
ภาคผนวก ข รายนามผู้ให้สัมภาษณ์	220
รายนามผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม	222
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการคัดกรองตัวแปร	223
รายนามผู้เชี่ยวชาญหาค่า IC	224
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์และคัดกรองตัวแปร	225
ภาคผนวก ง ดัชนีความสอดคล้องของคำถาม	228
1. ผลการวิเคราะห์ด้านหลักสูตรสถานศึกษา	229
2. ผลการวิเคราะห์ด้านการจัดการเรียนการสอน	229
3. ผลการวิเคราะห์ด้านงานวัดและประเมินผล	230
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์.....	231
ภาคผนวก ฉ ตัวอย่างเครื่องมือสำหรับการวิจัย.....	236
1. แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย.....	237
2. เอกสารประกอบสนทนากลุ่ม.....	245

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. แบบคัดกรองตัวแปร.....	263
4. แบบหาค่า IC.....	270
5. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	279
ประวัติผู้เขียน.....	291

Prince of Songkla University
Pattani Campus

รายการตาราง

ตาราง		หน้า
1	การกำหนดระดับคะแนนของความรุนแรงของความเสี่ยง	21
2	การกำหนดระดับคะแนนของ โอกาสในการเกิดความเสี่ยง.....	21
3	ตารางการจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยง (Risk Model Matrix)	22
4	ช่วงคะแนนการจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยง	22
5	แสดงประเด็นความสอดคล้องของขั้นตอนของแนวทางการบริหารความเสี่ยง.	45
6	แสดงประเด็นความสอดคล้องของขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ	72
7	แสดงการสุ่มของกลุ่มตัวอย่าง.....	128
8	สรุปประเด็นหลักและสาระสำคัญจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร.....	135
9	สรุปประเด็นหลักและสาระสำคัญจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร เกี่ยวกับ แนวคิดทฤษฎีเนื้อหาทางวิชาการ.....	136
10	แสดงผลการคัดกรองและสังเคราะห์ตัวแปรขององค์ประกอบของการบริหาร ความเสี่ยงของงานวิชาการ.....	147
11	แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบ แบบสอบถาม.....	154
12	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้.....	156
13	การตรวจสอบความเป็นองค์ประกอบ จากค่า KMO and Bartlett's Test of Sphericity	158
14	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารหลักสูตร.....	159
15	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน.....	161
16	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบวัดและประเมินผล.....	162
17	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของ งานวิชาการ.....	164
18	แนวทางการใช้รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ.....	168
19	จำนวนผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์องค์ประกอบ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคใต้.....	219

รายการตาราง(ต่อ)

ตาราง		หน้า
20	การคัดกรององค์ประกอบและตัวแปร.....	226
21	ค่าดัชนีสอดคล้องของข้อความ.....	229

Prince of Songkla University
Pattani Campus

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	กรอบแนวคิดการวิจัยรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน ภาคใต้.....	7
2	แผนผังภาพรวมของแนวการบริหารความเสี่ยง.....	24
3	ระดับความเสี่ยง (Degree of Risk).....	28
4	ขอบเขตและองค์ประกอบในการบริหารความเสี่ยง	31
5	แบบจำลองแนวทางกระบวนการบริหารความเสี่ยง Chesadaval Risk Cycle Model	32
6	แสดงกระบวนการบริหารความเสี่ยง.....	33
7	แบบจำลองแนวทางกระบวนการบริหารความเสี่ยง.....	35
8	ความสำคัญของงานวิชาการในสถานศึกษา.....	55
9	ขอบข่ายงานวิชาการ.....	64
10	แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้.....	94
11	แสดงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามรายการกลุ่มสาระการเรียนรู้.....	95
12	กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้.....	96
13	ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ.....	108
14	สัญลักษณ์ที่ใช้ในรูปแบบระบบแบบอนาล็อกแผนภูมิและแผนภาพ.....	110
15	โครงสร้างกระบวนการตามลำดับขั้นแนวตั้ง.....	111
16	โครงสร้างกระบวนการตามลำดับขั้นแนวนอน.....	111
17	โครงสร้างการเลือกวิถีโดยมีเงื่อนไข.....	112
18	โครงสร้างการเลือกวิถีอิสระ.....	112
19	โครงสร้างการกระทำซ้ำ ๆ	113
20	การจัดกลุ่มสนทนา.....	117
21	แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	132
22	ประเด็นความเสี่ยงงานวิชาการด้านการบริหารหลักสูตร.....	138
23	ประเด็นความเสี่ยงงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน.....	138
24	ประเด็นความเสี่ยงงานวิชาการด้านการนิเทศ.....	139

รายการภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
25	แสดงประเด็นความเสี่ยงงานวิชาการด้านสื่อการสอน..... 140
26	ประเด็นความเสี่ยงงานวิชาการด้านการวัดและประเมินผล..... 140
27	ร่างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา..... สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้..... 151
28	ร่างรูปแบบผลการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบการบริหารหลักสูตร..... 159
29	ร่างรูปแบบผลการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน..... 160
30	ร่างรูปแบบผลการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบการวัดและประเมินผล..... 162
31	การวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบเชิงยืนยันรูปแบบ..... 163
32	รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ฉบับสมบูรณ์..... 166
33	การจัดระดับความเสี่ยงและกลยุทธ์การจัดการความเสี่ยง..... 179
34	รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้..... 184

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารราชการแผ่นดินในปัจจุบันเป็นการบริหารราชการแนวใหม่ ที่มุ่งเน้นความสำเร็จเชิงยุทธศาสตร์ แนวทางการบริหารความเสี่ยงเป็นการปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ในหมวดที่ 3 มาตรา 9 (1) กำหนดให้ส่วนราชการต้องจัดทำแผนปฏิบัติราชการไว้เป็นการล่วงหน้า ได้กำหนดแผนการปฏิบัติราชการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 ในมิติที่ 4 ด้านการพัฒนาองค์กร ได้เลือกประเด็นการประเมินผล : การบริหารความเสี่ยงตัวชี้วัด ระดับความสำเร็จของการจัดทำระบบบริหารความเสี่ยงการบริหารความเสี่ยงถือได้ว่าเป็นกลไกที่สำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันองค์กรภาครัฐให้มีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ (High Performance Public Organization) และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนองค์กร เพื่อให้เป็นรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) การบริหารความเสี่ยงเป็นแนวทางการบริหารงานที่ควรนำมาประยุกต์ใช้อยู่ตลอดเวลา (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2550)

หน่วยงานภาครัฐได้เริ่มนำการบริหารความเสี่ยง มาใช้ในการบริหารจัดการภายในหน่วยงานตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 ตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 มาตรา 15 (3) (ก) (ค) ตามระเบียบฯ ข้อ 5 กำหนดให้หัวหน้าหน่วยงานภาครัฐได้นำมาตรฐานการควบคุมภายในไปใช้เป็นแนวทางสำหรับการจัดวางระบบการควบคุมภายในให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารสถานศึกษาให้เป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 นับเป็นการปฏิรูปการศึกษาทุกระบบของการศึกษา นอกจากนี้ ยังมีการปรับโครงสร้างการบริหารการศึกษาโดยให้มีองค์กรคณะบุคคลผู้แทนประชาชน ร่วมกำหนดนโยบายทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งหวังยกระดับการศึกษาของชาติให้ได้มาตรฐานและการจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงสามารถดำเนินการได้อย่างอิสระ คล่องตัว และรวดเร็วมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

การบริหารงานในปัจจุบันต้องยอมรับว่า เหตุผลเบื้องต้นที่สนับสนุนให้มีการบริหารความเสี่ยงในองค์กรก็คือ การที่ทุกองค์กรต้องพยายามสร้าง หรือเพิ่มมูลค่าให้กับผู้มีส่วนได้เสีย แม้ว่าความไม่แน่นอนหลายประการที่อาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินงาน มูลค่าขององค์กรจะเกิดขึ้นเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารในการตัดสินใจ และการกำหนดกลยุทธ์การบริหารงานในองค์กรนั้นๆ ซึ่งความไม่แน่นอนของการดำเนินงานในองค์กร เป็นเสมือนดาบสองคม คือ อาจก่อให้เกิดผลลัพธ์ในทางบวกถือว่าเป็นการให้โอกาสแก่องค์กร หรืออาจก่อให้เกิดทางลบ ซึ่งถือว่าเป็นความเสี่ยง ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องใช้โอกาสให้เป็นประโยชน์ในการกำหนดกลยุทธ์องค์กร หรือกำหนดระดับความเสี่ยงที่เหมาะสมที่องค์กรสามารถยอมรับได้เป็นการทำให้ผู้บริหารสามารถบริหารและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้สภาวะแวดล้อมที่มีความเสี่ยง (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2556) การบริหารความเสี่ยง คือ เครื่องมือการบริหารจัดการที่มีคุณค่า เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยป้องกัน รักษา และส่งเสริมให้องค์กรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กร การบริหารความเสี่ยงเป็นส่วนหนึ่งของระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดี (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2551) ผู้บริหารต้องทำความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่มีผลต่อองค์กร เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงนั้นจะมีเหตุแห่งความเสี่ยงที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจเป็นเหตุที่เกิดจากภายในองค์กรหรือเป็นเหตุที่เกิดจากปัจจัยภายนอกองค์กรเหตุแห่งความเสี่ยงนี้มีผลกระทบกับองค์กรตั้งแต่เล็กน้อยถึงขั้นล้มละลาย ดังนั้นองค์กรต้องเข้าใจและเข้าถึงความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ (นิรภัย จันท์สวัสดิ์, 2551)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายแจ้งให้สถานศึกษาปฏิบัติการจัดการบริหารความเสี่ยงอาศัยอำนาจตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 รวมไปถึงพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินต่างก็มีความตระหนักในเรื่องของการบริหารความเสี่ยงทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะมีนโยบายแจ้งให้สถานศึกษาปฏิบัติการจัดการบริหารความเสี่ยงแล้วก็ตาม แต่การบริหารจัดการในปัจจุบันก็ยังพบว่ามีการบริหารความเสี่ยงเพียงบางส่วน บางสถานศึกษาไม่ได้จัดทำการบริหารความเสี่ยงและบางสถานศึกษามีการจัดทำการบริหารความเสี่ยงแต่ไม่ครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษาทั้งหมด เช่น บริหารความเสี่ยงเฉพาะด้านงบประมาณ และหลักแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ในปี ค.ศ. 1995 (Economist Intelligence Unit, 1999) ที่มองว่า องค์กรมักจะมีมองว่าผู้บริหารระดับสูงคอยกำกับดูแลบุคลากรในองค์กรให้เห็นว่าการบริหารความเสี่ยงเป็นงานของทุกคน งานวิชาการนับเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุด (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) ทั้งนี้ เพราะโรงเรียนต้องรับผิดชอบในการพัฒนาเด็กนักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์และนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ทั้งนี้หาก

สถานศึกษาไม่ดำเนินการบริหารความเสี่ยงให้ครอบคลุมงานวิชาการก็จะทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุพันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาในด้านงานวิชาการ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการลดมูลเหตุแต่ละโอกาสที่สถานศึกษาจะเกิดความเสียหาย

การบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ จะช่วยนำพองค์การก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง ความเสี่ยงมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้ทุกวัน และทุกๆ งาน งานวิชาการ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่มีโอกาสจะเกิดขึ้นในอนาคต ความผิดพลาดหรือความสูญเสียที่จะตามมา ซึ่งสามารถนำไปสู่ความสูญเสียทางวิชาการของสถานศึกษาได้ ดังนั้น องค์กรภาครัฐ โดยเฉพาะสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นสถานศึกษาที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐานการศึกษาอย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยเฉพาะงานวิชาการนั้นยังมีปัญหาในการจัดการอยู่มาก โดยจะเห็นได้จากการศึกษาปัญหาในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน พบว่า มีปัญหาในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ซึ่งประกอบด้วย ด้านการบริหารหลักสูตร (ประเสริฐ ศรีบุญเรือง, 2548) ด้านการเรียนการสอน ด้านวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านห้องสมุด ด้านการนิเทศภายในงานวิชาการ และด้านประชุมอบรมทางวิชาการ (ประกอบ กุญ โปธิ์, 2545 ; กองแก้ว สีชมพู, 2549 ; สมพงษ์ นิยมลักษณ์, 2549 ; สมบัวคำ ชุมจันทร์, 2555) จากสภาพปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ซึ่งเป็นงานหลักของสถานศึกษาทั้งสิ้น และยังสอดคล้องกับแนวคิดของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2550) ที่ได้เสนอความเสี่ยงทางด้านการเรียนการสอน อันได้แก่ ความเสี่ยงในด้านการวัดและประเมินผล กระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร ตำราเอกสาร นอกจากนี้ ยังพบ ผลการวิจัยความเสี่ยงทางด้านการเรียนการสอน ได้แก่ ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอนของครู ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู และด้านคุณลักษณะของครู (สุริย์ลักษณ์ สาระฤทธิ์, 2553) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ นฤมล บิลหะยีอาวัง (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” พบว่า การบริหารความเสี่ยงของการบริหารวิชาการมีความเสี่ยงมากกว่างานอื่นๆ ในสถานศึกษาและสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวดี พวงคำ (2550) ที่ศึกษาเรื่อง “ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่จัดการศึกษาภาคบังคับในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1” พบว่า ค่าเฉลี่ยปัญหาสูงสุด ได้แก่ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา และในขณะที่ ผลการวิจัยของ ประจักษ์ ทองแจ่ม (2550) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามภารกิจของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2” พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีปัญหาด้านการบริหารงานวิชาการเป็นส่วนใหญ่ และผลงานวิจัยของ ดวงใจ

ช่วยตระกูล (2551) ที่ศึกษาเรื่อง “การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” พบว่า ความเสี่ยงมากที่สุดในภาพรวม คือความเสี่ยงทางด้าน การเรียนการสอน จากปัญหาที่พบนั่นคือความ จำเป็นที่ต้องมีการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ ด้วยเหตุที่ว่าผลสำเร็จของงานวิชาการ เป็นสิ่งช่วยยืนยันความสำเร็จในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาด้วย เป็นงานที่จะช่วยผู้ปกครองมีความเชื่อมั่น มั่นใจ และให้ความไว้วางใจในการที่จะนำบุตรหลานมาศึกษา เพราะถ้างานวิชาการของสถานศึกษามีความเข้มแข็งย่อมได้รับความไว้วางใจจากบุคคลอื่นและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาล้วนเป็นปัญหาที่ทำให้การบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร จึงมีผลกระทบต่อ การปฏิบัติ การจัดการบริหารความเสี่ยง อาศัยอำนาจตามมาตรา 12 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 ซึ่งหนึ่งในห้าแนวทางตามมาตราดังกล่าวคือ การตรวจราชการแบบการบริหารความเสี่ยง รวมไปถึงพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดทฤษฎีของนักศึกษามาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยที่จะศึกษาถึงรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการยกระดับคุณภาพของงานวิชาการในสถานศึกษาที่มีคุณภาพต่อไป

คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีคำถามการวิจัย 2 ข้อ ดังนี้

1. องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้มีองค์ประกอบใดบ้าง
2. รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ในการจัดการศึกษา ดังนี้

1. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารในระดับสูง เพื่อนำผลการวิจัยนี้ไปการวางแผนเพื่อพัฒนาบุคลากรในด้านการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะด้านงานวิชาการ
2. เป็นแนวทางให้ผู้บริหารโรงเรียนได้นำรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการที่มีคุณภาพไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา
3. เป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองเจตนารมณ์การจัดการบริหารความเสี่ยง ตามมาตรา 12 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 การตรวจราชการแบบการบริหารความเสี่ยง รวมไปถึงพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความคุ้มค่า ของการบริหารจัดการในสถานศึกษาภาครัฐสืบไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งที่จะนำเสนอรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ผู้วิจัยได้นำเสนอกรอบแนวคิดเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ประกอบด้วย 1) กรอบแนวคิดการบริหารความเสี่ยง 2) กรอบแนวคิดงานวิชาการ และระยะที่ 2 ประกอบด้วย กรอบแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ ดังนี้

แนวคิด ทฤษฎีการวิจัยในระยะที่ 1

1. กรอบแนวคิดการบริหารความเสี่ยง ตามแนวคิดของ Blanchard (2004) Rodrigues (2001) ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2550) Australia/New Zealand Standard (2004) Wilson (1999) Gray and Larson (2006) Randy Marchany (2002) Siri Thongsiri (2003) Project Management Institution (2001) Chapman and Simister (2004) Smith and Merrit (2002) เจริญ เจษฎาวัลย์ (2546) COSO

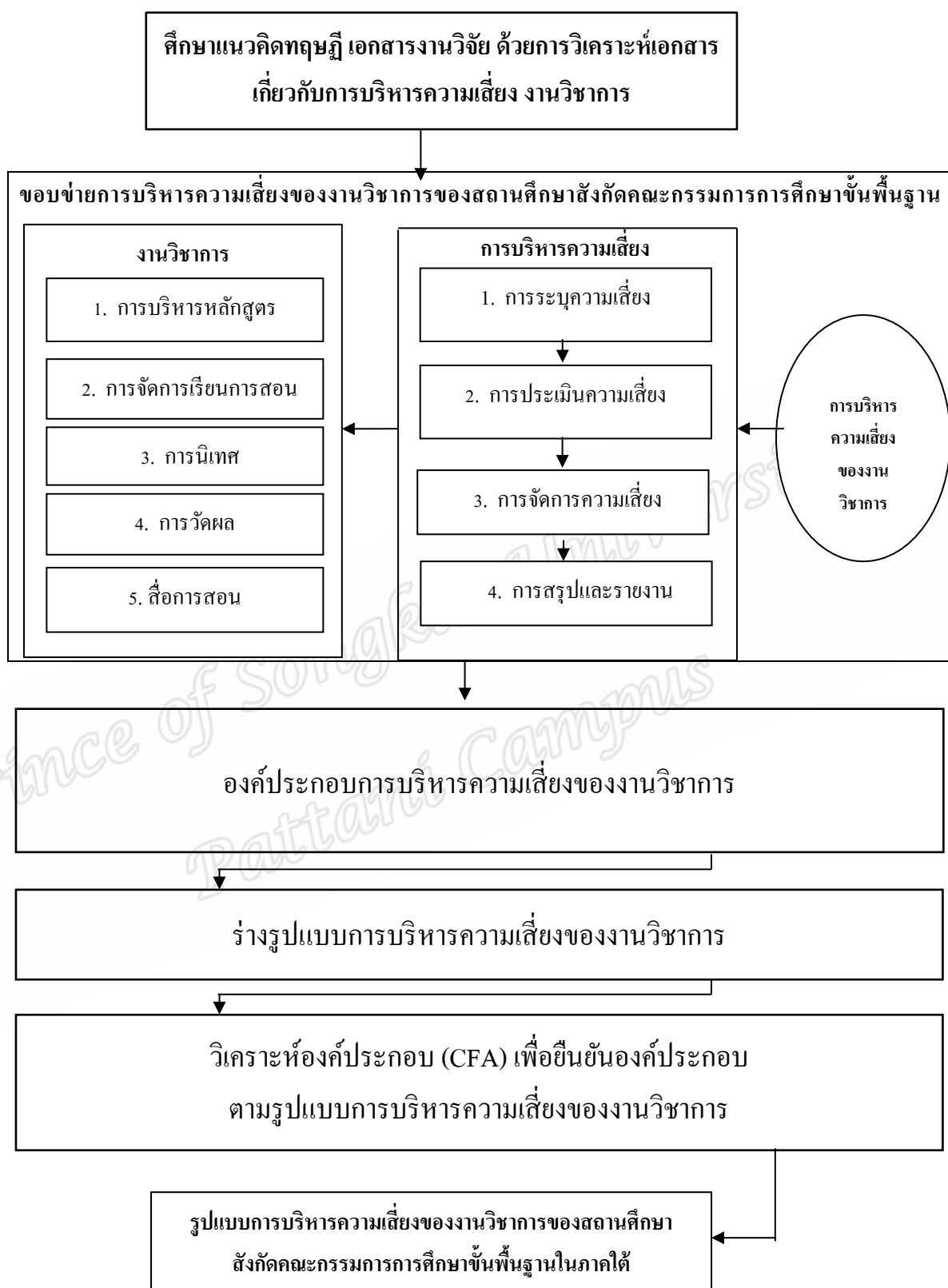
สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2550) สำนักตรวจประเมินผล (2550) นฤมล สอาดโณม(2549) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2556) สุรพงษ์ มาลี (2550) สมชาย ไตรรัตน์ภิรมย์ (2549) บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (2545) สถาบันตรวจสอบบัญชีในสหราชอาณาจักรอังกฤษ (2550) จิระพงศ์ พิพัฒน์ภิวังส์ (2550) วิมลพร ไสยวรรณ (2545) อิศราพล ลี้มเพียรชอบ (2547)

2. กรอบแนวคิดงานวิชาการจะศึกษาในประเด็นของงานวิชาการตามแนวคิดของ Miller (1995) Sergiovani and et al. (1980) Feber and Sherron (1970) กิติมา ปรีดีดิถก (2532) อมรา เล็กเริงสุทธิ (2540) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544) อุทัย บุญประเสริฐ (2544) ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) กระทรวงศึกษาธิการ (2546) พิชัย เสถียรมจิตต์ (2542) จิรวัดน์ กิติพิเชฐสรณ์ (2552) กมล ภูประเสริฐ (2547) สุระพล ค่านแก้ว (2542) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) กรมวิชาการ (2544) สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2550) รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2550) ปราโมทย์ รินราช (2541) วัฒนา มโนจิตร (2540) มานพ วรรณกิตละ (2549) อุดม โพธิ์ชัย (2550) สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบฯ (2551) สมคิด บางโม (2544) นิชดา กรโกวิท (2551) ปัญญา แก้วกัญ (2545) มานะ ทองรักษ์ (2549) อนุศักดิ์ สมิตสันต์ (2540)

แนวคิด ทฤษฎีการวิจัยในระยะที่ 2

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของนักการศึกษาหลายท่าน ได้แก่ Mcleod (1998) Longman (2008) Willer (1967) Tosi and Canoll (1982) Stoner and Wankel (1986) Bardo and Hartman (1982) Husen and Postlethwait (1994) Corsins and Auerbach (1996) Daft (2002) Smith (1970) Joyce and Weil (2001) Schwirain (1982) มยุรี อนุมานราชชน (2547) วัชณีย์ เชาว์ดำรง (2542) ทวีศักดิ์ อำลา (2551) Smith and others (1971) นงลักษณ์ เรือนทอง (2550) พิษญา ยืนยาว (2552) ชัตติยา ด้วงสำราญ (2552) จำนง แจ่มจันทร์วงษ์ (2553) ศุภลักษณ์ เศษชะพานิช (2544) เมตตา นกเกตุ (2546) ถวัลย์รัฐ วรเทพวุฒิพงษ์ (2540) รัตนา สิงห์กุล (2550)

ดังกรอบแนวคิดในการวิจัย ตามภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ
ของสถานศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

ขอบเขตของการวิจัย

1. **ขอบเขตของเนื้อหา** การวิจัยนี้เป็นการศึกษาองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ ประกอบเนื้อหา 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การบริหารความเสี่ยง และส่วนที่ 2 ขอบข่ายงานวิชาการ มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 การบริหารความเสี่ยง มีขั้นตอนการบริหารความเสี่ยง 4 ขั้นตอน คือ 1) การระบุความเสี่ยง 2) การประเมินความเสี่ยง 3) การจัดการความเสี่ยง และ 4) การสรุปและรายงานผล

ส่วนที่ 2 ขอบข่ายงานวิชาการ ประกอบด้วย 1) การบริหารหลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การนิเทศ 4) การวัดผล และ 5) สื่อการสอน

2. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีประสบการณ์ผู้บริหาร โรงเรียนมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี มีตำแหน่งระดับเชี่ยวชาญขึ้นไป หรือวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก มีความเชี่ยวชาญในสาขาการบริหารงานวิชาการ การบริหารความเสี่ยง หรือสาขาใดสาขาหนึ่ง

2.2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านการศึกษาในระดับสูงที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับนโยบายหรือบริหารโรงเรียน หรือเป็นผู้มีประสบการณ์เป็นหัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี หรือมีตำแหน่งระดับเชี่ยวชาญขึ้นไป หรือมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก

2.3 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านการวัดผล และด้านการวิจัย หรือกลุ่มครูผู้สอนที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ

2.4 กลุ่มผู้บริหารและครูวิชาการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ซึ่งเป็นโรงเรียนของรัฐ จำนวน 6,234 คน

3. กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย

3.1 กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีประสบการณ์ผู้บริหาร โรงเรียนมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี มีตำแหน่งระดับเชี่ยวชาญขึ้นไป หรือวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก มีความเชี่ยวชาญในสาขาการบริหารงานวิชาการ การบริหารความเสี่ยง หรือสาขาใดสาขาหนึ่งต่อไปนี้ จำนวน 9 คน

3.2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านการศึกษาในระดับสูงที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับนโยบายหรือบริหารโรงเรียน หรือเป็นผู้มีประสบการณ์เป็นหัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี หรือมีตำแหน่งระดับเชี่ยวชาญขึ้นไป หรือมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก จำนวน 12 คน

3.3 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านการวัดผล และด้านการวิจัย หรือกลุ่มครูผู้สอนที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน

3.4 กลุ่มผู้บริหารและครูวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ จำนวน 330 โรงเรียน

4. ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

4.1 ตัวแปรการบริหารความเสี่ยง คือ ขั้นตอนการบริหารความเสี่ยง 4 ขั้นตอน ดังนี้

4.1.1 การระบุความเสี่ยง

4.1.2 การประเมินความเสี่ยง

4.1.3 การจัดการความเสี่ยง

4.1.4 การสรุปและรายงานผล

4.2 ตัวแปรขอบข่ายงานวิชาการ ดังนี้

4.2.1 การบริหารหลักสูตร

4.2.2 การจัดการเรียนการสอน

4.2.3 การนิเทศ

4.2.4 การวัดผล

4.2.5 สื่อการสอน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ศัพท์บางคำในความหมายและขอบเขตจำกัด ดังนี้

1. ความเสี่ยง หมายถึง ปัญหา อุปสรรค ข้อผิดพลาดต่างๆ ที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบต่อให้องค์การไม่สามารถดำเนินงานได้สำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. การบริหารความเสี่ยง หมายถึง แนวทางในการบริหารจัดการสิ่งที่เป็นปัญหา ข้อจำกัด ข้อบกพร่องของการดำเนินงานต่างๆ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุม ลดหรือป้องกันปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด หรือผลลัพธ์ไม่พึงประสงค์จากการบริหารงาน

3. งานวิชาการ หมายถึง งานหลักของการบริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทุกอย่างในด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายที่วางไว้

4. รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ หมายถึง แนวทางในการดำเนินงาน เพื่อบริหารจัดการสิ่งที่เป็นปัญหา ข้อจำกัด ข้อบกพร่องของการดำเนินงานต่างๆ ตามงานหลักของ การบริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทุกอย่างในด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนา ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุม ลดหรือป้องกันปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด หรือผลลัพธ์ไม่พึงประสงค์จากการบริหารงาน โดยใช้ขั้นตอนการบริหารความเสี่ยง

5. องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ หมายถึง ตัวแปรสำคัญที่ผู้วิจัย ได้มาจากกระบวนการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร ความเสี่ยง และงานวิชาการ แล้วสรุปเป็นขอบข่ายการบริหารความเสี่ยงและขอบข่ายงานวิชาการ เพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน และสรุปเป็นประเด็นความเสี่ยง หลังจากนั้นผู้วิจัยจัดสนทนา กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาเพิ่มเติมองค์ประกอบและตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการ แล้วจึงสรุป เป็นร่างองค์ประกอบและตัวแปรการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ ขั้นสุดท้ายดำเนินการคัดกรอง สังเคราะห์และสรุปเป็นองค์ประกอบและตัวแปร

6. การบริหารหลักสูตร หมายถึง การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตร

7. การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผน การจัดการเรียนรู้ และดำเนินการจัดการเรียนรู้

8. การนิเทศ หมายถึง การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการติดตาม กำกับ การส่งเสริม ให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการให้ข้อเสนอแนะ

9. การวัดผล หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การดำเนินการ วัดผล และสรุปการวัดผล

10. สื่อการสอน หมายถึง เครื่องมือที่ช่วยสื่อความหมายจัดขึ้น โดยครูและนักเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และเครื่องมือการสอนทุกชนิด

11. ขั้นตอนการบริหารความเสี่ยง คือ การดำเนินการเพื่อจัดการสิ่งที่เป็นปัญหา ข้อจำกัด ข้อบกพร่องของการดำเนินงานต่างๆ โดยกระบวนการ 4 ขั้น ประกอบด้วย 1) การระบุ ความเสี่ยง 2) การประเมินความเสี่ยง 3) การจัดการความเสี่ยง และ 4) การสรุปและรายงานผลมี รายละเอียด ดังนี้

11.1 การระบุความเสี่ยง หมายถึง การพิจารณาว่าในแต่ละกิจกรรมหรือ กระบวนการนั้น มีปัจจัยเหตุการณ์ใดบ้างที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะส่งผลให้หน่วยงานไม่สามารถ ดำเนินการตามกิจกรรมนั้นๆ ได้

11.2 การประเมินความเสี่ยง หมายถึง การประเมินระดับโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง (Likelihood)

11.3 การจัดการความเสี่ยง หมายถึง การหาวิธีการเพื่อนำมาใช้ในการจัดการกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

11.4 การสรุปและรายงานผล หมายถึง การติดตามผลของการดำเนินการตามวิธีการที่ใช้ในการจัดการความเสี่ยงพร้อมรายงานให้ผู้บริหารทราบ

12. โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานในภาคใต้ หมายถึง โรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดภาคใต้ 14 จังหวัด

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแต่ละประเด็น โดยจะนำเสนอตามลำดับสาระสำคัญ ดังนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยง แนวคิดเกี่ยวกับงานวิชาการ แนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบ และแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการรวบรวมข้อมูล ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยง

1. ความหมายของความเสี่ยง

ความหมายของความเสี่ยง การบริหารความเสี่ยงได้รับการยอมรับจากผู้บริหารว่ามีความสำคัญต่องานที่มีคุณภาพ แนวทางการบริหารความเสี่ยงจึงมีผู้ให้ความหมายของความเสี่ยงไว้หลากหลาย ในที่นี้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้ ความเสี่ยง คือ ความไม่แน่นอนต่อการประสบกับเหตุการณ์หรือสถานะที่เราต้องเผชิญกับสถานการณ์อื่น ไม่พึงประสงค์โดยมีความน่าจะเป็นหรือโอกาสในสิ่งนั้นๆ เป็นศูนย์ (ศิลาพร ศรีจันทพร, 2554) สอดคล้องกับ Wilson และ Tingle (1989) ได้ให้ความหมายของความเสี่ยงว่า หมายถึง โอกาสของการเกิดผลลัพธ์ที่ไม่ต้องการประกอบด้วยความไม่พึงพอใจ นอกจากนี้ ยังหมายรวมถึง ความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและส่งผลให้องค์กรไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2551) ; (ชร สุนทรายุทธ, 2549) ส่วน เจนเนตร มณีนาค และคณะ (2548) ได้มองในมุมของการจัดการองค์กร โดยกล่าวว่าความเสี่ยง (Risk) ในความหมายของการจัดการ หมายถึง โอกาสที่องค์กรจะเกิดการดำเนินผิดพลาดเสียหาย ไม่ประสบผลสำเร็จตามแผนงานหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ หรือความเป็นไปได้อันที่จะเกิดความสูญเสียขึ้น หรืออุปสรรคที่กระทบต่อองค์กร ความเสี่ยงตามความของการบริหารองค์กร หมายถึง โอกาสของการสูญเสีย และความเสี่ยงเป็นผลลัพธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากสถานะปกติ สอดคล้องกับ Young และ Hayne (1988) ; (คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน, 2544) ทั้งในด้านยุทธศาสตร์การปฏิบัติงานการเงินและการบริหาร ซึ่งอาจเป็นผลกระทบทางบวกด้วยก็ได้โดยวัดจากผลกระทบ (impact) ที่ได้รับและโอกาสที่จะเกิดขึ้น (likelihood) ของเหตุการณ์

ส่วน James และคณะ ได้กล่าวถึง ความเสี่ยงว่าเป็นความไม่แน่นอนที่เกิดจาก ปัญหาต่างๆ จนเกิดความสูญเสียและกลายเป็นปัญหาสำคัญ นอกจากนี้ กรมบัญชีกลาง (2550) ได้สรุปไว้ว่า ความเสี่ยง นั้นเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและเป็นอุปสรรค ต่อการบรรลุเป้าหมายของ องค์กร ซึ่งส่งผลกระทบต่อให้การดำเนินงานขององค์กรเกิดความผิดพลาดไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายขององค์กร

จากความความหมายความเสี่ยงที่กล่าวไว้ข้างต้นผู้วิจัยได้สรุปว่า ความเสี่ยง หมายถึง ปัญหา อุปสรรค ข้อผิดพลาด ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบต่อให้องค์กรไม่สามารถดำเนินงาน ได้สำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. การบริหารความเสี่ยง

ความหมายของการบริหารความเสี่ยง มีผู้ให้ความหมายของการบริหารความเสี่ยง (Risk management) ไว้ดังนี้

รัชนี นามจันทร์ และวรรณิ บุญช่วยเหลือ (2551) กล่าวว่า การบริหารความเสี่ยง หมายถึง การพัฒนาและการดำเนินกลยุทธ์ในการป้องกันการเกิดความเสียหาย การบริหาร ความเสี่ยง คือ การค้นหาโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง หรือลดความเสียหายสำหรับ Dickson G Z (1995) มองว่า การบริหารความเสี่ยง เป็นกระบวนการ ค้นหา วิเคราะห์ และควบคุมความเสี่ยง สอดคล้องกับ Wilson and Tingle (1990) กล่าวว่า เป็นกระบวนการค้นหาความเสี่ยง ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพ ความปลอดภัยและประสิทธิภาพการให้บริการนำความเสี่ยงนั้นมาประเมินค่าและการดำเนินการจัดหรือ ลดความเสี่ยงดังกล่าว และ ชวไล ชุ่มคำ (2545) ได้อธิบายว่าเป็นการบริหารที่เฉพาะเจาะจงและเป็น ส่วนหนึ่งที่ต้องกระทำควบคู่ไปกับการบริหารงานทั่วไป เป็นการจัดการเพื่อลดหรือป้องกันความเสี่ยง ที่อาจเกิดขึ้น โดยมีระบบหรือกระบวนการเป็นขั้นตอน คือ การค้นหาความเสี่ยง การวิเคราะห์ความเสี่ยง การจัดการความเสี่ยง และการประเมินผลความเสี่ยงส่วนอีกมุมมองของ Koch and Fairly (1993) ได้ เจาะจงว่า การบริหารความเสี่ยง เป็นกระบวนการวางแผนการจัดองค์กร การอำนวยความสะดวกและควบคุม ต้นเหตุ และกิจกรรมการวางแผนองค์กรให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เป็นกระบวนการป้องกันความสูญเสียที่ต้องรับผิดชอบ เพื่อขจัดปัญหาที่นำมาซึ่งความสูญเสียขององค์กร และ ได้เพิ่มเติม ว่าเป็นการป้องกันการสูญเสียที่ต้องรับผิดชอบเป็น การควบคุมปัญหา การค้นหา การประเมิน และบำบัดความเสี่ยง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดปัญหา ที่นำมาซึ่งความสูญเสียขององค์กร

ส่วน ศิลปพร ศรีจันเพชร (2554) ได้อธิบาย การบริหารความเสี่ยง ว่าเป็น การกำหนดกิจกรรม ควบคุม เพื่อป้องกัน หรือลดความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ประเมินได้ ควบคุม และตรวจสอบได้อย่างมีระบบ นอกจากนี้ เอื้อมพร ชมพูนี (2551) และ Nance (1998)

ได้กล่าวว่า การบริหารความเสี่ยงเป็นกระบวนการในการบริหารการปฏิบัติงานเพื่อลดโอกาสและผลกระทบของความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น (กระทรวงวัฒนธรรม, 2550 ; กองตรวจสอบบัญชี, 2550 และ ชัยเสถียร พรหมศรี, 2550) ได้เสนอว่า การบริหารความเสี่ยง คือกระบวนการที่เป็นระบบและได้รับการวางแผนเพื่อใช้ในการลด หรือขจัดความน่าจะเป็นหรือโอกาสที่ความสูญเสียจะเกิดขึ้น และ Chester Simmons (2012) ให้ความหมายของการบริหารความเสี่ยง ว่าเป็นการบริหารจัดการที่วางแผนสำหรับมองไปข้างหน้าและมีกิจกรรมเพื่อป้องกันความล้มเหลวของโครงการ นอกเหนือไปจากนั้น สรวง ช้างฉัตร (2555) ได้ชี้ให้เห็นว่า การบริหารความเสี่ยง เป็นการปฏิบัติการควบคุมความเสี่ยง ประกอบด้วย การวางแผนความเสี่ยง การประเมินความเสี่ยง การพัฒนาทางเลือกในการบริหารความเสี่ยง การตรวจสอบความเสี่ยง เพื่อหาความเสี่ยงว่าได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

สรุปได้ว่า การบริหารความเสี่ยง หมายถึง แนวทางในการบริหารจัดการสิ่งที่เป็นปัญหา ข้อจำกัด ข้อบกพร่องของการดำเนินงานต่างๆ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุม ลดหรือป้องกันปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด หรือผลลัพธ์ไม่พึงประสงค์จากการบริหารงาน

3. แนวทางการบริหารความเสี่ยง

การบริหารความเสี่ยงนั้นจะต้องมีการประเมินถึงโอกาสของความเสี่ยงที่เกิดขึ้น เช่น ความผิดพลาดที่เกิดจากเวลา ต้นทุนหรือเทคโนโลยีเป็นหลักสำคัญในการที่จะนำมาใช้ในการวางแผน การเริ่มต้นโครงการต่างๆ และป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นให้น้อยที่สุด ดังนั้นในการบริหารความเสี่ยง จึงต้องมีการออกแบบกระบวนการที่เหมาะสมก่อนที่จะดำเนินการจึง เรื่องของกระบวนการหรือขั้นตอนของความเสี่ยง (Risk Management Process) มีผู้ศึกษาไว้หลายท่านดังนี้

กระบวนการบริหารความเสี่ยงตามแนวคิดของวิลสัน (Wilson, 1999) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การค้นหาความเสี่ยง (Risk identification) หมายถึง การค้นหาปัญหาต่างๆ ที่ทำให้เกิดความเสี่ยงกับผู้ใช้บริการที่มีผลกระทบต่อทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม รวมทั้งด้านจิตวิญญาณ โดยการค้นหานั้นสามารถที่จะหาข้อมูลได้จากคำร้องเรียนจากผู้ใช้บริการ การสัมภาษณ์ผู้ดำเนินงาน การทำรายงานอุบัติการณ์ที่เกิดขึ้น การออกแบบสอบถาม การศึกษาเอกสารและตำราต่างๆ เป็นต้น 2) การวิเคราะห์ความเสี่ยง (Risk Analysis) หมายถึง การวิเคราะห์ความถี่ ความรุนแรง และความสำคัญของเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีความถี่ และรุนแรงมากน้อยเพียงใด 3) วิธีการจัดการความเสี่ยง (Risk Treatment) หมายถึง การหากลยุทธ์เพื่อนำมาใช้ในการจัดการกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น โดยกลยุทธ์ต่างๆ ที่นำมาใช้จัดการความเสี่ยงนั้นจะต้องสอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายขององค์กร 4) การประเมินผล (Risk Evaluation) หมายถึง การประเมินผลการจัดการ

ความเสี่ยงว่าสามารถลดอุบัติเหตุหรือความเสี่ยงได้หรือไม่ โดยศึกษาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นย้อนหลัง เพื่อดูผลสำเร็จของการบริหารความเสี่ยงตลอดจนพิจารณาว่าเหตุใดยังคงอยู่เพื่อปรับมาตรการการป้องกัน หรือลดความเสี่ยงขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับหน่วยงาน

กระบวนการบริหารความเสี่ยงตามแนวทางของเจริญ เจษฎาวัดย์

เจริญ เจษฎาวัดย์ (2546) กล่าวว่า การบริหารความเสี่ยงจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เมื่อทุกหน่วยงานในองค์กรมีวิธีการในทางเดียวกันในการระบุประเมิน จัดการความเสี่ยง และการกำหนดกรอบการบริหารความเสี่ยงในองค์กร ควรมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีวัฒนธรรมในการบริหารความเสี่ยงในทุกๆ ระดับขององค์กร โดยผู้บริหารระดับสูงควรกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ในการบริหารความเสี่ยงและระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ และชี้แจงสิ่งเหล่านี้ให้ทุกคนในองค์กรได้รับทราบเพื่อจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารความเสี่ยง

2. ปฏิบัติตามกระบวนการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีการปรับปรุงกระบวนการให้มีความเหมาะสมกับการดำเนินธุรกิจอยู่เสมอ

3. กำหนดโครงสร้างการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม และระบุถึงหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการบริหารความเสี่ยงอย่างชัดเจน โดยถือว่าการบริหารความเสี่ยงเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของทุกคนในองค์กร ตั้งแต่กรรมการ ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารและพนักงาน

4. มีปัจจัยพื้นฐานที่ดี ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก คือ บุคลากรที่มีความสามารถ วิธีการวัดผลการดำเนินงาน การให้ความรู้และฝึกอบรม ช่องทางการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร วิธีการสอบทานคุณภาพเพื่อทำให้มั่นใจได้ว่า องค์กรสามารถดำเนินการบริหารความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ดังกล่าวควรเริ่มจากกรรมการและผู้บริหารระดับสูงขององค์กร และขยายต่อมายังผู้บริหารและปฏิบัติงานในระดับต่างๆ ทั่วทั้งองค์กร

กระบวนการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน กล่าวคือ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ที่ชัดเจนของธุรกิจ องค์กร หรือกระบวนการทำงาน คือ ขั้นตอนแรกของกระบวนการบริหารความเสี่ยง วัตถุประสงค์และกลยุทธ์ดังกล่าวควรมีการกำหนดให้ชัดเจนและสื่อสารให้แก่หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในองค์กรด้วย เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน

2. การบ่งชี้ความเสี่ยง ความเสี่ยงและเหตุแห่งความเสี่ยงควรครอบคลุมความเสี่ยงที่สำคัญ คือ ความเสียหายหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่อาจมีผลกระทบในเชิงลบต่อองค์กร ความไม่แน่นอนที่

อาจมีผลกระทบต่อการบริหารวัตถุดิบและกลยุทธ์ขององค์กร และเหตุการณ์ที่อาจทำให้องค์กรเสียโอกาสในการได้สิ่งที่ดี

3. การประเมินความเสี่ยง คือ พิจารณารiskที่มีอยู่ก่อนทำการควบคุมใดๆ หลังจากนั้นจึงพิจารณาว่าการปฏิบัติงานในปัจจุบันได้มีวิธีการอย่างไร ในการจัดการความเสี่ยง โดยการประเมิน ควรพิจารณาให้ครอบคลุมในเรื่องโอกาสที่อาจเกิดขึ้น และผลกระทบที่องค์กรจะได้รับ

4. การขจัดความเสี่ยง อาจเป็นวิธีใดวิธีหนึ่ง คือ การเลี่ยง หรือการไม่ยอมรับความเสี่ยงนั้นเลย จึงอาจทำให้ต้องเปลี่ยนวัตถุประสงค์ การโอนย้าย หมายถึง โอนความเสี่ยงให้ผู้อื่นช่วยรับผิดชอบ เช่น การทำประกันภัย การควบคุม หมายถึง หาวิธีการควบคุมเพิ่มเติม จัดการความเสี่ยง การยอมรับ หมายถึง ใช้วิธีการเดิมต่อไปในการจัดการความเสี่ยง

5. การติดตามผลและรายงาน องค์กรประกอบหลักของการติดตาม คือ การสื่อสารที่ต้องดำเนินการอย่างรวดเร็ว และสม่ำเสมอ โดยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การประชุม การจัดทำรายงานประจำเดือน เป็นต้น เพื่อให้ผู้บริหารได้ทำการสอบถามสถานะของความเสี่ยง และแผนการดำเนินงาน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เกิดการบอกกล่าวข้อมูลที่สำคัญ และทำให้เกิดการตัดสินใจที่มีประสิทธิผลได้อย่างทันเวลา

สำหรับ สมชาย ไตรรัตนภิรมย์ (2549) ได้แบ่งขั้นตอนกระบวนการบริหารความเสี่ยง ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน

1. การวางแผนการบริหารความเสี่ยง (Risk Management Planning) ประกอบด้วย การตัดสินใจว่าจะวางแผนการบริหารกิจกรรมโครงการอย่างไร โดยการทบทวนขอบเขตของโครงการ การวางแผนการบริหารโครงการ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมขององค์กรและทรัพยากรองค์กร ซึ่งผู้ร่วมโครงการสามารถอธิบายและวิเคราะห์การจัดการความเสี่ยง กิจกรรมในแต่ละโครงการ ผลผลิตหลักของการบริหารนี้คือ แผนการจัดการความเสี่ยง

2. การจำแนกความเสี่ยง (Risk Identification) ประกอบด้วย ข้อกำหนดที่มีต่อผลกระทบของโครงการและลักษณะข้อมูลเอกสารแต่ละโครงการ ผลผลิตหลักของกระบวนการนี้คือ การเริ่มต้นด้วยการลงทะเบียนความเสี่ยง

3. การวิเคราะห์คุณภาพความเสี่ยง (Qualitative Risk Analysis) ประกอบด้วย การจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยง ซึ่งขึ้นอยู่กับความน่าจะเป็นและผลกระทบที่เกิดขึ้นภายหลังการจำแนกความเสี่ยงแล้ว ทีมความเสี่ยงสามารถใช้เครื่องมือและเทคนิคต่างๆ ในการจัดลำดับความเสี่ยงและการจัดการข้อมูลการลงทะเบียนความเสี่ยงให้ทันสมัย ผลผลิตหลักในขั้นตอนนี้ก็คือ การ Update การลงทะเบียนข้อมูลความเสี่ยงให้ทันต่อเวลาเสมอ

4. การวิเคราะห์ปริมาณความเสี่ยง (Quantitative Risk Analysis) ประกอบด้วย การประเมินค่าผลกระทบของความเสี่ยงตามวัตถุประสงค์ของ โครงการออกมาเป็นจำนวนหรือตัวเลข ผลผลิตหลักของกระบวนการนี้ เช่นเดียวกับการลงทะเบียนหลักเพื่อให้ทันต่อเวลา

5. การวางแผนเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นกับความเสี่ยง (Risk Response Planning) ประกอบด้วย นำขั้นตอนมาใช้ เพื่อเป็นการสร้างโอกาสในความสำเร็จและเป็นการลดภาวะคุกคาม ที่จะพบจากเป้าหมายโครงการ การใช้ผลผลิตต่างๆ ตามขั้นตอนที่ผ่านมา

6. การควบคุมและการติดตามความเสี่ยง (Risk Monitoring and Control) ประกอบด้วย การจำแนกการติดตามความเสี่ยงและความเสี่ยงที่เหลืออยู่ การจำแนกความเสี่ยงใหม่ การจัดแยก แผนการเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากความเสี่ยงและการประเมินประสิทธิผลของกลยุทธ์การจัดการความเสี่ยง ที่ใช้ตลอดโครงการ ผลผลิตหลักของกระบวนการนี้คือ การให้คำแนะนำ/การให้การรับรอง และการป้องกันสิ่งที่จะเกิดขึ้น ความต้องการเปลี่ยนแปลงและการลงทะเบียนความเสี่ยงให้ทันสมัยอยู่เสมอ รวมทั้งการวางแผนการบริหารโครงการ และกระบวนการจัดการทรัพยากรของโครงการ

กระบวนการบริหารความเสี่ยงตามแนวทางของ COSO

COSO (The Committee of Sponsoring Organizations of the Tread way Commission) (2547) ได้ให้แนวทางว่า องค์กรที่นำกรอบบริหารความเสี่ยงไปปฏิบัติได้อย่างประสบผลสำเร็จ มีขั้นตอนที่สำคัญของการบริหารความเสี่ยง ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective Setting) การกำหนดวัตถุประสงค์ทาง ธุรกิจที่ชัดเจน คือ ขั้นตอนแรกสำหรับกระบวนการบริหารความเสี่ยง องค์กรควรมั่นใจว่าวัตถุประสงค์ ที่กำหนดขึ้นมีความสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์และความเสี่ยงที่องค์กรยอมรับได้ โดยทั่วไป วัตถุประสงค์และกลยุทธ์ควรได้รับการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและสามารถพิจารณาได้ในด้าน ต่างๆ ดังนี้

- 1.1 ด้านกลยุทธ์ เกี่ยวข้องกับเป้าหมายและพันธกิจในภาพรวมขององค์กร
- 1.2 ด้านปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ ผลการปฏิบัติงานและความสามารถในการทำกำไร

ในการทำกำไร

- 1.3 ด้านการรายงาน เกี่ยวข้องกับการรายงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร
- 1.4 ด้านการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎหมาย และ

กฎระเบียบต่างๆ

2. การบ่งชี้เหตุการณ์ (Event Identification) การทำธุรกิจมักมีความไม่แน่นอน เกิดขึ้นมากมาย องค์กรไม่สามารถมั่นใจได้ว่าเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่งจะเกิดขึ้นหรือไม่ หรือผลลัพธ์ ที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร ในกระบวนการบ่งชี้เหตุการณ์ผู้บริหารควรต้องพิจารณาสิ่งต่อไปนี้

2.1 ปัจจัยความเสี่ยงทุกด้านที่อาจเกิดขึ้น เช่น ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ การเงิน บุคลากร การปฏิบัติงาน กฎหมาย ภาษีอากร ระบบงาน สิ่งแวดล้อม

2.2 แหล่งความเสี่ยงทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์และที่อาจเกิดขึ้น

ในบางกรณีควรมีการจัดกลุ่มเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น โดยแบ่งตามประเภทของ เหตุการณ์ และรวบรวมเหตุการณ์ทั้งหมดในองค์กรที่เกิดขึ้นระหว่างหน่วยงานและภายในหน่วยงาน เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสามารถเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ และมีข้อมูลที่เพียงพอเป็นพื้นฐาน สำหรับการประเมินความเสี่ยง

3. การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)

ขั้นตอนนี้เน้นการประเมินโอกาสและผลกระทบของเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น ต่อวัตถุประสงค์ ขณะที่การเกิดเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งอาจส่งผลกระทบในระดับต่ำ เหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องอาจมีผลกระทบในระดับสูงต่อวัตถุประสงค์ โดยทั่วไปการประเมินความเสี่ยง ประกอบด้วย 2 มิติ ดังนี้

3.1 โอกาสที่อาจเกิดขึ้น (Likelihood) เหตุการณ์มีโอกาสเกิดขึ้นมากน้อย เพียงใด

3.2 ผลกระทบ (Impact) หากมีเหตุการณ์เกิดขึ้นองค์กรจะได้รับ ผลกระทบ มากน้อยเพียงใด

การประเมินความเสี่ยงสามารถทำได้ทั้งการปฏิบัติเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยพิจารณาทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากภายนอกและภายในองค์กร นอกจากนี้ การประเมินความเสี่ยง ควรดำเนินการทั้งก่อนการจัดการความเสี่ยง (Inherent Risk) และหลังจากที่มีการจัดการความเสี่ยงแล้ว (Residual Risk) ปัจจัยที่ควรใช้ในการพิจารณาการจัดการความเสี่ยง เช่น การปฏิบัติงานของผู้บริหาร และพนักงาน กระบวนการปฏิบัติงาน กิจกรรมการควบคุมภายใน โครงสร้างทางธุรกิจและกระบวนการ รายงาน การวัดผลการปฏิบัติงานและการติดตามผล วิธีการติดต่อสื่อสาร ทักษะคิด และแนวทางของ ผู้บริหารเกี่ยวกับความเสี่ยง พฤติกรรมขององค์กรที่คาดว่าจะมี และที่มีอยู่ในปัจจุบัน สัญญาและ พันธมิตรในปัจจุบัน

4. การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)

เมื่อความเสี่ยงได้รับการบ่งชี้และประเมินความสำคัญแล้ว ผู้บริหารต้องประเมิน วิธีการจัดการความเสี่ยงที่สามารถนำไปปฏิบัติได้และผลของการจัดการเหล่านั้น การพิจารณาทางเลือก ในการดำเนินการจะต้องคำนึงถึงความเสี่ยงที่ยอมรับได้ และต้นทุนที่เกิดขึ้นเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ ที่ได้รับเพื่อให้การบริหารความเสี่ยงมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารอาจต้องเลือกวิธีการจัดการความเสี่ยง อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายวิธีรวมกัน เพื่อลดระดับโอกาสที่เกิดขึ้นและผลกระทบของเหตุการณ์

ให้อยู่ในช่วงที่องค์กรสามารถยอมรับได้ (Risk Tolerance) หลักการตอบสนองความเสี่ยงมี 4 ประการ คือ

- 4.1 การหลีกเลี่ยง (Avoid) การดำเนินการเพื่อหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง
- 4.2 การร่วมจัดการ (Share) การร่วมหรือแบ่งความรับผิดชอบกับผู้อื่นในการจัดการความเสี่ยง
- 4.3 การลด (Reduce) การดำเนินการเพิ่มเติมเพื่อลดโอกาสที่อาจเกิดขึ้นหรือผลกระทบของความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้
- 4.4 การยอมรับ (Accept) ความเสี่ยงที่เหลือในปัจจุบันอยู่ภายใต้ระดับที่ต้องการและยอมรับได้แล้ว โดยไม่ต้องมีการดำเนินการ เพิ่มเติมหรือลดโอกาสหรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

ผู้บริหารควรพิจารณาการจัดการความเสี่ยงตามประเภทของการตอบสนองข้างต้น และควรดำเนินการประเมินความเสี่ยงที่เหลืออยู่อีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่ได้มีการจัดการความเสี่ยงแล้วในช่วงเวลาที่เหมาะสม

5. กิจกรรมการควบคุม (Control Activities)

กิจกรรมการควบคุม คือ นโยบายและกระบวนการปฏิบัติงาน เพื่อให้มั่นใจว่ามีการจัดการความเสี่ยง เนื่องจากแต่ละองค์กรมีการกำหนดวัตถุประสงค์และเทคนิคการนำไปปฏิบัติเป็นของเฉพาะองค์กร ดังนั้นกิจกรรมการควบคุมจึงมีความแตกต่างกัน การควบคุมเป็นการสะท้อนถึงสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ลักษณะธุรกิจ โครงสร้างและวัฒนธรรมขององค์กรกิจกรรมการควบคุมสำหรับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การควบคุมทั่วไป และการควบคุมเฉพาะระบบงาน ซึ่งการควบคุมทั่วไปครอบคลุมถึงโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ การบริหารความปลอดภัย การจัดซื้อโปรแกรมสำเร็จรูป การพัฒนาโปรแกรม และการบำรุงรักษา ส่วนการควบคุมเฉพาะระบบงานได้รับการออกแบบเพื่อให้มั่นใจได้ว่าข้อมูลที่ได้รับการบันทึกและการประมวลผลมีความครบถ้วนถูกต้อง และมีอยู่จริง สิ่งสำคัญประการหนึ่งต่อกิจกรรมการควบคุม คือ การกำหนดบุคลากรภายในองค์กรเพื่อรับผิดชอบของการควบคุมนั้น บุคลากรแต่ละคนที่ได้รับการมอบหมายกิจกรรมการควบคุมควรมีความรับผิดชอบ ดังนี้ (1) พิจารณาประสิทธิผลของการจัดการความเสี่ยงที่ได้ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน (2) พิจารณาการปฏิบัติเพิ่มเติมที่จำเป็น เพื่อเพิ่มประสิทธิผลของการจัดการความเสี่ยง

6. การติดตามผล (Monitoring)

การติดตามการบริหารความเสี่ยงสามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ การติดตามอย่างต่อเนื่องหรือการติดตามเป็นรายครั้ง การติดตามอย่างต่อเนื่องเป็นการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างทันทั่วทั้งที่ และถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงาน ส่วนการติดตามรายครั้ง เป็นการดำเนินการภายหลังจากเกิดเหตุการณ์ ดังนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นจะได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วหากองค์กรมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ องค์กรควรมีการจัดทำรายงานความเสี่ยงเพื่อให้การติดตามการบริหารความเสี่ยงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

นอกจากนี้ บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) (2545)

สำนักตรวจสอบภายใน ฝ่ายพัฒนาบุคลากร มีขั้นตอนการจัดทำระบบบริหารความเสี่ยง 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน (Objectives Establishment)

สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อเริ่มทำระบบบริหารความเสี่ยง คือ ปัจจัยทางสถานะแวดล้อมต่างๆ เช่น ปรัชญา (Philosophy) วัฒนธรรมองค์กร (Culture) กลยุทธ์ (Strategy) วิสัยทัศน์ (Vision) ภารกิจ (Mission) ค่านิยม (Value) ปัจจัยภายนอก

2. การระบุความเสี่ยง (Risk Identification) การระบุความเสี่ยงคือการระบุและ

จัดกลุ่มประเด็นความเสี่ยงตามสาเหตุที่ทำให้ความเสี่ยงนั้นเกิดขึ้น ซึ่งขั้นตอนในการระบุความเสี่ยงสามารถดำเนินการ คือ 1) พิจารณาว่ากิจกรรมใดหรือกระบวนการใดบ้างที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์แต่ละข้อ 2) พิจารณาว่าในแต่ละกิจกรรมหรือกระบวนการนั้นมีปัจจัยเหตุการณ์ใดบ้างที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อหน่วยงานไม่สามารถดำเนินการตามกิจกรรมนั้นๆ ได้โดยพิจารณาถึงความเป็นไปได้ทุกๆ รูปแบบหรือพิจารณาความเสี่ยงทุกประเภทให้ครอบคลุมมากที่สุด 3) ระบุความเสี่ยง (Risk Identification) ที่ได้สำหรับเป็นหัวข้อในการวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงต่อไป

3. การประเมินและการจัดลำดับความเสี่ยง (Risk Assessment and Prioritized)

ขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และประเมินค่าของความเสี่ยงแต่ละจุดแล้ว จึงทำการจัดลำดับความเสี่ยงโดยใช้โมเดลความเสี่ยง (Risk Model) ช่วยในการประเมิน นอกจากนี้ ลีรี ทองลิริ ให้คะแนนความรุนแรงและโอกาสในการเกิดความเสี่ยงนั้น อาจกำหนดให้มีระดับคะแนนอยู่ระหว่าง 1 - 5 ดังความหมายในตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 การกำหนดระดับคะแนนของความรุนแรงของความเสี่ยง

ระดับคะแนน (Level)	ความรุนแรง (Severity)	ความหมาย (Description)
1	น้อยมาก (Insignificant)	สูญเสียทางการเงินน้อย, ไม่มีการบาดเจ็บ
2	น้อย (Minor)	สูญเสียทางการเงินปานกลาง, มีการบาดเจ็บเล็กน้อย, มีผลกระทบภายในองค์กรเอง
3	ปานกลาง (Moderate)	สูญเสียทางการเงินค่อนข้างมาก, ต้องได้รับการรักษาจากแพทย์, มีผลกระทบกับลูกค้าภายนอก
4	มาก (Major)	สูญเสียทางการเงินมาก, บาดเจ็บสาหัส, สูญเสียความสามารถในการผลิต
5	มากที่สุด (Catastrophic)	สูญเสียทางการเงินมหาศาล, เสียชีวิต, มีผลกระทบถึงขั้นหายนะ

ตาราง 2 การกำหนดระดับคะแนนของโอกาสในการเกิดความเสี่ยง

ระดับคะแนน (Level)	โอกาสเกิด (Occurrence)	ความหมาย (Description)
1	น้อยมาก (Rare)	สูญเสียทางการเงินน้อย, ไม่มีการบาดเจ็บ
2	น้อย (Unlikely)	สูญเสียทางการเงินปานกลาง, มีการบาดเจ็บเล็กน้อย, มีผลกระทบภายในองค์กรเอง
3	ปานกลาง (Possible)	สูญเสียทางการเงินค่อนข้างมาก, ต้องได้รับการรักษาจากแพทย์, มีผลกระทบกับลูกค้าภายนอก
4	มาก (Likely)	สูญเสียทางการเงินมาก, บาดเจ็บสาหัส, สูญเสียความสามารถในการผลิต
5	มากที่สุด (Almost Certain)	สูญเสียทางการเงินมหาศาล, เสียชีวิต, มีผลกระทบถึงขั้นหายนะ

เมื่อทำการให้คะแนนความรุนแรงและโอกาสในการเกิดแล้ว ก็จะนำคะแนนทั้งสองนั้น มาคูณกันและเทียบคะแนนเพื่อจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยง ในเมตริกซ์รูปแบบความเสี่ยง (Risk model) ดังต่อไปนี้

ตาราง 3 ตารางการจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยง (Risk Model Matrix)

Severity Occurrence	Insignificant 1	Minor 2	Moderate 3	Major 4	Catastrophic 5
Almost certain 5	5	10	15	20	25
Likely 4	4	8	12	16	20
Possible 3	3	6	9	12	15
Unlikely 2	2	4	6	8	10
Rate 1	1	2	3	4	5

 Extreme
  High
  Medium
  Low

อาจทำการสรุปเมตริกซ์ Risk Model ออกเป็นช่วงคะแนนสำหรับจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยงได้ดังตาราง 4

ตาราง 4 ช่วงคะแนนการจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยง

ช่วงคะแนน	ความสำคัญของความเสี่ยง
1 – 3	ต่ำ (Low)
4 – 9	ปานกลาง (Medium)
10 – 15	สูง (High)
16 – 25	สูงสุด (Extreme)

ในการประเมินความเสี่ยงนั้น อาจจะได้หลายรูปแบบหลายลักษณะ มีการกำหนดหัวข้อ น้ำหนักและเกณฑ์การให้คะแนนต่างๆ กันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละองค์กรที่จะนำไปปรับใช้ให้ตรงกับความต้องการและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ขององค์กร

4. การจัดการความเสี่ยง (Risk Management) การจัดการความเสี่ยงเป็นการหาวิธีที่เหมาะสมเพื่อจัดการต่อความเสี่ยงในแต่ละจุด กลยุทธ์ของความเสี่ยงนั้นสามารถจำแนกออกได้เป็น 4 แบบ (4T's Strategies) ดังนี้

4.1 Take – การยอมรับความเสี่ยง (Risk Acceptance) คือ การยอมรับให้มีความเสี่ยงนั้นๆ ปรากฏอยู่ เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการจัดการหรือสร้างระบบการควบคุม มีมูลค่าสูงกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการแก้ไขความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามก็ควรมีมาตรการในการจัดการเพื่อให้สามารถติดตามและดูแลความเสี่ยงนั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

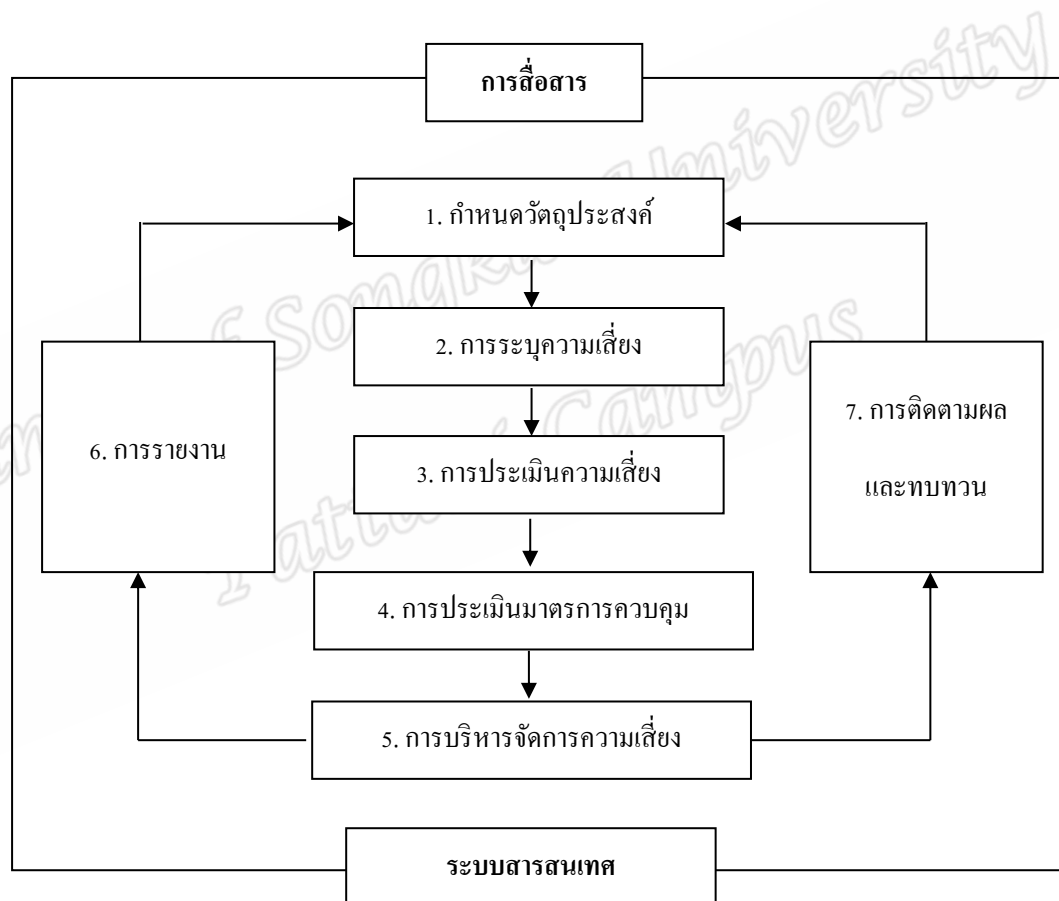
4.2 ระบบการควบคุมภายใน การแก้ไขปรับปรุงในด้านองค์กร (Organization) ทิศทางขององค์กร (Direction) การดำเนินงาน (Operation) และติดตามตรวจสอบ (Monitoring) เพื่อป้องกันหรือจำกัดผลกระทบและโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ความเสี่ยง

4.3 Terminate – การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Risk Avoidance) เป็นการหลีกเลี่ยงหยุดหรือเปลี่ยนแปลงกิจกรรมที่เป็นความเสี่ยง เช่น การหยุดทำกิจกรรม (Cease Activity) การปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินการหรือระบบต่างๆ (Redesign Business Process/System) การลดขนาดการดำเนินการ (Reduce scale) การเปลี่ยนหรือปรับวัตถุประสงค์การทำงาน (Change or Recalibrate Objective)

4.4 Transfer – การกระจาย / โอนความเสี่ยง (Risk Sharing/Spreading) คือ การกระจายความเสี่ยงในระหว่างทรัพย์สินหรือกระบวนการต่างๆ เพื่อลดความเสี่ยงจากการสูญเสีย

5. การติดตามและการสอบทาน (Monitoring and Review) ผู้บริหารที่รับผิดชอบในการบริหารความเสี่ยงของแต่ละฝ่าย ทำหน้าที่ติดตามและประเมินผลการจัดการความเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ โดยทำการทบทวนปัจจัยเสี่ยงต่างๆ และนโยบายที่เกี่ยวข้องที่อาจเปลี่ยนแปลงไป เพื่อทบทวนว่าระดับความเสี่ยงที่เหลืออยู่ อยู่ในระดับที่ยอมรับได้เพียงใด และทำการสรุปผลการติดตามเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมทั้งส่งรายงานให้ฝ่ายบริหารรับทราบ ในกรณีที่มีการปรับปรุงเพิ่มเติม มาตรการจัดการความเสี่ยง ควรแจ้งให้ผู้บริหารที่รับผิดชอบทราบทุกครั้ง ส่วน ในกรณีที่พบว่าระดับความเสี่ยงเพิ่มสูงขึ้น ควรมีการเสนอแผนจัดการความเสี่ยงและรายงานให้ผู้บริหารเพื่อพิจารณาทันที

กระบวนการบริหารความเสี่ยงตามแนวทางของสำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย
 สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2550) ได้ให้แนวทางการบริหารความเสี่ยง เป็นกระบวนการที่ใช้ในการระบุ วิเคราะห์ ประเมิน และจัดระดับความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อภารกิจ วัตถุประสงค์ของกระบวนการทำงานของหน่วยงานหรือขององค์กร รวมทั้งการบริหาร/จัดการความเสี่ยง โดยกำหนดแนวทางการควบคุมเพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้จะสำเร็จได้ต้องมีการสื่อสารให้คนในองค์กรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารความเสี่ยงในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนควรมีการจัดทำระบบสารสนเทศ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ประเมิน ความเสี่ยง กระบวนการและขั้นตอนการบริหารความเสี่ยง ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพประกอบ 2 แผนผังภาพรวมของแนวการบริหารความเสี่ยง

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2550)

1. การกำหนดวัตถุประสงค์

เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ที่ชัดเจนของแผนงาน/งาน/โครงการ/กิจกรรม ตามแผนการปฏิบัติราชการประจำปี การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนช่วยให้การระบุและวิเคราะห์ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้อย่างครบถ้วน โดยเทคนิคการกำหนดวัตถุประสงค์มีหลายเทคนิควิธี เช่น อาจคำนึงถึงหลัก SMART ได้แก่

Specific : มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน

Measurable : สามารถวัดผลหรือประเมินผลได้

Achievable : สามารถปฏิบัติให้บรรลุผลได้

Reasonable : สมเหตุสมผล มีความเป็นไปได้

Time constrained : มีกรอบเวลาที่ชัดเจนและเหมาะสม

2. การระบุความเสี่ยง

เป็นการระบุเหตุการณ์ใดๆ ทั้งที่มีผลดี และผลเสียต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ โดยต้องระบุได้ด้วยว่าเหตุการณ์นั้นจะเกิดที่ไหน เมื่อใด และเกิดขึ้นได้อย่างไร และทำไมสำหรับการระบุความเสี่ยงของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย นั้นหมายถึง เหตุการณ์ หรือการกระทำใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน และจะส่งผลกระทบต่อหรือสร้างความเสียหาย (อาจเป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงิน) หรือก่อให้เกิดความสับสน หรือลดโอกาสที่จะบรรลุเป้าหมาย

การระบุความเสี่ยง เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ร่วมกันระบุความเสี่ยงและปัจจัยเสี่ยง ที่เกี่ยวข้องกับ โครงการ/กิจกรรม เพื่อให้ทราบถึงเหตุการณ์ที่เป็นความเสี่ยงที่อาจมีผลกระทบต่อการบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ วิธีการและเทคนิคในการระบุความเสี่ยง มีหลายวิธีซึ่งแต่ละหน่วยงานอาจเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม ดังนี้

2.1 การระบุความเสี่ยง โดยการรวมกลุ่มระดมสมอง เพื่อให้ได้ความเสี่ยงที่หลากหลาย

2.2 การระบุความเสี่ยงโดยการใช้ Checklist ในกรณีที่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร

2.3 การระบุความเสี่ยงโดยการวิเคราะห์สถานการณ์จากการตั้งคำถาม “What -if”

2.4 การระบุความเสี่ยงโดยการวิเคราะห์ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ในแต่ละขั้นตอนที่สำคัญ

3. การประเมินความเสี่ยง

เป็นการวิเคราะห์ และจัดลำดับความเสี่ยง โดยพิจารณาจากการประเมินโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง (Likelihood) และความรุนแรงของผลกระทบจากเหตุการณ์ความเสี่ยง (Impact) โดยอาศัยเกณฑ์มาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ ทำให้การตัดสินใจจัดการกับความเสี่ยงเป็นไปอย่างเหมาะสม การประเมินความเสี่ยงเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย การวิเคราะห์ การประเมิน และการจัดระดับความเสี่ยง ที่มีผลกระทบต่อการบริหารลู่วัตถุประสงค์ของกระบวนการทำงานของหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

3.1 การกำหนดเกณฑ์การประเมินมาตรฐาน

เป็นการกำหนดเกณฑ์ที่จะใช้ในการประเมินความเสี่ยง ได้แก่ ระดับโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง (Likelihood) ระดับความรุนแรงของผลกระทบ (Impact) และระดับของความเสี่ยง (Degree of Risk) โดยแต่ละหน่วยงานจะต้องกำหนดเกณฑ์ของหน่วยงานขึ้น ซึ่งสามารถกำหนดเกณฑ์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในหน่วยงานและดุลพินิจการตัดสินใจของฝ่ายบริหารของหน่วยงาน โดยเกณฑ์ในเชิงปริมาณจะเหมาะกับหน่วยงานที่มีข้อมูลตัวเลข หรือจำนวนเงินมาใช้ในการวิเคราะห์ห้อย่างเพียงพอ สำหรับหน่วยงานที่มีข้อมูลเชิงพรรณนาไม่สามารถระบุเป็นตัวเลขหรือจำนวนเงินที่ชัดเจน ได้ก็ให้กำหนดเกณฑ์ในเชิงคุณภาพ ตัวอย่างดังนี้

ระดับโอกาสในการเกิดเหตุการณ์ต่างๆ (Likelihood) กำหนดเกณฑ์ไว้ 5 ระดับ ดังนี้

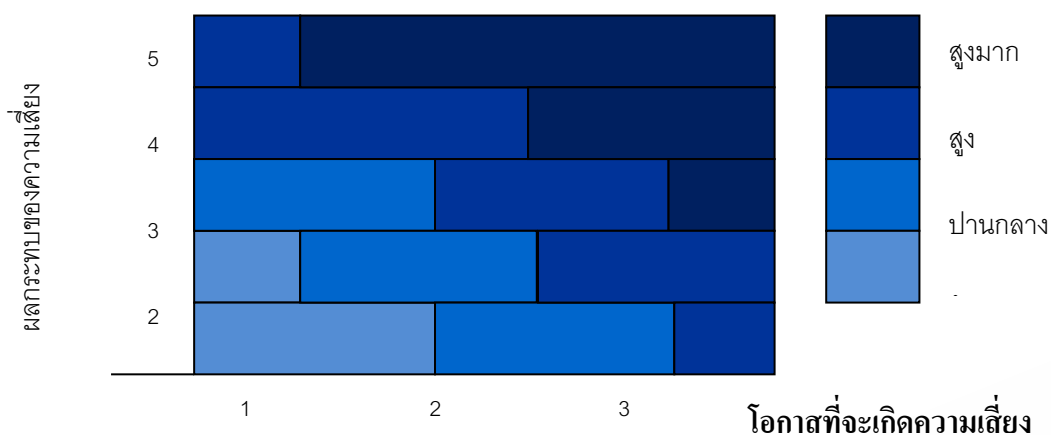
ตัวอย่าง ระดับโอกาสในการเกิดเหตุการณ์ต่างๆ (Likelihood) เชิงปริมาณ		
ระดับ	โอกาสที่จะเกิด	คำอธิบาย
5	สูงมาก	1 เดือนต่อครั้งหรือมากกว่า
4	สูง	1-6 เดือนต่อครั้งแต่ไม่เกิน 5 ครั้ง
3	ปานกลาง	1 ปีต่อครั้ง
2	น้อย	2-3 ปีต่อครั้ง
1	น้อยมาก	5 ปีต่อครั้ง

ตัวอย่าง ระดับโอกาสในการเกิดเหตุการณ์ต่างๆ (Likelihood) เชิงคุณภาพ		
ระดับ	โอกาสที่จะเกิด	คำอธิบาย
5	สูงมาก	มีโอกาสในการเกิดเกือบทุกครั้ง
4	สูง	มีโอกาสในการเกิดค่อนข้างสูงหรือบ่อยๆ
3	ปานกลาง	มีโอกาสเกิดบางครั้ง
2	น้อย	อาจมีโอกาสเกิดแต่นานๆ ครั้ง
1	น้อยมาก	มีโอกาสเกิดในกรณีขยเว้น

ระดับความรุนแรงของผลกระทบ (Impact) กำหนดเกณฑ์ไว้ 5 ระดับ ดังนี้

ตัวอย่าง ระดับความรุนแรงของผลกระทบของความเสี่ยง (Impact) เชิงปริมาณ		
ระดับ	โอกาสที่จะเกิด	คำอธิบาย
5	สูงมาก	> 10 ล้านบาท
4	สูง	> 2.5 แสนบาท – 10 ล้านบาท
3	ปานกลาง	> 50,000 – 2.5 แสนบาท
2	น้อย	> 10,000 – 50,000 บาท
1	น้อยมาก	ไม่เกิน 10,000 บาท

ตัวอย่าง ระดับความรุนแรงของผลกระทบของความเสี่ยง (Impact) เชิงคุณภาพ		
ระดับ	โอกาสที่จะเกิด	คำอธิบาย
5	รุนแรงที่สุด	มีการสูญเสียทรัพย์สินอย่างมหันต์ มีการบาดเจ็บถึงชีวิต
4	ค่อนข้างรุนแรง	มีการสูญเสียทรัพย์สินมาก มีการบาดเจ็บสาหัสถึงขั้นพักงาน
3	ปานกลาง	มีการสูญเสียทรัพย์สินมาก มีการบาดเจ็บสาหัสถึงขั้นหยุดงาน
2	น้อย	มีการสูญเสียทรัพย์สินพอสมควร มีการบาดเจ็บรุนแรง
1	น้อยมาก	มีการสูญเสียทรัพย์สินเล็กน้อย ไม่มีการบาดเจ็บรุนแรง

ภาพประกอบ 3 ระดับความเสี่ยง (Degree of Risk)

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2550)

3.2 การประเมินโอกาสและผลกระทบของความเสี่ยง

เป็นการทำความเสี่ยงและปัจจัยแต่ละปัจจัยที่ระบุไว้มาประเมินโอกาส (Likelihood) ที่จะเกิดเหตุการณ์ความเสี่ยงต่างๆ และประเมินระดับความรุนแรงหรือมูลค่าความเสียหาย (Impact) จากความเสี่ยง เพื่อให้เห็นถึงระดับของความเสี่ยงที่แตกต่างกัน ทำให้สามารถกำหนดการควบคุมความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานสามารถวางแผนและจัดสรรทรัพยากรได้อย่างถูกต้องภายใต้งบประมาณ กำลังคน หรือเวลาที่มีจำกัด โดยอาศัยเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

ผู้ประเมินกิจกรรม/โครงการของหน่วยงานควรเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญ และมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ สำหรับเทคนิคการให้คะแนนระดับการประเมิน โอกาสและผลกระทบของแต่ละปัจจัยความเสี่ยงนั้น อาจใช้คะแนนเสี่ยงข้างมากในที่ประชุม หรือให้แต่ละคนเป็นผู้ให้คะแนนมาแล้วนำคะแนนนั้นมาหาค่าเฉลี่ย เป็นต้น ทั้งนี้มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1) พิจารณาโอกาส / ความถี่ในการเกิดเหตุการณ์ต่างๆ (Likelihood) ว่ามีโอกาส/ความถี่ที่จะเกิดนั้นมากน้อยเพียงใด ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

2) พิจารณาความรุนแรงของผลกระทบของความเสี่ยง (Impact) ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงาน ว่ามีระดับความรุนแรง หรือมีความเสียหายเพียงใด ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

3.3 วิเคราะห์ความเสี่ยง

เมื่อหน่วยงานพิจารณา/ความถี่ที่จะเกิดเหตุการณ์ (Likelihood) และ ความรุนแรงของผลกระทบ (Impact) ของแต่ละปัจจัยเสี่ยงแล้วให้นำผลที่ได้มาพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง และผลกระทบของความเสี่ยงต่อกิจกรรม/ภารกิจของหน่วยงาน ว่าก่อให้เกิดระดับความเสี่ยงในระดับใดในตารางระดับความเสี่ยง ซึ่งจะทำให้หน่วยงานทราบว่ามีความเสี่ยงใดเป็นความเสี่ยงสูงสุดที่จะต้องบริหารจัดการก่อน

3.4 การจัดลำดับความเสี่ยง

เมื่อได้ค่าระดับความเสี่ยงแล้ว จะนำมาจัดลำดับความรุนแรงของความเสี่ยงที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน/โครงการ ที่หน่วยงานรับผิดชอบ เพื่อพิจารณากำหนดกิจกรรมการควบคุมในแต่ละสาเหตุของความเสี่ยงที่สำคัญให้เหมาะสม โดยพิจารณาจากระดับของความเสี่ยงที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่าง โอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง (Likelihood) และผลกระทบของเสี่ยง (Impact) ที่ประเมินได้ตามตารางวิเคราะห์ความเสี่ยง โดยจัดเรียงตามลำดับ จากระดับสูงมาก สูง ปานกลาง น้อย และเลือกความเสี่ยงที่มีระดับสูงมาก และหรือสูง มาจัดทำแผนการบริหาร/จัดการความเสี่ยงในขั้นตอนต่อไป

4. การประเมินมาตรการการควบคุม

เป็นการประเมินกิจกรรมการควบคุมที่ควรจะมี หรือมีอยู่แล้ว ว่าสามารถช่วยควบคุมความเสี่ยง หรือปัจจัยเสี่ยงได้อย่างรวดเร็วเพียงพอหรือไม่ หรือเกิดประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของความเสี่ยงเพียงใด เพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะสามารถควบคุม ความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประเมินมาตรการควบคุมเป็นการประเมินกิจกรรมที่กำหนดขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยควบคุมความเสี่ยง หรือปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งกิจกรรมการควบคุมดังกล่าว หมายถึง กระบวนการวิธีการปฏิบัติงานต่างๆ ที่จะทำให้มั่นใจได้ว่าผู้รับผิดชอบแต่ละกิจกรรม ได้ดำเนินการสอดคล้องกับทิศทางที่ต้องการ สามารถช่วยป้องกันและชี้ให้เห็นความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ได้

สำหรับแนวทางการบริหารความเสี่ยง หลังจากประเมินความเสี่ยงแล้ว หน่วยงาน จะทำการวิเคราะห์การควบคุมที่มีอยู่เดิมก่อน ตามที่ได้มีการวางระบบการควบคุมภายในของหน่วยงาน ว่าได้มีการจัดการควบคุม เพื่อลดความเสี่ยงดังกล่าวข้างต้น ไว้แล้วหรือไม่ ซึ่งโดยปกติจะมีการกำหนดขั้นตอนการควบคุมอยู่ค่อนข้างมาก แต่ผู้ปฏิบัติงานมักไม่ค่อยปฏิบัติตามการควบคุมที่กำหนด จึงจำเป็นที่หน่วยงานต้องวิเคราะห์และประเมินผลระบบการควบคุมเหล่านั้นก่อน โดยนำผลจากการจัดลำดับ

ความเสี่ยงในระดับสูงมาก และสูง มาประเมินมาตรการควบคุมก่อนเป็นอันดับแรกตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) นำเอาปัจจัยเสี่ยงที่อยู่ในระดับความเสี่ยงสูงมาก และสูง มากำหนดวิธีการควบคุมที่ควรจะมี เพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยง หรือปัจจัยเสี่ยงเหล่านั้น
- 2) พิจารณา หรือประเมินว่าในปัจจุบันความเสี่ยง หรือปัจจัยเสี่ยงเหล่านั้น มีการควบคุมอยู่แล้วหรือไม่
- 3) ถ้ามีการควบคุมแล้ว ให้ประเมินต่อไปว่าการควบคุมนั้น ได้ผลตามต้องการ อยู่หรือไม่

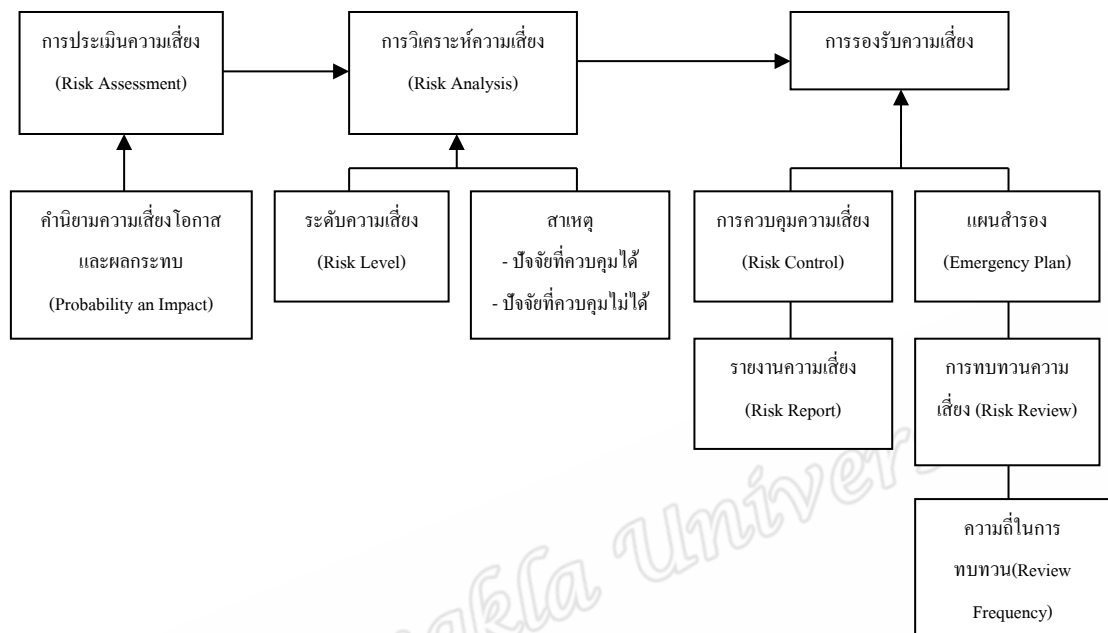
5. การบริหารความเสี่ยง

เป็นการนำกลยุทธ์ มาตรการ หรือแผนงานมาใช้ปฏิบัติในสำนัก/ศูนย์/กอง/หน่วยงานระดับกอง เพื่อลดโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง หรือลดความเสียหายของผลกระทบ ในการดำเนินงานตามแผนงาน/งาน/โครงการ/กิจกรรม ที่ยังไม่มีกิจกรรมควบคุมความเสี่ยง หรือที่มีอยู่แต่ยังไม่เพียงพอ

กระบวนการในการบริหารความเสี่ยงนั้น ไม่ใช่กระบวนการที่สร้างขึ้นและอยู่ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระเพียงลำพังได้ แต่จะเป็นกระบวนการที่สร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนที่ช่วยเสริมการทำงานร่วมกับโครงการ หรือภาระงานอื่นใดที่ปฏิบัติกรอยู่ ให้เป็นไปด้วยความราบรื่นหรือป้องกันโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงและเป็นปัญหาหรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการมองไปข้างหน้า ป้องกันเหตุที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างมีเหตุมีผล มีหลักการและหาทางลดหรือป้องกันความเสียหายในการทำงานในภารกิจของหน่วยงาน/โครงการที่มีการวางแผนการปฏิบัติงานไว้แล้วในแต่ละขั้นตอน

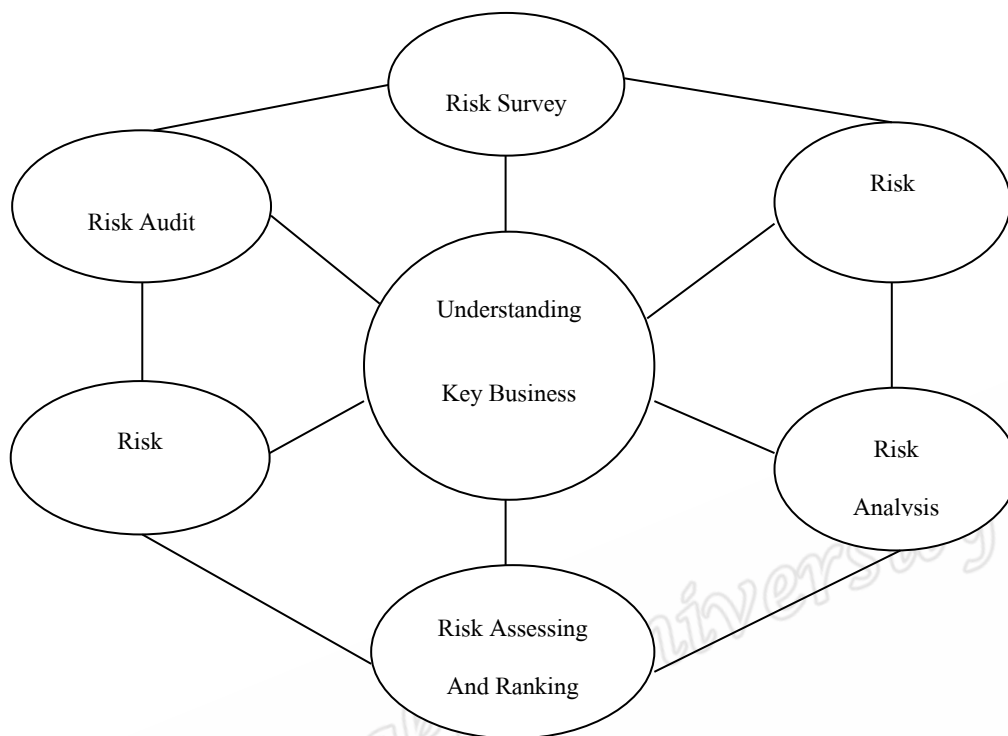
การบริหารความเสี่ยงต้องอาศัยการผสมผสานระหว่างประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ ที่เรียนรู้จากอดีตที่ผ่านมา ควบคู่กับการมีนวัตกรรมขององค์กรที่พัฒนาบุคลากรทุกระดับให้มีการนำความรู้ด้านการบริหารความเสี่ยง ซึ่งนับได้ว่ากิจกรรมหลักที่สำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการบริหารองค์กร ที่สามารถทำให้หน่วยงานสามารถบรรลุภารกิจ พันธกิจ ภายใต้งบประมาณและทรัพยากร ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ขอบเขตและองค์ประกอบในการบริหารความเสี่ยง

ภาพประกอบ 4 ขอบเขตและองค์ประกอบในการบริหารความเสี่ยง
ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2550)

นอกจากนี้ เจริญ เจษฎาวัดย์ (2548) ได้กล่าวถึงต้นแบบวงจรความเสี่ยง (Risk Cycle Model) ดังต่อไปนี้ การทำความเข้าใจวัตถุประสงค์หลักของธุรกิจ (Understanding Key Business Objectives) คือ 1) การสำรวจความเสี่ยง (Risk survey) 2) การค้นหาและจัดอันดับความเสี่ยง (Risk identification) 3) การวิเคราะห์ความเสี่ยง (Risk analysis) 4) การประเมินและการจัดลำดับความเสี่ยง (Risk assessing and ranking) 5) การบริหารความเสี่ยง (Risk management) 6) การตรวจสอบความเสี่ยง (Risk Audit)

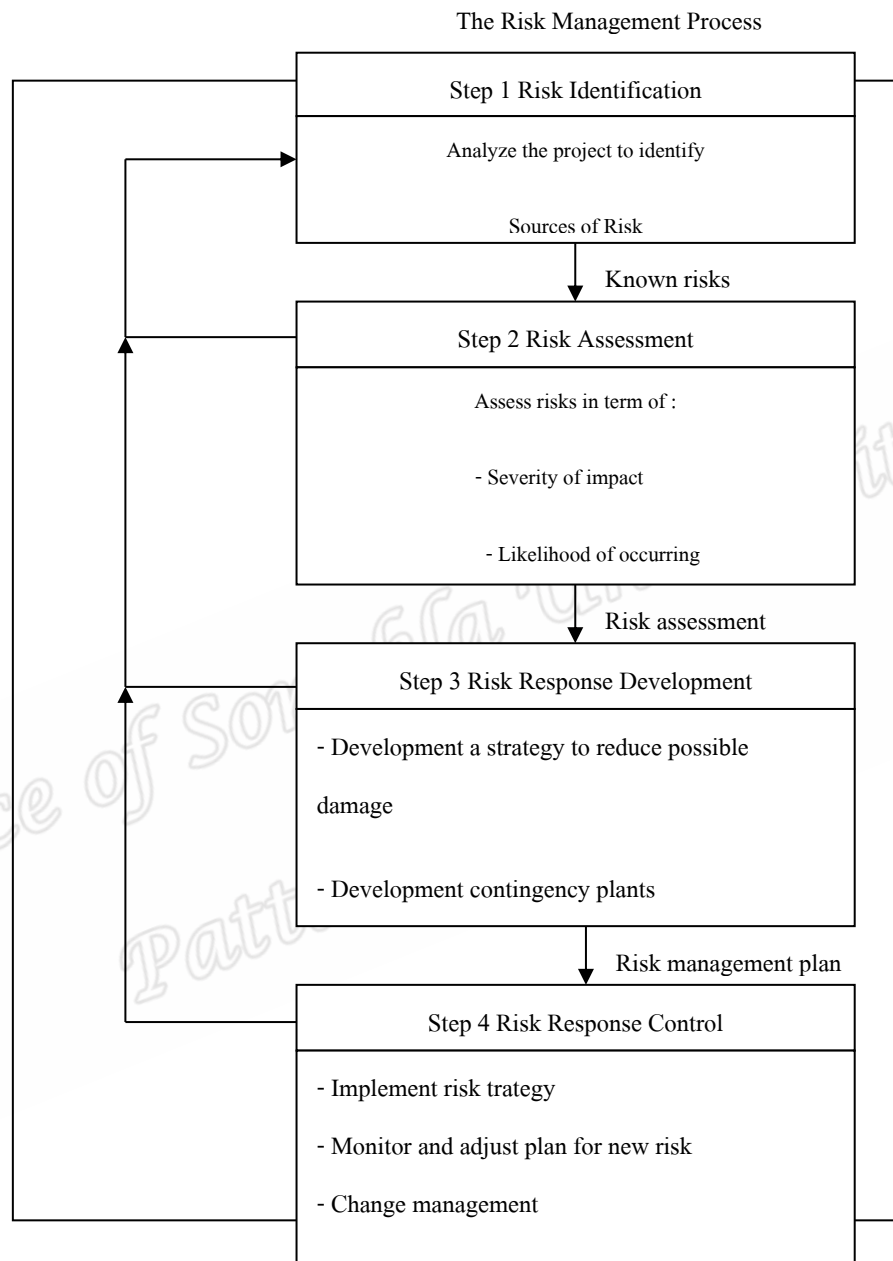
ภาพประกอบ 5 แบบจำลองแนวทางการกระบวนการบริหารความเสี่ยง

Chesadaval Risk Cycle Model

ที่มา : เจริญ เจษฎาวุธ (2548)

จากภาพประกอบ 5 เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่บรรดาผู้บริหารที่ได้รับมอบอำนาจจากองค์กรจะต้องใช้ความพยายามในการกำจัดความเสี่ยงให้หมดสิ้นไปในทิศทางหนึ่งคือ การควบคุมโดยวิธีป้องกัน (Preventive Control) การควบคุมโดยวิธีตรวจสอบให้พบ (Detective Control) การควบคุมโดยวิธีปรับปรุงแก้ไข (Corrective Control) และการควบคุมโดยวิธีการให้คำแนะนำ (Directive Control) ทั้งนี้กระบวนการวิธีควบคุมที่จะนำมาใช้ทุกวิธี จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคุ้มค่าของผลประโยชน์ที่ได้รับกับต้นทุน (Cost) ที่ต้องใช้ในการควบคุมนั้นด้วย

ส่วน เกรย์ และ ลาสัน (Gray and Larson, 2006) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารความเสี่ยงไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

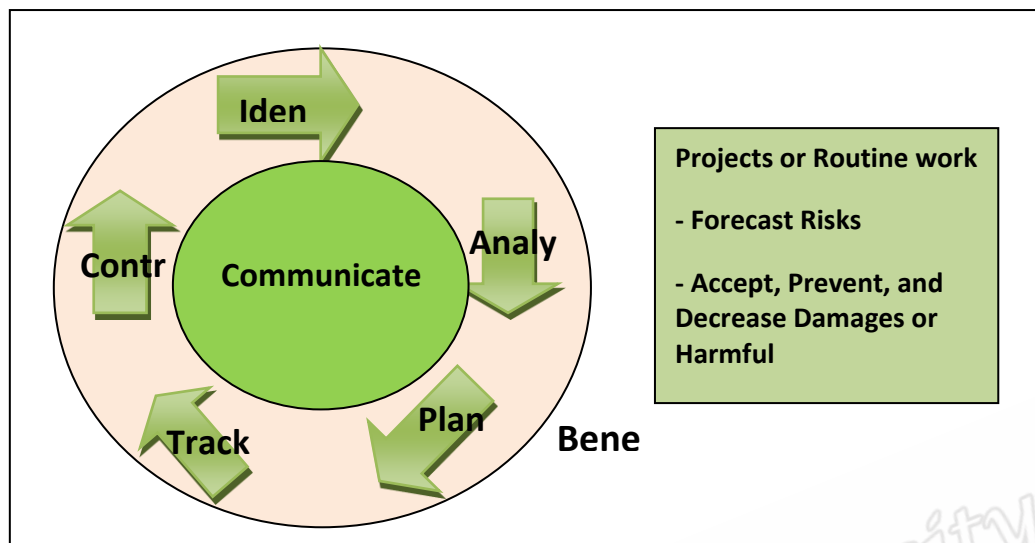

ภาพประกอบ 6 แสดงกระบวนการบริหารความเสี่ยง
ที่มา : Clifford F. Gray and Erik W. Lason. (2006)

Gray and Larson (2006) ได้เสนอแนวคิดกระบวนการบริหารความเสี่ยงไว้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 : การระบุความเสี่ยง (Risk Identification) เป็นการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ในการดำเนินงานแต่ละช่วงของแผนหรือโครงการ สมาชิกในทีมต้องระดมสมองหรือค้นหาปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ขั้นตอนที่ 2 : การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) เป็นการประเมินในรูปของเหตุการณ์ที่ไม่ปรารถนาที่อาจเกิดขึ้น ความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้น ความเป็นไปได้ของโอกาสที่จะเกิดขึ้น เหตุการณ์นั้นจะเกิดขึ้นเมื่อไร และจะไปกระทบกับส่วนอื่นๆ ของแผนงาน โครงการหรือไม่ ขั้นตอนที่ 3 : การรับมือกับความเสี่ยง (Risk Response Development) เป็นการตัดสินใจว่าจะรับมือกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไรจึงจะเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ได้โดย ทำให้เบาบางลง หรือหลบเลี่ยง หรือส่งต่อหรือการแบ่งปันหรือคงไว้เหมือนเดิม และขั้นตอนที่ 4 : การควบคุมความเสี่ยง (Risk Response Control) เป็นกระบวนการสุดท้ายของการบริหารความเสี่ยง คือ การควบคุมความเสี่ยงโดยการวางแผนกลยุทธ์ การดำเนินงาน และเฝ้าระวังความเสี่ยงใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น และ Randy Marchany (2002) ได้ยกตัวอย่างการประเมินความเสี่ยงในด้านข้อมูลสารสนเทศของ Virginia Tech โดยมีการแบ่งกลุ่มและร่วมกันประเมินความเสี่ยงในแต่ละแผนกมีขั้นตอน 7 ขั้นตอน คือ

- 1) การระบุถึงทรัพย์สินทั้งทาง Hardware Software และระบบปฏิบัติการของแผนก
- 2) รวบรวมและจัดลำดับความสำคัญของทรัพย์สินดังกล่าว
- 3) ระบุถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพย์สินได้
- 4) จัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยงที่วิเคราะห์ได้
- 5) จัดทำรายงานและให้รายละเอียดเกี่ยวกับความเสี่ยง
- 6) หาความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงกับทรัพย์สิน โดยอาศัยแบบฟอร์มที่กำหนดและ
- 7) ทำการหาแผนจัดการและป้องกันความเสี่ยง

สำหรับหน่วยงานองค์กร ได้นำกระบวนการบริหารความเสี่ยงตามแนวทางของ สำนักตรวจและประเมินผล สำนักตรวจประเมินผล (2550) ได้ให้แนวทางในการบริหารความเสี่ยงเป็นขั้นตอนต่างๆ และองค์ประกอบในการบริหารความเสี่ยงนั้น สามารถนำมาแสดงแบบจำลอง ซึ่งจะนิยม ใช้กันทั่วไป ดังนี้

ภาพประกอบ 7 แบบจำลองแนวทางกระบวนการบริหารความเสี่ยง
ที่มา : สำนักตรวจประเมินผล (2550)

ความหมายของแต่ละขั้นตอนในแบบจำลอง (Model) สามารถขยายความได้ดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 Identity เป็นการระบุความเสี่ยงและผลกระทบทั้งทางตรงและ
ทางอ้อมที่มีผลกระทบต่อเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 2 Analyze เป็นการวิเคราะห์ ประเมินโอกาสที่จะเกิดขึ้นของความเสี่ยง
และความรุนแรงของผลกระทบ

ขั้นตอนที่ 3 Plan เป็นการวางแผน โดยกำหนดกลยุทธ์เพื่อควบคุมผลกระทบของ
ความเสี่ยงทั้งนี้ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายหรือใกล้เคียงกับเป้าหมายที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 4 Track เป็นการติดตามข้อมูลเพื่อทราบร่องรอยของความเสี่ยง

ขั้นตอนที่ 5 Control การติดตาม กำกับและการตรวจสอบ การปฏิบัติการควบคุม
ความเสี่ยง

องค์ประกอบที่มีความสำคัญมากและเกี่ยวข้องกับทั้ง 5 ขั้นตอน อย่างหลีกเลี่ยง
ไม่ได้ คือ “Communicate” หรือการติดต่อสื่อสาร เพราะในการดำเนินการต่างๆ ต้องอาศัยการประสานงาน
เชื่อมโยงกันทุกฝ่ายทั้งภายในหน่วยงานและภายนอกหน่วยงาน ตลอดจนผู้บังคับบัญชา เพื่อให้
การดำเนินการรับจ้างหว่า ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกัน (Synchronize) ในทุกขั้นตอน

นอกจากนี้ ประสิทธิภาพของเครื่องมือและเทคนิคในการบริหารความเสี่ยงทั้งองค์กรพบว่า มีกระบวนการบริหารความเสี่ยง 6 ขั้นตอน คือ การกำหนดกลยุทธ์/วัตถุประสงค์/เป้าประสงค์ การระบุความเสี่ยง การประเมินความเสี่ยง การลดความเสี่ยง การควบคุมความเสี่ยง การถ่ายทอด และการกำกับ อีกประเด็นที่ Trischman, Hoyt and Sommer (2005) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารความเสี่ยงไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การระบุความเสี่ยง (Identify Risks) มีความเสี่ยงที่มีศักยภาพจำนวนมากที่เกิดกับบริษัทธุรกิจและบุคคล ดังนั้น ขั้นตอนแรกในกรรมวิธีบริหารความเสี่ยงจะต้องจำแนกหรือระบุสิ่งที่จะสัมผัสกับความเสี่ยงให้ได้ ขั้นตอนนี้ไม่ได้มีความสำคัญเพียงด้านการบริหารความเสี่ยงในรูปแบบที่เลขชี้กำลังมุ่งไปที่ความเสี่ยงที่แท้จริง แต่มีต่อการบริหารความเสี่ยงวิสาหกิจซึ่งส่วนมากมักจะพุ่งเป้าไปที่การจำแนกหรือระบุแหล่งที่มาของความเสี่ยงที่เกิดแก่บริษัทได้แก่การดำเนินธุรกิจ การเงินและยุทธศาสตร์ทางธุรกิจของบริษัทด้วย

2. การประเมินความเสี่ยง (Evaluation Risks) สำหรับแต่ละแหล่งที่มาของความเสี่ยงที่ชี้ชัดแล้วว่าต้องมีการประเมินผล ในขั้นตอนนี้ความเสี่ยงที่แท้จริงจะได้รับการจัดประเภทว่าความเสี่ยงที่เกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์ขนาดและความรุนแรงของความเสี่ยงเป็นเรื่องจำเป็น การพิจารณาความมุ่งไปทั้งขนาดของความเสี่ยงที่อาจเกิดความเสี่ยงขึ้นสูงสุด

3. การเลือกเทคนิคในการบริหารความเสี่ยง (Select Risk Management Techniques) ผลที่ได้รับในข้อสองใช้เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจวิธีการบริหารความเสี่ยงที่มีอยู่ในบ้าง

4. การตัดสินใจและการทบทวน (Implement and Review Decision) การตัดสินใจในการใช้วิธีการที่เหมาะสมในการบริหารความเสี่ยง บริษัทธุรกิจและส่วนบุคคลจะต้องใช้เทคนิคที่เลือกสรรไว้แล้วแต่การบริหารความเสี่ยงจะต้องทำตามกรรมวิธีที่ตัดสินใจไว้ล่วงหน้าแล้วมีการทบทวนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ สถาบันบริหารโครงการ (Project Management Institution, 2001) ได้แบ่งกระบวนการบริหารความเสี่ยงออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ

4.1 การวางแผนบริหารความเสี่ยง ถ้าโครงการต้องได้รับการจัดการความเสี่ยงที่ดีและมีประสิทธิภาพเพียงพอแล้ว ทีมและผู้บริหารโครงการก็จะต้องใช้ความพยายามในการวางแผนที่จะรับมือกับความเสี่ยงให้มาก โดยในการวางแผนความเสี่ยงจะต้องกำหนดวิธีการที่ทีมงานจะใช้ในการรับมือกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

4.2 การระบุความเสี่ยง เป็นกระบวนการที่ใช้ในการค้นหาเหตุการณ์ของความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเพื่อที่จะป้องกันเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันหรือไม่เป็นที่น่าพึงพอใจในการบริหารโครงการ ต้องมุ่งไปที่ปัจจัยความเสี่ยงทั้งภายในและภายนอกทั้งที่คาดการณ์ได้และคาดการณ์ไม่ได้ ทั้งที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ สำนักรายการของปัจจัยความเสี่ยงที่ต้องเผชิญในโครงการต่างๆ ไปและถ้าเป็นไปได้ปัจจัยความเสี่ยงจัดน้ำหนักตามความสำคัญของความเสี่ยงนั้น

4.3 การวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ความเสี่ยงจะช่วยให้ทีมรู้ว่าเหตุการณ์ของความเสียหายใดจะเกิดขึ้นในโครงการหลังจากที่ได้มีการทำการระบุหรือการค้นหาล่าสุดแล้ว ซึ่งในขั้นตอนนี้ทีมและผู้บริหาร โครงการต้องมุ่งความสนใจไปที่การตอบคำถามที่ว่าอะไรเป็นผลลัพธ์ที่จะได้รับถ้าความเสี่ยงนี้เกิดขึ้น ซึ่งทางทีมงานบริหาร โครงการสามารถวิเคราะห์ความเสี่ยงใน 2 ลักษณะ คือ การวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงคุณภาพ และความเสี่ยงเชิงปริมาณ

4.4 การวิเคราะห์ความเสี่ยงคุณภาพ ในความจริงการวิเคราะห์เชิงคุณภาพประกอบดีและเหมาะสมจะช่วยให้ทีมงานและผู้บริหาร โครงการมีความระมัดระวังความเสี่ยงต่างๆ ที่ต้องเผชิญในการบริหาร โครงการมากยิ่งขึ้น เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจด้วยก็จะดีมากยิ่งขึ้น

4.5 การวางแผนรับมือความเสี่ยง ในขั้นตอนนี้ผู้บริหาร โครงการมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นต่อความเสี่ยงนั้น การวางแผนรับมือความเสี่ยงจะช่วยให้ผู้บริหาร โครงการทราบได้ว่าอะไรเป็นการกระทำที่ต้องปฏิบัติหรือหลีกเลี่ยงต่อความเสี่ยงเหล่านั้นเพื่อที่จะได้รับผลกระทบน้อยลง

4.6 การตรวจสอบและควบคุมความเสี่ยงเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการบริหารความเสี่ยงก็คือ การตรวจสอบและควบคุมความเสี่ยง ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ช่วยในการแก้ปัญหาที่ทีมงานและผู้บริหาร โครงการเผชิญหน้าเพื่อจะได้คอยสอดส่องดูว่าสิ่งที่กำลังทำอยู่นั้นส่งผลดีต่อโครงการหรือไม่อย่างไรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

ศิริ ทองศิริ (Siri Thongsiri, 2003) ได้เขียนถึงการนำเอาระบบบริหารความเสี่ยงมาใช้ในรูปแบบที่เรียกว่า Enterprise Risk Management ซึ่งประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน ตามมาตรฐานการบริหารความเสี่ยงของประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ (AS/NZ 4360) อันประกอบไปด้วย 1) การกำหนดขอบข่ายการบริหารความเสี่ยง (Establish The Risk Management Context) 2) การระบุความเสี่ยง (Risk Identification) 3) การวิเคราะห์ความเสี่ยง (Risk Analysis) 4) การประเมินความเสี่ยง (Risk Evaluation) 5) การจัดการความเสี่ยง (Risk Treatment) 6) การติดตามและทบทวน (Monitoring and Review) 7) การรายงานผลและการปรึกษา (Communication and Consultation)

นอกจากนี้ Rodrigues (2001) ได้เสนอเอกสารกรอบการบริหารความเสี่ยงของโครงการ “The Fourth European Project Management Conference” ที่กรุงลอนดอน ประเทศสหราชอาณาจักร ระหว่างวันที่ 6-7 มิถุนายน 2001 เพื่อการบริหารความเสี่ยงประกอบด้วย 6 ขั้นตอนคือ

1. การวางแผนการบริหารความเสี่ยง (Risk Management Planning) เป็นการนำระบบพลวัต (System Dynamics) มาใช้ในการวางแผนการบริหารความเสี่ยงและการจัดกิจกรรมการบริหารความเสี่ยง

2. การระบุความเสี่ยง (Risk Identification) การระบุคุณภาพได้จากการวิเคราะห์ผลสะท้อนกลับ และการระบุระดับปริมาณจากสารสนเทศของโครงการ นอกจากนี้การตรวจสอบด้วยระบบพลวัตยังช่วยให้ค้นพบสารสนเทศด้านเชิงปริมาณทั้งสถานภาพของโครงการและอดีตที่ผ่านมา

3. การวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงคุณภาพ (Qualitative Risk Analysis) เป็นการประเมินโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงและผลกระทบผ่านการวิเคราะห์ห่วงจรของผลสะท้อนกลับ แต่ละวงจรจะทำให้มองเห็นพลังผลักดันให้เกิดผลผลิตของโครงการ

4. การวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงปริมาณ (Quantitative Risk Analysis) ในการกำหนดความเสี่ยงเชิงปริมาณจากระบบพลวัตก่อให้เกิดประโยชน์สำคัญ สะท้อนให้เห็นผลกระทบของความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม

5. การวางแผนตอบสนองความเสี่ยง (Response Planning) เป็นเครื่องมือที่ทรงพลังสามารถตอบสนองความเสี่ยงอย่างได้ผลประโยชน์สำคัญของระบบพลวัต คือ การตอบสนองต่อความเสี่ยงที่ยู่ยากซับซ้อน เป็นการวิเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพทำให้เข้าใจสาเหตุของความเสี่ยงและนำไปสู่การวางแผนจัดการความเสี่ยงหรือการแก้ไข

6. การตรวจติดตามและควบคุมความเสี่ยง (Risk Monitoring and Control) เป็นเครื่องมือในการตรวจติดตามความเสี่ยงและการควบคุม การบริหารความเสี่ยงยังสามารถตรวจติดตามและประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานได้

แนวทางการบริหารความเสี่ยงของ ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี(2550) เป็นกระบวนการบริหารความเสี่ยง ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ที่ชัดเจนของแผนงาน/งาน/โครงการ/กิจกรรม ตามแผนปฏิบัติการประจำปีขององค์กร หรือคณะ/สำนักงาน/สถาบัน/สถานศึกษา/ฝ่ายงาน/กลุ่มงาน ฯ

2. การระบุความเสี่ยง เป็นการระบุเหตุการณ์ใดๆ ทั้งที่มีผลดีและผลเสียต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ โดยต้องระบุได้ด้วยว่าเหตุการณ์นั้นจะเกิดที่ไหน เมื่อใด และเกิดขึ้นได้อย่างไรและทำไม

3. การประเมินความเสี่ยง เป็นการวิเคราะห์ และจัดลำดับความเสี่ยง โดยพิจารณาจากการประเมินโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง (Likelihood) และความรุนแรงของผลกระทบจากเหตุการณ์ความเสี่ยง (Impact) โดยอาศัยเกณฑ์มาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ ทำให้การตัดสินใจจัดการกับความเสี่ยงเป็นไปอย่างเหมาะสม

4. การประเมินมาตรการควบคุม เป็นการประเมินกิจกรรมการควบคุมที่ควรจะมีหรือที่มีอยู่แล้ว ว่าสามารถช่วยควบคุมความเสี่ยง หรือปัจจัยเสี่ยงได้อย่างเพียงพอหรือไม่ หรือเกิดประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของการควบคุมเพียงใด เพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะสามารถควบคุมความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปจัดทำเป็นแผนการบริหารความเสี่ยงต่อไป

5. การบริหาร/จัดการความเสี่ยง เป็นการนำกลยุทธ์ มาตรการ หรือแผนงาน มาใช้ปฏิบัติใน มหาวิทยาลัย หรือคณะ/สำนัก/สถาบัน/ศูนย์การศึกษา เพื่อลดโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง หรือลดความเสียหายของผลกระทบ ในการดำเนินงานตามแผนงาน/งาน/โครงการ/กิจกรรม ที่ยังไม่มีกิจกรรมควบคุมความเสี่ยง หรือที่มีอยู่แต่ยังไม่เพียงพอ

6. การรายงาน เป็นการรายงานผลการดำเนินงานตามกระบวนการบริหารจัดการ ความเสี่ยงข้างต้นที่ได้ดำเนินการทั้งหมดตามลำดับให้ฝ่ายมหาวิทยาลัยรับทราบและให้ความเห็นชอบ ดำเนินการตามแผนการบริหารความเสี่ยง

7. การติดตามผล และทบทวน เป็นการติดตามผลของการดำเนินการตามแผนการบริหารความเสี่ยงว่ามีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่มี การเปลี่ยนแปลงหรือไม่รวมถึงเป็นการ ทบทวนประสิทธิภาพของแนวการบริหารความเสี่ยงในทุกชั้นตอน เพื่อพัฒนาระบบให้ดียิ่งขึ้น

แนวทางการบริหารความเสี่ยงของออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ (Australia/ NewZealand Standard 4360 : 2004) ประกอบด้วย 6 ชั้นตอนสำคัญ ได้แก่

1. การกำหนดบริบทขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หลักเกณฑ์ต่างๆ
2. ระบุความเสี่ยง อะไรที่สามารถเกิดขึ้นได้บ้าง และมันเกิดขึ้นได้อย่างไร
3. การวิเคราะห์ความเสี่ยง โดยการทบทวนการควบคุมที่มีอยู่ แนวโน้มผลลัพธ์ และระดับความเสี่ยง
4. การประเมินความเสี่ยง โดยการประเมินความเสี่ยง และจัดอันดับของ ความเสี่ยงนั้น
5. จัดการกับความเสี่ยงนั้น โดยการระบุถึงทางเลือกที่มีทางเลือกที่ดีที่สุด พัฒนา แผนการบริหารความเสี่ยงและนำแผนนั้น ไปปฏิบัติ
6. การตรวจสอบทบทวน

นอกจากนี้ Chapman and Simister (2004) ได้แบ่งกระบวนการบริหารความเสี่ยง โครงการเป็น 6 ชั้นตอน คือ 1) การวางแผนการบริหารความเสี่ยง โดยครอบคลุมถึงการตัดสินใจในการ บูรณาการแผนและการปฏิบัติการหรือดำเนินการบริหารความเสี่ยงโครงการ 2) การระบุความเสี่ยง

เป็นการกำหนดความเสี่ยงที่ส่งผลกับโครงการและเอกสารที่เป็นลักษณะเฉพาะ 3) การวิเคราะห์ ความเสี่ยงเชิงคุณภาพ 4) การวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงปริมาณ 5) การวางแผนการตอบรับความเสี่ยง เป็นการพัฒนาและยกระดับโอกาสที่ดีในการลดภาวะคุกคามในของวัตถุประสงค์ในโครงการให้ลด น้อยลง 6) การควบคุมและการกำกับติดตามความเสี่ยงที่เหลืออยู่ การระบุความเสี่ยงใหม่ การประเมิน ประสิทธิภาพของโครงการ สมิท และ เมอริท (Smith and Merrit, 2002) ได้แบ่ง กลยุทธ์การบริหาร กระบวนการความเสี่ยงเป็น 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่หนึ่ง ระบุความเสี่ยงโดยพิจารณาจากผลกระทบ และโอกาส ขั้นตอนที่สอง วิเคราะห์ความเสี่ยงโดยพิจารณาความน่าจะเป็นและผลรวมของความเสี่ยงหา ยขั้นตอนที่สาม จัดลำดับความเสี่ยงและทำแผนความเสี่ยง ขั้นตอนที่สี่ การแยกวิเคราะห์ความเสี่ยง โดยวางแผนในการแยกประเภทความเสี่ยงต่อการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง ถ้าย้อนความเสี่ยง ความเสี่ยง ส่วนที่เหลือ การลดความเสี่ยงหรือทำความเสี่ยงให้เบาบางลง ขั้นตอนที่ยี่ห้า การกำกับหรือดูแลความ เสี่ยง โดยการประเมินสถานการณ์และความเสี่ยงในการยกเลิกเป้าหมาย

สำหรับ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2556) กล่าวว่า การบริหารความเสี่ยง ดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างความมีส่วนร่วมของคนในองค์กร เพื่อให้คนในองค์กรว่า เขาเป็นหนึ่งใน องค์กร การที่เขาจะทำอะไรไม่คิดจะส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงขององค์กร หรือผู้อื่นทำอะไรไม่คิด ส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงขององค์กร

2. การค้นหาความเสี่ยงและระบุความเสี่ยง ต้องอาศัยการศึกษาาร่วมกัน ต้องระบุ ออกไปว่าเป็น ความเสี่ยงขององค์กร ระบุให้ได้ว่าความเสี่ยงมีอะไรบ้างในองค์กร ระบุมาเป็นรายการ ว่าอันไหนมีลำดับความสำคัญมากที่สุด แล้วอันที่เราจะเลือกจัดการบริหารความเสี่ยง

3. การประเมินความเสี่ยง คือความเสี่ยงที่เกิดขึ้น และทำให้ต้องสูญเสียมูลค่า

4. เลือกวิธีการจัดการกับความเสี่ยง เมื่อเราสามารถรู้ได้ว่าความสูญเสียและความ เสี่ยงมีอะไรบ้าง เราจะมาเลือกวิธีการที่คุ้มที่สุด และที่สำคัญ คือ สอดคล้องกับวัฒนธรรม และ สภาวะแวดล้อมขององค์กรของเรา

5. การประเมินผลการกำกับดูแล (Performance monitoring) เมื่อได้ Implement ไปแล้ว มีปัญหาอะไรเกิดขึ้น ต้องมีการปรับ (Fine tune) ปรับแก้ที่เราเลือกใช้หรือไม่ เราอาจจะเลือก วิธีการนี้ไปแล้ว ปรากฏว่าพอลองใช้ไปแล้วไม่สอดคล้องกับสังคมเรา กับวัฒนธรรม องค์กรเรา

นอกจากนี้ สุรพงษ์ มาลี (2550) ได้กล่าวว่า การบริหารความเสี่ยงมีหลายขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การระบุและจำแนกความเสี่ยง (Risk Identification) สำรว่ามีความเสี่ยงใด ที่อาจทำให้การทำงานไม่เป็นไปตามเป้าประสงค์ของส่วนราชการ หรือหน่วยงาน (Risks Must be Identified Relation to Strategic Objectives) จำแนกความเสี่ยงนั้นๆ ว่าเกิดขึ้นในระดับใด และ

เป็นความเสี่ยงประเภทใด (อาจใช้ตาราง Matrix) จัดทำ/เขียน Risk Statement ซึ่งระบุสาเหตุของ ความเสี่ยงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น (What, Why and How Things Can Arise) การระบุหาและ จำแนกความเสี่ยงอาจใช้ คณะกรรมการบริหารความเสี่ยงเจ้าภาพ/เจ้าของความเสี่ยง ประเมินโดยใช้ (Risk Self Assessment) การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ สร้างความมั่นใจว่าผู้เกี่ยวข้องกับการบริหาร ความเสี่ยง และข้าราชการทุกคน เข้าใจตรงกันเกี่ยวกับความเสี่ยงที่เก็บข้อมูลความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ เพื่อแยกแ่งการทบทวน และการจัดทำ Risk Registers and Risk Profile ขั้นตอนที่ 2 การประเมิน ความเสี่ยง (Risk Assessment/Evaluation) เลือกความเสี่ยงที่ระบุในขั้นตอนการระบุและจำแนก ความเสี่ยงมาอภิปรายเพื่อหาสาเหตุ ผลกระทบ การควบคุมในปัจจุบัน และประสิทธิผลของการควบคุมนั้น ดำเนินการประเมินความเสี่ยงโดยวิเคราะห์ทั้งผลกระทบ (Impact) และ โอกาส (Likelihood) ที่ความเสี่ยง จะเกิด จัดลำดับความเสี่ยง (Risk Prioritisation) โดยนำผลการวิเคราะห์ในขั้นที่ 2 มาวิเคราะห์ ร่วมกับความสามารถ/โอกาสในการปรับปรุงความเสี่ยงและกรอบเวลาดำเนินการ ขั้นตอนที่ 3 การจัด การกับความเสี่ยง (Risk Responses) การยอมรับความเสี่ยง (Tolerate) การจัดการควบคุมความเสี่ยง (Treat and Control) การแบ่ง/พ่วงถ่ายความเสี่ยง (Share/Transfer) การยกเลิก/สิ้นสุดกิจกรรมที่มีความเสี่ยง (Terminate) การฉวยโอกาสจากสถานการณ์ที่มีความเสี่ยง (Take the Opportunity) ขั้นตอน ที่ 4 การจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง (Risk Management Plan) องค์ประกอบของแผนบริหารความเสี่ยง ชื่อความเสี่ยง ลำดับความเสี่ยงเพื่อการปฏิบัติ คะแนนลำดับความสำคัญ ประเภทของความเสี่ยง พื้นฐานของความเสี่ยง การควบคุมความเสี่ยงในปัจจุบัน แผนปฏิบัติเพื่อควบคุมความเสี่ยง ตัวชี้วัด ความคืบหน้าและความสำเร็จ และขั้นตอนที่ 5 การรายงานและทบทวนการบริหารความเสี่ยง (Risk Management Review, Report & Presentation) เพื่อติดตามว่ารูปแบบของความเสี่ยง (Risk Profile) เปลี่ยนแปลงหรือไม่ เพื่อให้มั่นใจว่าการบริหารความเสี่ยงนั้น ได้ผลจริง หากพบปัญหา ก็จะได้หามาตรการใหม่/ใช้มาตรการสำรองเพื่อจัดการกับความเสี่ยงหากจำเป็น

นฤมล สอาดโคม (2550) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการบริหารความเสี่ยงในภาครัฐ ซึ่งมี 9 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความมีส่วนร่วมของคนในองค์กร (Priority Concern Over Risk from Everyone) ให้คนในองค์กรรู้สึกว่าเขาเป็นหนึ่งในองค์กร ขั้นตอนที่ 2 เลือกผู้นำทีมในการ บริหารความเสี่ยง (Risk team leader) ไม่ได้หมายความว่าวันหนึ่งเราคิดจะทำการบริหารความเสี่ยง และกำหนดนโยบายและส่งให้คนในองค์กรรับไปบอกให้ทุกคนให้ความร่วมมือ ขั้นตอนที่ 3 ผู้นำ กำหนดขอบเขตของงานที่จะทำ (Scope and Goal) งานบริหารความเสี่ยง มีเป้าหมายหลักที่ต้องการ จะให้เกิด คือ ต้องการให้เกิดสิ่งๆที่เรียกว่า Risk action plan หรือว่าแผนการที่ระบุว่าจะไปจัดการ กับความเสี่ยงอย่างไรบ้าง ถ้าเริ่มบริหารความเสี่ยงในช่วงต้นที่ยังไม่มีข้อมูล ไม่มีทีมงานมากนัก เรา อาจจะเลือกขอบเขต (Scope) ที่มันเล็กหน่อยแล้วค่อยขยายในภายหลังได้มุ่งเน้น (Focus) ไปที่เรื่อง

เฉพาะที่เป็นประเด็นที่สำคัญที่สุดของจังหวัดก่อนเรื่องอื่นๆ ที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อยเราค่อยๆ เพิ่มเข้ามาในตอนหลังได้ ขั้นตอนที่ 4 กำหนดกรอบความคิดการวิเคราะห์ (Analytical Framework) ว่ามีความเสี่ยงความสูญเสียอะไรบ้างในจังหวัด ส่งผลกระทบต่อด้านไหนโดยทำรายการมาคร่าวๆ คือ ทางด้านการเงิน ทางด้านทรัพย์สิน ทางด้านบุคลากร ทางด้านการให้บริการชุมชน ขั้นตอนที่ 5 เลือกสมาชิกในทีม (Recruit Team Member) ขอให้เป็นคนที่มีตรรกศาสตร์ (Logic) ที่ดี เข้าใจแนวคิดเรื่องความเสี่ยงพร้อมที่จะเรียนรู้ในสิ่งใหม่และสนใจการบริหารความเสี่ยงและที่สำคัญไปกว่านั้นคือ คนที่จะมาเป็นสมาชิกต้องเป็นคนที่เราคิดว่าเชื่อถือได้ (Reliable) และมีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้น (Commitment) ต่อองค์กรขั้นตอนที่ 6 ระบุความเสี่ยงโดยละเอียด (Risk Identification and Evaluation) เป็นข้อมูลที่สำคัญและมีประโยชน์มากกับการแบ่งปันกันระหว่างจังหวัดในอนาคตและจะกลายเป็นข้อมูลที่สำคัญและมีประโยชน์มากกับการบริหารงานของทุกๆ องค์กรว่าทำโครงการอะไรใหม่ๆ ดี เราจะต้องเข้าไปดูข้อมูลว่าจังหวัดไหนเคยทำและประสบปัญหาอะไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการบริหารองค์กรต่อไปขั้นตอนที่ 7 Risk map (พล็อตแผนที่ความเสี่ยง) ขั้นตอนที่ 8 การสร้างแผนปฏิบัติการ (Action plan) ที่เรียกว่า Risk Action Plan ว่าจะทำอะไรบ้างกับ ขวา – บน และซ้าย – บน เป็นลำดับถัด มีการปรับแผนการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ไม่ว่าจะเป็นการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมต่อไป

Smith and Merrit (2002) ได้แบ่งกลยุทธ์การบริหารกระบวนการความเสี่ยงเป็น 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่หนึ่ง ระบุความเสี่ยงโดยพิจารณาจากผลกระทบและโอกาส ขั้นตอนที่สอง วิเคราะห์ความเสี่ยงโดยพิจารณาความน่าจะเป็นและผลรวมของความเสี่ยง ขั้นตอนที่สาม จัดลำดับความเสี่ยงและทำแผนความเสี่ยง ขั้นตอนที่สี่ การแยกวิเคราะห์ความเสี่ยงโดยวางแผนในการแยกประเภทความเสี่ยงต่อการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง ถ่ายโอนความเสี่ยง ความเสี่ยงส่วนที่เหลือ การลดความเสี่ยงหรือทำความเสี่ยงให้เบาบางลง ขั้นตอนที่ห้า การกำกับหรือดูแลความเสี่ยง โดยการประเมินสถานภาพและความเสี่ยงในการยกเลิกเป้าหมาย

สำหรับ Blanchard (2004) ได้นำเสนอแนวทางหรือกิจกรรมหลักในการบริหารความเสี่ยง เป็นการนำกลยุทธ์ มาตรการ หรือแผนงานมาใช้ปฏิบัติในสำนัก/ศูนย์/กอง/หน่วยงาน ระดับกอง เพื่อลดโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง หรือลดความเสียหายของผลกระทบ ในการดำเนินงานตามแผนงาน/งาน/โครงการ/กิจกรรมที่ยังไม่มีกิจกรรมควบคุมความเสี่ยง หรือที่มีอยู่แต่ยังไม่เพียงพอกระบวนการในการบริหารความเสี่ยงนั้น ไม่ใช่กระบวนการที่สร้างขึ้นและอยู่ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระเพียงลำพังได้ แต่จะเป็นกระบวนการที่สร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนที่ช่วยเสริมการทำงานร่วมกับโครงการ หรือภาระงานอื่นใดที่ปฏิบัติการอยู่ ให้เป็นไปด้วยความราบรื่นหรือป้องกันโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงและเป็นปัญหาหรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการมองไปข้างหน้า ป้องกันเหตุที่อาจจะ

เกิดขึ้นในอนาคตอย่างมีเหตุมีผล มีหลักการและหาทางลดหรือป้องกันความเสียหายในการทำงาน ในภารกิจของหน่วยงาน/โครงการที่มีการวางแผนการปฏิบัติงานไว้แล้วในแต่ละขั้นตอนการบริหาร ความเสี่ยงต้องอาศัยการผสมผสานระหว่างประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญที่เรียนรู้จากอดีตที่ผ่านมา ควบคู่กับการมีนวัตกรรมขององค์กรที่พัฒนาบุคลากรทุกระดับให้มีการนำความรู้ด้านการบริหาร ความเสี่ยง ซึ่งนับได้ว่าเป็นกิจกรรมหลักที่สำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการบริหารองค์กร ที่สามารถ ทำให้หน่วยงานสามารถบรรลุภารกิจ พันธกิจ ภายใต้งบประมาณและทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ สูงสุด การบริหารความเสี่ยงจำเป็นต้องประกอบไปด้วย 1) การประเมินระดับความเสี่ยง (Assessment) 2) การวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุของความเสี่ยง (Analysis) และ 3) การรองรับและควบคุมความเสี่ยง (Abatement)

นอกจากนี้ จิระพงศ์ พิพัฒน์วิวงศ์ (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกรณีศึกษาของ กระบวนการบริหารความเสี่ยงแบบหลายองค์สำหรับโครงการที่ได้รับเงินกู้จากธนาคารเพื่อการพัฒนา แห่งเอเชียในประเทศไทย พบว่า ระบบตามกระบวนการบริหารความเสี่ยงแบบหลายองค์ประกอบด้วย กระบวนการระบุความเสี่ยง กระบวนการสร้างโครงสร้างความเสี่ยง และกระบวนการวิเคราะห์ และตอบสนองความเสี่ยง สำหรับ วิมลพร ไสยวรรณ (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการบริหารความเสี่ยงแบบมีส่วนร่วมในหน่วยงานอุบัติเหตุและฉุกเฉิน โรงพยาบาลรัฐ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบการบริหารความเสี่ยงหน่วยงานอุบัติเหตุและฉุกเฉินโรงพยาบาลรัฐ ระดับ ตติยภูมิกรุงเทพมหานคร ครอบคลุมความเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับผู้ใช้บริการอันเนื่องมาจากการให้บริการ โดยตรง 5 เรื่อง คือ 1) ผู้ใช้บริการได้รับยา/เลือดและสารน้ำผิดพลาด 2) ผู้ใช้บริการได้รับบาดเจ็บ จากการผูกมัด 3) ผู้ใช้บริการตกเตียง/ลื่นหกล้ม 4) ผู้ใช้บริการได้รับบาดเจ็บหรืออันตรายจากการ ที่พยาบาลใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ไม่ถูกวิธีหรือใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ ที่ชำรุด 5) ผู้ใช้บริการได้รับการพยาบาลผิดคน รูปแบบการบริหารความเสี่ยง ประกอบไปด้วย นโยบาย วัตถุประสงค์ ผู้รับผิดชอบ บทบาท/หน้าที่ และกระบวนการบริหารความเสี่ยง 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การค้นหาความเสี่ยง 2) การวิเคราะห์ความเสี่ยง 3) วิธีการจัดการความเสี่ยง 4) การประเมินผล โดยแต่ละขั้นตอนจะกำหนดกิจกรรม ระยะเวลา วัตถุประสงค์ ลักษณะกิจกรรม 2. รูปแบบการบริหาร ความเสี่ยงรายรวม มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในหน่วยงานอุบัติเหตุและฉุกเฉิน โรงพยาบาลรัฐ ระดับตติยภูมิ กรุงเทพมหานคร คือ ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลากร ผู้รับผิดชอบและบทบาทหน้าที่ ด้านการวิเคราะห์ความเสี่ยง ด้านวิธีการจัดการความเสี่ยง และ ด้านการประเมินผล มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ส่วนด้านการค้นหาความเสี่ยงไม่ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80 ส่วน อิศราพล ลิมเพียรชอบ (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์การบริหารความเสี่ยง ในการก่อตั้งโรงงานผลิตรองเท้า โดยแนวทางการบริหารความเสี่ยงมี 6 ขั้นตอน คือ การกำหนด

เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ การระบุและประเมินความเสี่ยงของโครงการ การกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารความเสี่ยงของโครงการ การนำไปใช้ซึ่งกระบวนการเพื่อควบคุมความเสี่ยงของโครงการ การเฝ้าติดตามกระบวนการในการบริหารความเสี่ยงของโครงการและการปรับปรุงกระบวนการบริหารความเสี่ยง โดยในระหว่างการเข้าไปของแต่ละขั้นตอนมีการใช้เครื่องมือหลักในการวิเคราะห์ได้แก่ 6W แผนภาพความเสี่ยง รายการตรวจสอบแผนภูมิต้นไม้และสมการถดถอยพหุคูณด้วยวิธีสเตปไวส์ ผลการวิจัยพบว่าจากกลุ่มความเสี่ยงทั้งหมดอันได้แก่ความคงที่ของแรงงานที่มีทักษะความสามารถในการไม่ทำให้เกิดของเสีย ความสามารถในการผลิตแบบพอดี ประสิทธิภาพของมูลค่าเพิ่มของการทำงาน ทักษะของพนักงานที่มีอย่างเพียงพอและความคงที่ของเครื่องจักร

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ต่างๆ ของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ ผู้วิจัยพบว่าแนวทางการบริหารความเสี่ยงมีขั้นตอนที่สำคัญแตกต่างกันจึงได้วิเคราะห์เอกสารที่ศึกษาดังตาราง 5

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ตาราง 5 แสดงประเด็นความสอดคล้องของขั้นตอนของแนวทางการบริหารความเสี่ยง

แนวทางการบริหาร ความเสี่ยง	เจริญ เจริญวัฒน์ (2546)	COSO	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (2550)	สำนักตรวจประเมินผล (2550)	นฤมล สอาดโคม (2550)	Blanchard (2004)	Rodrigues(2001)	ชัยเสถียร พรหมศรี(2550)	Australia/New Zealand Standard (2004)	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2550)	สุรพงษ์ มณี (2550)	Wilson (1999)	สมชาย ไตรรัตน์ภิรมย์ (2549)	บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (2545)	เจริญ เจริญวัฒน์ (2548)	Gray and Larson(2006)	Randy Marchany(2002)	Siri Thongsiri(2003)	Project Management Institution(2001)	สถาบันตรวจสอบบัญชีในสหราชอาณาจักรอังกฤษ(2550)	(Chapma and Simister,2004)	Smith and Merrit (2002)	จิระพงษ์ พิพัฒน์ภิงค์(2550)	วิมลพร ไสยวรรณ (2545)	อิศราพล ลิมเพียรชอบ(2547)	ความถี่ของความสอดคล้อง
1. กำหนดวัตถุประสงค์	✓	✓	✓					✓						✓											✓	6
2. การประเมินความเสี่ยง	✓	✓	✓			✓		✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓		✓					✓	15
3. การติดตาม ทบทวน และรายงาน	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓		✓	✓				✓			✓				✓	14
4. การตอบสนองความเสี่ยง		✓					✓																✓			3
5. กิจกรรมควบคุม		✓																								1
6. การระบุความเสี่ยง	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	22
7. การจัดการความเสี่ยง	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		18
8. การวิเคราะห์ความ							✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓					✓			9

ตาราง 5 แสดงประเด็นความสอดคล้องของขั้นตอนของแนวทางการบริหารความเสี่ยง (ต่อ)

ความเสี่ยง	เจริญ เจมฎาวัดย์ (2546)	COSO	สำนักงานได้คณะกรรมการมหาดไทย (2550)	สำนักตรวจประเมินผล (2550)	นฤมล สอาดโถม (2550)	Blanchard (2004)	Rodrigues(2001)	ชัยเสถียร พรหมศรี(2550)	Australia/New Zealand Standard (2004)	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2550)	สุรพงษ์ มณี (2550)	Wilson (1999)	สมชาย ไตรรัตน์ภิรมย์ (2549)	บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (2545)	เจริญ เจมฎาวัดย์ (2548)	Gray and Larson(2006)	Randy Marchany(2002)	Siri Thongsiri(2003)	Project Management Institution(2001)	สถาบันตรวจสอบบัญชีในสหราชอาณาจักรอังกฤษ(2550)	(Chapma and Simister,2004)	Smith and Merrit (2002)	จิระพงษ์ พัฒนกิจวงษ์(2550)	วิมลพร ไสยวรรณ (2545)	อิศราพล ลิมเพียรชอบ(2547)	ความถี่ของความสอดคล้อง	
9. การวางแผนความเสี่ยง			✓										✓						✓		✓						4
10. การประเมินผลความเสี่ยง				✓								✓															2
11. การรองรับและควบคุมความเสี่ยง (Abatement)					✓										✓				✓		✓				✓	5	
12. การสร้างความมี ส่วนร่วมของคนในองค์กร										✓																1	
13. การประเมินผลการกำกับดูแล										✓												✓		✓		3	
14. การจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง (Risk Management Plan)											✓															1	

ตาราง 5 แสดงประเด็นความสอดคล้องของขั้นตอนของแนวทางการบริหารความเสี่ยง (ต่อ)

แนวทางการบริหาร ความเสี่ยง	เจริญ เจริญวัฒน์ (2546)	COSO	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (2550)	สำนักตรวจประเมินผล (2550)	นฤมล สอาด โฉม (2550)	Blanchard (2004)	Rodrigues(2001)	ชัยเสถียร พรหมศรี(2550)	Australia/New Zealand Standard (2004)	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2550)	สุรพงษ์ มณี (2550)	Wilson (1999)	สมชาย ไตรรัตน์ภิรมย์ (2549)	บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (2545)	เจริญ เจริญวัฒน์ (2548)	Gray and Larson(2006)	Randy Marchany(2002)	Siri Thongsiri(2003)	Project Management Institution(2001)	สถาบันตรวจสอบบัญชีในสหราชอาณาจักรอังกฤษ(2550)	(Chapma and Simister,2004)	Smith and Merrit (2002)	จิระพงษ์ พัฒนกิจวงษ์(2550)	วิมลพร ไสยวรรณ (2545)	อิศราพล ลิมเพียรชอบ(2547)	ความถี่ของความสอดคล้อง	
15. การรับมือกับความเสี่ยง (Risk response development)															✓				✓								2
16. รวบรวมและจัดลำดับ ความสำคัญของทรัพย์สิน																✓						✓					2
17. การเลือกเทคนิคในการ บริหารความเสี่ยง																				✓							1
18. จัดลำดับความเสี่ยงและทำ แผนความเสี่ยง																						✓					1
19. การแยกวิเคราะห์ความเสี่ยง																						✓					1

จากตาราง 5 พบว่าแนวคิดการบริหารความเสี่ยงที่กล่าวมาแล้ว ตามแนวทางเบื้องต้นจะเห็นได้ว่ามีประเด็นที่สำคัญที่สามารถสรุปขั้นตอนการบริหารความเสี่ยงได้เป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การระบุความเสี่ยง 2) การประเมินความเสี่ยง 3) การจัดการความเสี่ยง และ 4) การสรุปและการรายงานผล และผู้วิจัยขอนำขั้นตอนการบริหารความเสี่ยงนี้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อศึกษาระดับความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาและหารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

5. ความสำคัญของการบริหารความเสี่ยง

การนำกระบวนการบริหารความเสี่ยงมาใช้ในองค์กร จะช่วยเป็นหลักประกันในระดับหนึ่งว่าการดำเนินการต่างๆ ขององค์กร จะมีการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เนื่องจากการบริหารความเสี่ยงเป็นการทำนายอนาคตอย่างมีเหตุมีผล มีหลักการและหาทางลดหรือป้องกันความเสียหายในการทำงานแต่ละขั้นตอนไว้ล่วงหน้า หรือในกรณีที่พบกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด โอกาสที่จะประสบกับปัญหาน้อยกว่าองค์กรอื่นหรือหากเกิดความเสียหายขึ้นก็จะเป็นความเสียหายที่น้อยกว่าองค์กรที่ไม่มีกระบวนการบริหารความเสี่ยงมาใช้ เพราะได้มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า ในขณะที่องค์กรอื่นที่ไม่เคยมีการเตรียมการหรือไม่มีการนำแนวคิดของกระบวนการบริหารความเสี่ยงมาใช้ เมื่อเกิดสถานการณ์วิกฤตขึ้น องค์กรเหล่านั้นจะประสบกับปัญหาและความเสียหายที่ตามมาโดยยากที่จะแก้ไข ดังนั้นการนำกระบวนการบริหารความเสี่ยงมาช่วยเสริมร่วมกับการทำงาน จะช่วยให้ภาระงานที่ปฏิบัติกรอยู่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และป้องกันโอกาสที่จะเกิดความเสียหายและปัญหาที่จะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน (ชฎาภรณ์ เสงคั้ง, 2552)

ประโยชน์จากการบริหารความเสี่ยง

1. เป็นการสร้างฐานข้อมูลความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการบริหารและการปฏิบัติงานในองค์กร การบริหารความเสี่ยงจะเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับผู้บริหารในการตัดสินใจด้านต่างๆ เนื่องจากการบริหารความเสี่ยง เป็นการดำเนินการ ซึ่งตั้งอยู่บนสมมุติฐานในการตอบสนองต่อเป้าหมายและภารกิจหลักขององค์กร

2. ช่วยสะท้อนให้เห็นภาพรวมของความเสี่ยงต่างๆ ที่สำคัญได้ทั้งหมด การบริหารความเสี่ยงจะทำให้พนักงานภายในองค์กรมีความเข้าใจถึงเป้าหมายและภารกิจหลักขององค์กร และตระหนักถึงความเสี่ยงสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรได้อย่างครบถ้วน ซึ่งครอบคลุมความเสี่ยงที่มีเหตุทั้งจากปัจจัยภายในองค์กร และจากปัจจัยภายนอกองค์กร

3. เป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารงาน การบริหารความเสี่ยงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถมั่นใจได้ว่าความเสี่ยงได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมและทันเวลา รวมทั้งเป็นเครื่องมือที่สำคัญของผู้บริหารในการบริหารงาน และการตัดสินใจในด้านต่างๆ เช่น การวางแผน การกำหนดกลยุทธ์ การติดตามควบคุมและวัดผลการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่องค์กร

4. ช่วยให้การพัฒนาองค์กรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การบริหารความเสี่ยงทำให้รูปแบบการตัดสินใจในการปฏิบัติงานขององค์กรมีการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน เช่น การตัดสินใจโดยที่ผู้บริหารมีความเข้าใจในกลยุทธ์ วัตถุประสงค์ขององค์กร และระดับความเสี่ยงอย่างชัดเจน

5. ช่วยให้การพัฒนาการบริหารและจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล การจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างเหมาะสม โดยพิจารณาถึงระดับความเสี่ยงในแต่ละกิจกรรมและการเลือกใช้มาตรการในการบริหารความเสี่ยง

แนวคิดเกี่ยวกับงานวิชาการ

การดำเนินงานวิชาการ เป็นงานที่มีความสำคัญและเป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียน ส่วนงานอื่นๆ เป็นส่วนส่งเสริมให้งานวิชาการมีคุณภาพ และช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่งานวิชาการ เพราะงานวิชาการเกี่ยวข้องกับงานทุกฝ่ายในโรงเรียน จุดมุ่งหมายของงานวิชาการ คือ การพัฒนา นักเรียนให้เป็นคนที่มีความรู้ เป็นคนดี สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตตามอัตภาพ เป็นพลเมืองดีของสังคม นอกจากนี้ งานวิชาการ ยังจะช่วยปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอนในโรงเรียน ให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนในเรื่องการดำเนินงานวิชาการ ได้มีนักการศึกษา ได้ให้ความหมายของการดำเนินงานวิชาการไว้หลายทัศนะ ดังนี้

1. ความหมายของงานวิชาการ

นักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายเกี่ยวกับงานวิชาการไว้ดังนี้

งานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทุกอย่างเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพและเกิดประโยชน์กับผู้เรียน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ; อมรา เล็กเริงสุทธิ (2540) ; ภิญญ โสธร (2526) ; กมล ภูประเสริฐ (2544) ; ประเทือง สังข์นาค (2545) ; Ramseyer and Others (1955) ส่วน จันทรานี สงวนนาม (2545) ได้ให้

ความหมายว่า งานวิชาการ หมายถึงการบริหารกิจกรรมทุกอย่างของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอน ให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ งานวิชาการ เป็นหน้าที่ที่โรงเรียนต้องรับผิดชอบทางวิชาการ เริ่มตั้งแต่กำหนดปรัชญาและจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของโรงเรียน โดยคำนึงถึงบุคคลในอาชีพต่างๆ ของชุมชนเป็นพื้นฐาน รวมทั้งการประเมินผลโปรแกรมการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ตลอดจนการวัดผลเพื่อติดตามการเรียนการสอน ให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี และ สันติ บุญภิรมย์ (2552) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติม งานวิชาการ หมายถึง การบริหารการจัดกิจกรรมทุกชนิดทุกประเภท ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน และการบริหารสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของงานวิชาการที่สามารถทำให้เกิดพลวัต (Academic Affair Dynamic) อยู่ตลอดเวลา ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณภาพของการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดไป สำหรับ พิชัย เสงี่ยมจิตต์ (2542) กล่าวว่า งานวิชาการ เป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์ที่จะนำทรัพยากรในการบริหารมาประกอบการตามกระบวนการบริหารในการจัดกิจกรรมการพัฒนาหรือปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน (อัสนีศักดิ์ ศิริชัย, 2544)

รุ่ง แก้วแดง (2543) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) กล่าวว่า งานด้านวิชาการ หมายถึง งานด้านการเรียนการสอนทั้งหมด นับตั้งแต่เรื่องหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ อีกทั้ง ภูมิ ภูสาร และ จันทราณี สงวนนาม (2545) ได้ให้มุ่งเน้นงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพเกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตร สำหรับ องค์การ อินทรมพรรษ์ (2545) ได้ขยายความหมายของงานวิชาการ ว่าเป็นการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆ แก่นักเรียน ตลอดจน การอบรมศีลธรรม จรรยา และความประพฤติของนักเรียน เพื่อให้เป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถพอที่จะนำมาเลี้ยงชีพ ได้มีความสุข ความพอใจตามมาตรฐานและสภาพความเป็นอยู่ และช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อนบ้านและสังคมตามสมควร (ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์, 2543) และสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2550) กล่าวว่า การบริหารวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานโดยการผสมผสานทรัพยากร การจัดกิจกรรม และประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่แก่นักเรียน เพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดทั้งการอบรมศีลธรรม จรรยา และความประพฤติของนักเรียนเพื่อให้เป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถทางวิชาการ ความรู้รอบตัว ความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีทักษะการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

ชุมศักดิ์ อินทรรักษ์ (2545) กล่าวว่า งานวิชาการหมายถึงกระบวนการจัดกิจกรรมในงานวิชาการ ซึ่งเป็นภารกิจหลักให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนหรือผู้รับบริการ สอดคล้องกับ ชีระ รุณเจริญ (2545) ได้ให้ความหมายของงานวิชาการว่า หมายถึง การ

ดำเนินงานทุกชนิดที่ส่งเสริมพัฒนาการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับครูหรือนักเรียนก็ตาม (Sergiovanni, 1980) หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่าง ที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี นอกจากนี้ ในมุมมองของ Gorton (1983) กล่าวถึงงานวิชาการว่าหมายถึง การดำเนินกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไข การเรียนการสอนของนักเรียนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งได้แก่ งานด้านหลักสูตร การจัดการเรียน การจัดการตารางการเรียนการสอน การจัดครูเข้าสอน การพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากรทางด้านวิชาการ การวัดผลและประเมินผล รวมถึงการนิเทศการสอน นอกจากนี้ Stoop and Johnson (1976) มุ่งเน้นถึงความสำคัญโดยกล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดเพราะงานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียน เป็นหน้าที่โดยตรงของโรงเรียนคือการให้ความรู้ด้านวิชาการเป็นสำคัญส่วนงานอื่นๆ ในโรงเรียนเป็นเพียงส่วนประกอบที่เป็นปัจจัยส่งเสริมงานวิชาการให้มีคุณภาพและช่วยให้งานวิชาการดำเนินไปด้วยดีเท่านั้น และ Guruge (1977) ได้เพิ่มเติมว่า งานวิชาการเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยตัดสินใจในการวางแผน ประกอบกับการใช้ข้อมูลส่วนต่างๆ มาควบคุมการปฏิบัติงานเพื่อความก้าวหน้าของงานให้เป็นไปตามที่วางไว้

จากที่นักการศึกษากล่าวมา ผู้วิจัยนำมาสรุปความหมายของงานวิชาการว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทุกอย่าง ในด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายที่วางไว้

2. ความสำคัญของงานวิชาการ

การศึกษาเป็นนโยบาย เป็นยุทธศาสตร์ของทุกประเทศในโลก และรูปแบบการบริหารการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนเสมอ เพราะการศึกษามีหน้าที่หลักอยู่ 3 ประการ คือ 1) การศึกษามีหน้าที่สร้างคน หมายความว่าตั้งแต่การสร้างพลเมืองมีการสร้างนักวิชาชีพ มีการสร้างแรงงาน นักวิชาการ 2) การศึกษายังเป็นตัวสำคัญที่สุดในการสร้างความแข็งแกร่งทางสังคม และปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมเสื่อมหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดวิกฤตสังคม 3) การศึกษาเป็นเสาหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศ (เกษม วัฒนชัย, 2545) งานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะจุดมุ่งหมายของการบริหารวิชาการอยู่ที่การสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มี จริยธรรม และมีคุณสมบัติตามที่ต้องการ งานวิชาการเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพและความสำเร็จของโรงเรียน ความสำเร็จของโรงเรียนมักจะพิจารณาจากคุณภาพของผลผลิต คือ ตัวนักเรียน ดังนั้น คุณภาพของผลผลิตจึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านวิชาการของโรงเรียน

การบริหารด้านวิชาการจึงเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหาร โรงเรียนที่จะต้องรับผิดชอบในการใช้หลักการในการบริหารงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีกฎหมายหลายฉบับ ได้แก่

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 8 สิทธิ และเสรีภาพในการศึกษา มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ
- 2) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวดที่ 1 บททั่วไป (ความมุ่งหมายและหลักการ) หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา หมวด 3 ระบบการศึกษา หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา หมวด 7 ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษา และหมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 3) พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 ที่ให้ผู้ปกครองส่งบุตรหลานที่มีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ด ถึงอายุย่างเข้าปีที่สิบหก ต้องส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในสถานศึกษา
- 4) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 หมวด 4 แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีกรมโอนสถานศึกษา ไปสังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล)
- 5) กฎหมายอื่นๆ และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ที่เกี่ยวข้อง หลายฉบับ
- 6) นโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา มีผลผูกพันและเป็นพันธสัญญาที่กระทรวงศึกษาธิการ ต้องนำไปบริหารราชการแผ่นดินของกระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล นั้นๆ (จิรวัดน์ กิติพิเชฐสรรค์, 2552)

นอกจากนี้ Van Miller (1965) ได้เน้นความสำคัญของงานวิชาการว่าเป็นหัวใจของโรงเรียน สอดคล้องกับ ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร ประมวลสาระทางวิชาการ (2547) ให้ข้อคิดว่างานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษา ในระดับสถานศึกษางานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามที่ กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการพัฒนาผู้เรียน โดยทั่วไปงานวิชาการจะประกอบด้วยการศึกษา ปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาและการนำหลักสูตรไปใช้การจัด เตรียมการเรียนการสอน การจัดวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน และสื่อการเรียนการสอน การส่งเสริมการสอน การวัดผล

ประเมินผล การดำเนินงานเกี่ยวกับห้องสมุด แหล่งการเรียนรู้ การนิเทศติดตามผล การวางแผน และการกำหนดวิธีการดำเนินวิชาการ รวมถึงการประชุมทางวิชาการ

กรวรรณ จันทน์ผา (2549) ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นการบริหารกิจกรรมต่างๆ ของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ร่วมงานทุกฝ่ายในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนหรือปรับปรุงพัฒนา การเรียนรู้ให้เป็นที่ไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน งานวิชาการนี้จะชี้ให้เห็น ถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของหน่วยงานนั้นๆ ผู้บริหารสถานศึกษาและ ผู้ร่วมงานทุกฝ่ายในโรงเรียนจะต้องให้ความสนใจและเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

นอกจากนี้ นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2547) ยังได้ให้ความสำคัญและเสนอแนะผู้บริหาร โรงเรียนใช้เวลากับงานบริหารแต่ละประเภท ดังนี้

1. งานบริหารวิชาการ	40%
2. งานบริหารบุคคล	20%
3. งานบริหารกิจการนักเรียน	20%
4. งานสัมพันธ์กับชุมชน	} 20%
5. งานบริหาร ธุรการ การเงิน อาคารสถานที่ บริเวณและงานบริการ	

สอดคล้องกับ Smith and et al. (1961) ได้แบ่งสัดส่วนและจัดลำดับความสำคัญ ในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนไว้ตามลำดับ ดังนี้ งานวิชาการ ร้อยละ 40 งานบริหารบุคคล และงานกิจการนักเรียน ร้อยละ 20 ส่วนงานการเงิน งานอาคารสถานที่ งานสร้างความสัมพันธ์กับ ชุมชน และงานอื่นๆ ร้อยละ 5

Faber (1970) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ว่าการจัดการเรียนการสอน เป็นภารกิจที่สำคัญผู้บริหารจะต้องเตรียมการวางแผนสิ่งต่างๆ ไว้เป็นอย่างดีถูกต้องเหมาะสมเพื่อพัฒนา ผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทางตามแผนที่กำหนด ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอน หรืองานวิชาการ จะจัดให้เหมาะสมสอดคล้องกับผู้เรียน ควรเปิดกว้างให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ตลอดเวลา ทั้งในและ นอกห้องเรียน และที่สำคัญที่สุดเพื่อให้ นักเรียนเป็นคนคิดที่สังคมต้องการ

แนวคิดงานวิชาการเป็นหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการ บริหารจัดการในสถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วม จากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและ การจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนวัดผลประเมินผล รวมทั้งการวัด

ปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชนท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสามารถตั้งเป็นวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น

2. เพื่อการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก

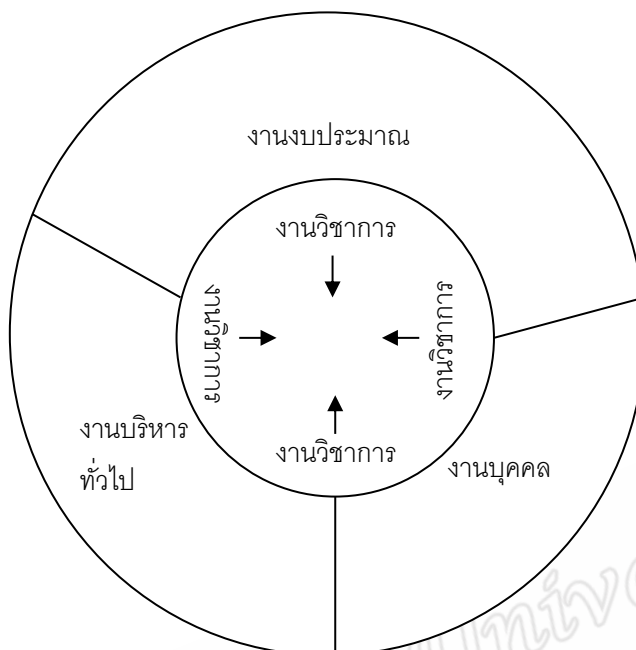
3. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ

4. เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และของบุคลากร ครอบครั องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นๆ อย่างกว้างขวาง ดังนั้นจะเห็นว่างานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญมากกว่างานใดๆ ทั้งหมด ซึ่งถือว่าเป็นงานหลัก ส่วนงานอื่นๆ ถือเป็นงานรอง เพื่อช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้งานวิชาการประสบความสำเร็จ สำหรับความสำเร็จของงานวิชาการได้มีหน่วยงานและนักศึกษาได้กล่าวไว้ ดังนี้

ชัย ชิวาจร (2544) กล่าวว่า งานวิชาการถือเป็นงานหลักและหัวใจสำคัญยิ่งของโรงเรียน เพราะหน้าที่หลักของโรงเรียนก็คือ การสอนคนหรือพัฒนาคนของสังคมให้มีความรู้ความสามารถ ตลอดจนทัศนคติต่างๆ เพื่อให้เป็นคนที่มีคุณภาพตามความต้องการของสังคม

องค์การ อินทรมพรรษ์ (2545) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียน ส่วนการบริหารงานบุคลากรที่ดี งานธุรการที่ดี เป็นเพียงส่วนประกอบที่เป็นปัจจัยส่งเสริมงานวิชาการให้มีคุณภาพ และอำนวยความสะดวกแก่งานวิชาการ โรงเรียนจะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับงานวิชาการของโรงเรียน จุดมุ่งหมายของงานวิชาการอยู่ที่การสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ ให้มีความรู้ มีจริยธรรม และมีคุณสมบัติที่ต้องการ งานวิชาการจึงมิใช่อยู่ที่นักเรียนอ่านออกเขียนได้เท่านั้น แต่ยังจะต้องสามารถปรับตัวในสังคม มีคุณธรรม มีความขยันหมั่นเพียร มีความรู้ในการประกอบอาชีพตามอัตภาพ และมีความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย งานวิชาการจึงเน้นที่สร้างความมั่นคงในอาชีพ และความสำเร็จในชีวิตของพลเมืองและความมั่นคงของชาติด้วย

อดิศร นวนนท และสมพงษ์ สิงหะพล (2547) กล่าวถึง ความสำคัญของงานบริหารงานวิชาการว่าเป็นงานหลักและเป็นหัวใจของภารกิจของโรงเรียน ส่วนงานอื่นๆ สนับสนุนให้งานหลักนี้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่งานวิชาการมีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่กำหนดขึ้น และได้เขียนสรุปเป็นภาพไว้ดังนี้

ภาพประกอบ 8 ความสำคัญของงานวิชาการในสถานศึกษา

ที่มา : อติสร เนาวนนท์ และสมพงษ์ สิงหะพล (2547)

นอกจากนี้ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของงานวิชาการไว้ ดังนี้

1. งานวิชาการเป็นงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม เจตคติและค่านิยมให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขในการ ดำรงชีวิต ตลอดจนเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม

2. งานวิชาการเป็นตัวกำหนดปริมาณงานของโรงเรียน เมื่อโรงเรียนมีงานวิชาการมากปริมาณงานด้านอื่นๆ ย่อมมีมากตามไปด้วย

3. งานวิชาการเป็นเครื่องกำหนดการจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน ไม่ว่าจะ เป็นในรูปแบบของงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์จะจัดให้ตามสัดส่วนของปริมาณงานวิชาการของโรงเรียน โรงเรียนจะได้รับการจัดสรรงบประมาณมากขึ้นขึ้นอยู่กับปริมาณงานของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปริมาณงานด้านวิชาการ

4. งานวิชาการเป็นเครื่องตัดสินคุณภาพของโรงเรียน การพิจารณาคุณภาพของโรงเรียนต้องอาศัยงานทางด้านวิชาการของโรงเรียน โดยพิจารณาวิธีการและผลผลิตของระบบงาน

วิชาการ อันได้แก่ วิธีการสอนของครู งานวิชาการ ผลสำเร็จของครู ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นต้น

5. งานวิชาการเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักในสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการ กระตุ้นและส่งเสริมให้ครูร่วมมือกัน ในการปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ

จากที่นักการศึกษากล่าวมา นำมาสรุปได้ว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา หรืออาจกล่าวได้ว่างานวิชาการเป็นหัวใจในการบริหารงานของโรงเรียน เพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับผู้เรียนในการที่จะหาแนวทางหรือวิธีการที่จะให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถพิเศษ ทักษะที่จะส่งเสริมการเรียนการสอน

3. ขอบข่ายของงานวิชาการ

นักการศึกษาหลายท่านได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ดังนี้ คือ

Miller (1965; อ้างถึงใน ปรีชา สุขคุณ, 2544) กล่าวว่า งานวิชาการ ประกอบด้วย

1. การจัดโปรแกรมการสอน
2. การติดตามการเรียนการสอน
3. การจัดบริการการสอน

Sergiovani and et.al. (1980 ; อ้างถึงใน ปรีชา สุขคุณ, 2544) มีความเห็นว่างานวิชาการ ประกอบด้วย

1. การตั้งปรัชญาทางการศึกษาขึ้นมาเพื่อปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว
2. การจัดทำโครงการทางการศึกษาต่างๆ
3. การจัดให้มีการประเมินผลหลักสูตรและมีการเรียนการสอน
4. การสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาให้พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง
5. การจัดการวัสดุสำหรับการเรียนการสอน

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2540) ได้กล่าวเกี่ยวกับขอบข่ายของงานวิชาการว่า อาจจะแบ่งตามลักษณะของงานได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. งานการสอนและกิจกรรมนักเรียน เช่น การจัดแผนการเรียน จัดตารางเรียน จัดครูเข้าสอน จัดกลุ่มการเรียน จัดสอนซ่อมเสริม และจัดกิจกรรมนักเรียน

2. งานวัดผลและประเมินผล ได้แก่ การวางแผนวัดผลระหว่างภาคและปลายภาค การดำเนินการให้มีการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม การจัดทำแบบทดสอบ เก็บข้อมูลสถิติต่างๆ เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล เพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนางานวิชาการ โดยส่วนรวมด้วย

3. งานเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ การพิจารณาแบบเรียน ชนิดและปริมาณของอุปกรณ์ประจำหมวดวิชา คู่มือครู หนังสือประกอบการสอน และประกอบการเรียน ดำเนินการให้มีการจัดทำโครงการสอน เอกสารประกอบบทเรียน เป็นต้น

4. งานส่งเสริมวิชาการ ได้แก่ ห้องสมุด ห้องโสตทัศนูปกรณ์ ห้องเรียนประจำวิชา และห้องบริการทางวิชาการ

ส่วน กิตติมา ปรีดีติลล (2532) กล่าวว่า การดำเนินงานวิชาการ เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรง เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผลการศึกษาามีคุณภาพมากที่สุด ดังนั้นไม่ว่ากิจกรรมใดที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอน และทำให้การเรียนการสอนมี ประสิทธิภาพ ถือว่างานเหล่านั้นเป็นงานในขอบเขตหน้าที่ของผู้บริหารในด้านวิชาการทั้งสิ้น ขอบข่ายของงานวิชาการ แบ่งออกเป็น 6 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1. แผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ
2. หลักสูตรและการสอน ประกอบด้วยหลักสูตร โครงการสอน ประมวลการสอน
3. การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย การจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดการครูเข้าสอน การจัดแบบเรียน การจัดห้องสมุด การจัดทำคู่มือครู

4. สื่อการสอน

5. การปรับปรุงการเรียนการสอน การนิเทศการสอน การฝึกอบรม

6. การวัดผลและประเมินผล

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการเพื่อให้ผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

2. งานด้านการเรียนการสอน

3. งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

4. งานวัดผลและประเมินผล

5. งานห้องสมุด

6. งานนิเทศภายใน

7. งานประชุมอบรมทางวิชาการ

อุทัย บุญประเสริฐ (2544) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ 6 ด้าน ดังนี้

1. เรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

2. เรื่องการสอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน
3. เรื่องกิจกรรมนักเรียนและการบริหารกิจกรรมนักเรียนให้ตอบสนองหลักสูตรและเสริมสร้างหลักสูตรให้เป็นผลสมบูรณ์
4. เรื่องที่สื่อการเรียนการสอนและกิจกรรมห้องสมุด เพื่อการส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อเสริมพัฒนาการของนักเรียน ตามคุณสมบัติที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อเสริมความทันสมัยทางวิชาการแก่ครู
5. เรื่องการวัดผล การประเมินผลการเรียนของผู้เรียนตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายและหลักการของหลักสูตรและการประเมินผลมาตรฐานคุณภาพทางวิชาการของโรงเรียน
6. เรื่องการนิเทศการศึกษา และการพัฒนาวิชาชีพสำหรับบุคลากรครู และบุคลากร

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ได้ให้ข้อคิดว่างานวิชาการมี ขอบข่ายการบริหารในประเด็นต่อไปนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน มีรายละเอียดของงาน ดังนี้
 - 1.1 แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดปฏิทินการศึกษา ความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่การจัดชั้นตอนและเวลาในการทำงาน
 - 1.2 โครงการสอน เป็นการจดยละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร
 - 1.3 บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์ โดยการวางแผนไว้ล่วงหน้า และยึดโครงการสอนเป็นหลัก
2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้
 - 2.1 การจัดตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละรายวิชา
 - 2.2 การจัดชั้นเรียน เป็นงานวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่รวมทั้ง การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในห้องเรียน
 - 2.3 การจัดครูเข้าสอน การจัดครูเข้าสอนต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษาและความพร้อมของบุคลากร รวมถึงการเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน

2.4 การจัดแบบเรียน โดยปกติสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จะใช้แบบเรียนที่กระทรวงกำหนด นอกจากนั้น ครูอาจใช้หนังสืออื่นเป็นหนังสือประกอบ หรือ จากเอกสารที่ครูเตรียมเอง

2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวหน้าวิทยาการ เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ ความก้าวหน้า ของสังคม ธุรกิจ อุตสาหกรรม เป็นต้น

2.6 การฝึกงาน จุดมุ่งหมายของการฝึกงาน เป็นการให้นักเรียนนักศึกษา รู้จักนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์กับชีวิตจริง ทั้งยังมุ่งให้ผู้เรียนได้เห็นปัญหาที่แท้จริงในสาขาวิชาและ อาชีพนั้นเพื่อให้โอกาสผู้เรียน ได้เตรียมตัวที่จะออกไปเผชิญกับชีวิตจริงต่อไป

3. การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมการจัดหลักสูตร และ โปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่ งาน

3.1 การจัดสื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษานักศึกษา เน้นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครู ได้เลือกใช้ในการสอน

3.2 การจัดห้องสมุด เป็นที่รวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ ที่เป็นแหล่งวิทยาการให้นักเรียนนักศึกษา ได้ศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติม

3.3 การนิเทศการสอน เป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุง แก้ไข ปัญหาการเรียนการสอน

4. การวัดและประเมินผล กระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบ และวิเคราะห์ผลการเรียน

นอกจากนี้ ภารกิจของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจ ในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษา ให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะ เป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการสามารถพัฒนา หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนา คุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ โรงเรียนบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของ นักเรียน โรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่น 2) เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้ มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก 3) เพื่อให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรและ

กระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ 4) เพื่อให้โรงเรียนได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นๆ อย่างกว้างขวาง ซึ่งได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สารระแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินสภาพสถานศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายรวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่างๆ โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม นำหลักสูตรไปใช้ มีการนิเทศการใช้หลักสูตรติดตามและประเมินผล และปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควรส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่าน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่างๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอน ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

3. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน กำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลและการประเมินผลแต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริงจากกระบวนการปฏิบัติ และผลงาน จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ประสบการณ์ทักษะและผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการ และอื่นๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การบริหารการจัดการ และการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในโดยรวมของสถานศึกษา และส่งเสริมให้ครูศึกษาวิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มสาระการเรียนรู้ ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานการวิจัยหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการ กับสถานศึกษา บุคคล ครอบครั ว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ศึกษา วิเคราะห์ความจำเป็น ในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนและงานวิชาการและส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดทำ พัฒนาและ การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี รวมทั้งให้มีการประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ มีการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา คุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษาชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียงจัดทำเอกสาร เผยแพร่แหล่งการเรียนรู้ พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ประสานความร่วมมือ สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครั ว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน และส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและ นอกโรงเรียน ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. การนิเทศการศึกษา จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนภายใน สถานศึกษา ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ ในรูปแบบหลากหลาย ประเมินผล การจัดระบบและกระบวนการ นิเทศการศึกษาในสถานศึกษา ติดตาม ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบและ กระบวนการนิเทศงานวิชาการ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศการศึกษา ภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น

8. การแนะแนวการศึกษา จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการ และวิชาชีพภายใน สถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกระบวนการเรียนการสอนดำเนินการ แนะแนวการศึกษา โดยความร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา ติดตามและประเมินผลประสาน ความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์ด้านการแนะแนวการศึกษา กับสถานศึกษา หรือเครือข่ายการแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา

9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จัดระบบ โครงสร้าง องค์กร ให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมาย ความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐาน

และประเมินคุณภาพการศึกษา โดยการวางแผน การดำเนินการพัฒนางานตามแผน ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษา หน่วยงานอื่น และเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษาและประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและการประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินสถานศึกษา เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

10. การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน ควรมีการศึกษา สำนวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิคทักษะทางวิชาการเพื่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษาและที่จัด โดยบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น ควรมีการประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาทั้งบริเวณใกล้เคียง ภายในเขตพื้นที่การศึกษา ต่างเขตพื้นที่การศึกษา

12. สนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ควรสำวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่น ที่จัดการศึกษา และจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

พิชัย เสงี่ยมจิตต์ (2542) สรุปขอบข่ายของงานวิชาการไว้ดังนี้

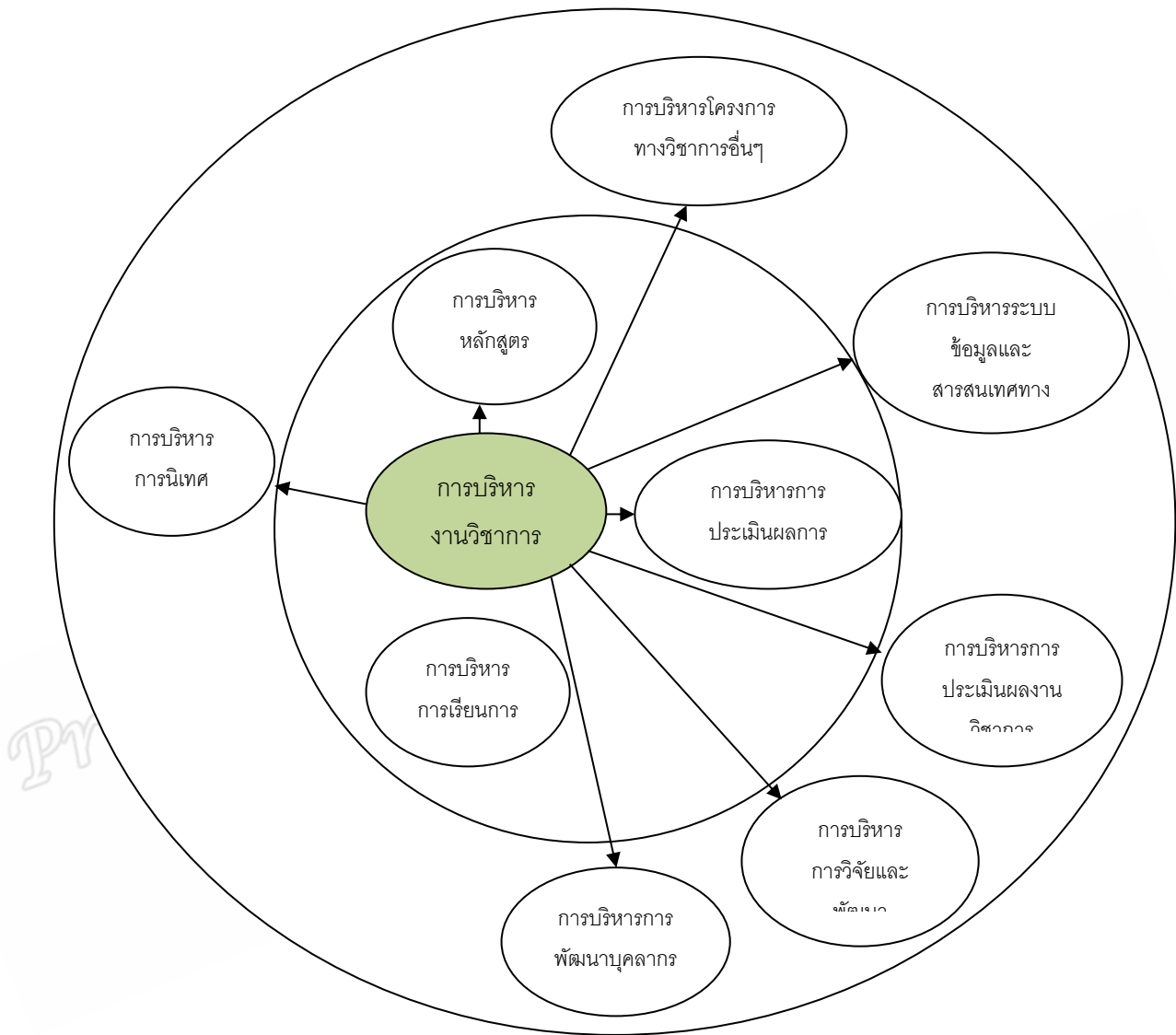
1. การวางแผนงานวิชาการ
2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน
3. การบริการวิชาการ
4. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
5. การจัดระบบงานวิชาการ
6. การนิเทศงานวิชาการ
7. การวัดและประเมินผล
8. การพัฒนางานวิชาการ

นอกเหนือไปจากที่กล่าวมาแล้ว จีรวัดน์ กิตติเชษฐสรรค์ (2552) ได้เสนอขอบข่าย ภารกิจงานวิชาการ เพื่อให้ครอบคลุม ภารกิจงานวิชาการในโรงเรียนอย่างทั่วถึง มีภารกิจที่สำคัญ 14 ภารกิจ ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การแนะแนว การศึกษา 9) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 10) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการ แก่ชุมชน 11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น 12) ส่งเสริมและ สนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันการศึกษาอื่น 13) การจัด ทาระเบียนและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 14) การคัดเลือกหนังสือแบบเรียน เพื่อใช้ในสถานศึกษา

กมล ภู่งประเสริฐ (2547) กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ ดังนี้

1. การบริหารหลักสูตร
2. การบริหารการเรียนการสอน
3. การบริหารการประเมินผลการเรียน
4. การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา
5. การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ
6. การบริหาร โครงการวิจัยและพัฒนา
7. การบริหาร โครงการทางวิชาการอื่นๆ
8. การบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ
9. การบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา

จากขอบข่ายของงานวิชาการทั้งหมดสามารถสรุปเป็นภาพประกอบได้ดังนี้

ภาพประกอบ 9 ขอบข่ายงานวิชาการ

ที่มา : กมล ภู่งประเสริฐ (2547)

สัจด์ อุทรานันท์ (อ้างถึงใน สมแพน จำปาหวาย, 2542) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้ 1. งานเกี่ยวกับการบริหารบุคคล ได้แก่ งานจัดบุคลากร งานพัฒนาบุคลากร และงานบำรุงขวัญบุคลากร

2. งานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้แก่ งานพัฒนาหลักสูตร งานทำแผนการสอน งานจัดตารางสอน งานเลือกหนังสือและแบบเรียน และงานพัฒนาหลักสูตรสำหรับชุมชน

3. งานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ได้แก่ งานเตรียมการสอน งานพัฒนาเทคนิคการจัดการเรียนการสอน และงานนิเทศการเรียนการสอน

4. งานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการเรียนการสอน ได้แก่ งานระเบียบนักเรียน งานห้องสมุด งานบริการสื่อการสอน และงานแนะแนวการศึกษา

5. งานที่เกี่ยวข้องกับการวัดผล และประเมินผลการศึกษา ได้แก่ งานข้อสอบ งานมาตรฐานและคลังข้อสอบ งานวัดและประเมินผลการเรียน และงานประเมินโครงการ

6. งานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ งานการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน และงานบริการทางวิชาการแก่ชุมชน

สำหรับ สุรพล ด่านแก้ว (2542) ได้สรุปขอบข่ายงานวิชาการออกเป็น 9 ด้าน คือ

1. การวางแผนและกำหนดวิธีการดำเนินงาน

2. การบริหารหลักสูตร

3. การจัดการเรียนการสอน

4. การวัดและประเมินผลการเรียน

5. การนิเทศภายใน

6. การบริหารห้องสมุดโรงเรียน

7. งานสื่อการเรียนการสอน

8. การส่งเสริมการเรียนการสอน

9. การประชุมอบรมทางวิชาการ

นอกจากนี้ Faber and Sherron (1970) ได้แบ่งงานวิชาการออกเป็น 7 ด้าน คือ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดเนื้อหาของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การจัดอุปกรณ์การสอน การนิเทศการสอน การส่งเสริมครูประจำการในด้านความรู้ และการจัดหาสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้

1. งานหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
2. งานวิจัยในชั้นเรียน
3. งานจัดการเรียนการสอน
4. งานนิเทศภายใน
5. งานวัดผลและประเมินผล
6. งานประกันคุณภาพการศึกษา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544) กล่าวถึงขอบข่ายของงานวิชาการประกอบด้วยงานดังต่อไปนี้

1. ด้านการจัดหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน
3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
4. ด้านการนิเทศการเรียนการสอน
5. ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน
6. ด้านการพัฒนาบุคลากรทางการสอน

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2550) ได้กล่าวถึง ขอบข่ายและภารกิจการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. การวางแผนงานวิชาการ
2. การจัดการเรียนการสอน
3. การคัดเลือกหนังสือแบบเรียน
4. การนิเทศการศึกษา
5. การบริหารการประเมินผลทางวิชาการของสถานศึกษา

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2550) ได้กล่าวถึงขอบข่ายงานวิชาการของสถานศึกษาไว้ว่า งานวิชาการตามกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ ครอบคลุมใน 4 ด้าน คือ หลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัด/ประเมินผล และการรับเข้าศึกษาต่อ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ (ICT) พบว่า มีการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานปฏิรูปด้านการเรียนรู้ในแต่ละด้านเป็นอย่างมาก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ได้กำหนดขอบข่ายงานด้านวิชาการ ตามแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาไว้ 17 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 2) การวางแผนงานด้านวิชาการ 3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6) การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 9) การนิเทศการศึกษา 10) การแนะแนว 11) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น 14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุวชน องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 15) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับด้านวิชาการของสถานศึกษา 16) การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในการศึกษา 17) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ปราโมทย์ รินทรราช (2541) ให้แนวคิดไว้ว่า ขอบข่ายงานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ตั้งแต่การวางแผนงานวิชาการ งานวิชาการ การพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการสอน งานทะเบียนนักเรียนและการประเมินผลงานวิชาการ

วัฒนา มโนจิตร (2540) ได้สรุปขอบข่ายของงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา โดยเน้นไปทำงานเกี่ยวกับหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ งานพัฒนาหลักสูตรงานเกี่ยวกับการเรียนการสอนงานเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนเกี่ยวกับการสนับสนุนการให้บริการทางวิชาการ งานเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนเกี่ยวกับการสนับสนุนการให้บริการทางวิชาการ งานเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลและงานเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรทางด้านงานวิชาการ จัดให้แก่นักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ เจตคติ และทักษะ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ในอนาคต ตลอดจนจนถึงการพัฒนา ปรับปรุงงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพเป็นสำคัญ

อุดม โพธิ์ชัย (2550) กล่าวถึง บทบาทด้านงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่าประกอบด้วย 9 บทบาทหลัก คือ

1. การจัดระบบงานวิชาการ ได้แก่ ศึกษาวิเคราะห์ระบบงานและขอบข่ายงานวิชาการของโรงเรียน กำหนดระบบงานวิชาการ จัดโครงสร้างองค์กรให้มีผู้รับผิดชอบงานวิชาการ และจัดให้มีคณะกรรมการงานวิชาการของโรงเรียน
2. การวางแผนงานวิชาการ ได้แก่ ศึกษาสภาพแวดล้อมและกำหนดปัจจัยภายนอกและภายในที่ส่งผลกระทบต่องานวิชาการ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์ในการดำเนินงานร่วมกับชุมชน จัดทำแผนงานวิชาการ

3. การบริหารหลักสูตร ได้แก่ แต่งตั้งคณะกรรมการหลักสูตร ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น นำหลักสูตรไปใช้วิจัยและประเมินผลการใช้หลักสูตร

4. การจัดการเรียนการสอน ได้แก่ กำหนดนโยบายให้ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สร้างความรู้ ความเข้าใจและส่งเสริมให้ครูร่วมบูรณาการวิชา เพื่อจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เตรียมความพร้อมให้ครู จัดแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเน้นการปฏิบัติจริง ดูแลติดตามการจัดบรรยากาศชั้นเรียน บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประเมินผล การสอน วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

5. การจัดการบริการเกี่ยวกับการเรียนการสอน ได้แก่ จัดหาเอกสาร สื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอก ศึกษาพัฒนา และนำนวัตกรรม เทคโนโลยี มาให้บริการแก่ผู้เรียนและครู จัดตั้งอำนาจความสะดวกให้กับครูและผู้เรียน สร้างเครือข่ายกับสถานศึกษาอื่น และเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายการเรียนการสอน

6. การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาจัดการเรียนการสอนร่วมกับคณะผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ผู้เรียน และชุมชน จัดให้มีระบบการนิเทศทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา วางแผนการนิเทศ ดำเนินการนิเทศ ประเมินผลระบบการนิเทศงานและนำผลไปใช้ในการพัฒนา ส่งเสริมให้ครูนิเทศซึ่งกันและกัน

7. การวัดและประเมินผลการเรียน ได้แก่ กำหนดนโยบายการวัดและประเมินผลที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายเป็นรายบุคคล และประเมินบริบททั่วไปของผู้เรียน กำหนดเป้าหมายและวิธีการวัดและประเมินผล ร่วมกับครู ติดตามการดำเนินงานนำผลการวัดและประเมินผลไปพัฒนาผู้เรียน วิจัยและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงการวัดและประเมินผล

8. การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน ทำแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู ส่งเสริมให้ครูผลิตและจัดหาสื่อที่เป็นนวัตกรรม และวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

9. การประเมินผลการดำเนินงานทางวิชาการ ได้แก่ กำหนดนโยบายการประเมินและพัฒนามาตรฐานงานวิชาการของสถานศึกษาให้ชัดเจน กำหนดแผนงาน วิธีการ เกณฑ์และระบบการประเมินผล จัดให้มีการประเมินตนเองของครู ประเมินภายใน และประเมินโดยบุคคลภายนอก สรุปรายงานผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ พร้อมทั้งนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษา

สำนักงานการส่งเสริมศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) ได้กำหนดบทบาท หน้าที่ของสถานศึกษาในสังกัดที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ดังนี้

1. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
2. การประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เพื่อการพัฒนาวิชาการ ด้านการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3. การจัด ส่งเสริม และพัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การวัดผล ประเมินผล การเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์

7. การนิเทศภายในสถานศึกษา
8. การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
9. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 (2550) กำหนดขอบข่ายงานวิชาการ 17 ด้าน ดังนี้

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
2. การวางแผนด้านวิชาการ
3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
6. การวัดผลประเมินผลและการดำเนินการเทียบ โอนผลการเรียน
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
9. การนิเทศการศึกษา
10. การแนะแนว
11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

16. การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

17. การพัฒนาและการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

อนุศักดิ์ สมิตสันต์ (2540) ได้จำแนกขอบข่ายงานวิชาการเป็น 3 ลักษณะ คือ ลักษณะการจัดกระบวนการงานวิชาการ เช่น การวางแผนงานวิชาการ การติดตามผลการปฏิบัติงาน และประเมินผล ลักษณะการจัดและพัฒนางานวิชาการที่โรงเรียนควรจัด ขึ้น เช่น การจัดทำแผน การสอน การสอนซ่อมเสริม การวัดและประเมินผล กิจกรรมเสริมหลักสูตร แนวทางการศึกษาต่อ และอาชีพ จัดห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน เอกสารการสอนคู่มือการสอน การนิเทศการสอน และลักษณะการส่งเสริม และควบคุมงานวิชาการ เช่น จัดโรงเรียน จัดครูประจำชั้น จัดหาวิธีสอนใหม่ๆ ส่งเสริมกำลังใจ การเก็บสถิติข้อมูล ตรวจสอบการทํางานของครู และการจัดบริการช่วยเหลืองานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ สมคิด บางโม (2544) กล่าวถึง ขอบข่ายงานด้านวิชาการดังนี้ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า งานวิชาการเป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวางมากกว่างานอื่นๆ ในโรงเรียน การบริหารงานทุกอย่างในโรงเรียนก็เพื่อสนองความสำเร็จทางวิชาการเป็นสำคัญขอบข่ายของงานวิชาการควรจะต้องดำเนินเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. การจัดโปรแกรมการเรียน
2. การจัดชั้นเรียน
3. การจัดหาเอกสารหลักสูตร
4. การจัดตารางสอน
5. การจัดครูเข้าสอน
6. การจัดหาสื่อการสอน
7. การจัดห้องวิชาการหรือห้องพิเศษต่างๆ ทางวิชาการ
8. การเลือกแบบเรียน
9. การวัดผลและประเมินผลการเรียน
10. การนิเทศงานวิชาการในโรงเรียน
11. การวางแผนปรับปรุงงานวิชาการ

สำหรับ นิยดา กรโกวิท (2551) แบ่งขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียนเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังไว้ ของหลักสูตรซึ่งประกอบด้วยงานหลายๆ ด้าน อย่างน้อยที่สุดต้องประกอบด้วยงาน 8 ด้าน คือ หลักสูตรและการใช้หลักสูตร แผนจัดการเรียนรู้ สื่อการสอน ห้องสมุด นิเทศการสอนงานวิจัยในชั้นเรียน การวัดและประเมินผล และการประกันคุณภาพ การศึกษา จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ต่างๆ ของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ ผู้วิจัยพบว่าขอบข่ายของงานวิชาการมีประเด็นที่น่าสนใจที่แตกต่างกันจึงได้วิเคราะห์เอกสาร ดังตาราง 6

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ตาราง 6 แสดงประเด็นความสอดคล้องของขอบข่ายของงานวิชาการ

ขอบข่ายงานวิชาการ	Miller (1995)	Schwartz (1980)	Hobart-Stamm (1970)	กิติมา ปรีดีผล (2532)	อมรา เล็กวิจิตร (2540)	สถาป (2544)	อุทัย บุญประเสริฐ (2544)	ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553)	กระทรวงศึกษาธิการ (2546)	พิชัย เสวีวัฒน์ (2542)	จิรวัดน์ กิติพิเดชสุวรรณ (2552)	กมล กู่ประเสริฐ (2547)	สงัด อุทรานันท์ (2544)	สุระพล คำนแก้ว (2542)	สาธุ (2550)	กรมวิชาการ (2544)	สำนักงานการศึกษาท. (2550)	รุ่งรัชดาพร เกษะชาติ (2550)	ปราโมทย์ จินราช (2541)	วัฒนา มโนดิตร (2540)	มานพ วรรงค์เลิศ (2549)	อุดม โพธิ์ชัย (2550)	สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบฯ (2551)	ปัญญา แก้วเกียรติ (2545)	มานะ ทองรักษ์ (2549)	อนุศักดิ์ สมิตตันต์ (2540)	สมคิด บางโม (2544)	นิยดา กรโกวิท (2551)	ความถึงของสอดคล้อง	
1. การจัดโปรแกรม	✓																													2
2. การติดตามการเรียนการสอน	✓																													1
3. การจัดบริการการสอน	✓																					✓								2
4. การตั้งปรัชญาทางการศึกษา		✓																												1
5. การจัดทำโครงการทางการศึกษาต่าง ๆ		✓										✓																		2
6. การจัดให้มีกิจกรรมผลหลักสูตรและการเรียนการสอน		✓																												1
7. การสร้างบรรยากาศในสถานศึกษา		✓																												1
8. การจัดการวัสดุสำหรับการเรียนการสอน		✓	✓																				✓							3
9. แผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ				✓																										1
10. การจัดหลักสูตร				✓		✓	✓	✓				✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	14
11. การจัด การเรียนการสอน					✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	17
12. สื่อการสอน			✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓	✓	✓							✓	✓			✓			13

ตาราง 6 แสดงประเด็นความสอดคล้องของขอบข่ายของงานวิชาการ (ต่อ)

ขอบข่ายงานวิชาการ	Miller (1995)	Schwartz (1980)	Flebas (1970)	กิตติมา ปรีดีติลา (2532)	อมรา เลิศวิจิตร (2540)	สถาป (2544)	อุทัย บุญประเสริฐ (2544)	ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553)	กระทรวงศึกษาธิการ (2546)	พิชัย เสวีวัฒน์ (2542)	จิรวัดน์ กิติพิเดชสุวรรณ (2552)	กมล กู่ประเสริฐ (2547)	ศักดิ์ อุทรานันท์ (2544)	สุระพล คำนแก้ว (2542)	สภาพ (2550)	กรมวิชาการ (2544)	สำนักการศึกษาท. (2550)	รุ่งรัชดาพร เวทษชาติ (2550)	ปราโมทย์ ธีรราช (2541)	วัฒนา มโนดิตร (2540)	มานพ วรรงค์ (2549)	อุดม โพธิ์ชัย (2550)	สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบฯ (2551)	ปัญญา แก้วกัญ (2545)	มานะ ทองรักษ์ (2549)	อนุศักดิ์ สมิตตันต์ (2540)	สมคิด บางโม (2544)	นิยดา กรโกวิท (2551)	ความถึงของบทความสอดคล้อง	
13. การนิเทศการสอน		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	22
14. การวัดผลและประเมินผล				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	22
15. งานส่งเสริมวิชาการ					✓	✓	✓	✓					✓	✓					✓											7
16. การพัฒนาหลักสูตร			✓						✓		✓	✓		✓						✓			✓							7
17. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้									✓		✓												✓							3
18. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา									✓		✓			✓									✓					✓		5
19. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา									✓														✓							2
20. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้									✓		✓												✓	✓						4
21. การแนะแนวการศึกษา									✓				✓																	2
22. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา									✓		✓												✓					✓		4
23. การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน									✓		✓		✓																	3

ตาราง 6 แสดงประเด็นความสอดคล้องของขอบข่ายของงานวิชาการ: (ต่อ)

ขอบข่ายงานวิชาการ	Miller (1995)	Szymanski (198)	Hibbert (197)	กิติมา ปรีดีดิลก (2532)	อมรา เล็กวิจิตร (2540)	สถาป (2544)	อุทัย บุญประเสริฐ (2544)	ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553)	กระทรวงศึกษาธิการ (2546)	พิชัย เสวีณนิตย์ (2542)	จิรวัดน์ กิติพิเชษฐสรรค์ (2552)	กมล กู่ประเสริฐ (2547)	สงัด อุทรานันท์ (2544)	สุระพล คำนแก้ว (2542)	สาธุ (2550)	กรมวิชาการ (2544)	สำนักงานการศึกษานานาชาติ (2550)	รุ่งรัชดาพร เกษะชาติ (2550)	ปราโมทย์ ธีรนราช (2541)	วัฒนา มโนดิตร (2540)	มานพ วรรงค์ละ (2549)	อุดม โพธิ์ชัย (2550)	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบฯ (2551)	ปัญญา แก้วกัญ (2545)	มานะ ทองรักษ์ (2549)	อนุศักดิ์ สมิตตันต์ (2540)	สมคิด บางโม (2544)	นิยดา กรโกวิท (2551)	ความถี่ของบทความคัดต้อง	
24. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น								✓			✓												✓							3
25. สนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์									✓		✓																			2
26. การวางแผนงานวิชาการ								✓		✓		✓	✓	✓			✓		✓			✓			✓					8
27. การบริการวิชาการ										✓																				1
28. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร										✓																				1
29. การจัดระบบงานวิชาการ										✓											✓									2
30. การพัฒนางานวิชาการ										✓									✓			✓	✓	✓	✓					5
31. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการของสถานศึกษา											✓																			1
32. การคัดเลือกหนังสือ											✓						✓										✓			3

ตาราง 6 แสดงประเด็นความสอดคล้องของขอบข่ายของงานวิชาการ (ต่อ)

ขอบข่ายงานวิชาการ	Miller (1995)	Schwartz (1980)	Hoban (1970)	กิตติมา ปรีดีดิลา (2532)	อมรา เลิศวิจิตร (2540)	สถาป (2544)	อุทัย บุญประเสริฐ (2544)	ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553)	กระทรวงศึกษาธิการ (2546)	พิชัย เสวีชัยดิษฐ์ (2542)	จิรวัดน์ กิติพิเชษฐสรรค์ (2552)	กมล กู่ประเสริฐ (2547)	ศักดิ์ อุทรานันท์ (2544)	สุระพล คำนแก้ว (2542)	สภาพ (2550)	กรมวิชาการ (2544)	สำนักการศึกษาทท. (2550)	รุ่งรัชดาพร เวทษชาติ (2550)	ปราโมทย์ ธีรนราช (2541)	วัฒนา มโนดิตร (2540)	มานพ วรรงค์เลิศ (2549)	อุดม โพธิ์ชัย (2550)	สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบฯ (2551)	ปัญญา แก้วกัญ (2545)	มานะ ทองรักษ์ (2549)	อนุศักดิ์ สมิตตันต์ (2540)	สมคิด บางโม (2544)	นิยดา กรโกวิท (2551)	ความถึงของบทความสอดคล้อง	
33. การพัฒนาบุคลากรทางด้านวิชาการ												✓				✓				✓										3
34. การบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ												✓																		1
35. การบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา												✓																		1
36. งานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล													✓																	1
37. การบริหารห้องสมุดโรงเรียน														✓														✓		2
38. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน																	✓													1
39. การเข้ารับการศึกษาต่อ																		✓												1
40. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา														✓																1
41. งานวิชาการ																			✓											1
42. งานทะเบียนนักเรียน																			✓											1

ตาราง 6 แสดงประเด็นความสอดคล้องของขอบข่ายของงานวิชาการ (ต่อ)

ขอบข่ายงานวิชาการ	Miller (1995)	Schwartz (198)	Hoban/Stein (197)	กิติมา ปรีดีติก (2532)	อมรา เล็กวิจิตร (2540)	สภาพ (2544)	อุทัย บุญประเสริฐ (2544)	ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553)	กระทรวงศึกษาธิการ (2546)	พิชัย เสวีวัฒน์ (2542)	จิรวัดน์ กิติพิเดชสุวรรณ (2552)	กมล กู่ประเสริฐ (2547)	ศักดิ์ อุทรานันท์ (2544)	สุระพล คำนแก้ว (2542)	สภาพ (2550)	กรมวิชาการ (2544)	สำนักการศึกษาท. (2550)	รุ่งรัชดาพร เกษะชาติ (2550)	ปราโมทย์ ธีรราช (2541)	วัฒนา มโนดิตร (2540)	มานพ วรพงษ์ (2549)	อุดม โพธิ์ชัย (2550)	สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบฯ (2551)	ปัญญา แก้วกัญ (2545)	มานะ ทองรักษ์ (2549)	อนุศักดิ์ สมิตตันต์ (2540)	สมคิด บางโม (2544)	นิยดา กรโกวิท (2551)	ความถึงของภาคต่อถึง	
43. การประเมินผลการดำเนินงานทางวิชาการ																						✓								1
44. การส่งเสริมและควบคุมงานวิชาการ																														1
45. การจัดชั้นเรียน																											✓		1	
46. การจัดหาเอกสารหลักสูตร																											✓		1	
47. การจัดครูเข้าสอน																											✓		1	
48. การจัดหาสื่อการสอน																											✓		1	
49. การจัดห้องวิชาการหรือห้องพิเศษต่างๆ																											✓		1	

จากตาราง 6 พบว่าแนวคิดงานวิชาการที่กล่าวมาแล้ว เบื้องต้น ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์งานวิชาการที่มีความถี่ของความสอดคล้องสูง โดยสรุปได้ 5 งานดังนี้ คือ 1) หลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การนิเทศ 4) สื่อการสอน และ 5) การวัดผล ผู้วิจัยขอนำขอบข่ายงานวิชาการนี้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อศึกษาระดับความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาและหารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

1. หลักสูตร หลักสูตรมีความหมายกว้างขวางมาก มีนักวิชาการและนักศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรดังนี้

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2543) ให้ความหมายของหลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ บูหงา วัฒนะ (2543) ส่วน อุทัย บุญประเสริฐ (2540) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่พัฒนาให้เกิดความเป็นคน (Manhood) ที่สมบูรณ์ในตัวเด็ก หรือในตัวผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเป็นคนที่สมบูรณ์ ทำให้สังคมได้พลเมืองดี (Good Citizen) ตามที่สังคมปรารถนา สำหรับ อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2540) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือเอกสารที่บรรจุแผนงานหรือโครงการเนื้อหากิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมต่างๆ สามารถจะทำให้ผู้เรียนสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

Good (1973) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อให้สำเร็จในวิชาหนึ่ง โปรแกรมการศึกษาที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อรับประกาศนียบัตรและเข้าเรียนต่อในสาขาวิชาชีพต่อไปกลุ่มวิชาและประสบการณ์ต่างๆ ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา สอดคล้องกับ Ragan and Shepherd (1977) ; สงบ ลักษณ์ (2540) นอกจากนี้ Saylor and Alexander (1974) ได้ให้ความหมายว่าหลักสูตร คือ แผนลำดับการเรียนรู้ที่โรงเรียนจัดเป็นโปรแกรมการศึกษาขึ้น มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ จุดประสงค์เฉพาะของหลักสูตร เนื้อหาวิชา รูปแบบหลักสูตรและวิธีการ ส่วน Armstrong (1985) กล่าวว่า คำว่า “หลักสูตร” แปลมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า “Curriculum” : ซึ่งรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Curriculum : หมายถึง “running course” หรือเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่ง ต่อมาได้นำศัพท์นี้มาใช้ในทางการศึกษาว่า “running sequence of course or learning experience” สำหรับ Bobbitt (1981) กล่าวว่าหลักสูตรคือ รายการสิ่งต่างๆ ที่เด็กและเยาวชนต้องพบและกระทำโดยอาศัยการพัฒนาความสามารถของตนเพื่อกระทำสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้น เพื่อความเหมาะสมกับการดำรงชีวิตของตนเองในวัยผู้ใหญ่ สำหรับ ชุศรี สุวรรณโชติ (2540) ได้ชี้ให้เห็นว่า หลักสูตร

คือมวลประสบการณ์ทุกชนิดที่ครูสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข และเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับความคิดของ สอนง สิริกุลวัฒนา และรุจิร พุทธร (2540) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทุกอย่างทั้งในและนอกห้องเรียนที่โรงเรียนตั้งใจจัดให้ผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงปรารถนา ซึ่งเรียกว่าการเรียนรู้ หลักสูตรจึงหมายความรวมไปถึงกิจกรรมทุกอย่างที่โรงเรียนจัดขึ้น ไม่ว่าจะสถานที่หรือเวลาใดก็ตามเพื่อ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า หลักสูตรนั้นเป็นเนื้อหาวิชา ที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อให้สำเร็จในวิชาหนึ่ง เป็นการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนเพื่อให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

หลักสูตรสถานศึกษานั้นมีการปรับเปลี่ยนได้ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ และตามธรรมชาติของการศึกษา ดังนั้น ผู้สอนต้องปรับปรุงกระบวนการสอนและการประเมินการสอนของตน เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การศึกษาจะต้องเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นทำให้ผู้บริหารและครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้พัฒนาหลักสูตร ซึ่งหมายถึง การสร้าง การใช้ และปรับปรุงหลักสูตร นอกเหนือจากหน้าที่ในการสอน เมื่อสถานศึกษาสร้างหลักสูตรแล้ว จึงนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งต้องมีกระบวนการบริหารหลักสูตรเพื่อการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการบริหารเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรของสถานศึกษาจะมีคุณภาพและประสิทธิภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการบริหารหลักสูตรอย่างเป็นระบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วยภาระงาน 7 ภารกิจ (กรมวิชาการ, 2545) กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

สถานศึกษาควรเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินการในเรื่องการสร้าง การใช้ และปรับปรุงหลักสูตร มีดังนี้

1. สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน เพื่อให้เห็นความสำคัญความจำเป็นที่ต้องร่วมกันบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา โดยมีข้อมูลที่แสดงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีเอกสารและหลักฐานการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะหาความรู้เกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. พัฒนาคณาจารย์ของสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเอกสารประกอบหลักสูตร ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการของบุคลากร จัดอบรม สัมมนา หรือฝึกปฏิบัติตามความต้องการของบุคลากรและสร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียน มีคณะกรรมการรับผิดชอบการศึกษาเอกสารหลักสูตร มีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคลากรในสถานศึกษา มีบัญชีรายชื่อสถานศึกษาและแหล่งการเรียนรู้

3. ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และคณะกรรมการอื่นๆ และให้ความรู้แก่คณะกรรมการและอนุกรรมการเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา

4. จัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นระบบ โดยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้านต่างๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น และนำข้อมูลต่างๆ มาจัดทำให้เป็นระบบ มีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน ชุมชน และข้อมูลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

5. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญสถานศึกษา โดยดำเนินการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสนองนโยบาย กฎและระเบียบต่างๆ จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยกำหนดเป็นแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการนำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา ชุมชน มาใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพของสถานศึกษา

6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน องค์กร ในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบและให้ความร่วมมือในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา จัดให้มีการประชาสัมพันธ์โดยใช้วิธีการที่หลากหลายเช่น หอกระจายข่าว ป้ายนิเทศ วิทยุ โทรทัศน์ นิทรรศการ รวมทั้งการที่ผู้บริหารและคณะครูออกไปเยี่ยมพบประชาชน มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ความเคลื่อนไหวของหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้บุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนทราบ บุคลากรทุกฝ่ายอาสาที่จะช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาและคณะอนุกรรมการระดับกลุ่มวิชาจะต้องดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545) กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรว่ากำหนดสาระที่เป็นแกนกลาง และสาระท้องถิ่นไว้อย่างไร และมีความสอดคล้องสัมพันธ์และสมดุลอย่างไร
 2. วิเคราะห์ขอบข่ายเนื้อหา และสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ทั้งองค์ประกอบด้านความรู้ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม
 3. ศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความต้องการของชุมชนและสังคม
 4. ปรับปรุงสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมในส่วนที่จัดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน
 5. ตรวจสอบความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมกับมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 6. วางแผนการจัดการเรียนการสอนตามขอบข่ายสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้สัดส่วน เวลาและหน่วยกิต ตามหลักสูตรแกนกลางกำหนด
 7. พัฒนาแนวการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ในท้องถิ่น
- การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีข้อควรคำนึง 2 ประการ คือ ประการแรก หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องเชื่อมโยงกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ซึ่งประกอบสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับสถานศึกษาทั่วประเทศ ส่วนสำคัญที่ต้องยึดถือมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวเป็นคุณภาพประกอบเกิดกับผู้เรียนทั้งประเทศ หลังจากที่ยังจบการศึกษาแต่ละช่วงชั้นหรือจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประการที่สอง หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องพัฒนาให้ผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ ซึ่งจะเป็นส่วนที่เพิ่มเติมจากประการแรก หลักสูตรจะต้องตอบสนองต่อความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน ความแตกต่างของแต่ละบุคคลเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาถึงขีดสูงสุด (กรมวิชาการ, 2545)

การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามภารกิจที่สอง คือ การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา และภารกิจที่สาม คือ การวางแผนบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งเป็นไปตามที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้แล้ว ต้องมีการประเมินคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ โดยปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ มีการบริหารที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน (School Based Management : SBM) จัดให้มีการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาโดยองค์กรภายนอกและสถานศึกษาต้องรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อชุมชนเป็นประจำปี/ภาค (กรมวิชาการ, 2545)

การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร จะช่วยให้การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการภายในสถานศึกษา และส่วนที่สองการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการจากภายนอกสถานศึกษาโดยจัดให้มีคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา มีแผนงานโครงการนิเทศ ติดตาม กำกับในสถานศึกษา มีเอกสารหลักฐานการดำเนินงานบริหารหลักสูตรที่เป็นปัจจุบัน มีรายงานการนิเทศปรากฏเป็นหลักฐาน และมีกำหนดกำกับติดตามประเมินผล (กรมวิชาการ, 2545)

การสรุปผลการดำเนินงานบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาจะต้องรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สรุปและเขียนรายงานผลการดำเนินงานเสนอผู้เกี่ยวข้องและนำผลการรายงานเผยแพร่ให้ชุมชนหรือสาธารณชน ได้รับทราบตามความจำเป็นและมีการประเมินผลการใช้หลักสูตร (กรมวิชาการ, 2545)

การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

แนวทางปรับปรุงและพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาได้มีการกำหนดไว้ว่าสถานศึกษาควรนำข้อมูลผลการดำเนินงานบริหารหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะต่างๆ และข้อมูลจากการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาต้องปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย รวมทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนาในปีต่อไป (กรมวิชาการ, 2545)

สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย กระบวนการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การวางแผนบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 4) การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา 5) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล 6) การสรุปผลการดำเนินงานบริหารหลักสูตรสถานศึกษา และ 7) การปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา และผู้วิจัยได้นำมาเป็นกรอบในศึกษาสภาพความเกี่ยวข้องของงานวิชาการในขอบข่ายที่ 1 การจัดหลักสูตร

2. การจัดการเรียนการสอน

ความหมายของการเรียน

นิรุต ถึงนาค (2550) ได้ให้ความหมายของการเรียนหรือการเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเป็นผลมาจากการฝึกฝนหรือเป็นจากการที่คนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2546) ได้ให้ความหมายของการเรียนหรือการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้ คือ กระบวนการที่บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวรอันเนื่องมาจาก ประสบการณ์ หรือการฝึกหัด ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2542) ได้ให้ความหมายของการเรียน คือ งานหรือเรื่องที่ทำและจะต้องเข้ารับการรู้จากผู้สอน รวมทั้งการฝึกฝนอบรม เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจหรือความชำนาญ

สรุปการเรียน หมายถึง กิจกรรมหรืองานที่ผู้เรียนได้ฝึกฝน ฝึกหัด รวมทั้งได้รับการอบรม ทำให้มีประสบการณ์ สามารถปรับปรุงพฤติกรรมของบุคคลให้ได้มีความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญในสิ่งที่พึงประสงค์

ความหมายของการสอน

นักวิชาการหลายคนได้กล่าวถึงความหมายของการสอน (Teaching) ไว้ดังนี้ บุญชม ศรีสะอาด (2545) ให้ความหมายของการสอน คือ การจัดดำเนินการของผู้สอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยผู้เรียนจะทำกิจกรรมที่อาศัยกระบวนการ (Pro - cess) ของสมอง เช่น ฟัง พูด อ่าน เขียน โยงความสัมพันธ์เปรียบเทียบเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้อาจอยู่ในรูปของความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ การประเมินผล ฯลฯ การจัดดำเนินการของผู้สอน อาจอยู่ในรูปของการบรรยาย อธิบายสาธิตหรือปฏิบัติให้ดู ให้อ่านเนื้อหาสาระ ให้อภิปราย ให้ทำแบบฝึกหัดหรือให้การศึกษาจากสื่อต่างๆ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2542) ได้ให้ความหมายของการสอน คือ งานหรือเรื่องที่ทำและจะต้องบอกความรู้ให้กับผู้เรียน รวมทั้งการแสดงให้เข้าใจโดยวิธีบอกหรือทำให้เห็นเป็นตัวอย่างเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

สรุป การสอน หมายถึง กิจกรรมหรืองานที่ต้องปฏิบัติ เพื่อจัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคมรอบตัว

ความหมายของการเรียนการสอน

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนเอาไว้ว่า

ชาญชัย อาจิณสมาจาร (2544) ได้กล่าวถึง Brunner ได้ให้ความหมายของคำว่า การเรียนการสอน หมายถึง ความพยายามของครูในการช่วยเหลือนักเรียน หรือการหล่อหลอมความเจริญงอกงามให้กับผู้เรียน ในทุกลักษณะของการพัฒนา ได้แก่ ทางกาย สังคม อารมณ์และทางความรู้

สมนึก นนธิจันทร์ (2545) ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนตามสภาพจริง คือ กระบวนการพัฒนาตัวผู้เรียน โดยกระบวนการผสมผสานระหว่าง การเรียนการสอนกับการวัดผลประเมินผลและกระบวนการวิเคราะห์ วิจัยการเรียนการสอน ซึ่งเมื่อจบกระบวนการแล้วผู้ที่อยู่ในกระบวนการจะรู้ในสัมฤทธิ์ผลที่เกิดขึ้นนั้นด้วยตนเอง

จากความหมายการเรียนการสอนที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ข้างต้น สรุปรวมเป็นความหมายของคำว่า การเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ทั้งร่างกายสติปัญญา อารมณ์ สังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การบริหารจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ผู้บริหารควรมีบทบาทสำคัญ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546)

1. ปรับเปลี่ยนแนวคิดในการบริหารจัดการเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้โดยสนับสนุนและมีส่วนร่วมกับผู้เรียนและครู ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2. กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาโรงเรียนไว้ในธรรมนูญโรงเรียน ที่มีแผนงานในการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 ที่ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษา
3. นำผลการประเมินโรงเรียนมาใช้ในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษา
4. บริหารจัดการให้เอื้ออำนวยความสะดวกให้ครูผู้สอนมีเสรีภาพในการคิด พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทำการวิจัยในชั้นเรียน มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครู ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ผนึกกำลังกำลังแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของ นักเรียนให้ได้ ตามมาตรฐานหลักสูตร
5. พัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ สามารถใช้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ เป็นห้องเรียน

6. จัดให้มีระบบนิเทศภายใน ช่วยเหลือครูในด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

3. การนิเทศ

ความหมายของการนิเทศภายใน โรงเรียน

การนิเทศภายใน โรงเรียน เป็นหน้าที่ของบุคลากรทางด้านการศึกษภายในโรงเรียนได้ดำเนินการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานของครู ปรับปรุงพฤติกรรมกรรมการสอน ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ชารี มณีสรี (2542) ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศภายใน หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียนในการที่จะแก้ไขปรับปรุง พัฒนาการการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน

สุเทพ เมฆ (2540) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการดำเนินการโดยบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อพัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียน ให้มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การปกครอง โดยเฉพาะความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

สิทธิชัย เวศสุวรรณ (2541) ได้กล่าวว่า การนิเทศภายใน หมายถึง กระบวนการที่เป็นงานระหว่างบุคลากรที่การศึกษาภายในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการสอนของครู ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษาของนักเรียนให้สูงขึ้นและตรงเป้าหมายที่กำหนดไว้

สมานจิต พงษ์สนาม (2542) กล่าวให้ความหมายว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การทำงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

นันทนา เต่าทอง (2542) กล่าวไว้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก คือ การสอน หรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกคน ทั้งทางร่างกายสติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคม ให้เด็กตามวัยและตามศักยภาพ โดยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน

นิเวศน์ กิตยขาว (2542) กล่าวไว้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันของผู้บริหาร กับครูในโรงเรียนในอันที่จะแก้ไข พัฒนา การทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน

Krejcie, R. V. and Daryle, W. M. (1970) ได้กล่าวถึง ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศการศึกษาที่ทำให้บุคลากรในโรงเรียน ดำเนินการ

เปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครู ให้เหมาะสมขึ้น เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้สูงขึ้น Douglass (1961) ; Spears (1967)

ส่วน Cogan (1973) ให้ความหมายว่าการนิเทศการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานการนิเทศที่ปฏิบัตินอกห้องเรียน ดังนั้น การนิเทศการศึกษาจึงระบุถึงงานต่างๆ เช่น การเขียนการแก้ไขหลักสูตร การเตรียมพัฒนากระบวนการและเครื่องมือสำหรับรายงานการเรียนของนักเรียนต่อผู้ปกครองและความเกี่ยวข้องกว้างๆ เช่น การวัดผลประเมินผลของโปรแกรมการศึกษาทั้งหมดในโรงเรียน

Good (1973) ให้ความหมายว่าการนิเทศการศึกษา หมายถึง ความพยายามทุกชนิดของฝ่ายการศึกษาที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นิเทศแนะนำครูหรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้รู้จักปรับปรุงวิธีสอนหรือการให้การศึกษาทำให้เกิดความเจริญงอกงามทางด้านวิชาชีพทางการศึกษา ช่วยพัฒนาครู ช่วยเหลือและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยเหลือและปรับปรุงเนื้อหาและการสอน ช่วยเหลือและปรับปรุงการประเมินผลการเรียนรู้

Harris (1985) ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การที่บุคลากรในโรงเรียนได้กระทำกับบุคคลหรือสิ่งอื่นใดเพื่อคงไว้หรือเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของโรงเรียนซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อการบรรลุเป้าหมายทางการสอนของโรงเรียน

จากความหมายที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การนิเทศภายใน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการปรับปรุงแก้ไข ในการพัฒนาหรือยกระดับการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีการปฏิบัติการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายให้เรียนการสอนให้มีคุณภาพ และส่งผลให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการด้านการพฤติกรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546) ได้เสนอแนะขั้นตอนของการดำเนินงานนิเทศภายใน โดยยึดหลักวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติของผู้บริหาร โรงเรียนไว้ ดังนี้ แต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ เป็นกระบวนการขั้นแรกในการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร อะไรคือปัญหาและความต้องการ ขั้นตอนนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เป็นพื้นฐานของการวางแผนการนิเทศ ผลจากการศึกษาในขั้นนี้ จะได้ข้อมูลที่แสดงถึงสภาพประกอบแท้จริง ในปัจจุบันของโรงเรียน สภาพการปฏิบัติงานแสดงให้เห็นถึงปัญหาสำคัญของงานและแสดงให้เห็นถึงความพร้อมความสามารถของโรงเรียนเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับสภาพควรจะเป็น เปรียบเทียบกับความคาดหวัง นั่นคือการแสดงถึงความต้องการในอนาคต ของโรงเรียนนั่นเอง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546) ได้กล่าวไว้ในเอกสารกำกับติดตามนิเทศและประเมินผลการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาโครงการอบรมผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่าสภาพปัจจุบัน หมายถึงสภาพความเป็นจริงที่กำลังเป็นอยู่หรือผลของการดำเนินงาน ในขณะที่ สภาพปัญหา หมายถึง การดำเนินการหรือผลผลิตที่หน่วยงานปฏิบัติได้ ปัจจุบันต่ำกว่าเกณฑ์ที่ต้องการหรือระดับมาตรฐานที่กำหนด สภาพปัญหาจะรุนแรงมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับเกณฑ์ความต้องการ ความต้องการหมายถึง สิ่งที่ยังปรารถนาหรือสิ่งที่คาดหวัง ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้สำหรับขั้นตอนในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546) เสนอว่าควรดำเนินการดังนี้

1. แต่งตั้งคณะทำงาน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารและผู้นิเทศ จำนวน 5-7 คน คณะทำงานนั้นมีหน้าที่ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ
 - 1.1 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศในภารกิจที่เป็นผลการจัดการศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาและสภาพการกำกับติดตามและนิเทศให้ครบทั้ง 3 ลักษณะ คือด้านปัจจัยกระบวนการและผลผลิต เพื่อให้สามารถมองเห็นสภาพปัจจุบันของงานแต่ละด้านอย่างชัดเจน
 - 1.2 ประมวลและกำหนดเกณฑ์อันพึงประสงค์หรือมาตรฐานของงานแต่ละภารกิจให้ครบถ้วน เพื่อสามารถกำหนดประเด็นปัญหาหรือความต้องการได้อย่างถูกต้องชัดเจน
2. เปรียบเทียบสภาพปัจจุบัน และเกณฑ์อันพึงประสงค์หรือมาตรฐานของงานแต่ละภารกิจเป็นขั้นตอนที่วิเคราะห์หาข้อนี้ ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ความรุนแรงของปัญหาแต่ละด้านว่ามีมากน้อยเพียงใด สำหรับเป็นข้อมูลที่จะใช้เพื่อกำหนดประเด็นปัญหา
3. กำหนดประเด็นปัญหาและความต้องการ ควรประกอบด้วยเนื้อหาสาระและรายละเอียดต่างๆ ที่จะให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และสามารถแก้ไขปัญหามาได้ตรงจุด ฉะนั้น โครงสร้างของปัญหาควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ เรื่องของปัญหาสภาพบ่งชี้ตัวปัญหา และพื้นที่เป็นปัญหา เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเป้าหมาย การประเมินคุณภาพระดับชาติต่ำ (National Test) กลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนร้อยละ 45 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่พึงประสงค์ อยู่ร้อยละ 2 เป็นต้น
4. ลำดับความสำคัญของปัญหา เมื่อคณะทำงานในแต่ละหน่วยงาน ได้ประเด็นปัญหาจากขั้นตอนที่ 3 แล้ว หากปัญหาเหล่านั้นมีเป็นจำนวนมาก เช่น เวลา งบประมาณ กำลังคน ในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาควรพิจารณาตามเกณฑ์ ดังนี้

- 4.1 เป็นปัญหาที่แท้จริง
- 4.2 มีความจำเป็นเร่งด่วน
- 4.3 ความรุนแรงของปัญหา
- 4.4 มีผลกระทบต่อเรื่องอื่นๆ

เมื่อหน่วยงานจัดลำดับของปัญหาได้แล้ว จึงพิจารณาว่า ในปี การศึกษานั้นหน่วยงานจะดำเนินงานเพื่อจัดทำโครงการแก้ปัญหาดังกล่าว ได้มากน้อยเพียงใด จากนั้นจึงนำปัญหาแต่ละปัญหาที่จะดำเนินการแก้ไขได้ไปวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

5. การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเป็นส่วนสำคัญที่จะนำไปสู่วิธีการแก้ปัญหาให้ สอดคล้องสาเหตุที่แท้จริง กล่าวคือ นำปัญหาแต่ละปัญหา ซึ่งจัดลำดับความสำคัญไว้แล้วในขั้นที่ 4 มาวิเคราะห์สาเหตุ อาจวิเคราะห์โดยอาศัยแผนภูมิแกงปลา เพื่อหาสาเหตุใหญ่และสาเหตุย่อยๆ ของแต่ละปัญหาซึ่งมีวิธี ดังนี้

5.1 การประหลุมระดมความคิดเพื่อหาสาเหตุที่เป็นไปได้ของปัญหาทั้งสาเหตุ ใหญ่และสาเหตุย่อย โดยใช้แผนภูมิแกงปลา

5.2 หาวิธีแก้ปัญหาจากสาเหตุที่แท้จริงในขั้นตอนที่ 6 ต่อไป

6. กำหนดวิธีแก้ปัญหาและกำหนดทางเลือก การกำหนดวิธีการแก้ปัญหา และกำหนดทางเลือก จะดำเนินการได้ก็ต่อเมื่อ ได้รู้ถึงสาเหตุของปัญหาที่แน่นอนชัดเจนแล้ว การให้ ผู้ร่วมงานช่วยกันหาวิธีแก้ไขและกำหนดทางเลือกในการปฏิบัติงานจะเป็นเรื่องที่ดี เพราะจะทำให้เกิด การยอมรับและร่วมมือการนำแนวทางที่กำหนดขึ้น ไปสู่การปฏิบัติด้วยความเต็มใจ การกำหนด วิธีการแก้ไขปัญหาและกำหนดทางเลือก อาจใช้ตารางวิเคราะห์เพื่อให้สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ ของส่วนต่างๆ แต่ละส่วนให้ชัดเจนและเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน ทางเลือกในการแก้ปัญหา ควรดำเนินการภายใต้เงื่อนไข และปัจจัยต่างๆ ที่หน่วยงานมีอยู่ เป็นวิธีการประหยัดเป็นไปได้และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ

7. ประมวลทางเลือกที่กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 6 โดยพิจารณาจากทางเลือกเป็น กลุ่ม เช่น กลุ่มของปัจจัย กลุ่มของขบวนการ เพื่อสะดวกในการนำไปใช้ในการวางแผนต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารหรือผู้นำการนิเทศ จะต้อง วางแผน ในการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันปัญหาและ ความต้องการของโรงเรียน ซึ่งรายละเอียดที่ชัดเจน สะดวกแก่การนำไปปฏิบัติและการนำไป ปฏิบัตินั้น ผู้บริหารจะต้องคอยกำกับ ติดตาม ประเมินผลให้ต่อเนื่องให้สัมพันธ์กันตลอดเวลา ที่สำคัญ บุคลากรทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันในการใช้ทรัพยากรที่อยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการนิเทศ เป็นขั้นตอนสำคัญที่ผู้นำทำหน้าที่นิเทศภายใน โรงเรียนที่ต้องปฏิบัติหลังจากการวางแผน การสร้างเครื่องมือเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายหรือโครงสร้างที่กำหนดไว้ ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546) ได้ให้ทัศนะว่า การปฏิบัติการนิเทศเป็นการกำกับ ติดตาม พัฒนาผู้รับการนิเทศให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามที่รับมอบหมายและมีผู้รับการนิเทศให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามที่ได้รับมอบหมาย และมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียน จึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการขั้นตอนในการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ สำหรับรายละเอียดการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนที่กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผล เสาวลักษณ์ จิตรักษ์ (2547) ได้กล่าวถึง อาจปฏิบัติได้ 2 ลักษณะ คือ การนิเทศทางตรงเป็นการปฏิบัติด้วยตัวผู้นิเทศตามโครงการแผนงานหรือวิธีการ การนิเทศทางอ้อมเป็นการนิเทศโดยใช้สื่อ ได้แก่ การส่งข่าวสาร การใช้เอกสารหลักสูตร คู่มือครู นิตยสาร รวมทั้งการใช้วิทยากรที่เชี่ยวชาญตามสาขาวิชาแนะนำช่วยเหลือแทนผู้นิเทศ

จากรายละเอียดของการดำเนินงานในขั้นตอนการปฏิบัติการนิเทศภายในที่ นำมากล่าวข้างต้น พอจะสรุปสาระสำคัญได้ว่า การปฏิบัติการนิเทศภายในเป็นภารกิจที่สำคัญในกระบวนการนิเทศ เพราะเป็นขั้นตอนการนำแผนงานโครงการ ไปสู่การปฏิบัติการนิเทศอย่างแท้จริง

ขั้นที่ 3 การประเมินผลและรายงานผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนที่มีความสำคัญต่อผู้บริหาร หรือผู้ทำกรนิเทศในการที่จะทราบว่าการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หรือไม่เพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงการดำเนินงานครั้งต่อไป ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546) ได้อธิบายว่าการประเมินผลการนิเทศ หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบโดยใช้เครื่องมือต่างๆ มาเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ มากน้อยเพียงใด ส่วนการรายงานผล หมายถึง การสรุปผลการกำกับติดตามและนิเทศทุกด้าน รายงานให้ผู้เกี่ยวข้องตลอดจนผู้บังคับบัญชาทราบถึงผลงาน ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลจากการรายงานผลไปใช้ในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไข ในการปฏิบัติการกำกับติดตาม และนิเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จึงสรุปได้ว่า การประเมินผลการนิเทศเป็นการจัดหา รวบรวมข้อมูล โดยใช้สื่อ และเครื่องมือแล้วนำมาวิเคราะห์ตัดสินใจคุณค่าตามเกณฑ์ที่กำหนด การรายงานผลสรุปผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนและเมื่อสิ้นสุดแผนงานหรือโครงการเสนอต่อผู้บังคับบัญชาได้ทราบ

ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการปฏิบัติงานต่อไป การที่จะได้มาซึ่งข้อมูล ที่เที่ยงตรงนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับหลักการ วิธีการ ที่ถูกต้อง จึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การนิเทศการสอนเป็นกระบวนการดำเนินงาน ที่ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการปรับปรุงแก้ไข ในการพัฒนาหรือยกระดับการจัดการเรียนการสอน ของครูให้มีการปฏิบัติการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษา สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ 2) การวางแผน 3) การปฏิบัติการณ์เทศ และ 4) การประเมินผล และผู้วิจัยได้นำมาเป็นกรอบในศึกษาสภาพความเสี่ยของงานวิชาการในขอบข่ายที่ 3 การนิเทศ การสอน

4. สื่อการสอน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริม ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความ ยึดหยุ่นสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและสหประชาชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อสารการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ได้ทุกประเภท รวมทั้งจาก เครื่องมือการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งอื่นๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเองหรือนำสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวและในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อ และ แหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียน ควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ ควรจัด ให้มีเพียงพอ ทั้งนี้ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดของสถานศึกษาควรมี สื่อหลากหลายทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่นๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้ เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจง่าย และรวดเร็ว รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียน รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลาเพื่อให้การใช้ สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการดำเนินการดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ป็นสื่อการเรียนรู้
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการ เรียนรู้ของผู้เรียน
3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และ สำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน

4. ศึกษาวิธีการและการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม หลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่าง บุคคลของผู้เรียน

5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้น และที่เลือกมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมินสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่ในอย่าง สม่าเสมอ

6. จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ในสถานศึกษาและในชุมชนเพื่อการศึกษา ค้นคว้า แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนา สื่อการเรียนรู้

7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่าง สถานศึกษาท้องถิ่น ชุมชนและสังคมอื่น

8. จัดให้มีการกำกับ และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อ และการใช้สื่อ การเรียนรู้เป็นระยะๆ

ความสำคัญของสื่อการเรียนรู้

อัจฉรา ชิวพันธ์ (2547) กล่าวว่า ในการเลือกสื่อประกอบการเรียนรู้ ครูผู้สอน จะต้องพิจารณาความเหมาะสมและจัดหาสื่อที่มีความหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่าง เป็นธรรมชาติ นอกจากนี้จะต้องพิจารณาว่าสื่อที่ใช้มีประโยชน์มากน้อย เพียงใด

สมพร จารุณี (2547) กล่าวว่า สื่อที่นำมาใช้ที่ใน การจัดการเรียนการสอน จะต้องมีความหลากหลาย ช่วยถ่ายทอดหรือนำความรู้หรือประสบการณ์ ไปสู่ผู้เรียนทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการ เรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมี ประสิทธิภาพสื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และ เครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับ พัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน

การจัดหาสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ประกอบ ในการจัดการ เรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาควรจัด ให้มีอย่างพอเพียง

เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา เขตพื้นที่ การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

1. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศ การเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษา ค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก

2. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้

3. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่าง ระหว่างบุคคลของผู้เรียน

4. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ

5. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพ เกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะๆ และสม่ำเสมอ

ในการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษา ควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหา มีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย และน่าสนใจ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สื่อการเรียนรู้ เป็นการบริหารจัดการสื่อ ตามขั้นตอนดังนี้

1) จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ 2) จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ 3) เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ 4) ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ 5) ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ 6) จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพสื่อ และผู้วิจัยได้นำมาเป็นกรอบในศึกษาสภาพความเสี่ยงของงานวิชาการในขอบข่ายที่ 3 สื่อการเรียนรู้

5. การวัดผล

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนจุดมุ่งหมายพื้นฐานสองประการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546) ประการแรก คือ การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนและการเรียนรู้ของผู้เรียน

ในระหว่างการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง บันทึก วิเคราะห์ แปลความหมายข้อมูล แล้วนำมาใช้ ในการส่งเสริมหรือปรับปรุงแก้ไขการเรียนรู้ของผู้เรียนและการสอนของครู การวัดและประเมินผล กับการสอนจึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กัน หากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดการเรียนการสอนก็ขาดประสิทธิภาพ การประเมินระหว่างการเรียน การสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เช่นนี้เป็นการวัดและประเมินผลเพื่อ การพัฒนา (Formative Assessment) ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนทุกวัน เป็นการประเมินเพื่อให้รู้จุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุง จึงเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการพัฒนาในการเก็บข้อมูล ผู้สอนต้องใช้วิธีการและเครื่องมือ การประเมินที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การซักถาม การระดมความคิดเห็นเพื่อให้ได้มติข้อสรุป ของประเด็นที่กำหนด การใช้แฟ้มสะสมงาน การใช้ภาระงานที่เน้นการปฏิบัติ การประเมินความรู้เดิม การให้ผู้เรียนประเมินตนเอง การให้เพื่อนประเมินเพื่อน และการใช้เกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics) สิ่งสำคัญที่สุดในการประเมินเพื่อพัฒนา คือ การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนในลักษณะคำแนะนำ ที่เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ทำให้การเรียนรู้พอกพูน แก้ไขความคิด ความเข้าใจเดิมที่ไม่ถูกต้อง ตลอดจนการให้ผู้เรียนสามารถตั้งเป้าหมายและพัฒนาตนได้ จุดมุ่งหมาย ประการที่สอง คือ การวัด และประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินสรุปผลการเรียนรู้ (Summative Assessment) ซึ่งมีหลายระดับ ได้แก่ เมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนรู้ จบรายวิชาเพื่อตัดสินให้คะแนน หรือให้ระดับผล การเรียน ให้การรับรองความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่าผ่านรายวิชาหรือไม่ ควรได้รับการเลื่อนชั้น หรือไม่ หรือสามารถจบหลักสูตรหรือไม่ ในการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนที่ดีต้องให้โอกาส ผู้เรียนแสดงความรู้ความสามารถด้วยวิธีการที่หลากหลายและพิจารณาตัดสินบนพื้นฐานของเกณฑ์ ผลการปฏิบัติมากกว่าใช้เปรียบเทียบระหว่างผู้เรียนดั่งนั้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงกำหนดให้มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ใน 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ทุกระดับมีเจตนารมณ์เช่นเดียวกัน คือ ตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำผลการประเมินมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา อย่างต่อเนื่อง

การประเมินระดับชั้นเรียน

เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนและตัดสินผลการเรียนในรายวิชา/กิจกรรมที่ตนสอน ในการประเมินเพื่อการพัฒนา ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดที่กำหนดเป็นเป้าหมายในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ด้วยวิธีการ ต่างๆ เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การแสดงออกในการปฏิบัติผลงาน การแสดง กิริยาอาการต่างๆ ของผู้เรียนตลอดเวลาที่จัดกิจกรรม เพื่อดูว่าบรรลุตัวชี้วัดหรือมีแนวโน้มว่าจะ บรรลุตัวชี้วัดเพียงใด แล้วแก้ไขข้อบกพร่องเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง การประเมินเพื่อตัดสินเป็น

การตรวจสอบ ณ จุดที่กำหนด แล้วตัดสินว่าผู้เรียนมีผลอันเกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บคะแนนของหน่วยการเรียนรู้ หรือของการประเมินผลกลางภาค หรือปลายภาคตามรูปแบบการประเมินที่สถานศึกษากำหนดผลการประเมิน นอกจากจะให้เป็นคะแนนหรือระดับผลการเรียนแก่ผู้เรียนแล้ว ต้องนำมาเป็นข้อมูลใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไปอีกด้วย

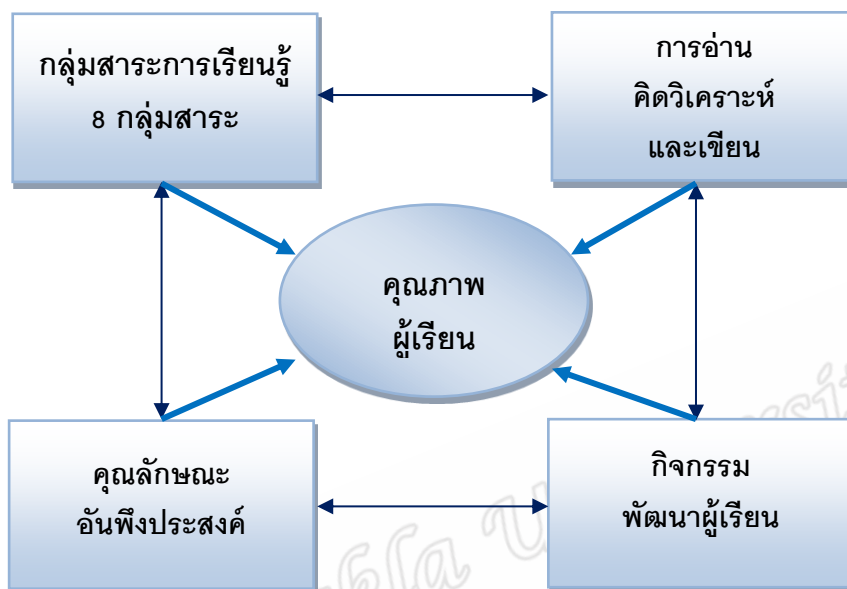
การประเมินระดับสถานศึกษา

เป็นการตรวจสอบผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การอนุมัติผลการเรียน การตัดสินใจเลื่อนชั้นเรียน และเป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ และระดับเขตพื้นที่การศึกษา ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา และการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน

องค์ประกอบของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดจุดหมายสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดที่กำหนดในสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ มีความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

องค์ประกอบของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีความสัมพันธ์
ดังภาพประกอบ 10

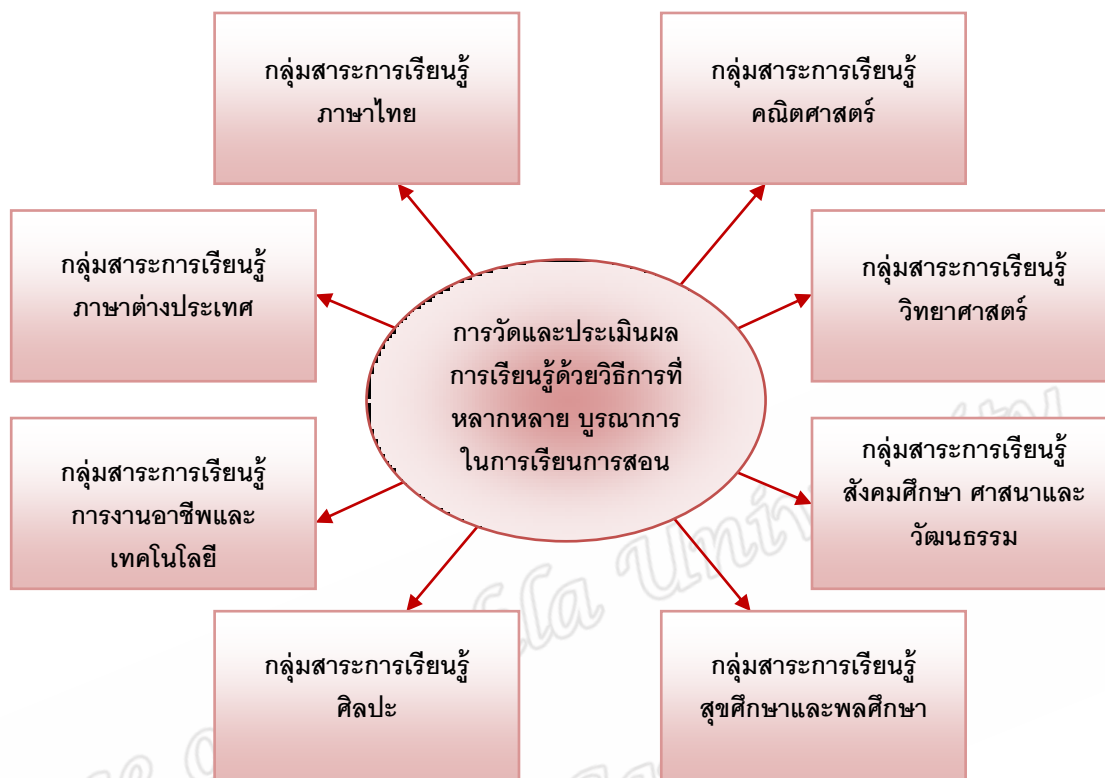

ภาพประกอบ 10 แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551)

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นรายวิชาบนพื้นฐานของตัวชี้วัด
ในรายวิชาพื้นฐานและผลการเรียนรู้ในรายวิชาเพิ่มเติม ตามที่กำหนดในหน่วยการเรียนรู้ ผู้สอนใช้
วิธีการที่หลากหลายจากแหล่งข้อมูลหลายๆ แหล่ง เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่สะท้อนความรู้
ความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน โดยวัดและประเมินการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปพร้อมกับการจัด
การเรียนการสอน สังเกตพัฒนาการและความประพฤติของผู้เรียน สังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วม
กิจกรรม ผู้สอนควรเน้นการประเมินตามสภาพจริง เช่น การประเมินการปฏิบัติงาน การประเมิน
จากโครงการ หรือการประเมินจากแฟ้มสะสมงาน ฯลฯ ควบคู่ไปกับการใช้การทดสอบแบบต่างๆ
อย่างสมดุล ต้องให้ความสำคัญกับการประเมินระหว่างเรียนมากกว่าการประเมินปลายปี/ปลายภาค
และใช้เป็นข้อมูลเพื่อประเมินการเลื่อนชั้นเรียนและการจบการศึกษาระดับต่างๆ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามรายกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังภาพประกอบ 11

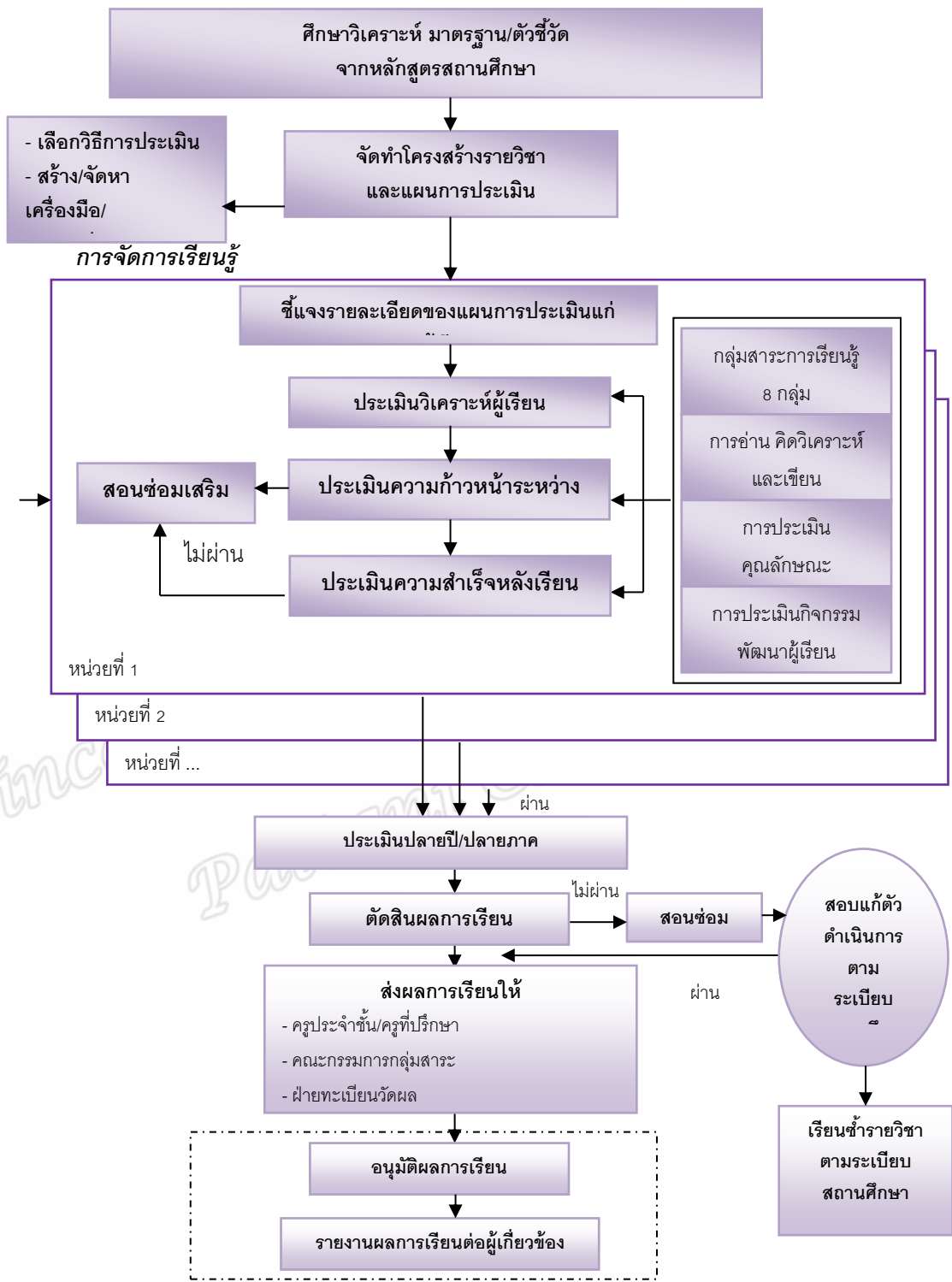
ภาพประกอบ 11 แสดงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามรายกลุ่มสาระการเรียนรู้

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551)

กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร

การประเมินผลเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตร ซึ่งเป็นภารกิจของผู้สอน

มีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังภาพประกอบ 12

ภาพประกอบ 12 กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
 ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551)

จากภาพประกอบกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ผู้สอนควรปฏิบัติมีดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดจากหลักสูตรสถานศึกษา สัดส่วนคะแนนระหว่างเรียนกับคะแนนปลายปี/ปลายภาค เกณฑ์ต่างๆ ที่สถานศึกษากำหนด ตลอดจนต้องคำนึงถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งสมรรถนะต่างๆ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเพื่อนำไปบูรณาการสอดแทรกในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงธรรมชาติรายวิชารวมถึงจุดเน้นของสถานศึกษา

2. จัดทำโครงสร้างรายวิชาและแผนการประเมิน

2.1 วิเคราะห์ตัวชี้วัดในแต่ละมาตรฐานการเรียนรู้แล้วจัดกลุ่มตัวชี้วัดเนื่องจากการวิเคราะห์ตัวชี้วัดจะช่วยผู้สอนในการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนและประเมินให้ครอบคลุมทุกด้านที่ตัวชี้วัดกำหนด หากเป็นรายวิชาเพิ่มเติมให้วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2 กำหนดหน่วยการเรียนรู้โดยเลือกมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดที่สอดคล้องสัมพันธ์กันหรือประเด็นปัญหาที่อยู่ในความสนใจของผู้เรียน ซึ่งอาจจัดเป็นหน่วยเฉพาะวิชา (Subject Unit) หรือหน่วยบูรณาการ (Integrated Unit) แต่ละหน่วยการเรียนรู้อาจนำการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์มาพัฒนาในหน่วยการเรียนรู้ด้วยก็ได้ ในขณะเดียวกันผู้สอนควรวางแผนการประเมินที่สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ด้วย กรณีที่ตัวชี้วัดใดปรากฏอยู่หลายหน่วยการเรียนรู้ ควรพัฒนาตัวชี้วัดนั้นในทุกหน่วยการเรียนรู้ ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายก่อนบันทึกสรุปผล เพื่อสามารถประเมินผู้เรียนได้อย่างครอบคลุม

2.3 กำหนดสัดส่วนเวลาเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ตามโครงสร้างรายวิชา โดยคำนึงถึงความสำคัญของมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด หรือผลการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้

2.4 กำหนดภาระงานหรือชิ้นงาน หรือกิจกรรมที่เป็นหลักฐานแสดงออก ซึ่งความรู้ความสามารถที่สะท้อนตัวชี้วัด หรือผลการเรียนรู้ การกำหนดภาระงานหรือชิ้นงาน อาจมีลักษณะ ดังนี้

2.4.1 บูรณาการหลายสาระการเรียนรู้และครอบคลุมหลายมาตรฐานการเรียนรู้ หรือหลายตัวชี้วัด

2.4.2 สาระการเรียนรู้เดียวแต่ครอบคลุมหลายมาตรฐานการเรียนรู้ หรือหลายตัวชี้วัด

2.5 กำหนดเกณฑ์สำหรับประเมินภาระงาน/ชิ้นงาน/กิจกรรม โดยใช้เกณฑ์การประเมิน (Rubrics) หรือกำหนดเป็นร้อยละ หรือตามที่สถานศึกษากำหนด

2.6 สำหรับตัวชี้วัดที่ยังไม่ได้รับการประเมินโดยภาระงาน ให้เลือกวิธีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสม

3. ชี้แจงรายละเอียดของการวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ วิธีการ เครื่องมือ ภาระงาน เกณฑ์ คะแนน ตามแผนการประเมินที่กำหนดไว้

4. การจัดการเรียนรู้ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ควรวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็น 3 ระยะ ได้แก่ ประเมินวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนการเรียนการสอน ประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียน และการประเมินความสำเร็จหลังเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ประเมินวิเคราะห์ผู้เรียน

การประเมินวิเคราะห์ผู้เรียน เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชา ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบความรู้ ทักษะและความพร้อมด้านต่างๆ ของผู้เรียน โดยใช้วิธีการที่เหมาะสม แล้วนำผลการประเมินมาปรับปรุง ซ่อมเสริม หรือเตรียมผู้เรียนทุกคนให้มีความพร้อมและมีความรู้พื้นฐาน ซึ่งจะช่วยให้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนได้เป็นอย่างดี แต่จะไม่นำผลการประเมินนี้ไปใช้ในการพิจารณาตัดสินผลการเรียน มีแนวปฏิบัติดังนี้

4.1.1 วิเคราะห์ความรู้และทักษะที่เป็นพื้นฐานของเรื่องที่จะเรียนรู้

4.1.2 เลือกวิธีการและเครื่องมือสำหรับประเมินความรู้และทักษะพื้นฐานอย่างเหมาะสม เช่น การใช้แบบทดสอบ การซักถามผู้เรียน การสอบถามผู้ที่เคยสอน การพิจารณาผลการเรียนเดิมหรือพิจารณาแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ที่ผ่านมา เป็นต้น

4.1.3 ดำเนินการประเมินความรู้และทักษะพื้นฐานของผู้เรียน

4.1.4 นำผลการประเมิน ไปพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมที่จะเรียน เช่น จัดการเรียนรู้พื้นฐานสำหรับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ และเตรียมแผนจัดการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ เป็นต้น

4.2 การประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียน

การประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียน เป็นการประเมินที่มุ่งตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียนในการบรรลุมาตรฐาน/ตัวชี้วัด ผลการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้วางแผนไว้ เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศไปพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง และส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและเกิดพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพ นอกจากนี้ยังใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนการประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียนที่ดำเนินการอย่าง

ถูกหลักวิชาและต่อเนื่องจะให้ผลการประเมินที่สะท้อนความก้าวหน้าในการเรียนรู้และศักยภาพของผู้เรียนอย่างถูกต้อง น่าเชื่อถือ โดยผู้สอนเลือกวิธีการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับภาระงานหรือกิจกรรมที่กำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติ วิธีการประเมินที่เหมาะสมสำหรับการประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียน ได้แก่ การประเมินจากสิ่งที่ผู้เรียนได้แสดงให้เห็นว่ามีการพัฒนาด้านความรู้ความสามารถทักษะ ตลอดจนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เป็นผลจากการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนสามารถเลือกใช้วิธีการวัดและประเมินผลได้หลากหลาย ดังนี้

4.2.1 เลือกวิธีและเครื่องมือการประเมินให้สอดคล้องกับตัวชี้วัด หรือผลการเรียนรู้ เช่น การประเมินด้วยการสังเกต การซักถาม การตรวจแบบฝึกหัด การประเมินตามสภาพจริง การประเมินการปฏิบัติ เป็นต้น

4.2.2 สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิธีการประเมินที่กำหนด

4.2.3 ดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4.2.4 นำผลไปพัฒนาผู้เรียน

4.3 การประเมินความสำเร็จหลังเรียน

การประเมินความสำเร็จหลังเรียน เป็นการประเมินเพื่อมุ่งตรวจสอบความสำเร็จของผู้เรียน ใน 2 ลักษณะ คือ

4.3.1 การประเมินเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ เป็นการประเมินผู้เรียนในหน่วยการเรียนรู้ที่ได้เรียนจบแล้ว เพื่อตรวจสอบผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ พัฒนาการของผู้เรียนเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลการประเมินวิเคราะห์ผู้เรียน ทำให้สามารถประเมินศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน ข้อมูลที่ได้จากการประเมินความสำเร็จภายหลังการเรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขวิธีการเรียนของผู้เรียน การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนหรือซ่อมเสริมผู้เรียนให้บรรลุตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้อการประเมินความสำเร็จหลังเรียนนี้ จะสอดคล้องกับการประเมินวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนการเรียนการสอน หากใช้วิธีการและเครื่องมือประเมินชุดเดียวกันหรือคู่ขนานกัน เพื่อพัฒนาการของผู้เรียนได้ชัดเจน

4.3.2 การประเมินปลายปี/ปลายภาค เป็นการประเมินผลเพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ และใช้เป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุงแก้ไข ช่อมเสริมผู้เรียนที่ไม่ผ่านการประเมินตัวชี้วัด การประเมินปลายปี/ปลายภาค สามารถใช้วิธีการและเครื่องมือประเมินได้อย่างหลากหลายและเลือกใช้ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัด อาจใช้แบบทดสอบชนิดต่างๆ หรือประเมินโดยใช้ภาระงานหรือกิจกรรม โดยมีขั้นตอนหรือวิธีการดังนี้

- 1) เลือกวิธีการและเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดและประเมินผล
- 2) สร้างเครื่องมือประเมิน
- 3) ดำเนินการประเมิน
- 4) นำผลการประเมินไปใช้ตัดสินผลการเรียน ส่งผลการเรียนช่อมเสริม

แก้ไขผลการเรียนสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกระดับชั้นนั้น ผู้สอนที่รับผิดชอบต้องดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบ และวิธีการตามบริบทที่เหมาะสมของสถานศึกษานั้นๆ ผู้เรียนต้องผ่านเกณฑ์การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามที่สถานศึกษากำหนด จึงจะผ่านเกณฑ์การจบแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษากิจกรรมและเกณฑ์การประเมินกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนตามที่คณะกรรมการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษากำหนด
2. ออกแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามลักษณะของกิจกรรมนั้น
3. ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาตาม รูปแบบ วิธีการที่กำหนด
4. เลือกวิธีการ เครื่องมือให้สอดคล้องกับกิจกรรมการประเมินให้เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม
5. สร้างเครื่องมือและกำหนดวิธีการประเมิน
6. ดำเนินการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยคำนึงถึงต่อไปนี้
 - 6.1 เวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนตามเกณฑ์ ที่สถานศึกษากำหนด
 - 6.2 ผลการปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
7. สรุปผลประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
8. ส่งผลการประเมิน

แนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ

มีนักวิชาการหลายๆ ท่านได้ให้นิยามความหมายของ “รูปแบบ Model” ไว้เหมือน และแตกต่างกัน ดังนี้

Robert John Mcleod (1998) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง การพรรณนาถึงความจริง อย่างเป็นอย่างหนึ่ง ด้วยเจตนาที่จะให้เข้าใจง่าย โดยพรรณนาให้อยู่ในรูปแบบแผนภูมิ ซึ่งแสดงให้เห็น ส่วนประกอบที่สำคัญๆ ของโครงสร้างหรือกระบวนการอย่างใดอย่างหนึ่ง รวมทั้งความสัมพันธ์ ระหว่างส่วนประกอบเหล่านั้น

มยุรี อนุมานราชชน (2547) ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึง กรอบแนวคิด พื้นฐานของสิ่งที่เป็นจริงของปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง เพื่อใช้อธิบายเหตุการณ์ในรูปแบบ ที่ปรากฏให้เห็นว่าเกิดอะไรขึ้น ทำไมจึงเกิดสิ่งนั้น และสิ่งนั้นจะก่อผลอะไรบ้าง รูปแบบมักแสดง ความสัมพันธ์ให้ปรากฏให้เห็นเป็นรูปร่าง ทฤษฎีส่วนใหญ่มักถูกพัฒนามาจากรูปแบบที่ได้รับการ ทดสอบแล้ว

วิชณีย์ เชาว์ดำรง (2542) ศึกษาจากนักวิชาการหลายท่าน สรุปว่า รูปแบบ หมายถึง แบบจำลอง แบบแผน หุ่นจำลอง หรือโครงสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อแทนสภาพความเป็นจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบนั้นๆ

ทวีศักดิ์ อ้อลา (2551) รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้นจากชุดของปัจจัย องค์ประกอบ หรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน โดยความสัมพันธ์นั้นสามารถแสดงในรูปภาพ แผนภูมิ หรือแบบจำลอง เพื่ออธิบายหรือแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญและความสำคัญของเรื่องใด เรื่องหนึ่งให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น

สำหรับ Willer (1967) ได้ให้ความหมายของรูปแบบว่า หมายถึง ชุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วสามารถระบุและพยากรณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยวิธีการทางคณิตศาสตร์ หรือทางสถิติได้ด้วย สำหรับ สมิท และคณะ (Smith and others, 1971) อธิบายความหมายของรูปแบบว่ารูปแบบเป็นการย่อส่วนของจริงให้เล็กลง เพื่อให้พิจารณาและช่วยทำความเข้าใจในข้อเท็จจริงปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมต่างๆ โดยการ จัดวางแบบแผนให้เข้าใจง่ายขึ้น ซึ่งเป็นเหมือนตัวแทนความจริงแต่มิใช่ข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ ทั้งหมดที่เกิดขึ้น

ขณะที่ นงลักษณ์ เรือนทอง (2550) ได้สรุปความหมายของรูปแบบ ว่าหมายถึง แบบจำลองที่ได้ย่อขนาดจริงให้เล็กลง หรือหมายถึงสิ่งที่แสดงถึงโครงสร้างของความสัมพันธ์กัน

ขององค์ประกอบ หรือตัวแปรต่างๆ เพื่อที่จะช่วยในการวิเคราะห์ปัญหาและเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้ง่าย และดีขึ้น

ส่วน Longman (2008) ให้ความหมายของรูปแบบไว้ตามพจนานุกรม Contemporary English ไว้ดังนี้ 1) เป็นสิ่งย่อยส่วนของของจริง ตรงกับภาษาไทยที่ว่าแบบจำลอง 2) เป็นสิ่งที่ของหรือคนที่นำมาใช้เป็นแบบอย่าง เช่น ครูต้นแบบ นักเดินแบบ เป็นต้น ส่วน สถาบันการพัฒนาข้าราชการพลเรือน กล่าวไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง แบบแผนในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ซึ่งประกอบไปด้วย หลักการ แนวคิด และกระบวนการที่ได้รับการพัฒนามาแล้วอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับหลักการหรือแนวคิดของรูปแบบนั้นและได้รับการทดสอบมาแล้วว่าสามารถปฏิบัติได้จริงและมีประสิทธิผล สามารถช่วยให้การปฏิบัติเกิดผลตามวัตถุประสงค์ ซึ่งรูปแบบตามที่นักศึกษาได้ให้ความหมายไว้ว่ารูปแบบใดจัดเป็น โครงสร้างหรือความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร หรือองค์ประกอบในการดำเนินงาน ดังเช่น รูปแบบของการจัดการความรู้ จึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหรือองค์ประกอบในการจัดการความรู้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

Tosi and Carroll (1982) กล่าวว่า รูปแบบเป็นนามธรรมของจริงหรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่รูปแบบอย่างง่าย ๆ จนถึงรูปแบบที่มีความสลับซับซ้อนมากๆ Stoner and Wankel (1986) เป็นการสร้างมโนทัศน์ (Conceptualization) เกี่ยวกับปรากฏการณ์ โดยอาศัยหลักการ (Rationale) ของระบบรูปนัย (Formal System) และมีจุดมุ่งหมายเพื่อการทำให้เกิดความกระจ่างชัดของนิยาม ความสัมพันธ์ และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง

กรณีกา เจิมเทียนชัย (2538) กล่าวว่า รูปแบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อยส่วนของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผู้เสนอได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นเพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจง่ายขึ้น หรืออาจใช้ประโยชน์ในการทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

ส่วน รัตนา สิงห์กุล (2550) เขียนไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง แผนการทำงานเกี่ยวกับการสอน เรียกว่ารูปแบบการสอน ที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระเบียบ โดยวางแผนการจัดองค์ประกอบและงานเกี่ยวกับการสอนอย่างมีจุดหมายที่เฉพาะเจาะจงที่จะให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น รูปแบบ (Model) ชุดของความสัมพันธ์จะเป็นเชิงปริมาณหรือคุณภาพก็ได้ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความหมายที่เกี่ยวข้องของลักษณะที่แท้จริงของสิ่งที่เราเกี่ยวข้องกับคำว่ารูปแบบ โดยมโนทัศน์ของคำจะมีความหมายอย่างน้อย 3 อย่างในสถาปัตยกรรมหรือทางศิลปะจะหมายถึงหุ่นจำลอง ในทางคณิตศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ จะหมายถึงสมการในทางวิทยาศาสตร์จะหมายถึงความสัมพันธ์ของตัวแปร กรอบความคิด หรือการแทนความคิดออกเป็นรูปธรรม

Bardo and Hartman (1982) ได้ให้ความหมายของรูปแบบว่า เป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจเพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะ หรือบรรยายคุณลักษณะนั้นๆ หรือเป็นชุดของแนวคิดซึ่งได้เรียบเรียงไว้ในลักษณะ โครงสร้างอย่างเป็นระบบ และมีองค์ประกอบต่างๆ ที่สัมพันธ์กันเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน กลยุทธ์ พื้นฐานเงื่อนไข และข้อจำกัดในการนำรูปแบบไปใช้ และ Good (1973) กล่าวว่ารูปแบบตามพจนานุกรมให้ความหมายไว้คือ 1) เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างซ้ำหรือทำซ้ำ 2) เป็นตัวอย่างเพื่อการลอกเลียนแบบ สำหรับ พิษณุภา ยืนยาว (2552) ได้สรุปว่า “รูปแบบ” หมายถึง แบบจำลองของปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง เพื่อใช้ประโยชน์ในการบรรยายและแสดงลักษณะปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ทั้งนี้ ยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหรือปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้น จากการวิเคราะห์ความหมายของ “รูปแบบ” ที่นักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้น นำมาสู่การกำหนดความหมายในการวิจัยนี้ ได้ให้ความหมายว่า “รูปแบบ” หมายถึง แบบจำลองความสัมพันธ์ของตัวแปร ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์กับการบริหารสถาบันอุดมศึกษาและกำหนดรายละเอียดของขั้นตอน กระบวนการ กิจกรรมและกลยุทธ์ในการนำรูปแบบดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ Shawirain (1982) อ้างถึงใน (Bardo and Hartman, 1982) ได้กล่าวถึงรูปแบบในทางสังคมศาสตร์ไว้ว่า “เป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะและ/หรือบรรยายคุณสมบัติต่างๆ”

สำหรับ ชัดติยา ด้วงสำราญ (2552) รูปแบบ (Model) หมายถึง 1) แบบอย่างหรือตัวอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำหรือลอกเลียนในอนาคต 2) เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่ผู้ศึกษาได้พัฒนาขึ้น เพื่อแสดงหรืออธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญในเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะ 3) แบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบดังกล่าวได้ศึกษาและพัฒนาขึ้น เพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจง่ายขึ้น และควรแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันด้วยตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

ส่วน เจริศศักดิ์ สุภโสภณ (2553) รูปแบบ เป็นการจำลองภาพในอุดมคติที่นำไปสู่การอธิบายคุณลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจที่ไม่มียังองค์ประกอบตายตัว หรือรายละเอียดทุกแง่มุม โดยผ่านกระบวนการทดสอบอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความแม่นยำและเชื่อถือได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีหน้าที่หลักคือจัดให้มีกระบวนการและกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ตามจุดหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในการบริหารงานในความรับผิดชอบนั้นผู้บริหารต้องใช้ภาวะผู้นำในการระดมและ

ใช้ทรัพยากรทั้งหลายที่ขังปวงในการดำเนินงานตามภารกิจขององค์กรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับ จานง แจ่มจันทร์ (2553); ศุภลักษณ์ เศษระพานิช (2544); เมตตา นกเกตุ (2546)

พจนานุกรมการศึกษาซึ่ง Good (1973) เป็นบรรณาธิการ ได้รวบรวมความหมายของรูปแบบไว้ 4 ความหมาย คือ

1. แบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ
2. เป็นตัวอย่างเพื่อเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศ เพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ เป็นต้น
3. เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติ ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลักการหรือแนวคิด
4. เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจจะเขียนออกมาเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์ หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้

ถวัลย์รัฐ วรเทพพุดพิงษ์ (2540) กล่าวว่า รูปแบบหมายถึงลักษณะที่พึงปรารถนา ซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติหรือเกิดขึ้นได้ยากในโลกของความจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เราอยากได้ กับความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการ ซึ่งแตกต่างกันมาก เช่น เมืองในอุดมคติ ส่วน อุทุมพร จามรามา (2541) ให้ความหมายรูปแบบหมายถึง โครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ดังนั้น โมเดลจึงมีมากกว่า 1 มิติ หลายตัวแปรและตัวแปรดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ บุญชม ศรีสะอาด และคณะ (2551)

นอกจากนี้ Husen and Postlethwaite (1994) กล่าวว่า รูปแบบมีความหมายที่แตกต่างจากทฤษฎี เพราะรูปแบบยังไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่ได้พิสูจน์แล้ว รูปแบบยังเป็นส่วนหนึ่งที่ผู้วิจัยพยายามวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกันขององค์ประกอบอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะนำเสนอรูปแบบมาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะนอกจากนั้น Corsini and Auerbach (1996) ให้ความหมายของ รูปแบบ หมายถึง ชุดความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นระหว่างปรากฏการณ์ในโลกความเป็นจริงและโครงสร้างของสิ่งที่กำลังศึกษา และ Daft (1992) ได้ให้ความหมายว่ารูปแบบหมายถึง ตัวแทนอย่างง่าย ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมืออธิบายมิติหรือปรากฏการณ์ที่สำคัญๆ บางมิติขององค์กร

กล่าวโดยสรุป รูปแบบ หมายถึง กรอบแนวคิดที่จำลองคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของปรากฏการณ์หนึ่งทีคาดว่าจะเกิดขึ้น ในบางมิติขององค์กรหรือหน่วยงานนั้นๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการองค์กร

ประเภทของรูปแบบ

มีนักวิชาการหลายท่าน ได้แบ่งประเภทของรูปแบบออกเป็นประเภทต่างๆ ดังเช่น Smith (1980) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบเชิงกายภาพ จำแนกเป็นรูปแบบรูปปั้น ที่มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลอง และรูปแบบเชิงอุปมาที่มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองทางเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนทำการทดลองจริง

2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ จำแนกรูปแบบข้อความ ซึ่งเป็นการใช้ข้อความในการอธิบายย่อ เช่น คำพรรณนาลักษณะงาน เป็นต้น และรูปแบบทางคณิตศาสตร์

Joyce and Weil (2001) ได้ศึกษาและจัดแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิดหลักการหรือทฤษฎีซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนี้ๆ Schwirain (1982) ได้ให้ทัศนะถึงแนวคิดหรือทฤษฎีพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบโดยแบ่งประเภทของรูปแบบด้วยการอธิบายลักษณะจากลักษณะของเมืองออกมาเป็นรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะพื้นที่และรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะของประชากร รูปแบบที่ใช้ในการอธิบายพื้นที่นั้น มีจุดมุ่งหมายในการบรรยายลักษณะของเมืองว่าลักษณะอย่างไร เช่น Concentric Zone Model และ Social Area Analysis Model เป็นต้น สำหรับรูปแบบที่ใช้อธิบายโดยคุณลักษณะของประชากรนั้น เป็นรูปแบบที่เสนอแนวคิดในการอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของประชากรของเมืองต่างๆ เช่น Residential Segregation Models และ Group Location Models เป็นต้น

นอกจากนี้ Keeves (1988) แบ่งประเภทของโมเดล โดยยึดแนวทางของ Caplan and Tusuoka) และพัฒนาการของการใช้โมเดลทางการศึกษาไว้เป็น 4 ประเภท คือ

1. โมเดลเชิงเทียบเคียง (Analogue Model) ลักษณะโมเดลเชิงกายภาพ ส่วนใหญ่ใช้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เช่น โมเดลแสดงพัฒนาการของอะตอม เป็นต้น โมเดลประเภทนี้ทางการศึกษาไม่ค่อยนำมาใช้กัน สร้างขึ้นโดยใช้หลักการเทียบเคียงโครงสร้างของโมเดลให้สอดคล้องกับลักษณะของสิ่งที่คล้ายคลึงกันทำให้โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลหรือความรู้ที่มีอยู่ในขณะนั้นด้วย โมเดลที่สร้างขึ้นต้องมียอดประกอบที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถนำไปทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ และสามารถนำไปใช้หาข้อสรุปของปรากฏการณ์ได้อย่างกว้างขวาง

โมเดลประเภทที่ใช้ในวงการศึกษ เช่น โมเดลของจำนวนประชากรนักเรียนในโรงเรียน (Model of a School Population) สร้างขึ้นโดยการเทียบเคียงกับลักษณะของแก่งค้ำน้ำที่ประกอบด้วยท่อน้ำเข้าและท่อน้ำออก กล่าวคือ จำนวนนักเรียนที่เข้าโรงเรียน ประกอบด้วย อัตราการเกิดของเด็ก อัตราการย้ายเข้าพื้นที่และอัตราการรับเด็กอายุต่ำกว่าเกณฑ์ ส่วนจำนวนนักเรียนที่ออกจากโรงเรียน ประกอบด้วย อัตราการย้ายออกจากพื้นที่ อัตราการออกจากโรงเรียนตามระบบ

และอัตราการออกจากโรงเรียนเนื่องจากอายุพ้นเกณฑ์ จุดมุ่งหมายของโมเดลนี้เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรนักเรียนในโรงเรียน การทดสอบโมเดลประเภทนี้ ทำได้โดยการเปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เก็บรวบรวมได้ในขณะนั้น ตามหลักการให้เหตุผลทางตรรกะ อย่างไรก็ตามโมเดลประเภทนี้มีจุดอ่อน คือ ไม่สามารถระบุความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบภายในโมเดลได้อย่างชัดเจนจึงทำให้นำไปใช้อย่างจำกัด

2. โมเดลเชิงข้อความ (Semantic Model) ลักษณะสำคัญของโมเดลประเภทนี้ คือ การแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในโมเดลในรูปของข้อความ โมเดลเชิงข้อความใช้หลักการเทียบเคียงเชิงแนวความคิด จึงให้เนื้อหาสาระมากกว่าโมเดลเชิงเทียบเคียง การที่โมเดลประเภทนี้ใช้ข้อความ จึงทำให้อธิบายรายละเอียดของโมเดลได้ดี แต่จุดอ่อนของโมเดลประเภทนี้คือ ขาดความชัดเจน ยกแก่การทดสอบโครงสร้างของโมเดล อย่างไรก็ตาม โมเดลเชิงข้อความก็นำมาใช้กันแพร่หลายทางการศึกษาเพราะสามารถนำไปใช้ศึกษาหรือวิจัยเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางการศึกษาได้ดี เช่น โมเดลการเรียนรู้ในโรงเรียน เป็นต้น

3. โมเดลเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) โมเดลเชิงคณิตศาสตร์ได้เริ่มนำมาใช้ในทางศึกษา ประมาณปี พ.ศ. 2503 แรกๆ นำมาใช้ทางการวัดผลการศึกษาในสาขาวิชาอื่นๆ ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะนำไปใช้ทางดานพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์เพิ่มขึ้น เพราะสามารถทดสอบสมมติฐานได้ ซึ่งจะช่วยให้นำไปสู่การสร้างทฤษฎีในสาขาวิชานั้น

4. โมเดลเชิงสาเหตุ (Causal Model)

4.1 โมเดลระบบเส้นเดียว (Recursive Model) เป็นโมเดลที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรด้วยเส้นโยงที่มีทิศทางของการเป็นสาเหตุไปในทางเดียวกัน หรือไม่มีความสัมพันธ์ย้อนกลับ รวมทั้งกรณีความสัมพันธ์ของตัวแปรเดียวกัน แต่ต่างวันเวลา

4.2 โมเดลเชิงสาเหตุเส้นคู่ (Non-Recursive Model) เป็นโมเดลที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรโดยทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในโมเดลตัวหนึ่ง อาจเป็นไปได้ทั้งสาเหตุและผลของตัวแปรภายในโมเดลอีกตัวหนึ่ง หรือมีทิศทางความสัมพันธ์ย้อนกลับนั่นเอง

คุณสมบัติที่ดีของรูปแบบ จากการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการพบว่า คุณสมบัติที่ดีของรูปแบบมีหลายแง่มุมดังต่อไปนี้

Keeves (1988) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของรูปแบบ 4 ประการ ได้แก่

1. รูปแบบควรประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างของตัวแปร มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงก็มีประโยชน์ในช่วงต้นของการพัฒนารูปแบบ

2. รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบได้ โดยการสังเกต หาข้อสนับสนุนและตรวจสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

3. รูปแบบควรจะต้องระบุ หรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์แล้ว ยังใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

4. รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอด (Concept) ใหม่ และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรใหม่ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ในเรื่องที่กำลังศึกษาค้นคว้าด้วย

นอกจากนี้ ทาดาโอะ มียากาวะ (คงศักดิ์ สันติพิทักษ์วงศ์, แปล, 1986) กล่าวถึงคุณลักษณะของรูปแบบที่ดีว่า ควรประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ 5 ประการ คือ 1) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปร 2) ควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) ควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่จะศึกษาได้อย่างชัดเจน 4) ควรนำไปสู่การสร้างแนวคิดใหม่ หรือความสัมพันธ์ใหม่ของเรื่องที่จะศึกษาได้ และ 5) รูปแบบในเรื่องใดจะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบทฤษฎีในเรื่องนั้นๆ สอดคล้องกับ รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์ (2548)

พลสุข หิงคานนท์ (2540) สรุปถึงรูปแบบที่ดีไว้ว่า ควรมีลักษณะ 5 ประการ คือ 1) ควรประกอบด้วยสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าการเน้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรรวมๆ 2) ควรนำไปสู่การทำนายผลที่จะตามมา โดยสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) ควรอธิบายถึงโครงสร้างสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่จะศึกษาได้อย่างชัดเจน 4) ควรนำไปสู่การสร้างแนวคิดใหม่ หรือความสัมพันธ์ใหม่ของเรื่องที่จะศึกษาได้ และ 5) รูปแบบควรจะต้องสอดคล้องกับกรอบของทฤษฎีของสิ่งที่จะใช้รูปแบบนั้นมาอธิบาย

แนวทางการสร้างรูปแบบ

การสร้างรูปแบบ เป็นการกำหนดมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เพื่อชี้ให้เห็นชัดเจนว่า รูปแบบเสนออะไร เสนออย่างไร เพื่อให้ได้อะไร และสิ่งที่ได้นั้นอธิบายปรากฏการณ์อะไร และนำไปสู่ข้อค้นพบอะไรใหม่ (Steiner, 1990 ; Keeve, 1988)

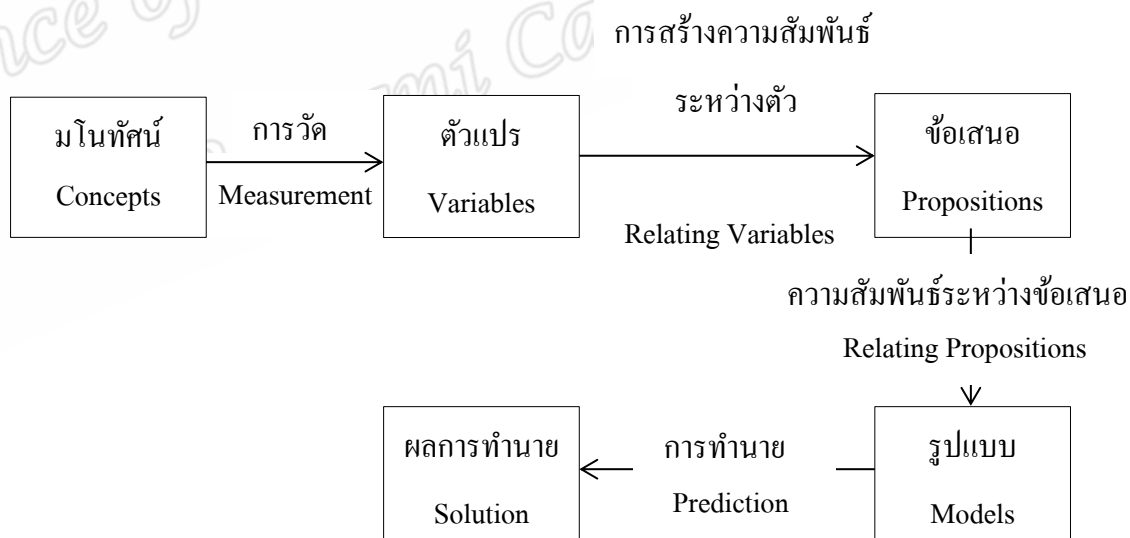
แนวทางการสร้างรูปแบบไว้ 4 ประการ (Keeves, 1988) ดังนี้

1. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (ของตัวแปร) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดา อย่างไรก็ตามความเชื่อมโยงแบบเส้นตรงธรรมดา ทั่วไปนั้นก็มิใช่ประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยในช่วงต้นของการพัฒนารูปแบบ

2. รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบได้ สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกต และหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้
3. รูปแบบควรต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย
4. นอกจากคุณสมบัติต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้าง มโนทัศน์ใหม่ และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายองค์ความรู้ ในเรื่องที่กำลังศึกษาด้วย

นอกจากนี้ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ พบว่าการพัฒนารูปแบบ อาจมีขั้นตอนการดำเนินงานแตกต่างกันออกไป แต่โดยทั่วไปแล้วอาจแบ่งออกเป็น 2 ตอนใหญ่ๆ คือ การสร้างรูปแบบ (Construct) และการหาความตรง (Validity) ของรูปแบบ (Willer, 1967) ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนว่ามีการดำเนินการอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิด ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนี้ๆ

การสร้างรูปแบบสามารถเขียนเป็นขั้นตอนได้ (Steiner, 1990; Keeve, 1988) ดังปรากฏ ในภาพประกอบ 13

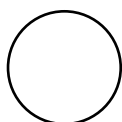
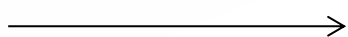

ภาพประกอบ 13 ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ (Steiner, 1990 ; Keeve, 1988)

การสร้างรูปแบบอีกตัวอย่างหนึ่งเป็นการควบคุมวิทยานิพนธ์ ซึ่ง บุญชม ศรีสะอาด (2533) ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน คือ การพัฒนารูปแบบและการทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ ในส่วนของการพัฒนารูปแบบนั้น ดำเนินการโดยวิเคราะห์ลำดับขั้นของการทำวิทยานิพนธ์ หลักการเขียนรายงานวิจัย จุดบกพร่องที่มักจะพบในการทำวิทยานิพนธ์ ฯลฯ แล้วนำองค์ประกอบเหล่านั้นมาสร้างเป็นรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ตามลำดับขั้นในการทำวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นจะเป็นขั้นตอนที่ 2 คือ การนำรูปแบบดังกล่าวไปทดสอบและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบการศึกษาวิเคราะห์ การสร้างรูปแบบ (Model) นั้นเป็นกระบวนการพิจารณาซ้ำทวนและสร้างจากส่วนใหญ่สู่ส่วนย่อย หรือ จากส่วนย่อยแล้วเชื่อมโยงเป็นระบบใหญ่มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างสามารถทำนายผล ขยายผลการทำนายได้กว้างขวาง และสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ ทั้งนี้ไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัวว่าจะต้องทำอะไรบ้าง แต่โดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากการหาองค์ความรู้ (Intensive Knowledge) เกี่ยวกับเรื่องที่เราจะสร้างรูปแบบให้ชัดเจน (ชวลิต เกิดทิพย์, 2550)

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเสนอรูปแบบซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาที่มุ่งแสดงผู้วิจัยจึงจะเสนอรูปแบบ เสนอแนวคิดรูปแบบระบบทางการศึกษาแบบอนาล็อก (Analog Models) ที่ใช้สิ่งแทนที่กำหนดขึ้นแทนส่วนประกอบ องค์ประกอบ โดยจะต้องใช้สัญลักษณ์เทียบแทนและลักษณะโครงสร้างจะมีความสัมพันธ์ประกอบเป็นรูปแบบขึ้นมา ดังปรากฏสัญลักษณ์ที่สำคัญ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ (นิคม ทาแดง, 2535 อ้างอิงจาก ชวลิต เกิดทิพย์, 2550) ดังปรากฏในภาพประกอบ 14

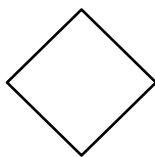
สัญลักษณ์

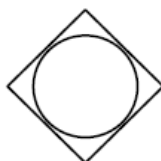
ความหมาย

ช่องทางหรือวิถี ใช้แทนช่องทางหรือวิถีของการไหลหรือการสื่อสารของข้อมูลหรือสารสนเทศในระบบ หัวลูกศรบอกทิศทางของวิถี

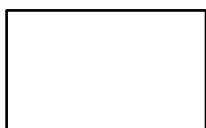
จุดเริ่มต้น จุดเชื่อม หรือจุดสิ้นสุด ใช้เป็นจุดเริ่มต้นของระบบหรือใช้เป็นจุดเชื่อมต่อของวิถีในแผนภูมิที่จำเป็นต้องเขียนแยกกันไว้ โดยเขียนหมายเลขเดียวกันไว้กลางวงกลม แสดงว่าเป็นจุดเชื่อมเดียวกันและใช้เป็นจุดสิ้นสุดกระบวนการของระบบ

จุดตัดสินใจเลือกวิธีโดยมีเงื่อนไข ใช้เป็นจุดวัดทดสอบหรือประเมินตามเกณฑ์หรือเงื่อนไขของระบบเพื่อการตัดสินใจเลือกวิธีของระบบ ซึ่งมีมากกว่าหนึ่งทางขึ้นไป

จุดตัดสินใจเลือกโดยอิสระ เป็นจุดที่มีวิธีของระบบมากกว่าหนึ่งทาง แต่ไม่มีเงื่อนไขในการเลือกปฏิบัติ สามารถเลือกทางใดทางหนึ่งหรือหลายทางได้

กระบวนการปกติ เป็นกระบวนการง่ายๆ ไม่สลับซับซ้อนหรือเป็นกระบวนการปกติที่ดำเนินไปตามแบบแผนซึ่งเป็นที่เข้าใจกันแล้ว

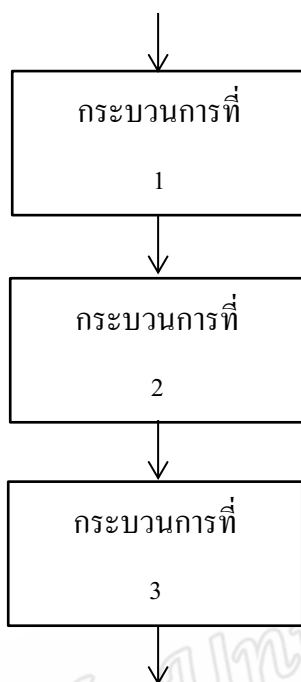
กระบวนการซับซ้อน สี่เหลี่ยมผืนผ้าปิดข้างด้วยโค้งหรือครึ่งวงกลม แทนกระบวนการซับซ้อนที่ยากต่อการปฏิบัติ

ภาพประกอบ 14 สัญลักษณ์ที่ใช้ในรูปแบบระบบแบบอนาล็อกแผนภูมิและแผนภาพ

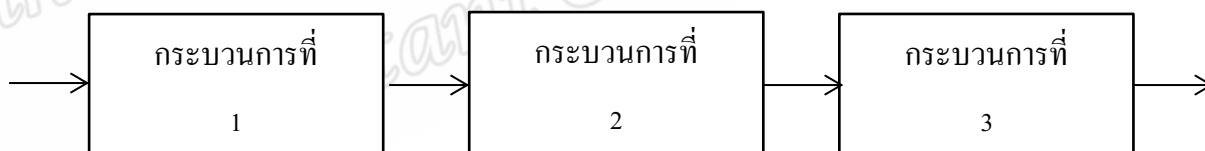
ลักษณะ โครงสร้างความสัมพันธ์ในแผนภูมิประกอบด้วย 4 แบบ ดังนี้

1. โครงสร้างกระบวนการตามลำดับขั้น เป็นโครงสร้างกระบวนการหรือการทำงานจะต้องปฏิบัติไปตามลำดับแบบเส้นตรงที่ผลลัพธ์ของขั้นหนึ่งเป็นปัจจัยนำเข้าของขั้นต่อไป ตัวอย่างเช่น ผลลัพธ์ของกระบวนการที่ 1 เป็นปัจจัยนำเข้าของกระบวนการที่ 2 ผลลัพธ์ของกระบวนการที่ 2 เป็นปัจจัยนำเข้าของกระบวนการที่ 3 อย่างนี้ใช้สัญลักษณ์ช่องทางเป็นตัวเชื่อม และใช้หัวลูกศรเป็นทิศทาง ซึ่งสามารถเขียนได้สองแบบตามความเหมาะสม คือ ตามแนวตั้งและตามแนวนอน ดังภาพประกอบ

15 และ 16

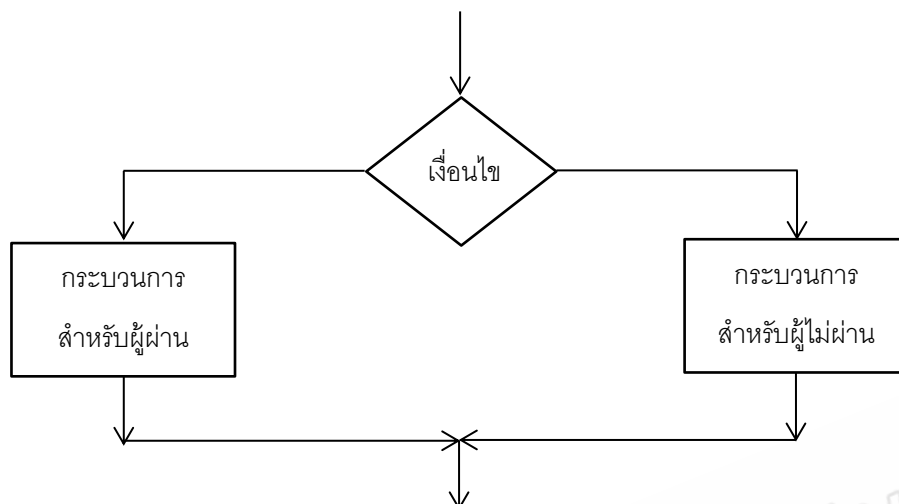

ภาพประกอบ 15 โครงสร้างกระบวนการตามลำดับขั้นแนวตั้ง
ที่มา : นิคม ทาแดง นิคม ทาแดง(2535 อ้างอิงจาก ชวลิต เกิดทิพย์, 2550 : 92)

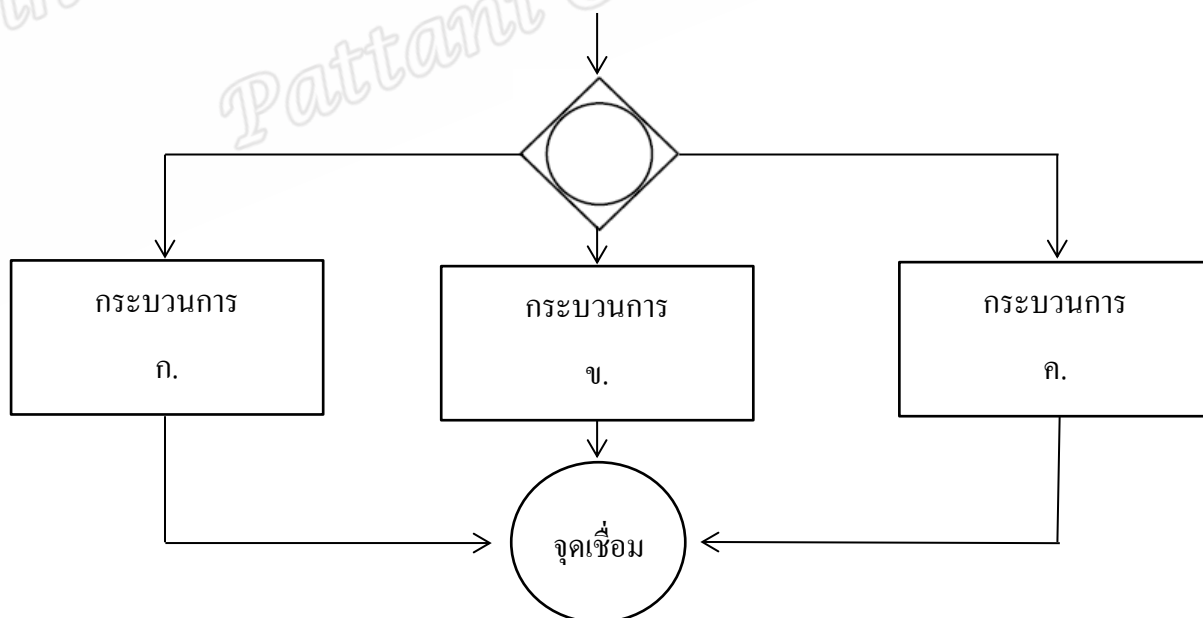
ภาพประกอบ 16 โครงสร้างกระบวนการตามลำดับขั้นแนวนอน
ที่มา : นิคม ทาแดง(2535 อ้างอิงจาก ชวลิต เกิดทิพย์, 2550 : 92)

2. โครงสร้างการเลือกวิถีโดยมีเงื่อนไข เป็นโครงสร้างที่มีวิถีจะต้องเลือกตั้งแต่สองทางขึ้นไป ซึ่งบังคับจะต้องเลือกตามเงื่อนไขที่กำหนดไป เช่น ถ้าทดสอบผ่านตามเกณฑ์ไปศึกษาเรื่องต่อไป ถ้าไม่ผ่านไปศึกษารายละเอียดของเรื่องเดิมเป็นต้น ดังภาพประกอบ 17

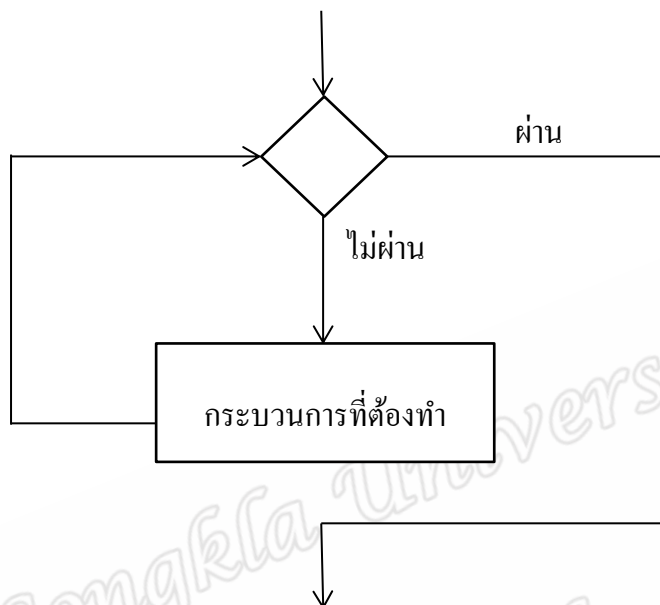
ภาพประกอบ 17 โครงสร้างการเลือกวิถีโดยมีเงื่อนใจ
ที่มา : นิคม ทาแดง, (2535 อ้างอิงจาก ชวลิต เกิดทิพย์, 2550 : 93)

3. โครงสร้างการเลือกวิถีอิสระ เป็นโครงสร้างการเลือกวิถีไม่มีเงื่อนใจ อาจเป็นได้สามลักษณะคือ 1) เลือกวิถีใดวิถีหนึ่งในหลายวิถีแต่ละวิถีเป็นกระบวนการที่มีคุณค่าเท่าเทียมกัน 2) เลือกวิถีใดวิถีหนึ่งก่อนหลังอย่างไรก็ได้แต่ต้องผ่านทุกวิถี และ 3) เลือกหรือไม่เลือกก็ได้สำหรับวิถีเสริม ดังภาพประกอบ 18

ภาพประกอบ 18 โครงสร้างการเลือกวิถีอิสระ
ที่มา : นิคม ทาแดง, (2535 อ้างอิงจาก ชวลิต เกิดทิพย์, 2550 : 93)

4. โครงสร้างการกระทำซ้ำๆ เป็นโครงสร้างที่มีกระบวนการที่จะต้องทำซ้ำๆ เหมือนเดิมเพื่อสะสมผลลัพธ์จนผ่านเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่กำหนดจึงจะผ่านวิธีไปยังขั้นตอนอื่นได้ ดังภาพประกอบ 19

ภาพประกอบ 19 โครงสร้างการกระทำซ้ำๆ

ที่มา : นิคม ทาแดง, (2535 อ้างอิงจาก ชวลิต เกิดทิพย์, 2550 : 93)

การตรวจสอบรูปแบบ

มีนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศกล่าวถึงการตรวจสอบรูปแบบไว้เหมือนกันและต่างกันดังนี้ อุทุมพร จามรมาน (2541) ได้เสนอแนวคิดในการตรวจสอบรูปแบบกล่าวว่าจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบก็เพื่อทดสอบ หรือตรวจสอบรูปแบบนั้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ การตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธี ซึ่งอาจใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยที่การตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะอาจใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบโมเดลจากหลักฐานเชิงปริมาณใช้เทคนิคจากสถิติซึ่งการตรวจสอบรูปแบบควรตรวจสอบคุณลักษณะ 2 อย่าง คือ 1) การตรวจสอบความมากน้อยของความสัมพันธ์/ความเกี่ยวข้อง/เหตุผล ระหว่างตัวแปร 2) การประมาณค่าพารามิเตอร์ของความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งการประมาณค่านี้ สามารถข้ามกาลเวลา กลุ่มตัวอย่าง หรือสถานที่ได้ (Across time, Samples, sites) หรืออ้างอิงจากกลุ่มตัวอย่างไปหาประชากรก็ได้ โดยผลการตรวจสอบนำไปสู่คำตอบ 2 ข้อ คือ 1) การสร้างรูปแบบใหม่ หรือ 2) การปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบเดิม

ส่วน Keeves (1988) ได้กล่าวหาว่าปัญหาที่เป็นอันตรายอย่างสำคัญในการสร้างหรือพัฒนารูปแบบทางการวิจัยการศึกษา คือ การสร้างรูปแบบขึ้นมาเพื่ออธิบายเท่านั้น ไม่ได้มีการนำไปทดสอบรูปแบบให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นที่ยอมรับ ฉะนั้น การสร้างรูปแบบที่ดีต้องมีการทดสอบรูปแบบควบคู่ไปด้วย ในการทดสอบรูปแบบทางสังคมและพฤติกรรมศาสตร์นั้น จะมีข้อมูลเชิงปริมาณและตัวเลขทางสถิติแสดงอย่างชัดเจน แต่ในการทดสอบรูปแบบทางการศึกษาบางเรื่องยังมีข้อจำกัดไม่สามารถกระทำได้อย่างชัดเจนในเชิงสถิติ ดังนั้น จึงเสนอแนวคิดของการทดสอบหรือการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ในประเด็นที่ต้องการรายละเอียดทางเนื้อหา มากกว่าการทดสอบเชิงสถิติ โดยเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้

แนวคิดในการตรวจสอบหรือการทดสอบรูปแบบที่สังเคราะห์จาก พูลสุข หิงคานนท์ (2540) อุทุมพร จาพรมาน (2541) ; Eisner (1976) ; Keeves (1988) และ รุ่งนภา จิตรโรจักษ์ (2548) สรุปได้ว่า การทดสอบหรือการตรวจสอบรูปแบบมีเป้าหมายสำคัญเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ โดยแบ่งการทดสอบรูปแบบได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การทดสอบโดยการพิสูจน์หรือการตรวจสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งมักจะใช้ในการทดสอบรูปแบบทางวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ และ 2) การทดสอบรูปแบบทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งอาจทดสอบโดยวิธีการทางสถิติ หรือการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิก็ได้

แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการรวบรวมข้อมูล

วิธีการรวบรวมข้อมูลมีหลายวิธี สำหรับวิธีที่นิยมนำมาใช้ในการวิจัยสาขาพยาบาลศาสตร์และสาขาสังคมศาสตร์ (บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2544) ได้แก่ การสัมภาษณ์ (Interview) การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) การสังเกต (Observation) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลทั้ง 3 วิธี รวมทั้งการใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มร่วมด้วยเพื่อใช้ในการยืนยันประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์รายบุคคลมาก่อนแล้วโดยมิได้ทบทวนแนวคิด ดังนี้

การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ เป็นการรวบรวมข้อมูลในลักษณะที่ผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ มีการเผชิญหน้าและมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยที่ผู้สัมภาษณ์จะเป็นผู้ซักถามหรือถามคำถามผู้ให้สัมภาษณ์ และผู้ให้สัมภาษณ์เป็นฝ่ายให้ข้อมูลหรือตอบคำถามผู้สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

1. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์โดยใช้คำถามปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ในประเด็นของคำถามที่สัมภาษณ์ คำถามที่ใช้สัมภาษณ์จะมีลักษณะคำถามกว้างๆ และมีความยืดหยุ่นสูง ผู้สัมภาษณ์สามารถปรับเปลี่ยนคำถามได้ตามความเหมาะสม โดยใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) หรือสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In Depth Interview)

2. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์จะสัมภาษณ์ตามรายการคำถามที่จัดเรียงลำดับคำถามไว้แล้ว แต่อาจจะปรับคำพูดหรือสำนวนถ้อยคำได้บ้างเล็กน้อยตามความเหมาะสมกับผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละบุคคล โดยยังคงความหมายเดิมทุกประการ ผู้สัมภาษณ์อาจใช้แบบสัมภาษณ์คำถามปลายเปิดหรือปลายปิด หรืออาจผสมผสานกันก็ได้

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลการสภาพการบริหารความเสี่ยงในงานวิชาการของสถานศึกษา โดยการสัมภาษณ์จากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างหรือจากแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง โดยที่ผู้สัมภาษณ์เตรียมแนวคำถามไว้ก่อน ผู้ให้ข้อมูลหลักมีส่วนในการกำหนดทิศทางของการสนทนาด้วย (จूरรัตน์ กิจสมพร, 2548) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อยู่ในขอบข่ายของประเด็นที่ศึกษา

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การสร้างหรือพัฒนารูปแบบเพื่อให้รูปแบบที่ได้เกิดประโยชน์สูงสุดและสามารถนำไปใช้ได้ ผู้สร้างต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของรูปแบบว่าสอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือไม่ ดังนั้น ในการพัฒนารูปแบบจึงได้มีการนำเทคนิคต่างๆ มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบ เช่น เทคนิคการระดมสมอง (Brainstorming) เป็นวิธีการให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่กลุ่มได้รับมอบหมาย โดยแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและทั่วถึงทุกคน เทคนิคการรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่ม (Nominal Group Technique) เป็นเทคนิคการประชุมแบบสร้างสรรค์ (Appreciation – Influence – Control : AIC) เป็นเทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้การวาดภาพเพื่อเป็นการสะท้อนประสบการณ์ในอดีต สภาพปัจจุบันกับจินตนาการความมุ่งหวังในอนาคตของสมาชิกกลุ่ม เทคนิคเดลฟาย (Delphi) เป็นการใช้แบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญตอบ (บุญใจ ศรีสถิตยัณราทร, 2550) นอกจากนี้ ยังใช้เทคนิคอย่างหนึ่งที่น่ามาใช้ในการพัฒนารูปแบบ คือ การสนทนากลุ่ม เนื่องจากการสนทนากลุ่มในการวิจัย เป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่เน้นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้ร่วมสนทนากันเองในประเด็นที่ผู้วิจัย

นำเสนอ เข้ากลุ่ม การสนทนากลุ่มจึงเป็นการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นอย่างกว้างขวางและเป็นอิสระทางความคิดเห็นของผู้ร่วมสนทนา โดยที่ผู้วิจัยเป็นผู้ตั้งประเด็น กระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันให้มากที่สุด (ศิริพร จิรวัดน์กุล, 2548) ดังนั้น การสนทนากลุ่มจึงเป็นการดึงมุมมองที่หลากหลายและกระบวนการทางความคิด ความรู้สึกออกมาในสภาพแวดล้อมของกลุ่ม ทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่มากในระยะเวลาอันสั้น การสนทนากลุ่มไม่ใช่กระบวนการตามธรรมชาติ แต่เป็นกระบวนการที่มีแบบแผน การจัดสนทนากลุ่มมีประโยชน์อย่างยิ่งเมื่อมีความแตกต่างระหว่างผู้ร่วมกลุ่มสนทนาและผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งเมื่อแต่ละบุคคลต้องการวินิจฉัยระดับความคิดเห็นส่วนใหญ่ในประเด็นที่นำเสนอ (Morgan and Krueger, 1993)

ในการนำเสนอรูปแบบครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษารูปแบบการบริหารความเสี่ยงที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริง โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการในสถานศึกษาได้เป็นผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้รูปแบบที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มในการรวบรวมข้อมูล

วิธีการสนทนากลุ่มเป็นการนำเอาวิธีการสัมภาษณ์ร่วมกับวิธีการอภิปรายกลุ่มร่วมกันในการสนทนากลุ่ม โดยพยายามให้อยู่ในบรรยากาศตามธรรมชาติและเป็นกันเองมากที่สุด ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาควรมีจำนวน 6 – 12 คน (ศิริพร จิรวัดน์กุล, 2548) ซึ่งเป็นบุคคลที่ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจงว่าเป็นผู้มีข้อมูล มีประสบการณ์ในประเด็นที่สนทนาและใช้เวลาประมาณ 90 – 120 นาที โดยที่ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นพิธีกรหรือผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) และในระหว่างการสนทนากลุ่มผู้วิจัยจะสังเกตพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มและมีการจดบันทึกการโต้ตอบภายในกลุ่มและการบันทึกเทปไว้เพื่อการวิเคราะห์รายละเอียดต่อไป (Crawford and Acorn, 1997)

1. ขั้นตอนการดำเนินการสนทนา

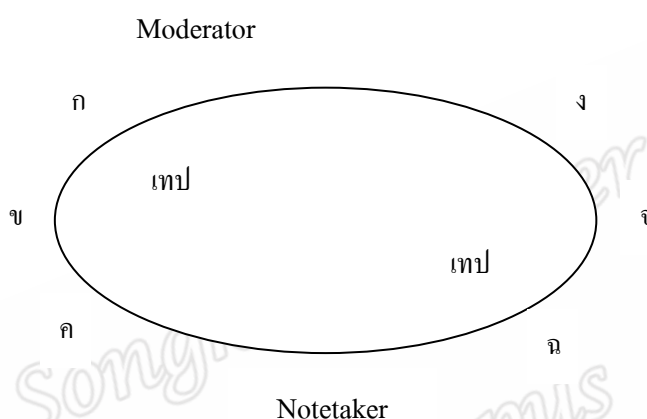
1.1 ขั้นตอนเตรียมการ

1.1.1 กำหนดแนวทางการสนทนากลุ่ม (guideline) เป็นสิ่งที่ต้องเตรียมเป็นอันดับแรก ซึ่งเป็นรายการประเด็นหรือคำถามที่ผู้วิจัยใช้เป็นจุดประเด็นการสนทนา คำถามที่สมควรเป็นคำถามปลายเปิด และเจาะประเด็นลึกเรื่อยๆ

1.1.2 การเตรียมตัวและอุปกรณ์ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะต้องเตรียมตัวให้พร้อมทำความเข้าใจประเด็นที่ศึกษาให้ชัดเจน ศึกษาข้อมูลของผู้ร่วมสนทนา มีการเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ เช่น เทปบันทึกเสียง สมุด ปากกา กล้องถ่ายรูป เป็นต้น

1.1.3 การเตรียมสถานที่ สถานที่สำหรับการสนทนาควรเป็นสถานที่ที่ไม่พลุกพล่าน สามารถควบคุมเสียงจากภายนอก จัดบรรยากาศให้เกิดความผ่อนคลายและเป็นกันเอง

1.2 การดำเนินกลุ่ม ควรเริ่มต้นจากการทำความรู้จักกัน ทำให้ทุกคนได้ผ่อนคลาย และรู้สึกคุ้นเคยกันพอสมควร จากนั้น ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการกลุ่ม โดยเริ่มจากการแจ้งวัตถุประสงค์ของการสนทนา กล่าวขอบคุณที่มาร่วมสนทนา ขอให้ทุกคนพูดแสดงความคิดเห็นได้ทุกอย่าง โดยไม่กังวลเรื่องถูกผิด การรักษาความลับ การนำข้อมูลไปใช้และการขออนุญาตบันทึกการสนทนา หลังจากนั้นผู้วิจัยเริ่มจัดประเด็นการสนทนาตามแนวทางการสนทนาและควรมีการนัดหมายกลุ่มในการสนทนาครั้งต่อไป

ภาพประกอบ 20 การจัดกลุ่มสนทนา

ที่มา : ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น (2547 : 56)

1.3 หลังการสนทนา ภายหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินกลุ่มทุกครั้ง ต้องตรวจสอบว่าการสนทนาได้บันทึกเทพเรียบร้อย มีการสรุปบรรยากาศโดยรวม บริบทของกลุ่มและปฏิกริยาของกลุ่ม ทำการถอดเทพการสนทนากลุ่มคำต่อคำ บันทึกตลอดการสนทนาเพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สำหรับการถอดเทพออกมาเป็นบทสนทนา ควรถอดเทพออกมาอย่างละเอียด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและต้องไม่ใส่ความคิดของตนเองที่ถือเป็นข้อสรุปลงไปด้วย ในส่วนของ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการตีความหมายในรูปของการวิเคราะห์เนื้อหา ควรทำการวิเคราะห์ร่วมกันหลายๆ คน เพื่อเป็นการอภิปรายร่วมกัน ถ้ามีความเห็นไม่ตรงกันควรกลับไปฟังรายละเอียดจากเทพใหม่ แล้วกลับมาอภิปรายด้วยกันอีก

ในการดำเนินการสนทนากลุ่มควรมีการจัดกลุ่มจนกระทั่งข้อมูลที่ได้รับอิ่มตัว (Saturated) หรือไม่มีอะไรใหม่อีกแล้ว โดยทั่วไปการดำเนินการสนทนากลุ่มประมาณ 3 – 4 ครั้ง (Asbury JE, 1995)

2. ข้อดีของการเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (กรแก้ว จันทภาษา, 2550 ; ทวีศักดิ์ นพเกษร, 2550)

- 2.1 มีโครงสร้างที่ยืดหยุ่น และใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้หลายแบบ
- 2.2 ทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐาน ประเด็นสำคัญของสภาพปัญหา ซึ่งต้องการนำไปดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งได้ภายในเวลาสั้นๆ เช่น การค้นหาปัญหาที่แท้จริง เป็นต้น
- 2.3 ข้อมูลที่ได้เป็นการผ่านการถกเถียงโต้ตอบกันเองของกลุ่มสนทนา ทำให้มั่นใจในความถูกต้องแม่นยำ มีความน่าเชื่อถือ และมีความหลากหลายของข้อมูล
- 2.4 ปฏิกริยาของผู้ร่วมวงสนทนาต่อประเด็นที่สนทนา และต่อกันและกันทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับอิทธิพลของวัฒนธรรมและคุณค่าต่างๆ ของสังคมของผู้เข้าร่วมวงสนทนาที่มาจากวัฒนธรรมเดียวกัน และมีการตรวจสอบข้อมูลกันเอง
- 2.5 ทำให้ได้รายละเอียดของข้อมูลที่สมาชิกกลุ่มรับรู้ร่วมกันอยู่แล้ว ทั้งครอบคลุม มีสีสันความหลากหลาย
- 2.6 ช่วยเก็บข้อมูลจากตัวอย่างจำนวนหลายคนได้ในระยะเวลาสั้น และสามารถเสนอผลการศึกษาได้ในเวลาอันจำกัด ประสิทธิภาพที่ได้เหมาะสมกับเวลาและทรัพยากร
- 2.7 บรรยากาศเป็นกันเอง การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ช่วยทำให้การสนทนาของกลุ่มเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ไม่ตึงเครียด
- 2.8 ข้อมูลการสนทนากลุ่มแต่ละครั้งทำให้ได้ประเด็นคำถามใหม่ๆ หรือสมมติฐานใหม่ๆ เพื่อการค้นคว้าศึกษาต่อ
- 2.9 นักวิจัยสามารถใช้ได้ตามต้องการ สามารถใช้เสริมกับการวิจัยแบบอื่นก็ได้
- 2.10 ผู้วิจัยสามารถดำเนินการสนทนาตามไปด้วย คอยควบคุมและสร้างบรรยากาศให้ราบรื่นไปตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

3. ข้อจำกัดของการเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (ทวีศักดิ์ นพเกษร, 2550)

3.1 ประเด็นที่อ่อนไหวทางสังคม (Social Sensitive Topics) อาจได้ข้อมูลไม่ครอบคลุม เนื่องจากอิทธิพลของกลุ่มหรือความวิตกกังวล ความกลัว ความอาย จากการอภิปรายในประเด็นดังกล่าว

3.2 การสนทนากลุ่มจะใช้เวลาไม่ควรเกินหนึ่งชั่วโมงครั้งต่อการสนทนาแต่ละครั้ง หากสนทนากลุ่มนานเกินไป จะเกิดความอ่อนล้าทั้งกับสมาชิกกลุ่มและผู้วิจัยที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มและผู้บันทึกข้อมูล

3.3 ประเด็นหลัก (topics) ที่ใช้ในการสนทนากลุ่มแต่ละครั้งไม่ควรเกิน 3 – 6 ประเด็นหรือคำถามหลักของประเด็นหลักต่างๆ รวมกันไม่ควรเกิน 10 คำถาม

3.4 ประเด็นที่มีความเป็นส่วนตัวไม่เหมาะสมในการนำมาสนทนากลุ่ม

3.5 การสนทนากลุ่มเหมาะสมกับการค้นหาสภาพพื้นฐานรวมๆ ประเด็นหลักของปัญหาที่ต้องการศึกษา แต่ไม่เหมาะสมกับการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความซับซ้อนของชีวิต หรือการวิเคราะห์แบบจุลภาค (Micro Analysis) ของความแตกต่างด้านต่างๆ โดยละเอียด

3.6 อิทธิพลของกลุ่มอาจทำให้สมาชิกกลุ่มบางคนไม่กล้าสื่อสาร ออกความคิดเห็น ประสบการณ์ที่แปลกแตกต่างไปจากสมาชิกส่วนใหญ่เพราะเกรงการเกิดปฏิกิริยาเชิงลบ

3.7 การสนทนากลุ่มเหมาะสมกับสมาชิกกลุ่มที่มีภูมิหลังคล้ายคลึงกันแต่ไม่รู้จกกันมาก่อน

3.8 ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มต้องเป็นผู้ที่มีทักษะกระบวนการกลุ่ม หากขาดทักษะดังกล่าวจะเป็นเพียงการสัมภาษณ์กลุ่มเท่านั้น ไม่ใช่การสนทนากลุ่ม แต่ทักษะดังกล่าวเป็นสิ่งที่ฝึกฝนกันได้

4. บทบาทผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม (ทวิศักดิ์ นพเกษร, 2550)

4.1 ศึกษาทำความเข้าใจวัตถุประสงค์การเก็บข้อมูล ลักษณะข้อมูลที่ต้องการ

4.2 สร้างสัมพันธภาพกับสมาชิกกลุ่ม และกระตุ้นให้เกิดสัมพันธภาพสมาชิกด้วยกันเพื่อให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนของการสนทนากลุ่ม (Conversational Partners)

4.3 สร้างความรู้สึกลึกซึ้ง (Well - being) แก่สมาชิกทุกคนในการเข้ากลุ่ม

4.4 ฟังการสื่อสารโต้ตอบกันเองของสมาชิกกลุ่ม ด้วยความสนใจที่ปราศจากการตัดสิน

4.5 กระตุ้นการสื่อสารโต้ตอบกันเองของสมาชิกกลุ่มในแนวราบ คำนี้ถึงความเท่าเทียมระหว่างสมาชิกในกลุ่ม และระหว่างสมาชิกในกลุ่มกับผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม

4.6 กำกับทิศทางการสื่อสารโต้ตอบกันเองของสมาชิกให้อยู่ในโครงสร้างของประเด็นและคำถามที่ออกแบบไว้

4.7 แสดงความไม่รู้และสนใจกระตือรือร้นในข้อมูลของสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งแสดงความเข้าใจเรื่องราวของสมาชิกแต่ละคนตามสภาวะที่ทำให้เป็นเช่นนั้น

4.8 แสดงความเข้าใจความรู้สึก อารมณ์ของสมาชิก ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม ต้องยืดหยุ่นให้ความสำคัญกับการสนับสนุนให้กำลังใจของกลุ่ม

5. ลักษณะคุณสมบัติร่วมของสมาชิกกลุ่มสนทนา (ทวิศักดิ์ นพเกษร, 2550)

สมาชิกในกลุ่มสนทนา นอกจากจะเป็นผู้ให้ข้อมูล ประสบการณ์ที่สำคัญในประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการ ยังต้องมีลักษณะคุณสมบัติที่เหมาะสมเหมือนกันในการเป็นผู้ให้ข้อมูล เรียกว่า Homogeneous Group ลักษณะคุณสมบัติร่วม (Control Characteristics) ในแต่ละกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดให้สอดคล้องกับลักษณะข้อมูลที่ต้องการ ผู้วิจัยจะกำหนดลักษณะคุณสมบัติร่วมเป็นหลายชุด เพื่อแบ่ง Homogeneous Group ออกเป็นหลายแบบ (Group Segmentation) ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลหลากหลาย สามารถเปรียบเทียบระดับข้อมูลจากมุมมองต่างๆ ได้อย่างละเอียด (Stratification in Analysis) และยังช่วยให้สมาชิกกลุ่มแต่ละประเภทรู้สึกสะดวกในการสนทนาภายในแต่ละกลุ่มและพลวัตกลุ่มดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งนำเสนอรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ โดยอาศัยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้ 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้ โดยมีรายละเอียดการนำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

ระยะที่ 1 สร้างองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้ เพื่อตอบวัตถุประสงค์วิจัยข้อที่ 1 ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) เพื่อกำหนดกรอบ

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้ได้ประเด็นเพิ่มเติมจากกรอบ

ขั้นตอนที่ 3 สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อค้นหา

องค์ประกอบและสร้างตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการ

ขั้นตอนที่ 4 สังเคราะห์และคัดกรองตัวแปรขององค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ โดยผู้วิจัยดำเนินการเพื่อตอบคำถามวัตถุประสงค์วิจัยข้อที่ 2 ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ร่างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการโดยสนับสนุนด้วยทฤษฎีและงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis) เพื่อยืนยันองค์ประกอบตามรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ

แต่ละขั้นตอนการวิจัย มีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ระยะที่ 1 สร้างองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกได้เป็นขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) 2) สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 3) สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญ และ 4) คัดกรองตัวแปรและสังเคราะห์ขององค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ และทั้ง 4 ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยขอนำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัย แต่ละขั้นตอน ตามรายละเอียด 4 ประเด็น ได้แก่ (1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (2) เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ (3) วิธีการเก็บข้อมูล และ (4) วิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานที่วิจัยเกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยง งานวิชาการ เพื่อกำหนดขอบข่ายขององค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ โดยผู้วิจัยดำเนินการนำเสนอวิธีการวิเคราะห์เอกสาร (สูกางค์ จันทวานิช, 2551) มีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) โดยศึกษาข้อมูลเอกสารทั้งที่เป็นเอกสารขั้นต้นและเอกสารชั้นรองที่เกี่ยวข้องข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้
2. ตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง (Theoretical Triangulation) การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน
3. การหาข้อมูลและมโนทัศน์ที่แตกต่างไปจากที่ได้มาแล้ว (Negative Case)
4. สรุปเชิงทฤษฎีที่มีอยู่ได้ถึงจุดอิ่มตัว (theoretical saturation)

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 9 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการในขั้นตอนนี้เพื่อค้นหาประเด็นความเสี่ยง องค์ประกอบและตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการ โดยใช้แบบสัมภาษณ์มีการดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย (Key Information) ขั้นตอนนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 9 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้มีประสบการณ์ผู้บริหารโรงเรียนมาแล้ว อย่างน้อย 5 ปี มีตำแหน่งระดับเชี่ยวชาญขึ้นไป หรือวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก มีความเชี่ยวชาญในสาขาการบริหารงานวิชาการ การบริหารความเสี่ยงหรือ สาขาใด สาขาหนึ่ง

2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ (Information Interview) โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความถี่ของงานวิชาการของสถานศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 จัดทำแบบสัมภาษณ์ โดยจำแนกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไป

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดเกี่ยวกับความถี่ของงานวิชาการของสถานศึกษา

2.2 นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไข

2.3 ทดสอบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ใช่ผู้ทรงคุณวุฒิในครั้งนี้ และปรับปรุงอีกครั้ง

3. วิธีเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและเก็บข้อมูลดังนี้

3.1 ทบทวนผู้บริหารโรงเรียนที่กำหนดในข้อ 1 เพื่อนัดหมายวันสัมภาษณ์

3.2 ขอนหนังสือจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อแต่งตั้งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยในข้อ 1 และแบบสัมภาษณ์นำไปใช้เก็บข้อมูล โดยส่งแบบสัมภาษณ์ทางไปรษณีย์ ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิก่อนล่วงหน้า พร้อมนัดตั้งวันสัมภาษณ์

3.4 เดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

4. วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

(สุภางค์ จันทวานิช, 2545) ตามลำดับ

4.1 ประเด็นความถี่ของผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละด้าน ใช้วิธีการจัดกลุ่มข้อมูล (Clustering) จากนั้นจึงหาความคล้ายคลึงของข้อมูลของผู้บริหารโรงเรียนแต่ละท่าน ใช้วิธีการนับความถี่

4.2 เมื่อได้ข้อค้นพบความเหมือน ความต่างของความถี่ของงานวิชาการของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยจะประมวลข้อมูล และนำมาสรุปเป็นประเด็นความถี่ของงานวิชาการของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาเพิ่มเติมองค์ประกอบและตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการ โดยใช้เอกสารประกอบการสัมมนา มีการดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย (Key Information) ขั้นตอนนี้ เป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน โดยผู้วิจัย ได้กำหนดคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญ เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาในระดับสูงที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับนโยบาย หรือบริหาร โรงเรียน หรือเป็นผู้มีประสบการณ์เป็นหัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี หรือมีตำแหน่งระดับเชี่ยวชาญขึ้นไป หรือมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก

2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นเอกสารสนทนากลุ่มโดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา (ร่าง) ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างเอกสารสนทนากลุ่ม มีขั้นตอนดังนี้

2.1 จัดทำเอกสารการสนทนากลุ่ม โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนมากำหนดประเด็น คำถามการสนทนาให้ครอบคลุม องค์ประกอบและตัวแปร ความเสี่ยงของงานวิชาการ

2.2 นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไข

3. วิธีเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและเก็บข้อมูลดังนี้

3.1 ทบทวนผู้บริหาร โรงเรียนที่กำหนดใน (1) เพื่อนัดหมายวันสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

3.2 ขอนหนังสือจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญ และขอความอนุเคราะห์ในการเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม

3.3 นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยใน (1) และเอกสารประกอบ การสนทนากลุ่ม โดยส่งทางไปรษณีย์ ไปยังผู้เชี่ยวชาญก่อนล่วงหน้า พร้อมนัดทั้งวันสนทนากลุ่ม

3.4 ดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยดำเนินการดังนี้

3.4.1 ผู้วิจัยเชิญผู้ช่วยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการประชุม (Moderator)

3.4.2 ผู้วิจัยนำเสนอร่างองค์ประกอบและสร้างตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา

3.4.3 ผู้บันทึกลายมือ (Note Taker) 2 คน ผู้บันทึกเทป 1 คน

3.4.4 ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันวิพากษ์ เพื่อหาคำตอบว่า ร่างองค์ประกอบ และสร้างตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษานั้นมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ หรือสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงหรือไม่ และมีจุดเด่นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอย่างไร

3.4.5 ช่วงเวลาที่ดำเนินการสนทนาใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง

4. วิเคราะห์ข้อมูล

หลังเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่ม ก็จะนำบันทึกเสียงจากเทปมาถอดความ โดยละเอียด ทั้งหมดเป็นตัวอักษรตามบทสนทนา เปรียบเทียบกับการจดบันทึกข้อมูลของผู้จดบันทึกทั้ง 2 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง ต่อจากนั้นจึงสรุปข้อมูลในหัวข้อต่าง ๆ 4 ประเด็นคำถาม ดังนี้

4.1 ความเสี่ยงในด้านนี้มีความเหมาะสมหรือไม่

4.2 องค์ประกอบและตัวแปรแต่ละด้านของความเสี่ยงมีความครอบคลุมหรือไม่

4.3 ท่านต้องการเพิ่มเติมประเด็นความเสี่ยงด้านใดบ้าง

4.4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 4 คัดกรองตัวแปรและสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อสรุปองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ มีการดำเนินการตามรายละเอียด ต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย (Key Information) ขั้นตอนนี้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์หรือเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านการวัดผล และด้านการวิจัย หรือกลุ่มครูผู้สอนที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ มีตำแหน่งระดับเชี่ยวชาญขึ้นไป หรือวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก

2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นแบบสอบถามเพื่อคัดกรององค์ประกอบ และตัวแปร การบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการสรุปองค์ประกอบ และตัวแปรการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 จัดทำแบบสอบถามเพื่อคัดกรองและสังเคราะห์โดยนำร่างองค์ประกอบและตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ

2.2 นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไข

3. วิธีเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและเก็บข้อมูลดังนี้

3.1 ทบทวนผู้ทรงคุณวุฒิที่กำหนดใน(1)เพื่อขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

3.2 ขอนหนังสือจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อแต่งตั้งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 นำหนังสือจากมหาวิทยาลัย และแบบสอบถามใช้เก็บข้อมูลโดยส่งแบบแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และส่งกลับทางไปรษณีย์

4. วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการนับความถี่ และสังเคราะห์ พร้อมสรุปองค์ประกอบและตัวแปรการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

ขั้นตอนที่ 1 ร่างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ โดยสนับสนุนด้วยทฤษฎีและงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis) เพื่อยืนยันองค์ประกอบตามรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ มีขั้นตอน ดังนี้

1. นำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลนำเข้าในโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและพิจารณาลักษณะตัวแปรสังเกตได้ที่มีความเหมาะสมต่อการนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ จากค่าสถิติดังต่อไปนี้

1.1 Bartlett's test of sphericity ต้องมีค่ามาก ๆ แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.2 Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy ต้องมีค่าเข้าใกล้หนึ่ง

2. นำเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของข้อมูลมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรมลิสเรล เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิเคราะห์ห้อยู่ประกอบ คือ ผู้บริหาร โรงเรียนและหัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ทั้งหมด 6,234 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริหาร โรงเรียน และหัวหน้างานวิชาการในสถานศึกษา การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากพิจารณาการใช้ขนาดตัวอย่างสำหรับ วิเคราะห์ห้อยู่ประกอบ Comrey & Lee, 1992 ได้เสนอแนะ จำนวน 500 ราย ถือว่า ดีมาก (As Excellent) ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมควรเป็น 660 เพื่อชดเชยแบบสอบถามที่ไม่ตอบกลับและไม่สมบูรณ์ผู้ตอบแบบสอบถามจากสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแห่งละ 2 คน รวมเป็นผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียน และหัวหน้างานวิชาการ ซึ่งมีวิธีการสุ่มดังนี้

1. สุ่มเขตพื้นที่จาก 14 จังหวัดในภาคใต้ จังหวัดละ 1 เขตพื้นที่ ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายแบบเจาะจงโดยเลือกเขตพื้นที่ 1 ของทุกจังหวัดที่มีตั้งแต่ 2 เขตพื้นที่ขึ้นไป
2. สุ่มโรงเรียนจากเขตพื้นที่ โดยการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยมีความคลาดเคลื่อนของการสุ่มที่ยอมรับได้ (Sample Error) ไม่เกิน .05
3. ให้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เลือกผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 2 คน จากผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียน และหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 330 โรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามโรงเรียนละ 2 คน เป็นจำนวนทั้งหมด จำนวน 660 คน ดังปรากฏรายละเอียดจำนวนโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่างตามเขตพื้นที่การศึกษาและจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม ดังตาราง 7

ตาราง 7 แสดงการสุ่มของกลุ่มตัวอย่าง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา			
ลำดับที่	ประถมศึกษาประถมศึกษา	โรงเรียนทั้งหมด	จำนวนโรงเรียนที่เลือก
(เขต 1)			
1	ชุมพร	127	22
2	สุราษฎร์ธานี	130	23
3	นครศรีธรรมราช	128	22
4	พังงา	160	28
5	ภูเก็ต	51	9
6	สตูล	163	29
7	กระบี่	226	40
8	ระนอง	88	15
9	ตรัง	139	24
10	พัทลุง	124	22
11	สงขลา	145	25
12	ปัตตานี	145	25
13	ยะลา	117	20
14	นราธิวาส	152	26
	รวม	1859	330

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาระดับความเสถียรของงานวิชาการของสถานศึกษาจำแนกออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการบริหารความเสถียรของงานวิชาการ คำถามเป็นลักษณะมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

วิธีการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยง งานวิชาการ รวบรวมเป็นหมวดหมู่เพื่อกำหนดเป็นข้อคำถาม

2. นำข้อมูลที่ได้มาสร้างเครื่องมือในการวิจัย แล้วจึงให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ เพื่อแก้ไขนำเครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษา จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความครอบคลุมของเนื้อหา และด้านการใช้ภาษา ความเหมาะสมความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อคำถาม โดยการหาค่าดัชนีความเหมาะสมระหว่างข้อคำถามกับลักษณะเฉพาะของเนื้อหา (IC) ดังนี้

ให้คะแนน +1	ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสามารถวัดได้
ให้คะแนน 0	ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสามารถวัดได้
ให้คะแนน -1	ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สามารถวัดได้

พิจารณาข้อคำถามที่มีค่า IC ไม่น้อยกว่า .60 หากข้อคำถามใดมีค่าต่ำกว่า .60

นำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3. นำเครื่องมือที่ได้มาพิจารณาแก้ไขเพื่อปรับปรุงให้สมบูรณ์

4. นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการในโรงเรียน สังกัด สพป.สข. 2 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาค่าเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540)

5. นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขและให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไขแล้วนำไปจัดทำแบบสอบถามที่สมบูรณ์พร้อมนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการเก็บข้อมูล ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและเก็บข้อมูลดังนี้

1. ขอนหนังสือจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยในข้อ 1) และแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้ดัดเสดฉบับพร้อมจำหน่ายซองไว้ด้านหลังแบบสอบถามเป็นที่เรียบร้อย ผู้วิจัยได้นัดวันรับแบบสอบถามคืน และส่งให้แบบสอบถามกลับมายังผู้วิจัยทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อองค์ประกอบรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบโมเดลองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา ดังนี้

1. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง เพื่อวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ
2. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง เพื่อวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันใช้ข้อมูลการตอบแบบสอบถามการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 660 คน เพื่อนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันดำเนินการวิเคราะห์ ดังนี้

1. คำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อหาค่าเมตริกซ์สหสัมพันธ์ของข้อมูล

2. ตรวจสอบเมตริกซ์สหสัมพันธ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบว่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่โดยพิจารณาจากค่าต่อไปนี้

- 2.1 Bartlett's test of Sphericity ต้องมีค่ามาก ๆ แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใกล้ 1.0

- 2.2 นำเมตริกซ์สหสัมพันธ์ที่มีคุณสมบัติตามการพิจารณาข้างต้นมาดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองโดยใช้โปรแกรมลิตรัล เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์พิจารณาค่าสถิติวัดระดับสอดคล้อง ดังนี้ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542)

- 2.2.1 ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi – square Statistics) ค่าสถิติไค-สแควร์ เป็นค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานที่ว่า ฟังก์ชันความกลมกลืนมีค่าเป็นศูนย์ ถ้าค่าไค-สแควร์มีค่าต่ำมากยิ่งเข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

- 2.2.2 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index : GFI) ดัชนี GFI มีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 โดยค่าดัชนี GFI ควรมีค่าใกล้ 1.00 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

- 2.2.3 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjust Goodness of Fit Index : AGFI) เป็นค่าที่ได้จากดัชนีการปรับแก้ดัชนี GFI เมื่อกำหนดถึงขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน

ตัวแปร และค่าองศาอิสระ ซึ่งดัชนี AGFI มีคุณสมบัติเหมือนกับดัชนี GFI ค่าดัชนีที่มีค่ามากกว่า 0.09 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.2.4 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index : CFI) มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1.00 ถ้ามีค่ามากกว่า 0.95 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

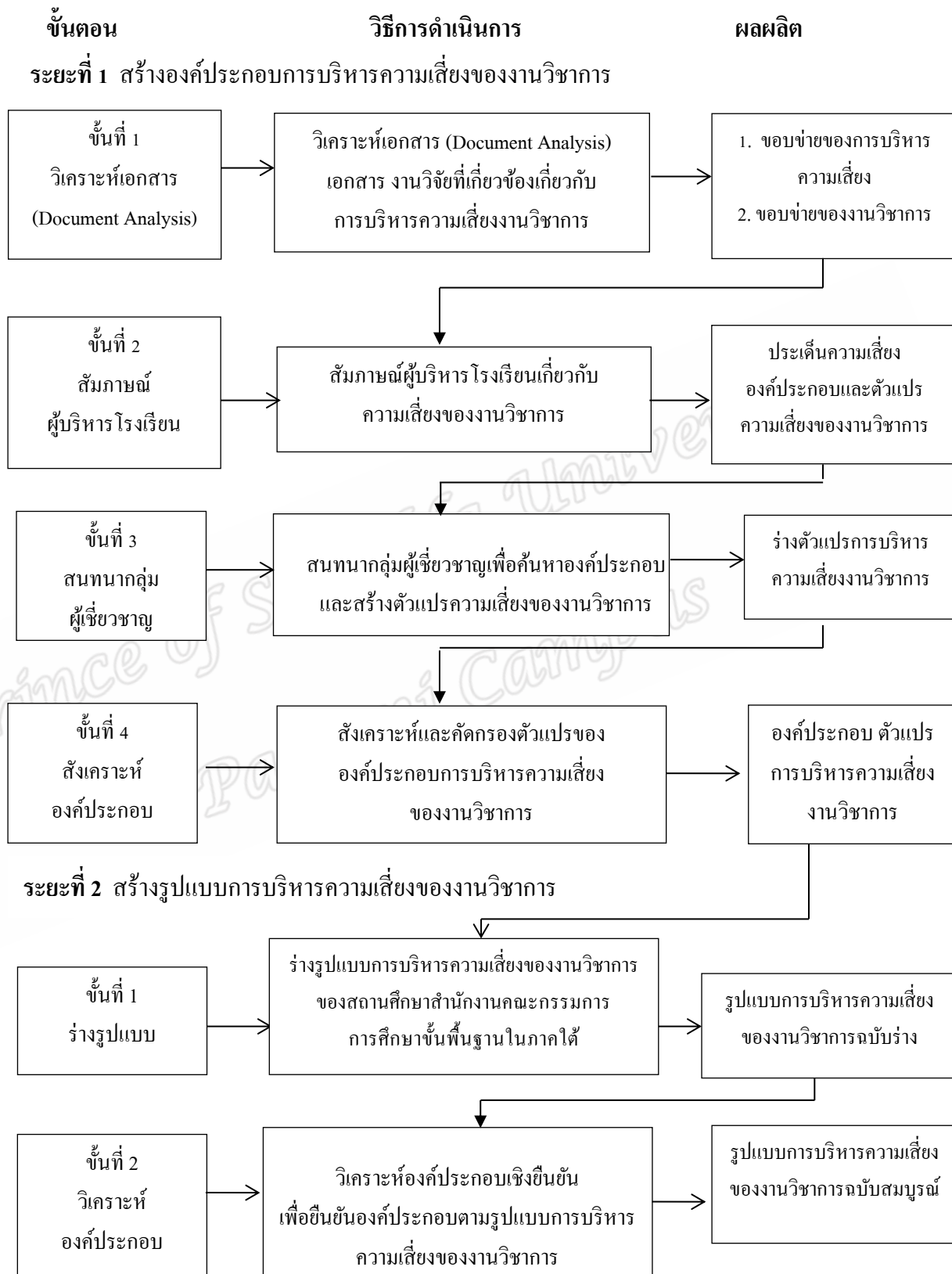
2.2.5 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi – square Statistics) เป็นค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบระดับความกลมกลืนระหว่างโมเดลที่มีค่าองศาไม่เท่ากัน โดยมีค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ไม่เกิน 2

2.2.6 ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือ (Root Mean Square Residual Standarized : RMR) เป็นค่าดัชนีที่ใช้เปรียบเทียบระดับความกลมกลืนของข้อมูลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดล 2 โมเดล โดยเฉพาะกรณีที่เป็นกรเปรียบเทียบโดยใช้ข้อมูลชุดเดียว ค่า SRMR อยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ถ้ามีค่าต่ำกว่า 0.08 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.2.7 ดัชนีรากกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation : RMSEA) ค่า RMSEA อยู่ระหว่าง 0 ถึง 1.00 ถ้ามีค่าต่ำกว่า 0.06 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

รายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินการวิจัยข้างต้นสามารถสรุปตามแผนภูมิ

ภาพประกอบ 21 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ในครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา และสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา โดยนำเสนอผลการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิจัยระยะที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1 ตามลำดับ ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ขอบข่ายการบริหารความเสี่ยงและงานวิชาการ

1.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน

1.3 ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อค้นหาองค์ประกอบและสร้างตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการ

1.4 ผลการสังเคราะห์และคัดกรองตัวแปรขององค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ

2. ผลการวิจัยระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2 ตามลำดับ ดังนี้

2.1 นำเสนอร่างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ

2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis) รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ

2.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

2.2.2 ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

2.2.3 ผลการตรวจสอบความเป็นองค์ประกอบจากค่า KMO and Bartlett's Test

2.2.4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของร่างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ

2.3 รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาฉบับสมบูรณ์ แต่ละระยะของการวิจัย มีรายละเอียดผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการวิจัยระยะที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา

การวิจัยระยะที่ 1 มีกระบวนการในการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ โดยศึกษาเอกสาร งานวิจัย แนวคิดทฤษฎี แล้วนำข้อสรุปจากการศึกษาเอกสาร มา เป็นกรอบในการสัมภาษณ์ นำผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน ไปจัดทำร่างองค์ประกอบ และตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการ จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาเพิ่มเติมองค์ประกอบและตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการ และขั้นตอนสุดท้ายคือการ คัดกรองตัวแปรขององค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วผู้วิจัยสังเคราะห์และสรุปเป็นองค์ประกอบและตัวแปรของการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ

1.1 ผลการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis)

1.1.1 ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารเป็นข้อมูลเบื้องต้น โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานที่วิจัยเกี่ยวข้อง และเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ เพื่อรวบรวมศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยง ตามแนวความคิดของตามแนวคิด Blanchard (2004) Rodrigues (2001) Australia/New Zealand Standard (2004) Wilson (1999) Gray and Larson (2006) Randy Marchany (2002) Siri Thongsiri (2003) Project Management Institution (2001) Chapma and Simister (2004) Smith and Merrit (2002) จิระพงษ์ พิพัฒน์ภิงค์ (2550) วิมลพร ไสยวรรณ (2545) อิศราพล ลี้มเพียรชอบ (2547) เจริญ เกษฎาวัลย์ (2546) สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2550) สำนักตรวจประเมินผล (2550) นฤมล สอาดโณม (2550) ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2550) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2550) สุรพงษ์ มาลี (2550) บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (2545) เจริญ เกษฎาวัลย์ (2548) สถาบันตรวจสอบบัญชีในสหราชอาณาจักรอังกฤษ (2550) และสมชาย ไตรรัตน์ภิรมย์ (2549) ซึ่งสรุปสาระสำคัญ ดังตาราง 8

ตาราง 8 สรุปประเด็นหลัก และสาระสำคัญจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร เกี่ยวกับ แนวคิด
ทฤษฎี การบริหารความเสี่ยง

ประเด็นหลัก	สาระสำคัญ
1. กระบวนการ บริหารความเสี่ยง	จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารทางวิชาการดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้สรุป ขั้นตอนการบริหารความเสี่ยงและกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ 4 ขั้นตอน คือ 1. การระบุความเสี่ยง 2. การประเมินความเสี่ยง 3. การจัดการความเสี่ยง 4. การสรุปและการรายงานผล

ผลการวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี เอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับขอบข่ายการ
บริหารความเสี่ยง ดังตาราง 8 ผู้วิจัยสรุปได้ว่า

กระบวนการบริหารความเสี่ยง เป็นกระบวนการเพื่อควบคุม ลดหรือป้องกันปัญหา
อุปสรรค ข้อจำกัด หรือผลลัพธ์ไม่พึงประสงค์จากการบริหารงาน ประกอบด้วยการดำเนินงาน
4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การระบุความเสี่ยง หมายถึง การพิจารณาว่าในแต่ละกิจกรรมหรือ
กระบวนการนั้น มีปัจจัยเหตุการณ์ใดบ้างที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะส่งผลให้หน่วยงานไม่
สามารถดำเนินการตามกิจกรรมนั้น ๆ ได้
2. การประเมินความเสี่ยง หมายถึง การประเมินระดับโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง
(Likelihood) โดยมีเกณฑ์การพิจารณา 5 ระดับ
3. การจัดการความเสี่ยง หมายถึง การหาวิธีการเพื่อนำมาใช้ในการจัดการกับ
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น
4. การสรุปและการรายงานผล หมายถึง การติดตามผลของการดำเนินการตาม
กลยุทธ์ที่ใช้ในการจัดการความเสี่ยงพร้อมรายงานให้ผู้บริหารทราบ

1.1.2 ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารเป็นข้อมูลเบื้องต้นโดยการศึกษากรอบแนวคิด
งานวิชาการจะศึกษาในประเด็นของงานวิชาการตามแนวคิดของ Miller (1995) Sergiovani and
others (1980) Feber and Sherron (1970) กิติมา ปรีดีดิลล (2532) อมรา เล็กเริงสุทธิ์ (2540)
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544) อุทัย บุญประเสริฐ (2544) ปรียาพร
วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) กระทรวงศึกษาธิการ (2546) พิชัย เสี่ยมจิตต์ (2542) จิรวัดณ์ กิติพิเชฐสรรค์

(2552) กมล ภูประเสริฐ (2547) สัจด์ อุทรานันท์ (2544) สุระพล ด้านแก้ว (2542) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) กรมวิชาการ (2544) สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร (2550) รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2550) ปราโมทย์ รินราช (2541) วัฒนา มโนจิตร (2540) มานพ วรรณกิติละ (2549) อุดม โพธิ์ชัย (2550) สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบฯ (2551) สมคิด บางโม (2544) นิชดา กรโกวิท (2551) ปัญญา แก้วกัญญา (2545) มานะ ทองรักษ์ (2549) และ อนุศักดิ์ สมิตสันต์ (2540) ซึ่งสรุปสาระสำคัญ ดังแสดงตาราง 9

ตาราง 9 สรุปประเด็นหลัก และสาระสำคัญจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร เกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎี เนื้อหางานวิชาการ

ประเด็นหลัก	สาระสำคัญ
ขอบข่ายของงานวิชาการ	จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปขอบข่ายงานวิชาการเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย เพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับประเด็นความเสี่ยงตามขอบข่าย 5 ด้าน ดังนี้ 1. การบริหารหลักสูตร 2. การจัดการเรียนการสอน 3. การนิเทศ 4. การวัดผล และ 5. สื่อการสอน
	ผลการวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี เอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับขอบข่ายงานวิชาการ ดังตาราง ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ขอบข่ายงานวิชาการ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย เพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับประเด็นความเสี่ยงตามขอบข่ายงานวิชาการ 5 ด้าน ดังนี้ 1. การบริหารหลักสูตร หมายถึง การบริหารหลักสูตร หมายถึง การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตร 2. การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การสอน และดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน 3. การนิเทศ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือ การให้คำแนะนำ และการปรับปรุง เพื่อให้งานวิชาการบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ 4. การวัดผล หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการวางแผน การดำเนินการวัดผล และสรุปการวัดผล

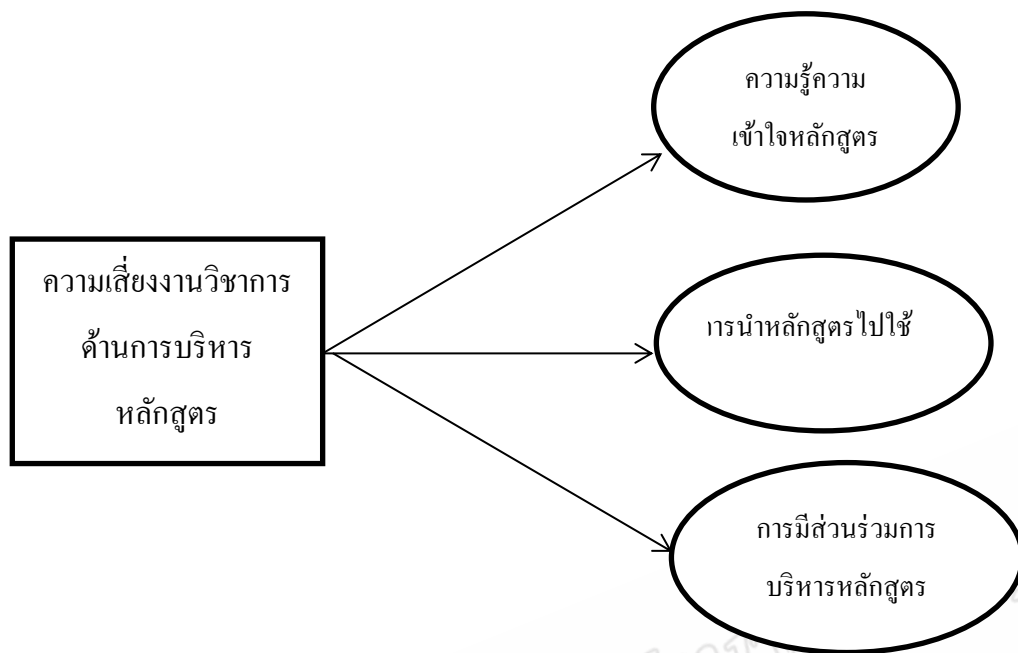
5. สื่อการสอน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือ หรือช่องทางสำหรับทำให้ การสอนของครูไปถึงผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามจุดประสงค์

1.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน

ขั้นตอนนี้เป็นกรณำขอขบขำงำนวชขการที่ไ้จากผลการวิเคราะห์เอกสาร โดยสรุปเป็นกรอบแนวคิดและประเด็นความเสี่ยงงานวิชาการเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ขอบขำงำนวชขการ 5 ด้าน จากผลการวิเคราะห์เอกสาร ประกอบด้วย 1. ความเสี่ยงด้านการบริหาร หลัคสูตร 2. ความเสี่ยงด้านการจัดการเรียนการสอน 3. ความเสี่ยงด้านการนิเทศ 4. ความเสี่ยง ด้านการวัดผล และ 5. ความเสี่ยงด้านสื่อการสอน โดย ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ผู้บริหารโรงเรียนมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี หรือมีตำแหน่งระดับเชี่ยวชาญ ขึ้นไป หรือมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก (รายละเอียดภาคผนวก ข) เพื่อให้ได้ประเด็น ความเสี่ยงของงานวิชาการที่มีอยู่ในโรงเรียน ปรากฏผลการสัมภาษณ์ ดังตาราง 10 - 14

1.2.1 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับความเสี่ยงงานวิชาการ ด้านบริหารหลัคสูตร

สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับความเสี่ยงงานวิชาการ ด้านการบริหารหลัคสูตร พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 9 คนกล่าวตรงกันว่า ความเสี่ยงของงานวิชาการ ด้านการบริหารหลัคสูตรเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้งานวิชาการไม่ประสบความสำเร็จและมีประเด็น ความเสี่ยงที่พบ สรุปได้ 3 ประเด็น คือ 1. ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลัคสูตร 2. การนำหลัคสูตร ไปใช้ และ 3. การมีส่วนร่วมในการบริหารหลัคสูตร ดังภาพประกอบ 22

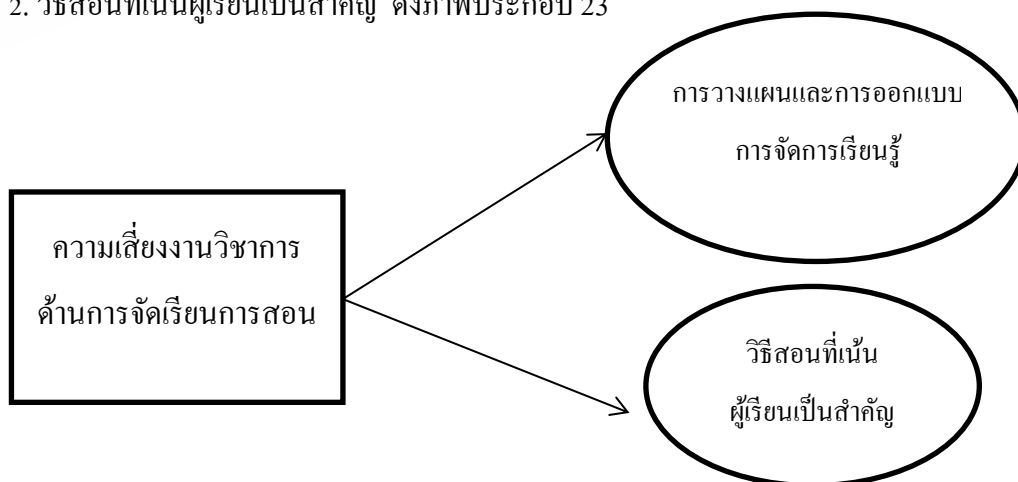

ภาพประกอบ 22 ประเด็นความเสี่ยงงานวิชาการด้านการบริหารหลักสูตร

1.2.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับความเสี่ยงงานวิชาการ

ด้านการจัดการเรียนการสอน

สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับความเสี่ยงงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนทั้ง 9 คนแสดงความคิดเห็นตรงกันว่าการจัดการเรียนการสอนเป็นหัวใจสำคัญของงานวิชาการ และเป็นความเสี่ยงโดยตรงต่อผลผลิต คือ ผู้เรียน มีประเด็นความเสี่ยงที่พบ สรุปได้ 2 ประเด็น คือ 1. การวางแผนและการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และ 2. วิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังภาพประกอบ 23

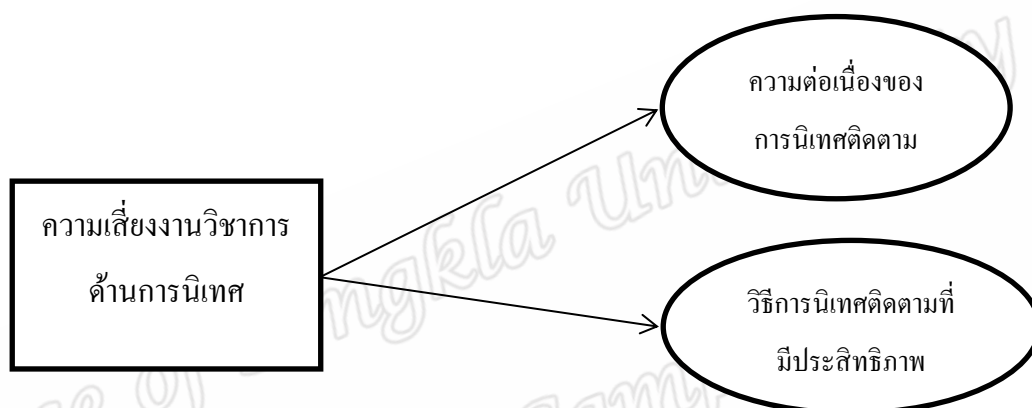

ภาพประกอบ 23 ประเด็นความเสี่ยงงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน

1.2.3 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับความเสี่ยงงานวิชาการ

ด้านการนิเทศ

สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับความเสี่ยงงานวิชาการด้านการนิเทศ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 9 คน แสดงความคิดเห็นในภาพรวมตรงกันว่า การนิเทศเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้บริหารโรงเรียน ในการกำกับติดตามงานวิชาการ ความสำเร็จที่เกิดขึ้นของงานวิชาการส่วนใหญ่มาจากบทบาทการนิเทศงานของผู้บริหารโรงเรียน และยังเป็นประเด็นความเสี่ยงสำคัญต่องานวิชาการ ประเด็นความเสี่ยงที่พบ สรุปได้ 2 ประเด็น คือ 1. ความต่อเนื่องของการนิเทศติดตาม และ 2. วิธีการนิเทศติดตามที่มีประสิทธิภาพ ดังภาพประกอบ 24

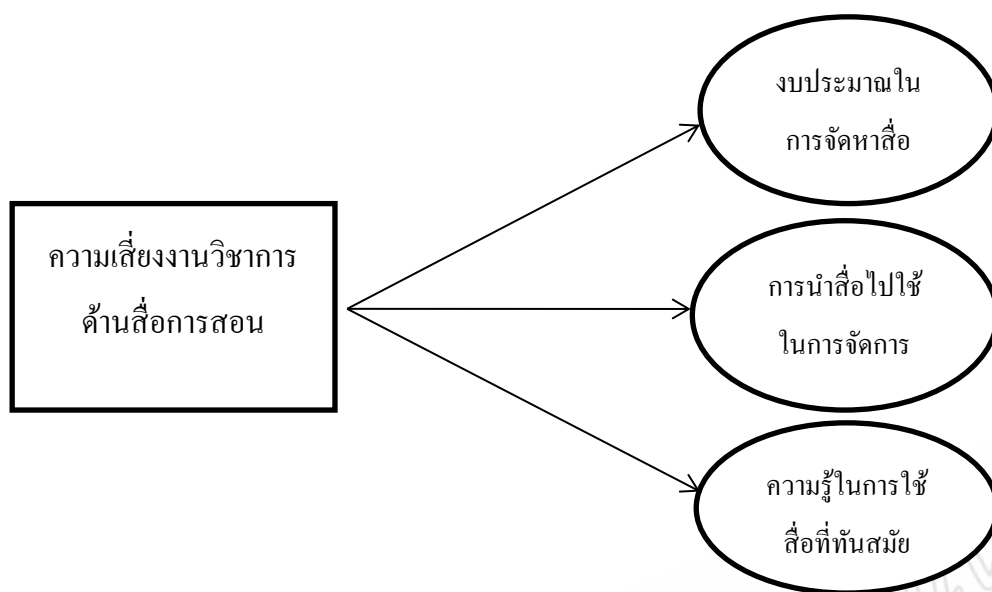

ภาพประกอบ 24 ประเด็นความเสี่ยงงานวิชาการด้านการนิเทศ

1.2.4 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับความเสี่ยงงานวิชาการ

ด้านสื่อการสอน

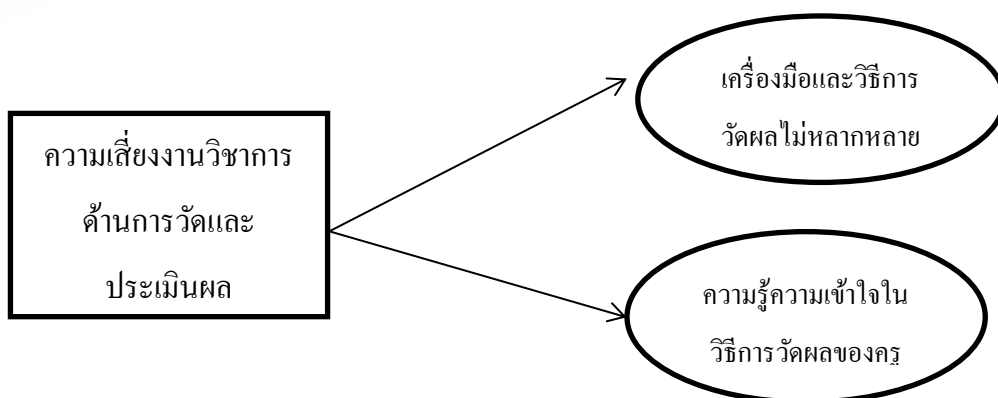
สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับความเสี่ยงงานวิชาการด้านสื่อการสอน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 9 คน แสดงความคิดเห็นในภาพรวมตรงกันว่า สื่อการสอนเป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน สามารถทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้บรรลุจุดประสงค์ในการออกแบบการเรียนรู้ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้หากมีการนำสื่อไปใช้ได้ดีและมีประสิทธิภาพ ประเด็นความเสี่ยงที่พบ สรุปได้ 3 ประเด็น คือ 1. งบประมาณในการจัดหาสื่อ 2. การนำสื่อไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ และ 3. ความรู้ของครูในการใช้สื่อที่ทันสมัย ดังภาพประกอบ 25

ภาพประกอบ 25 แสดงประเด็นความเชี่ยวชาญวิชาการด้านสื่อการสอน

1.2.5 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญวิชาการด้านการวัดและประเมินผล

สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียนเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญวิชาการด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนทั้ง 9 คน แสดงความคิดเห็นในภาพรวมตรงกันว่า การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสุดท้ายเพื่อตัดสินผลการเรียนและอีกนัยที่มีความสำคัญคือการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาปรับปรุงผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นประเด็นสำคัญของงานวิชาการ ประเด็นความเสี่ยงที่พบ สรุปได้ 2 ประเด็น คือ 1. เครื่องมือและวิธีการวัดผลไม่หลากหลาย และ 2. ความรู้ความเข้าใจในวิธีการวัดผลของครู ดังภาพประกอบ 26

ภาพประกอบ 26 ประเด็นความเชี่ยวชาญวิชาการด้านการวัดและประเมินผล

1.3 ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญ

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ที่สรุปเป็นประเด็นความเสี่ยงที่พบในสถานศึกษา นำมาจัดทำร่างองค์ประกอบและสร้างตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการ โดยใช้เอกสารประกอบการสัมมนา โดยให้ผู้เข้าร่วมประชุม ร่วมกันวิพากษ์ เพื่อหาคำตอบว่าร่างองค์ประกอบและสร้างตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษานั้นมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ หรือสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงหรือไม่ และมีจุดเด่นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอย่างไร ร่วมกันสรุปผลร่างองค์ประกอบและสร้างตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา โดย กำหนดหลักเกณฑ์ในการเลือกผู้เชี่ยวชาญ คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาในระดับสูงที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับนโยบายหรือบริหารโรงเรียน หรือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์เป็นหัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี หรือมีตำแหน่งระดับเชี่ยวชาญขึ้นไป หรือมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก จำนวน 12 คน (รายละเอียดภาคผนวก ข) ปราบกฏผลการสนทนากลุ่ม ดังนี้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน พร้อมนำเสนอร่างองค์ประกอบและตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 12 คน เข้าร่วมประชุม ร่วมกันวิพากษ์ และสรุปองค์ประกอบและตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาได้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. การบริหารหลักสูตร 2. การจัดการเรียนการสอน 3. การนิเทศ 4. การวัดผล และ 5. สื่อการสอน มีรายละเอียด ดังนี้

1. การบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย ความเสี่ยงที่พบ มี 5 ประเด็น ดังนี้

- 1.1 ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร
- 1.2 การนำหลักสูตรสู่ห้องเรียน
- 1.3 การประเมินผลการใช้หลักสูตร
- 1.4 การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร
- 1.5 การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร

ทั้งนี้กลุ่มผู้บริหาร โรงเรียนที่ร่วมสนทนากลุ่มแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

“...ดิฉันคิดว่าในเรื่องการบริหารหลักสูตร สิ่งสำคัญที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จ คือ หลักสูตร ดังนั้น การที่จะทำให้หลักสูตรมีความเหมาะสมมากที่สุดและพร้อมจะนำไปใช้ให้ครอบคลุมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร...”

“...ดิฉันมองว่าหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม โรงเรียนต้องมีการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของสังคม...”

“...ผมคิดว่าหลักสูตรต้องปรับเรื่องกระบวนการคิดให้นักเรียนคิดเป็นแก้ปัญหาเป็น ครูต้องมีความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน...”

“...หลักสูตรต้องมีการปรับปรุงได้เสมอ แต่ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร ไม่ใช่เปลี่ยนไปตามคำพูดของคนใดคนหนึ่ง...”

“...หลักสูตรควรมีการพัฒนาเป็นระยะๆ มีความสำคัญด้านความเสี่ยงเรื่องหลักสูตร ตลอดจนเมื่อพัฒนาแล้ว จะต้องนำไปใช้ได้จริง ๆ ในห้องเรียน”

“...ผู้จัดทำหลักสูตรต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตรให้มีการกำหนดเวลาในการพัฒนาหลักสูตรที่ชัดเจน...”

“...ส่วนใหญ่การทำหลักสูตร ทำแล้วตั้งไว้ไม่ได้ ให้ความสำคัญกับการนำไปใช้ และควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมมาช่วยกันจัดทำหลักสูตร...”

“...การประเมินผลการใช้หลักสูตร ส่วนมากไม่มีประเมินผลการใช้หลักสูตรเหมือนเปรียบเสมือนเข้มทิศในการจัดการศึกษา...”

2. การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย ความเสี่ยงที่พบ มี 4 ประเด็น ดังนี้

- 2.1 ความรู้ความสามารถของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้
- 2.2 วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2.3 การวัดและประเมินผลที่หลากหลาย
- 2.4 การวิจัยชั้นเรียน

ทั้งนี้กลุ่มผู้บริหาร โรงเรียนที่ร่วมสนทนากลุ่มแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

“...ครูไม่ค่อยได้เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ไม่มีความถนัดและความเชี่ยวชาญในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้...”

“...ผมมองว่าที่มีปัญหา คือ ครูสอนไปตามความรู้สึกของตัวเอง ทำให้เห็นว่าครูไม่เห็นความสำคัญ...”

“...เมื่อขาดการออกแบบการจัดการเรียนการสอนไม่ดี ผลการจัดการเรียนการสอนก็ไม่มีคุณภาพ ต้องร่วมกันหลายฝ่าย”

“...ณ วันนี้ นักศึกษา ครู จะถูกสอนแบบบรรยายแล้วให้ไปค้นคว้า จึงไม่มีการเรียนในการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้นักเรียนขาดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ...”

“...ครูไม่มีวิจัยเพราะทำวิจัยเพื่อพัฒนานักเรียนบางคน จบ ป.โท มาแต่ก็ไม่ได้ทำวิจัย เพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน...”

“...การตี O-NET ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน ทำให้ครูไม่ได้ใช้กระบวนการที่จะให้นักเรียนเกิดทักษะให้ครบตามกระบวนการศึกษา...”

“...ตัวชี้วัดหลักสูตรให้ความสำคัญกับเนื้อหาไม่ได้ให้ความสำคัญกับวิธีการจัดการเรียนการสอน และเห็นด้วยกับการจัดการเรียนการสอนที่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความเสียหายของงานวิชาการ”

“...การวัดผลและประเมินผล ทำให้การศึกษาของเราด้อย เพราะการวัดผลของครูไม่ได้ชัดเจนและหลากหลาย จึงเป็นประเด็นความเสี่ยงอีกตัวหนึ่งที่สำคัญ...”

3. การนิเทศ ประกอบด้วย ความเสี่ยงที่พบ มี 3 ประเด็น ดังนี้

3.1 การวางแผนการนิเทศ

3.2 การดำเนินการนิเทศติดตาม

3.3 การมีส่วนร่วมการนิเทศติดตาม

ทั้งนี้กลุ่มผู้บริหาร โรงเรียนที่ร่วมสนทนากลุ่มแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

“...การนิเทศต้องมีในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงานการนิเทศมีทั้งนิเทศในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และควรมีการจัดการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ”

“...ส่วนมากไม่ได้วางแผนการนิเทศและนิเทศไม่เป็นไปตามแผนเพราะผู้สอนมีภาระงานเยอะ ไม่ได้มีปฏิทินไว้ก่อนล่วงหน้า ควรมอบหมายผู้รับผิดชอบอย่างจริงจัง...”

“...บทบาทผู้นิเทศที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จผู้นิเทศก็ต้องมีความเชี่ยวชาญ ต้องต่อเนื่อง สม่ำเสมอ มิฉะนั้น จะส่งผลต่อการทำงานไม่มีประสิทธิภาพ ขาดความต่อเนื่อง ขาดความเป็นระบบ”

“...การมีส่วนร่วมในการนิเทศ ที่สำคัญต้องมีความรู้ความเข้าใจ ประชุมชี้แจง เพื่อความสบายใจทั้งผู้นิเทศ และผู้ถูกนิเทศ ต้องระบุผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศให้ชัดเจน...”

“...ปัญหาหลักของการนิเทศคือ เวลา จริงๆ แล้วนั้น ผู้บริหารต้องการที่จะนิเทศ ดังนั้นต้องมีการวางแผนที่ดี เพื่อให้มีเวลาในการนิเทศอย่างเพียงพอเราไม่ได้มีการวางแผนการนิเทศ ใคร นิเทศมีอะไร เวลาไหน...”

4. การวัดผล ประกอบด้วย ความเสี่ยงที่พบ มี 2 ประเด็น ดังนี้

4.1 การวางแผนการวัดและประเมินผล

4.2 ความเหมาะสมของวิธีการวัดผล

ทั้งนี้กลุ่มผู้บริหาร โรงเรียนที่ร่วมสนทนากลุ่มแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

“...ส่วนมากขาดการวางแผนที่เป็นระบบ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย...”

“...การวัดผลประเมินผลเป็นการตรวจสอบการจะถึงเส้นชัย แต่ว่าจะต้องให้ผู้อยู่จุดสตาร์ทเห็นเส้นชัย...”

“...การวัดผลประเมินผล เป็นการตรวจสอบระบบการจัดการของโรงเรียน ซึ่งเวลาปฏิบัติงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเสร็จแล้วต้องมีการวัดและประเมินผลการทำงาน...”

“...การประเมินผล สิ่งที่น่าจะเป็นเครื่องมือการนำไปใช้ เมื่อประเมินเสร็จแล้วผู้บริหารไปวางแผนหรือมีกลยุทธ์อย่างไร เพื่อให้การวัดผลมีการพัฒนาต่อไป...”

“...ครูหลายคนในโรงเรียนขาดการวัดผลด้วยวิธีที่หลากหลาย ใช้แต่การสอบด้วยแบบทดสอบ นับว่าเป็นความเสี่ยงและไม่เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนบางกลุ่ม...”

5. สื่อการสอน ประกอบด้วย ความเสี่ยงที่พบ มี 3 ประเด็น ดังนี้

5.1 ความเหมาะสมการเลือกใช้สื่อ

5.2 ความเพียงพอของสื่อการสอน

5.3 การสนับสนุนจากวิทยากรและแหล่งเรียนรู้ภายนอก

ทั้งนี้กลุ่มผู้บริหาร โรงเรียนที่ร่วมสนทนากลุ่มแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

“...สื่อเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการเรียนการสอน ครูและผู้บริหารโรงเรียนต้องวางแผนร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาสื่อไม่เพียงพอหรือไม่เหมาะสม นับเป็นปัญหาหนึ่งเช่นกัน...”

“...ปัจจุบันการจัดหาสื่อ สามารถหาสื่อได้อย่างกว้างขวางหากครูมีการวางแผนการสอนมาล่วงหน้า...”

“...สื่อที่ใช้ในห้องเรียนมีมากมายหลากหลาย แต่ครูไม่เปลี่ยนวิธีสอน ทำให้นักเรียนไม่สนใจเรียนการเท่าที่ควร ดังนั้นต้องหาวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้แก่ครู เพื่อให้ครูมีทักษะการใช้สื่อที่ทันสมัย...”

“...ผู้บริหาร โรงเรียน ต้องเป็นผู้ที่ให้การสนับสนุนให้ครูใช้สื่อเพื่อจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน พร้อมทั้งให้การสนับสนุนเมื่อครูเสนอของบประมาณมาเพื่อพัฒนาห้องสื่อ การดูแล จัดเก็บ ตลอดจน การจัดทำทะเบียนสื่อ และทะเบียนแหล่งเรียนรู้...”

“...หากสื่อมีเพียงพอ ทันสมัย ย่อมจะเป็นผลดีกับนักเรียนและที่สำคัญคือ ครูควรเตรียมการสอนไว้ล่วงหน้า พร้อมจัดทำสื่อ จัดหาสื่อ ให้เหมาะ ให้เพียงพอ และน่าสนใจเข้ากับวัยของผู้เรียน..”

“...โรงเรียนควรจัดให้มีศูนย์สื่อ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูและนักเรียน โดยมอบหมายครูหรือนักเรียนให้เป็นผู้รับผิดชอบ ในการซ่อม จัดหา หรือการยืม คืน และเมื่อครบรอบ 1 ปี การศึกษาควรสำรวจสื่อที่มีปัญหาการใช้ ชำรุด เพื่อทันใช้ตอนเปิดเทอม และจงใจให้ครูอยากใช้สื่อใหม่และมีคุณภาพ...”

1.4 ผลการคัดกรองและสังเคราะห์ตัวแปรขององค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ

ผู้วิจัยนำองค์ประกอบและตัวแปรที่ได้จากการสนทนากลุ่ม มาคัดกรององค์ประกอบและตัวแปร โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน (รายละเอียดภาคผนวก ข) หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงนำมาสังเคราะห์ และสรุปองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษามีผลการคัดกรองและสังเคราะห์ ปรากฏ ดังตาราง 16

ตาราง 10 แสดงผลการคัดกรองและสังเคราะห์ตัวแปรขององค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ

องค์ประกอบและตัวแปร (ร่าง)	ความคิดเห็น			ผลการคัดกรอง สังเคราะห์องค์ประกอบ และสรุปองค์ประกอบการบริหาร ความเสี่ยงของงานวิชาการ
	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ	
1. องค์ประกอบที่ 1 การบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ดังนี้	9	0	1.1 ปรับข้อความการนำ หลักสูตรสู่สถานศึกษาเป็น การใช้หลักสูตรสถานศึกษา	องค์ประกอบที่ 1 การบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ดังนี้
1.1 ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร	9	0	1.2 นำประเด็นการประเมิน มารวมกับการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรเพราะเป็น เรื่องเดียวกัน	1.1 ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ หลักสูตร
1.2 การนำหลักสูตรสู่ห้องเรียน	9	0		1.2 การใช้หลักสูตรสถานศึกษา
1.3 การประเมินผลการใช้หลักสูตร	7	2		1.3 การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร
1.4 การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร	9	0		1.4 การประเมินผลและการพัฒนา หลักสูตร
1.5 การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร	6	3		
2. องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ดังนี้	9	0	2.1 การวัดและประเมินผล เป็นองค์ประกอบควรนำไป ใส่ในองค์ประกอบที่ 4	องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียน การสอน ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ดังนี้
2.1 ความรู้ความสามารถของครูในการออกแบบ การจัดการเรียนรู้	9	0		2.1 ความรู้ความสามารถของครูในการ ออกแบบการจัดการเรียนรู้

ตาราง 10 (ต่อ)

องค์ประกอบและตัวแปร (ร่าง)	ความคิดเห็น			ผลการคัดกรอง สักระยะห้องค์ประกอบ และสรุปองค์ประกอบการบริหาร ความเสี่ยงของงานวิชาการ
	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ	
2.2 วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	9	0	2.2 การวิจัยชั้นเรียนไม่จำเป็นต้องอยู่ในองค์ประกอบ	2.2 วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2.3 การวัดและประเมินผลที่หลากหลาย	4	5	การจัดการเรียนการสอน	2.3 การใช้สื่อการสอน
2.4 การวิจัยชั้นเรียน	3	6		2.4 การนิเทศการสอน
3. องค์ประกอบที่ 3 การนิเทศ	3	6	3.1 การนิเทศน่าจะเป็นตัวแปรของการจัดการเรียนการสอน จึงจะมีความเหมาะสม	องค์ประกอบที่ 3 การวัดและประเมินผล
ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ดังนี้				ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ดังนี้
3.1 การวางแผนการนิเทศ	3	6		3.1 การวางแผนการวัดและประเมินผลระดับสถานศึกษา
3.2 การดำเนินการนิเทศติดตาม	4	5		3.2 การดำเนินการวัดและประเมินผล
3.3 การมีส่วนร่วมการนิเทศติดตาม	4	5		3.3 การสรุปรายงานการวัดและประเมินผล

ตาราง 10 (ต่อ)

องค์ประกอบและตัวแปร (ร่าง)	ความคิดเห็น			ผลการคัดกรอง ด้งเคราะห์องค์ประกอบ และสรุปองค์ประกอบการบริหาร ความเสี่ยงของงานวิชาการ
	เหมาะสม	ไม่ เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ	
4. องค์ประกอบที่ 4 การวัดผล ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ดังนี้	9	0	4.1 ความเหมาะสมควรตัด ออกและใ้การดำเนินการ และสรุปรายงานผล	
4.1 การวางแผนการวัดและประเมินผล	9	0		
4.2 ความเหมาะสมของวิธีการวัดผล	2	7		
5. องค์ประกอบที่ 5 สื่อการสอน ประกอบด้วย ความเสี่ยงที่พบ มี 3 ประเด็น ดังนี้	2	7	5.1 ปรับองค์ประกอบนี้ เป็นตัวแปรของการจัดการ เรียนการสอนจะสอดคล้อง มากกว่า	
5.1 ความเหมาะสมการเลือกใช้สื่อ	3	6		
5.2 ความเพียงพอของสื่อการสอน	4	5		
5.3 การสนับสนุนจากวิทยากรและแหล่งเรียนรู้ ภายนอก	5	4		

จากตาราง 10 แสดงผลการคัดกรอง สังเคราะห์และสรุปองค์ประกอบ ตัวแปร ความเสี่ยงของงานวิชาการ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 11 ตัวแปร ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ 1. ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2. การใช้หลักสูตรสถานศึกษา 3. การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และ 4. การประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร

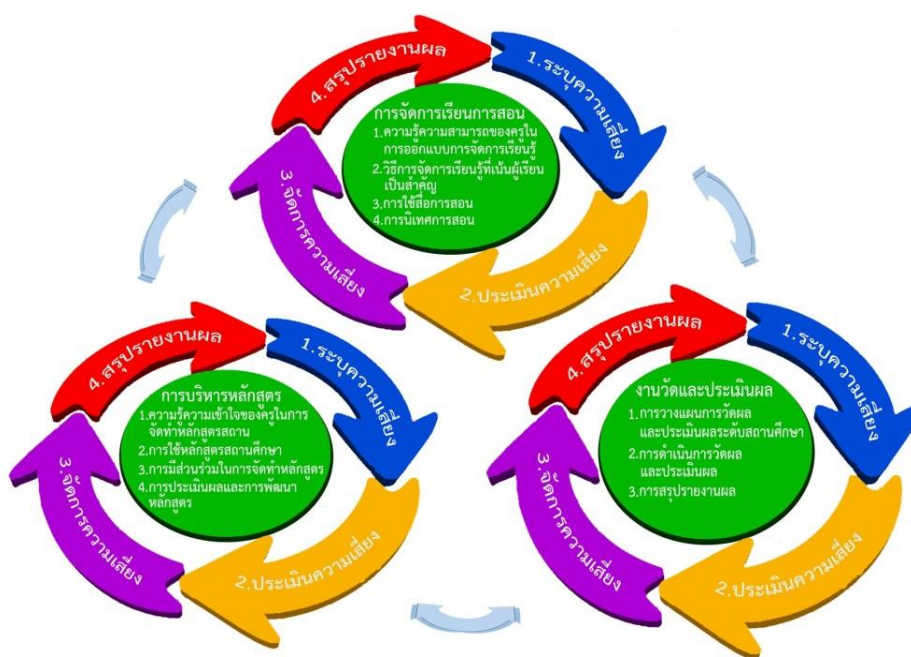
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ 1. ความรู้ความสามารถของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ 2. วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3. การใช้สื่อการสอน และ 4. การนิเทศการสอน

องค์ประกอบที่ 3 งานวัดและประเมินผล ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ 1. การวางแผนการวัดผลและประเมินผลระดับสถานศึกษา 2. การดำเนินการวัดผลและประเมินผล และ 3. การสรุปรายงานผล

2. ผลการวิจัยระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา

2.1 ผลการร่างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา

ร่างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

ภาพประกอบ 27 ร่างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

ร่างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ได้จากการจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ได้แก่ การบริหารความเสี่ยง ขอบข่ายงานวิชาการ และแนวคิดการสร้างรูปแบบ ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอร่างรูปแบบดังกล่าว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 1 การบริหารหลักสูตร มีการบริหารความเสี่ยงด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ระบุความเสี่ยง 2) ประเมินความเสี่ยง 3) การจัดการความเสี่ยง และ 4) การสรุปและรายงานผล ประกอบด้วยความเสี่ยง 4 ตัวแปร คือ 1. ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2. การใช้หลักสูตรสถานศึกษา 3. การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และ 4. การประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนการสอน มีการบริหารความเสี่ยงด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ระบุความเสี่ยง 2) ประเมินความเสี่ยง 3) การจัดการความเสี่ยง และ 4) การสรุปและรายงานผล ประกอบด้วย ความเสี่ยง 4 ตัวแปร คือ 1. ความรู้ความสามารถของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ 2. วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3. การใช้สื่อการสอน และ 4. การนิเทศการสอน

องค์ประกอบที่ 3 งานวัดและประเมินผล มีการบริหารความเสี่ยงด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ระบุความเสี่ยง 2) ประเมินความเสี่ยง 3) การจัดการความเสี่ยง และ 4) การสรุปและรายงานผล ประกอบด้วย ความเสี่ยง 3 ตัวแปร คือ 1. การวางแผนการวัดผลและประเมินผลระดับสถานศึกษา 2. การดำเนินการวัดผลและประเมินผล และ 3. การสรุปรายงานผล

2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis)

รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis) รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยนำองค์ประกอบและตัวแปรไปสร้างเครื่องมือในการวิจัย จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจัดส่งแบบสอบถามเพื่อการวิจัยไปยังโรงเรียน 330 โรงเรียน เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 660 คน ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis) โดยมีรายละเอียดดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์แทนตัวแปรและค่าสถิติต่างๆดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้แทนปัจจัย

1.1 ตัวแปรองค์ประกอบ

CUR แทน การบริหารหลักสูตร

LEA แทน การจัดการเรียนการสอน

MEA แทน งานวัดและประเมินผล

RISK แทน การบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ

1.2 ตัวแปรสังเกตได้

X1	แทน	ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
X2	แทน	การใช้หลักสูตรสถานศึกษา
X3	แทน	การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร
X4	แทน	การประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร
X5	แทน	ความรู้ความสามารถของครูในการออกแบบ การจัดการเรียนรู้
X6	แทน	วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
X7	แทน	การใช้สื่อการสอน
X8	แทน	การนิเทศการสอน
X9	แทน	การวางแผนการวัดผลและประเมินผลระดับสถานศึกษา
X10	แทน	การดำเนินการวัดผลและประเมินผล
X11	แทน	การสรุปรายงานผล
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)
R ²	แทน	สหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง หรือ สัมประสิทธิ์การ พยากรณ์ (squared multiple correlation)
χ^2	แทน	ค่าไค – สแควร์ (Chi – Square)
Df	แทน	องศาอิสระ (Degree of Freedom)
p	แทน	ระดับนัยสำคัญ (Level of Significance)
GFI	แทน	ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index)
AGFI	แทน	ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index)
RMSEA	แทน	ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสองเฉลี่ย (Root Mean Square Error of Approximation)

โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ห้องคับประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis)
เป็น 4 ตอน ดังนี้

- 2.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง
- 2.2.2 ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

2.2.3 ผลการตรวจสอบความเป็นองค์ประกอบจากค่า KMO and Bartlett's Test

2.2.4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของร่างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 330 โรง ส่งไปยังโรงเรียน 660 ฉบับ ได้รับกลับคืนจำนวน 548 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 83.03 เมื่อตรวจสอบ แบบสอบถามเพื่อการวิจัยที่ได้รับคืน มีความสมบูรณ์ครบถ้วนสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ครบ ทั้ง 548 ฉบับโดยข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ขนาดของโรงเรียน และตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ลักษณะข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียดตาม ตาราง 11

ตาราง 11 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
ขนาดโรงเรียน		
โรงเรียนขนาดเล็ก	195	35.58
โรงเรียนขนาดกลาง	269	48.73
โรงเรียนขนาดใหญ่	86	15.69
รวม	548	100
ตำแหน่ง		
ผู้บริหารโรงเรียนหรือรักษาราชการ	275	50.18
หัวหน้างานวิชาการ	273	49.82
รวม	548	100

จากตาราง 11 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 548 คน เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มาจากโรงเรียนขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.72 และอยู่ในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนหรือรักษาราชการในตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 50.18 ตามลำดับ

2.2.2 ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบและตัวแปรที่ศึกษาการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษขั้นพื้นฐานภาคใต้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สังเกตได้ทั้งหมด ผลการวิเคราะห์ปรากฏตามตาราง 12

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ตาราง 12 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้

ตัวแปร	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11
X1	1.00										
X2	0.626**	1.00									
X3	0.612**	0.613**	1.00								
X4	0.557**	0.569**	0.614**	1.00							
X5	0.543**	0.523**	0.603**	0.637**	1.00						
X6	0.422**	0.424**	0.618**	0.556**	0.598**	1.00					
X7	0.492**	0.528**	0.607**	0.590**	0.590**	0.601**	1.00				
X8	0.538**	0.529**	0.533**	0.550**	0.480**	0.338**	0.488**	1.00			
X9	0.463**	0.480**	0.449**	0.476**	0.391**	0.339**	0.441**	0.636**	1.00		
X10	0.436**	0.409**	0.423**	0.439**	0.421**	0.296**	0.451**	0.577**	0.615**	1.00	
X11	0.407**	0.345**	0.477**	0.463**	0.411**	0.382**	0.409**	0.522**	0.524**	0.671**	1.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 12 ผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ซึ่งเป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด พบว่า ตัวแปรทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทางบวกโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ระหว่าง 0.338 ถึง 0.671 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า ลักษณะความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่ศึกษาเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยกัน พบว่าตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ การดำเนินการวัดผลและประเมินผล (X10) กับ การสรุปรายงานผลการประเมิน (X11) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($r = 0.671$) รองลงมา คือ การประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร (X4) กับ ความรู้ความสามารถของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ (X5) ($r = 0.637$) การนิเทศการสอน (X8) กับ การวางแผน การวัดผลและประเมินผลระดับสถานศึกษา (X9) ($r = 0.636$) ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (X1) กับ การใช้หลักสูตรสถานศึกษา (X2) ($r = 0.626$) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง และการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร (X3) กับ วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (X6) ($r = 0.618$) ตามลำดับ

2.2.3 ผลการตรวจสอบความเป็นองค์ประกอบ จากค่า KMO and Bartlett's Test of Sphericity

ผู้วิจัยได้ทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันจากเมทริกซ์สหสัมพันธ์ (Correlation Matrix) ที่สร้างขึ้นจากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกคู่ โดยวิเคราะห์จากค่าสถิติที่บ่งชี้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจำนวน 2 ค่า ดังนี้ (Hair et al, 1998 ; นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542 และ กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2548)

ค่าดัชนีเปรียบเทียบขนาดของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่สังเกตได้กับขนาดของสหสัมพันธ์พาร์เซียระหว่างตัวแปรแต่ละคู่ (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy :KMO) เมื่อจัดความแปรปรวนของตัวแปรอื่น ๆ ออกไปแล้วว่ามีความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบหรือไม่ เป็นค่าที่ใช้วัดความเหมาะสมของข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่จะนำมาวิเคราะห์ โดยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยที่ $0 < KMO < 1$ และโดยทั่วไปค่า KMO ไม่ควรต่ำกว่า 0.5 (Kerlinger, 1986 และ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540) กล่าวคือ ถ้าค่า KMO มีค่าน้อย (เข้าสู่ศูนย์) แสดงว่าเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบไม่เหมาะสมกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา เนื่องจาก ชุดตัวแปรมีความสัมพันธ์กันน้อย ข้อมูลชุดนี้จึงไม่เหมาะสมที่จะนำวิเคราะห์องค์ประกอบ แต่ถ้าค่า KMO

มีค่ามาก (เข้าสู่หนึ่ง) แสดงว่าเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบมีความเหมาะสมกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา เนื่องจาก ชุดตัวแปรมีความสัมพันธ์กันมาก ข้อมูลชุดนี้ จึงเหมาะสมที่จะนำวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งจากวิเคราะห์ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ค่า KMO มีค่าเท่ากับ .924 ปรากฏดังตาราง 13

ตาราง 13 การตรวจสอบความเป็นองค์ประกอบ จากค่า KMO and Bartlett's Test of Sphericity

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy	.924
Bartlett's Test of Approx. Chi-Square	3435.740

2.2.4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของร่างรูปแบบการบริหาร

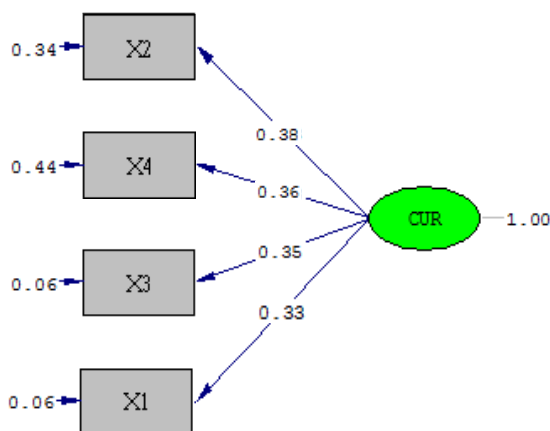
ความเสี่ยงของงานวิชาการ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

เพื่อตรวจสอบความตรงของรูปแบบการวัดองค์ประกอบและตัวแปรแต่ละตัว โดยใช้โปรแกรม LISREL วิเคราะห์รูปแบบการวัดองค์ประกอบและตัวแปรแต่ละตัว เพื่อให้แน่ใจว่า ตัวแปรสังเกตได้แต่ละกลุ่มนั้น เป็นตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมสำหรับองค์ประกอบที่กำหนดไว้จริง ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แยกการวิเคราะห์ออกเป็นรูปแบบ (โมเดล) ย่อย ๆ 3 รูปแบบ รูปแบบรวม 1 รูปแบบ ตามร่างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ ซึ่งรายละเอียดผลการวิเคราะห์ มีดังนี้

1) ร่างรูปแบบการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารหลักสูตร

ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (X1) การใช้หลักสูตรสถานศึกษา (X2) การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร (X3) และการประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร (X4) ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ตามภาพประกอบ 28 และตาราง 14

Chi-Square=1.59, df=2, P-value=0.45079, RMSEA=0.000

ภาพประกอบ 28 รำจูปแบบผลการวิเคราะห์หึ่งค์ประกอบการบริหารหลักสูตร

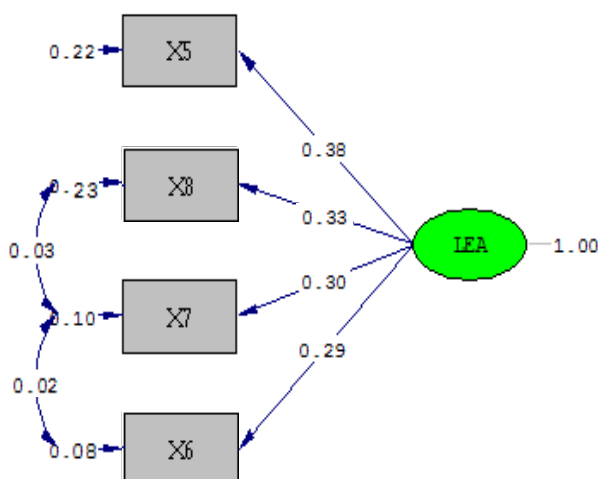
ตาราง 14 ผลการวิเคราะห์หึ่งค์ประกอบการบริหารหลักสูตร

นำหึ่งค์ประกอบ				R-SQUARE	สัมประสิทธิ์ คะแนน หึ่งค์ประกอบ
ตัวแปร	สปส.	SE	t		
การใช้หลักสูตรสถานศึกษา (X2)	0.38	0.03	12.32	0.29	0.20
การประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร (X4)	0.36	0.03	10.59	0.23	0.15
การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร (X3)	0.35	0.02	19.47	0.67	1.05
ความรู้ความเข้าใจของครูในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา (X1)	0.33	0.02	19.19	0.65	1.00
Chi-square goodness of fit = 1.59		df= 2	(p= 0.45079)		
RMSEA = 0.000		GFI= 1.00	AGFI= 0.99		

ภาพประกอบ 14 และตาราง 28 พบว่า ผลการวิเคราะห์หองค์ประกอบ การบริหารหลักสูตร โดยกำหนดให้มีองค์ประกอบเดียว มีตัวบ่งชี้ 4 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.33 ถึง 0.38 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ ร้อยละ 23 ถึง 67 เมื่อพิจารณาดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ผลการทดสอบไคสแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 0.00$, $p = 1.00$) ค่า GFI เท่ากับ 1.00 ค่า AGFI เท่ากับ .99 และค่า RMSEA เท่ากับ 0.00 แสดงว่าองค์ประกอบการบริหารหลักสูตรมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาตัวแปรตามค่าน้ำหนักขององค์ประกอบ พบว่า การใช้หลักสูตรสถานศึกษา (X2) มีค่ามากที่สุด (0.38) และความรู้ความเข้าใจของครูในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (X1) มีค่าน้อยที่สุด (0.33)

2) ร่างรูปแบบการวิเคราะห์หองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ ความรู้ความสามารถของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ (X5) วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (X6) การใช้สื่อการสอน (X7) และการนิเทศการสอน (X8) ผลการวิเคราะห์ปรากฏตามภาพประกอบ 29 และตาราง 15

Chi-Square=0.00, df=0, P-value=1.00000, RMSEA=0.000

ภาพประกอบ 29 ร่างรูปแบบผลการวิเคราะห์หองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน

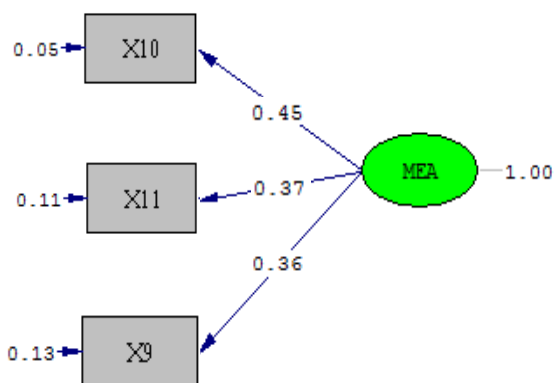
ตาราง 15 ผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ			R-SQUARE	สัมประสิทธิ์ คะแนน องค์ประกอบ
	สปส.	SE	t		
ความรู้ความสามารถของครูในการ ออกแบบการจัดการเรียนรู้ (X5)	0.38	0.03	11.96	0.39	0.49
การนิเทศการสอน(X8)	0.33	0.03	11.06	0.32	0.32
การใช้สื่อการสอน(X7)	0.30	0.03	11.59	0.49	0.60
วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ (X6)	0.29	0.02	12.97	0.51	0.84
Chi-square goodness of fit = 0.00 df= 0 (p= 1.00000)					
RMSEA = 0.000 GFI= 1.00 AGFI= 1.00					
The Model is Saturated, the Fit is Perfect					

ภาพประกอบ 29 และตาราง 15 พบว่าผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน โดยกำหนดให้มีองค์ประกอบเดียว มีตัวบ่งชี้ 4 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.29 ถึง 0.38 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ ร้อยละ 32 ถึง 51 เมื่อพิจารณาดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของตัวแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ผลการทดสอบไคสแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 0.00$, $p = 1.00$) ค่า GFI เท่ากับ 1.00 ค่า AGFI เท่ากับ 1.00 และค่า RMSEA เท่ากับ 0.00 แสดงว่าตัวแบบปัจจัยการจัดการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาตัวแปรตามค่าน้ำหนักขององค์ประกอบ พบว่า ความรู้ความสามารถของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ (X5) มีค่ามากที่สุด (0.38) และวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (X6) มีค่าน้อยที่สุด (0.29)

3) ร่างรูปแบบการวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ การวางแผนการวัดผลและประเมินผลระดับสถานศึกษา (X9) การดำเนินการวัดผลและประเมินผล (X10) และการสรุปรายงานผล (X11) ผลการวิเคราะห์ปรากฏตามภาพประกอบ 30 และตาราง 16

Chi-Square=0.00, df=0, P-value=1.00000, RMSEA=0.000

ภาพประกอบ 30 ร่างรูปแบบผลการวิเคราะห์ห้องศ์ประกอบกรวัดและประเมินผล

ตาราง 16 ผลการวิเคราะห์ห้องศ์ประกอบวัดและประเมินผล

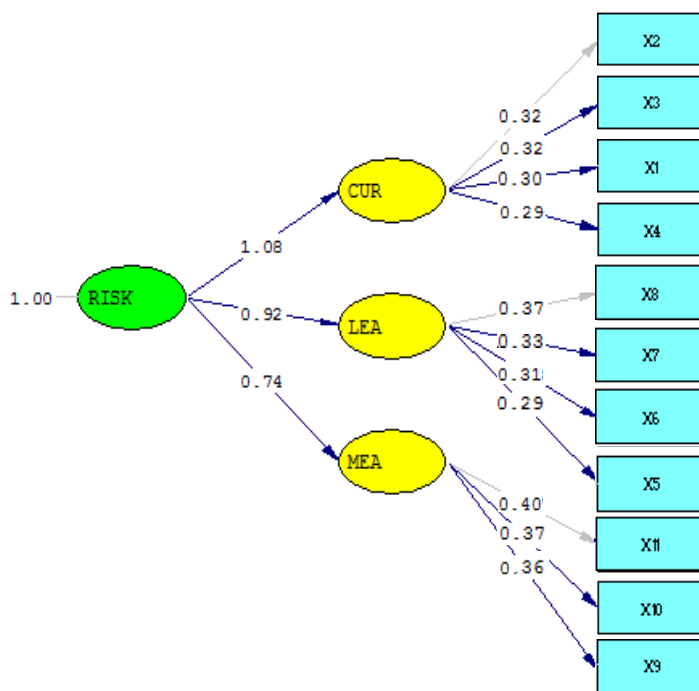
น้ำหนักองค์ประกอบ				R-SQUARE	สัมประสิทธิ์ คะแนน องค์ประกอบ
ตัวแปร	สปส.	SE	t		
การดำเนินการวัดผลและประเมินผล (X10)	0.45	0.02	22.53	0.80	1.23
การสรุปรายงานผล (X11)	0.37	0.02	18.37	0.56	0.47
การวางแผนการวัดผลและประเมินผล ระดับสถานศึกษา (X9)	0.36	0.02	17.27	0.50	0.39
Chi-square goodness of fit = 0.00		df= 0	(p= 1.00000)		
RMSEA = 0.000		GFI= 1.00	AGFI= 1.00		
The Model is Saturated, the Fit is Perfect					

ภาพประกอบ 30 และตาราง 16 พบว่า ผลการวิเคราะห์ห้องศ์ประกอบกรจัดการเรียน การสอน โดยกำหนดให้ม้องศ์ประกอบเดีว มีตัวบ่งชี้ 4 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.36 ถึง 0.45 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 50 ถึง 80 เมื่อพิจารณาดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของตัวแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า ผลการ

ทดสอบไคสแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 0.00$, $p = 1.00$) ค่า GFI เท่ากับ 1.00 ค่า AGFI เท่ากับ 1.00 และค่า RMSEA เท่ากับ 0.00 แสดงว่าตัวแบบปัจจัยการวัดและประเมิณผลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาตัวแปรตามค่าน้ำหนักขององค์ประกอบ พบว่า การดำเนินการวัดผลและประเมินผล (X10) มีค่ามากที่สุด (0.45) และการวางแผนการวัดผลและประเมินผลระดับสถานศึกษา (X9) มีค่าน้อยที่สุด (0.36)

4) ร่างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ โดยการวิเคราะห์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิเคราะห์ปรากฏตามภาพประกอบ 31 และตาราง 17

Chi-Square=34.22, df=25, P-value=0.10321, RMSEA=0.026

ภาพประกอบ 31 การวิเคราะห์ห้้องค์ประกอบเชิงยืนยันรูปแบบ

ตาราง 17 ผลการวิเคราะห์ห้อยค์ประกอบเชิงยืนยันรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ			R-SQUARE	สัมประสิทธิ์ คะแนน องค์ประกอบ
	สปส.	SE	t		
ความรู้ความเข้าใจของครูในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา (X1)	0.30	-	-	0.56	0.45
การใช้หลักสูตรสถานศึกษา (X2)	0.32	0.02	18.50	0.54	0.37
การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร (X3)	0.32	0.02	18.72	0.66	0.38
การประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร (X4)	0.29	0.02	17.54	0.58	0.27
ความรู้ความสามารถของครูในการ ออกแบบการจัดการเรียนรู้ (X5)	0.29	-	-	0.58	0.36
วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ (X6)	0.31	0.02	17.84	0.60	0.79
การใช้สื่อการสอน (X7)	0.33	0.02	18.23	0.60	0.45
การนิเทศการสอน (X8)	0.37	0.02	15.00	0.52	0.64
การวางแผนการวัดผลและประเมินผล ระดับสถานศึกษา (X9)	0.37	-	-	0.64	1.11
การดำเนินการวัดผลและประเมินผล (X10)	0.36	0.02	15.03	0.60	0.46
การสรุปรายงานผล (X11)	0.40	0.02	16.73	0.73	1.18
Chi-square goodness of fit =	34.22	df= 25	(p= 0.10321)		
RMSEA = 0.026	GFI= 0.99	AGFI= 0.97			

ภาพประกอบ 31 และตาราง 17 พบว่า ผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ โดยมีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ 11 ตัวแปรมีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.29 ถึง 0.40 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 52 ถึง 73 เมื่อพิจารณาดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของตัวแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ผลการทดสอบไคสแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 0.00$, $p = 1.00$) ค่า GFI เท่ากับ 0.99 ค่า AGFI เท่ากับ 0.97 และค่า RMSEA เท่ากับ 0.026 แสดงว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

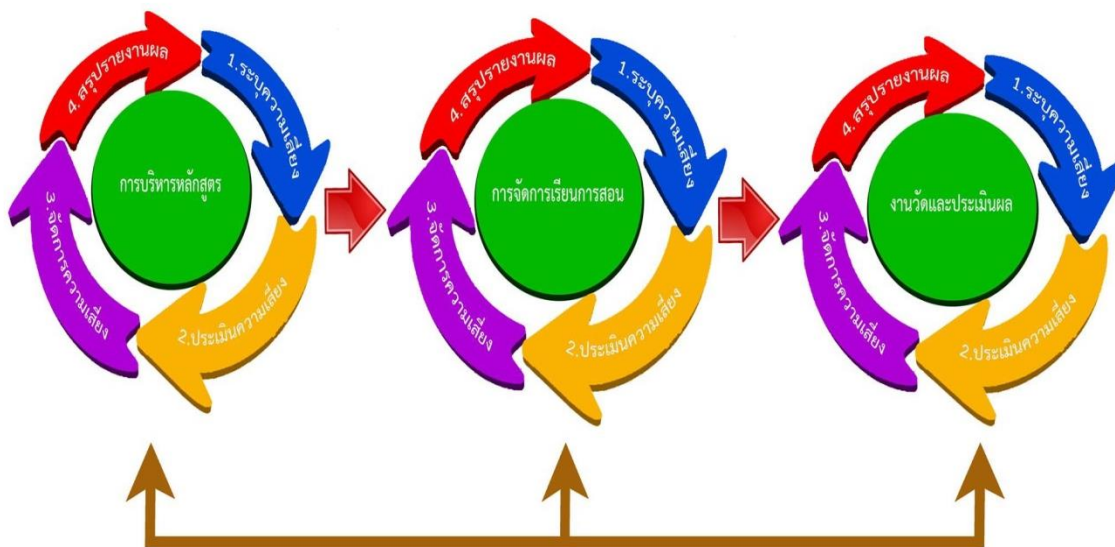
เมื่อพิจารณาตัวแปรตามค่าอิทธิพลรวมขององค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบการบริหารหลักสูตร (CUR) มีค่ามากที่สุด (1.08) องค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน (LEA) มีค่ารองลงมา (0.92) และองค์ประกอบการวัดและประเมินผล มีค่าน้อยที่สุด (0.74) ตามลำดับ

ดังนั้น สรุปได้ว่าองค์ประกอบการบริหารหลักสูตร มีความสำคัญต่อการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการของสถานศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ องค์ประกอบจัดการเรียนการสอน และสุดท้าย คือ องค์ประกอบการวัดและประเมินผล

2.3 รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาฉบับสมบูรณ์

จากผลการวิจัยหลังวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ โดยรูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเมื่อพิจารณาตัวแปรตามค่าอิทธิพลรวมขององค์ประกอบ เรียงลำดับตามค่าน้ำหนัก พบว่า องค์ประกอบการบริหารหลักสูตร (CUR) มีค่าน้ำหนักสูงสุด องค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน (LEA) มีค่าน้ำหนักรองลงมา และองค์ประกอบการวัดและประเมินผล มีค่าน้ำหนักน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงรูปแบบตามลำดับความสำคัญของน้ำหนักองค์ประกอบ พร้อมนำเสนอรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาฉบับสมบูรณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการนำรูปแบบไปใช้ได้อย่างเหมาะสม ปรากฏดังภาพประกอบ 31 และตาราง 18 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ฉบับสมบูรณ์

ภาพประกอบ 32 รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้
ฉบับสมบูรณ์

รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ฉบับสมบูรณ์ ได้จากการที่ผู้วิจัย นำผลการวิเคราะห์
องค์ประกอบเชิงยืนยัน จึงสรุปได้ว่ารูปแบบดังกล่าว มี 3 องค์ประกอบและ
ทุกองค์ประกอบใช้การบริหารความเสี่ยงด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้
องค์ประกอบที่ 1 การบริหารหลักสูตร มีการบริหารความเสี่ยงด้วยกระบวนการ 4
ขั้นตอน ได้แก่ 1) ระบุความเสี่ยง 2) ประเมินความเสี่ยง 3) การจัดการความเสี่ยง และ 4) การสรุป
และรายงานผล ประกอบด้วย ความเสี่ยง 4 ตัวแปร คือ 1. ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร
สถานศึกษา 2. การใช้หลักสูตรสถานศึกษา 3. การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และ
4. การประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนการสอน มีการบริหารความเสี่ยงด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ระบุความเสี่ยง 2) ประเมินความเสี่ยง 3) การจัดการความเสี่ยง และ 4) การสรุปและรายงานผล ประกอบด้วย ความเสี่ยง 4 ตัวแปร คือ 1. ความรู้ความสามารถของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ 2. วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3. การใช้สื่อการสอน และ 4. การนิเทศการสอน

องค์ประกอบที่ 3 งานวัดและประเมินผล มีการบริหารความเสี่ยงด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ระบุความเสี่ยง 2) ประเมินความเสี่ยง 3) การจัดการความเสี่ยง และ 4) การสรุปและรายงานผล ประกอบด้วย ความเสี่ยง 3 ตัวแปร คือ 1. การวางแผนการวัดผลและประเมินผลระดับสถานศึกษา 2. การดำเนินการวัดผลและประเมินผล และ 3. การสรุปรายงานผล

แนวทางการใช้รูปแบบการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น สถานศึกษาแต่ละแห่งจำเป็นต้องศึกษาบริบทหรือรายละเอียดข้อมูลพื้นฐานของตนเองเพื่อใช้เป็นสารสนเทศในการตัดสินใจว่าจะเริ่มต้นบริหารความเสี่ยงงานวิชาการในองค์ประกอบใดเป็นลำดับแรก และผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน มาปรับปรุงตามคำแนะนำขององค์ประกอบนั้น คือ ควรเริ่มต้นจากองค์ประกอบแรก คือ การบริหารหลักสูตร องค์ประกอบที่สอง การจัดการเรียนการสอน และองค์ประกอบที่สาม คือ การวัดและประเมินผล โดยผู้วิจัยจึงได้เสนอแนวทางการใช้รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ รายละเอียดดังตาราง 18

ตาราง 18 แนวทางการใช้รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ

องค์ประกอบ	กระบวนการบริหาร ความเสี่ยง	แนวดำเนินการ
1. องค์ประกอบการบริหารหลักสูตร	1.1 ระบุความเสี่ยง	<p>1.1.1 ผู้บริหาร โรงเรียน ครูวิชาการ ผู้ที่ได้รับมอบหมาย หรือ คณะทำงานด้านการบริหารหลักสูตรร่วมพิจารณาว่ากิจกรรมใดหรือกระบวนการใดบ้างที่เป็นข้อบกพร่อง ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การวิเคราะห์หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการพัฒนาหลักสูตร</p> <p>1.1.2 ผู้บริหาร โรงเรียน ครูวิชาการ ผู้ที่ได้รับมอบหมาย หรือ คณะทำงานด้านการบริหารหลักสูตร พิจารณาว่าในแต่ละกิจกรรมหรือกระบวนการนั้นมีปัจจัยหรือเหตุการณ์ ใดบ้างที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงหรือ ปัญหา หรือ ข้อบกพร่องที่จะส่งผลให้สถานศึกษา ไม่สามารถดำเนินการเพื่อบริหารหลักสูตรได้ตามวัตถุประสงค์</p> <p>1.1.3 จัดกลุ่มประเด็นความเสี่ยงตามสาเหตุที่ทำให้ความเสี่ยงนั้นเกิดขึ้น</p>

ตาราง 18 (ต่อ)

องค์ประกอบ	กระบวนการบริหาร ความเสี่ยง	แนวดำเนินการ
1. องค์ประกอบการบริหารหลักสูตร	1.2 ประเมินความเสี่ยง	1.2.1 คณะทำงานร่วมพิจารณาความเสี่ยงให้ครอบคลุมในเรื่องโอกาสที่อาจเกิดขึ้น และผลกระทบที่สถานศึกษาจะได้รับเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การวิเคราะห์หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการพัฒนาหลักสูตร 1.2.2 คณะทำงานร่วมพิจารณาประเด็นความเสี่ยงที่มีว่าอยู่ในระดับใด โดยดูจากเกณฑ์การประเมินความเสี่ยง ตามหมายเหตุแนบท้ายตาราง 12.2.1 วิเคราะห์ความเสี่ยงตามหมายเหตุ ข้อ 1 12.2.2 ดำเนินการจำแนกกลุ่มความเสี่ยงตามหมายเหตุ ข้อ 2 12.2.3 จัดลำดับความเสี่ยงตามหมายเหตุ ข้อ 3 1.2.3 คณะทำงานร่วมพิจารณาว่าความเสี่ยงที่พบนั้น อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ หรือไม่ โดยเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่ได้รับ เพื่อให้การบริหารหลักสูตรมีประสิทธิภาพ พร้อมจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยงสูงมากไปหาความเสี่ยงน้อย

ตาราง 18 (ต่อ)

องค์ประกอบ	กระบวนการบริหาร ความเสี่ยง	แนวดำเนินการ
1. องค์ประกอบการบริหารหลักสูตร	1.3 การจัดการ ความเสี่ยง	<p>1.3.1 นำความเสี่ยงที่อยู่ในระดับความเสี่ยงสูงมาก และสูง มากำหนดวิธีการเพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยง หรือเพื่อแก้ปัญหา เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การวิเคราะห์หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการพัฒนาหลักสูตร พร้อมทั้งกำหนดผู้รับผิดชอบ และระยะเวลาแล้วเสร็จ</p> <p>1.3.2 ผู้ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการจัดการความเสี่ยงตามวิธีการ ตามเวลาที่ระบุโดยใช้กระบวนการ PDCA</p>
1. องค์ประกอบการบริหารหลักสูตร	1.4 การสรุปและ รายงานผล	<p>1.4.1 ผู้รับผิดชอบหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายสรุปผลการดำเนินงานและประเมินความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานเพื่อจัดการความเสี่ยงเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา</p> <p>1.4.2 ผู้รับผิดชอบหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายรายงานผลการดำเนินงานตามวิธีการจัดการความเสี่ยงข้างต้นที่ได้ดำเนินการทั้งหมดตามลำดับในรูปแบบเอกสารให้ฝ่ายบริหารรับทราบและให้ความเห็นชอบ</p> <p>1.4.3 เผยแพร่ผลการดำเนินการให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบและนำผลไปปรับปรุงในการดำเนินการครั้งต่อไป</p>

ตาราง 18 (ต่อ)

องค์ประกอบ	กระบวนการบริหาร ความเสี่ยง	แนวดำเนินการ
2. องค์ประกอบ การจัดการเรียนการสอน	2.1 ระบุความเสี่ยง	<p>2.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการ ผู้ที่ได้รับมอบหมาย หรือ คณะทำงานด้านการจัดการเรียนการสอน ร่วมพิจารณาว่ากิจกรรมใดหรือกระบวนการใดบ้างที่เป็นข้อบกพร่อง ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ การนิเทศการสอนและสื่อการสอน</p> <p>2.1.2 ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการ ผู้ที่ได้รับมอบหมาย หรือ คณะทำงานด้านการจัดการเรียนการสอน พิจารณาว่าในแต่ละกิจกรรมหรือกระบวนการนั้นมีปัจจัยหรือเหตุการณ์ ใดบ้างที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงหรือ ปัญหา หรือ ข้อบกพร่องที่จะส่งผลกระทบต่อสถานศึกษา ไม่สามารถดำเนินการเพื่อจัดการเรียนการสอนได้ตามวัตถุประสงค์</p> <p>2.1.3 จัดกลุ่มประเด็นความเสี่ยงตามสาเหตุที่ทำให้ความเสี่ยงนั้นเกิดขึ้น</p>

ตาราง 18 (ต่อ)

องค์ประกอบ	กระบวนการบริหาร ความเสี่ยง	แนวดำเนินการ
2. องค์ประกอบ การจัดการเรียนการสอน	2.2 ประเมิน ความเสี่ยง	<p>2.2.1 คณะทำงานร่วมพิจารณาความเสี่ยงให้ครอบคลุมในเรื่องโอกาสที่อาจเกิดขึ้น และผลกระทบที่สถานศึกษาจะได้รับเกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ การนิเทศการสอนและสื่อการสอน</p> <p>2.2.2 คณะทำงานร่วมพิจารณาประเด็นความเสี่ยงที่มีอยู่ในระดับใดโดยดูจากเกณฑ์ตามหมายเหตุแนบท้ายตาราง</p> <p>2.2.2.1 วิเคราะห์ความเสี่ยงตามหมายเหตุ ข้อ 1</p> <p>2.2.2.2 ดำเนินการจำแนกกลุ่มความเสี่ยงตามหมายเหตุ ข้อ 2</p> <p>2.2.2.3 จัดลำดับความเสี่ยงตามหมายเหตุ ข้อ 3</p> <p>2.2.3 คณะทำงานร่วมพิจารณาว่าความเสี่ยงที่พบนั้น อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ หรือไม่ โดยเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่ได้รับ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ พร้อมจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยงสูงมากไปหาความเสี่ยงน้อย</p>

ตาราง 18 (ต่อ)

องค์ประกอบ	กระบวนการบริหาร ความเสี่ยง	แนวดำเนินการ
2. องค์ประกอบ การจัดการเรียนการสอน	2.3 การจัดการ ความเสี่ยง	<p>2.3.1 นำความเสี่ยงที่อยู่ในระดับความเสี่ยงสูงมาก และสูง มากำหนดวิธีการเพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยง หรือเพื่อแก้ปัญหา เกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการจัดการเรียนรู้นิทรรศการและสื่อการสอน</p> <p>2.3.2 พร้อมทั้งกำหนดผู้รับผิดชอบ และระบุระยะเวลาแล้วเสร็จ</p> <p>2.3.3 ผู้ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการจัดการความเสี่ยงตามวิธีการ ตามเวลาที่ระบุโดยใช้กระบวนการ PDCA</p>
2. องค์ประกอบ การจัดการเรียนการสอน	2.4 การสรุปและ รายงานผล	<p>2.4.1 ผู้รับผิดชอบหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายสรุปผลการดำเนินงานและประเมินความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานเพื่อจัดการความเสี่ยงเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน</p> <p>2.4.2 ผู้รับผิดชอบหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายรายงานผลการดำเนินงานตามวิธีการจัดการความเสี่ยงข้างต้นที่ได้ดำเนินการทั้งหมดตามลำดับในรูปแบบเอกสารให้ฝ่ายบริหารรับทราบและให้ความเห็นชอบ</p> <p>2.4.3 เผยแพร่ผลการดำเนินการให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบและนำผลไปปรับปรุงในการดำเนินการครั้งต่อไป</p>

ตาราง 18 (ต่อ)

องค์ประกอบ	กระบวนการบริหาร ความเสี่ยง	แนวดำเนินการ
3. องค์ประกอบการวัด และประเมินผล	3.1 ระบุความเสี่ยง	<p>3.1.1 ผู้บริหาร โรงเรียน ครูวิชาการ ผู้ที่ได้รับมอบหมาย หรือ คณะทำงานด้านการจัดการเรียน การสอน ร่วมพิจารณาว่ากิจกรรมใดหรือกระบวนการใดบ้างที่เป็นข้อบกพร่อง ปัญหาอุปสรรค เกี่ยวกับการวางแผน การดำเนินการวัดผล และสรุปการวัดผล</p> <p>3.1.2 ผู้บริหาร โรงเรียน ครูวิชาการ ผู้ที่ได้รับมอบหมาย หรือ คณะทำงานด้านการจัดการเรียน การสอน พิจารณาว่าในแต่ละกิจกรรมหรือกระบวนการนั้นมีปัจจัยหรือเหตุการณ์ ใดบ้าง ที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงหรือ ปัญหา หรือ ข้อบกพร่องที่จะส่งผลให้สถานศึกษา ไม่สามารถ ดำเนินการเพื่อการวัดและประเมินผลได้ตามวัตถุประสงค์</p> <p>3.1.3 จัดกลุ่มประเด็นความเสี่ยงตามสาเหตุที่ทำให้ความเสี่ยงนั้นเกิดขึ้น</p>

ตาราง 18 (ต่อ)

องค์ประกอบ	กระบวนการบริหาร ความเสี่ยง	แนวดำเนินการ
3. องค์ประกอบการวัด และประเมินผล	3.2 ประเมิน ความเสี่ยง	3.2.1 คณะทำงานร่วมพิจารณาความเสี่ยงให้ครอบคลุมในเรื่องโอกาสที่อาจเกิดขึ้น และผลกระทบ ที่สถานศึกษาจะได้รับเกี่ยวกับการวางแผน การดำเนินการวัดผล และสรุปการวัดผล 3.2.2 คณะทำงานร่วมพิจารณาประเด็นความเสี่ยงที่มีว่าอยู่ในระดับใด โดยดูจากเกณฑ์ ตามหมายเหตุแนบท้ายตาราง 3.2.2.1 วิเคราะห์ความเสี่ยงตามหมายเหตุ ข้อ 1 3.2.2.2 ดำเนินการจำแนกกลุ่มความเสี่ยงตามหมายเหตุ ข้อ 2 3.2.2.3 จัดลำดับความเสี่ยงตามหมายเหตุ ข้อ 3 3.2.3 คณะทำงานร่วมพิจารณาว่าความเสี่ยงที่พบนั้น อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ หรือไม่ โดยเปรียบเทียบกับผลประ โยชน์ที่ได้รับเพื่อให้การวัดและประเมินผลมีประสิทธิภาพ พร้อมจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยงสูงมากไปหาความเสี่ยงน้อย

ตาราง 18 (ต่อ)

องค์ประกอบ	กระบวนการบริหาร ความเสี่ยง	แนวดำเนินการ
3. องค์ประกอบการวัด และประเมินผล	3.3 การจัดการ ความเสี่ยง	3.3.1 นำความเสี่ยงที่อยู่ในระดับความเสี่ยงสูงมาก และสูง มากำหนดวิธีการเพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยง หรือเพื่อแก้ปัญหา เกี่ยวกับการวางแผน การดำเนินการวัดผล และสรุปการวัดผล 3.3.2 พร้อมทั้งกำหนดผู้รับผิดชอบ และระบุระยะเวลาแล้วเสร็จ 3.3.3 ผู้ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการจัดการความเสี่ยงตามวิธีการ ตามเวลาที่ระบุโดยใช้กระบวนการ PDCA
3. องค์ประกอบการวัด และประเมินผล	3.4 การสรุปและ รายงานผล	3.4.1 ผู้รับผิดชอบหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายสรุปผลการดำเนินงานและประเมินความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานเพื่อจัดการความเสี่ยงเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน 3.4.2 ผู้รับผิดชอบหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายรายงานผลการดำเนินงานตามวิธีการจัดการความเสี่ยงข้างต้นที่ได้ดำเนินการทั้งหมดตามลำดับในรูปแบบเอกสารให้ฝ่ายบริหารรับทราบและให้ความเห็นชอบ 3.4.3 เผยแพร่ผลการดำเนินการให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบและนำผลไปปรับปรุงในการดำเนินการครั้งต่อไป

หมายเหตุ : แนวทางการใช้รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาเพื่อใช้
 ในขั้นที่ 2 การประเมินความเสี่ยง

เกณฑ์การประเมินความเสี่ยง

การวิเคราะห์หรือประเมินความเสี่ยง ดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นข้อมูล
 สำหรับการตัดสินใจประกอบด้วย 3 ส่วน

ข้อ 1 วิเคราะห์ลักษณะของความเสี่ยง

1.1 โอกาส (Probability) ที่ความเสี่ยงจะเกิดขึ้น จำแนกเป็น 5 ระดับ

โอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง	ระดับคะแนน
สูงมาก	5
สูง	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยมาก	1

1.2 ผลกระทบ (Impact) หรือความเสียหาย หากความเสี่ยงนั้นเกิดขึ้น
 จำแนกเป็น 5 ระดับ คือ มีผลกระทบน้อยมาก น้อย ปานกลาง สูง และสูงมาก

ผลกระทบต่อคะแนน	ระดับคะแนน
สูงมาก	5
สูง	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยมาก	1

ข้อ 2 จำแนกกลุ่ม (Classifying) ของความเสี่ยง

การจำแนกกลุ่มของความเสี่ยงออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย

2.1 ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ คือ การผลิตนักเรียน ด้านการวิจัย ด้านการบริการ

วิชาการ

2.2 ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน

2.3 ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ

2.4 ความเสี่ยงด้านธรรมาภิบาล การปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ

ที่เกี่ยวข้อง

ข้อ 3 การจัดลำดับความเสี่ยง (Prioritize)

เมื่อได้ค่าระดับความเสี่ยงแล้ว นำมาจัดลำดับความรุนแรงของความเสี่ยงที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน/โครงการที่สถานศึกษารับผิดชอบ เพื่อกำหนดกิจกรรมการควบคุมแต่ละสาเหตุของความเสี่ยง ที่สำคัญให้เหมาะสม โดยพิจารณาจากระดับความเสี่ยงที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง (Likelihood) และผลกระทบของความเสี่ยง (Impact) ที่ประเมินได้ตามตารางวิเคราะห์ความเสี่ยง โดยจัดทำแผน การบริหารความเสี่ยง และจัดการความเสี่ยง โดยใช้เกณฑ์ในการแบ่ง ดังนี้

การจัดระดับความเสี่ยงและกลยุทธ์การจัดการความเสี่ยง

ระดับคะแนนความเสี่ยง	จัดระดับความเสี่ยง	กลยุทธ์ในการจัดความเสี่ยง	พื้นที่สี
1 – 2	ต่ำ	ยอมรับความเสี่ยง	เหลือง
3 - 9	ปานกลาง	ยอมรับความเสี่ยง (มีมาตรการติดตาม)	เขียว, ฟ้า
10 – 16	สูง	ควบคุมความเสี่ยง (มีแผนควบคุมความเสี่ยง)	ส้ม
17 - 25	มาก	ควบคุมความเสี่ยง (มีแผนควบคุมความเสี่ยง), ถ้ายโอนความเสี่ยง	แดง

		1	2	3	4	5
5	5	10	15	20	25	สูงมาก
4	4	8	12	16	20	สูง
3	3	6	9	12	15	
2	2	4	ปานกลาง 6	8	10	
1	ต่ำ 1	2	3	4	5	
		1	2	3	4	5

โอกาสเกิด

ภาพประกอบ 33 การจัดระดับความเสี่ยงและกลยุทธ์การจัดการความเสี่ยง

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้สรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งที่จะนำเสนอรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ โดยแบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 สร้างองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ดำเนินการโดยการศึกษากรอบ หลักการ ทฤษฎี แนวคิด เกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ แล้วนำขอบข่ายที่พบ มา สัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน แล้วนำมาสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสังเคราะห์ และสรุปองค์ประกอบ และสร้างตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการ จากนั้นคัดกรองตัวแปรขององค์ประกอบบริหาร ความเสี่ยงของงานวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้มาจากขั้นตอนการ คัดเลือกดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ผู้บริหาร โรงเรียนมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี และมีตำแหน่งระดับ

เชี่ยวชาญขึ้นไป หรือมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาในระดับสูงที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับนโยบาย หรือบริหารโรงเรียน หรือเป็นผู้มีประสบการณ์เป็นหัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี หรือมีตำแหน่งระดับเชี่ยวชาญขึ้นไป หรือ มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก และกลุ่มที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ด้านการวัดผล ครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการหรืองานควบคุมภายในของสถานศึกษา

ระยะที่ 2 นำเสนอรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการบริหารความเสี่ยง งานวิชาการ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ และการสร้างรูปแบบ ดำเนินการ โดยจัดทำร่างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ จากนั้นจึงนำไปสร้างแบบสอบถามและเก็บข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ห่อ้งค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis) เพื่อยืนยันองค์ประกอบตามรูปแบบ ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 ประกอบด้วย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียน และหัวหน้างานงานวิชาการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ซึ่งเป็นโรงเรียนของรัฐ จำนวน 6,234 คน และกลุ่มตัวอย่าง เป็นโรงเรียน 330 โรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียน และหัวหน้างานงานวิชาการ จำนวน 2 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 660 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์เรื่องความเสี่ยงของงานวิชาการจากผู้บริหาร โรงเรียน จำนวน 9 คน
2. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเรื่องความเสี่ยงของงานวิชาการจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ปฏิบัติ
3. แบบคัดกรองตัวแปรและสังเคราะห์ห่อ้งค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน
4. แบบสอบถามวิเคราะห์ห่อ้งค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis) เพื่อยืนยันองค์ประกอบตามรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์แนวคิดการบริหารความเสี่ยง และความเสี่ยงของงานวิชาการ

การเก็บข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยมีรายละเอียด ดังนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงงานวิชาการ โดยส่งแบบสัมภาษณ์ทางไปรษณีย์ ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิก่อนล่วงหน้า พร้อมนัดทั้งวันสัมภาษณ์ แล้วเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง จากนั้น ผู้วิจัยจัดโครงการสัมมนาเพื่อวิเคราะห์ความเสี่ยงงานวิชาการของสถานศึกษาให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหาร ความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน ดำเนินการสนทนากลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันวิพากษ์ เพื่อสรุปร่างองค์ประกอบและสร้าง ตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา แล้วผู้วิจัยส่งแบบคัดกรองตัวแปรและสังเคราะห์ ขององค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการทางไปรษณีย์ ให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน คัดกรององค์ประกอบและตัวแปร ผู้วิจัยสังเคราะห์ สรุปองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ ของสถานศึกษา

2. การเก็บข้อมูลในระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยมีรายละเอียด ดังนี้ ผู้วิจัยจัดทำร่างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ จากนั้นนำร่างรูปแบบ การบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ โดยนำองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ ได้แก่ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล มาจัดทำแบบสอบถาม แล้วนำทดลองใช้ (Try Out) เพื่อคำนวณหาค่าเชื่อมั่น (Reliability) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) แล้วจึงปรับปรุงแบบสอบถาม นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ส่งทางไปรษณีย์ ให้กับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น มีทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพ และข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพสามครั้ง ประกอบด้วย ครั้งแรก จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มข้อมูล (Clustering) และสรุป เป็นประเด็นความเสี่ยงของงานวิชาการ ครั้งที่สอง จากการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ปฏิบัติใช้วิธีวิเคราะห์ ข้อมูล หลังเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่มนำเทปบันทึกเสียงมาถอดความโดยละเอียด ต่อจากนั้นจึงสรุป ร่างข้อมูล และครั้งสุดท้าย การคัดกรององค์ประกอบและตัวแปรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากนั้น ผู้วิจัย

ประมวลข้อมูลพร้อมทั้งสรุปองค์ประกอบและตัวแปร สำหรับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดย วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบ โมเดลองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง เพื่อวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง เพื่อวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันใช้ข้อมูลการตอบแบบสอบถามการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 660 คน เพื่อนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ดำเนินการวิเคราะห์ คำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อหาค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของข้อมูล ตรวจสอบเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบว่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่โดยพิจารณาจากค่า Bartlett's Test of Sphericity โดยใช้โปรแกรมลิสเรล เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์พิจารณาค่าสถิติวัดระดับสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สรุปผลการวิจัย

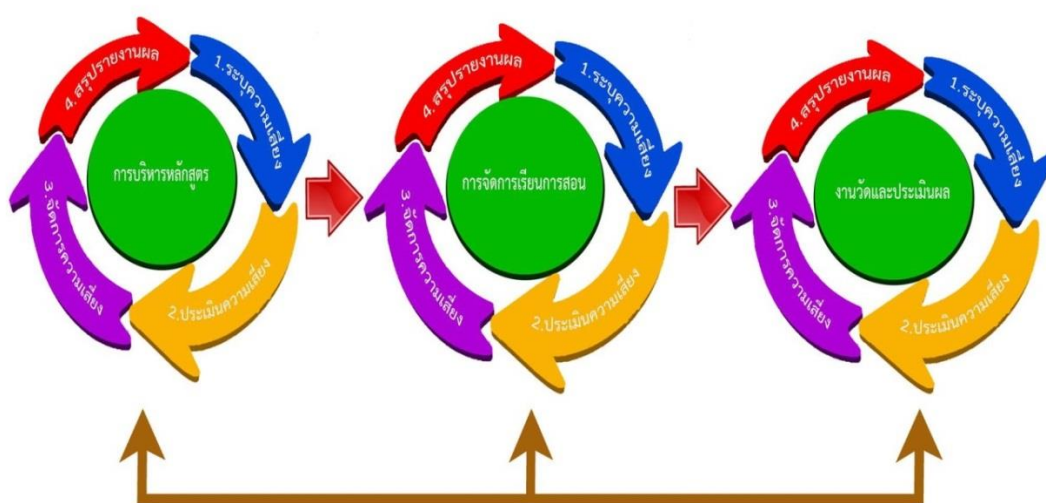
ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาดังกล่าวสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1. องค์ประกอบความเสี่ยงด้านการบริหารหลักสูตร 2. องค์ประกอบความเสี่ยงด้านการจัดการเรียนการสอน และ 3. องค์ประกอบความเสี่ยงด้านการวัดและประเมินผล โดยมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ความเสี่ยงด้านการบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ 1) ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) การใช้หลักสูตรสถานศึกษา 3) การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และ 4) การประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร องค์ประกอบที่ 2 ความเสี่ยงด้านการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ 1) ความรู้ความสามารถของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ 2) วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การใช้สื่อการสอน และ 4) การนิเทศการสอน สุดท้ายขององค์ประกอบที่ 3 ความเสี่ยงด้านงานวัดและประเมินผล ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ 1) การวางแผนการวัดผลและประเมินผลระดับสถานศึกษา 2) การดำเนินการวัดผลและประเมินผล และ 3) การสรุปรายงานผล

2. รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้ ดังภาพประกอบ 34

รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

ภาพประกอบ 34 รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้

องค์ประกอบที่ 1 การบริหารหลักสูตร มีการบริหารความเสี่ยงด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ระบุความเสี่ยง 2) ประเมินความเสี่ยง 3) การจัดการความเสี่ยง และ 4) การสรุปและรายงานผล ประกอบด้วย ความเสี่ยง 4 ตัวแปร คือ 1. ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2. การใช้หลักสูตรสถานศึกษา 3. การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และ 4. การประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนการสอน มีการบริหารความเสี่ยงด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ระบุความเสี่ยง 2) ประเมินความเสี่ยง 3) การจัดการความเสี่ยง และ 4) การสรุปและรายงานผล ประกอบด้วย ความเสี่ยง 4 ตัวแปร คือ 1. ความรู้ความสามารถของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ 2. วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3. การใช้สื่อการสอน และ 4. การนิเทศการสอน

องค์ประกอบที่ 3 งานวัดและประเมินผล มีการบริหารความเสี่ยงด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ระบุความเสี่ยง 2) ประเมินความเสี่ยง 3) การจัดการความเสี่ยง และ 4) การสรุปและรายงานผล ประกอบด้วย ความเสี่ยง 3 ตัวแปร คือ 1. การวางแผนการวัดผลและประเมินผล ระดับสถานศึกษา 2. การดำเนินการวัดผลและประเมินผล และ 3. การสรุปรายงานผล

แนวทางการใช้รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้ การนำรูปแบบไปใช้ในการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น สถานศึกษาแต่ละแห่งจำเป็นต้องศึกษาบริบทหรือรายละเอียดข้อมูลพื้นฐานของตนเองเพื่อใช้เป็นสารสนเทศในการตัดสินใจว่าจะเริ่มต้นบริหารความเสี่ยงงานวิชาการในองค์ประกอบใด การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตามค่าน้ำหนักขององค์ประกอบนั้น ควรเริ่มต้นจากองค์ประกอบแรก คือ การบริหารหลักสูตร องค์ประกอบที่สอง การจัดการเรียนการสอน และองค์ประกอบที่สาม คือ การวัดและประเมินผล โดยใช้การบริหารความเสี่ยงด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ระบุความเสี่ยง 2) ประเมินความเสี่ยง 3) การจัดการความเสี่ยง และ 4) การสรุปและรายงานผล และควรพิจารณาสภาพความเสี่ยงที่มีอยู่ในสถานศึกษาบนพื้นฐานข้อมูลความเป็นจริงของแต่ละสถานศึกษา

การอภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ และสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้ ได้ผ่านขั้นตอนการวิจัยเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบและระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้ ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยตามผลที่ได้ในแต่ละระยะดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ความเสี่ยงด้านการบริหารหลักสูตร องค์ประกอบที่ 2 ความเสี่ยงด้านการจัดการเรียนการสอน และองค์ประกอบที่ 3 ความเสี่ยงด้านงานวัดและประเมินผล

การบริหารความเสี่ยงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับ องค์กรทุกแห่ง ซึ่งจะพบว่าการบริหารความเสี่ยงเป็นเหมือนกับที่เราคิดอย่างรอบคอบ เพื่อหาทางป้องกัน ไว้ก่อนที่จะเกิดปัญหาขึ้น เป็นเครื่องมือที่สามารถทำให้ผู้บริหาร วางแผน และดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้สภาวะแวดล้อมที่มีความเสี่ยง และความเสี่ยงสำคัญที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเสี่ยงของงานวิชาการ อาจเกิดจาก ปัจจัยต่างๆ มากมายทั้งภายในสถานศึกษา เช่น ทรัพยากรทางการศึกษา และภายนอกสถานศึกษา ด้วยเหตุผลดังกล่าว ส่งผลให้มีผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยง ได้แก่ ความเสี่ยงด้านการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เสนอความเสี่ยงด้านการจัดการเรียนการสอน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550) และสอดคล้องกับผลวิจัยของ ดวงใจ ช่วตระกูล (2551) ที่ศึกษาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้สรุปกรอบแนวคิดเกี่ยวกับความเสี่ยงในสถานศึกษาว่า ความเสี่ยงในสถานศึกษาเป็นความเสี่ยงการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ความเสี่ยงที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล กระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร แหล่งเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ โดยการบริหารจัดการหลักสูตร เป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการให้การพัฒนาและการใช้หลักสูตรของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งควรครอบคลุมทั้งในเรื่องการวางแผนหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การนิเทศติดตามหลักสูตรและการประเมินหลักสูตร ตลอดจนการพัฒนาต่อยอดอย่างกว้างขวางเพื่อช่วยให้การบริหารจัดการหลักสูตรเป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร สอดคล้องกับ รัตนา ดวงแก้ว และคณะ (2555) ที่ได้สรุปการบริหารจัดการหลักสูตรเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางการเรียนการสอนที่จะต้องดำเนินการให้การพัฒนาและใช้หลักสูตรของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจตรงกันอย่างชัดเจนเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อส่งเสริมให้การบริหารงานวิชาการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 1 ความเสี่ยงด้านการบริหารหลักสูตร

องค์ประกอบที่ 1 ความเสี่ยงด้านการบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจของครูในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) การใช้หลักสูตรสถานศึกษา 3) การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และ 4) การประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นเช่นนี้ เพราะงานวิชาการเป็นหัวใจหลักของการบริหารงานของสถานศึกษา หากการดำเนินงานด้านการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาไม่มีคุณภาพ มีข้อบกพร่อง หรือเป็นความเสี่ยงจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานวิชาการให้ประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับ Jacobs (2009) ได้กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการ

จัดการศึกษาและช่วยทำให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีเป้าหมาย หลักสูตรเป็นตัวกำหนดเป้าหมายของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนและการประเมิน จึงต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการศึกษา และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้สถานศึกษาขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้และสร้างมวลประสบการณ์ที่ต้องจัดประสบการณ์ในการพัฒนาผู้เรียน (Wiles, 2009) และนำไปสู่ความสำเร็จของผู้เรียน ดังนั้น การบริหารจัดการหลักสูตร (Curriculum Administration) เป็นการวางแผนหรือ แนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข มีมิติเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย และต้องอาศัยองค์ประกอบปัจจัยเกื้อหนุนต่าง ๆ มากมาย เปรียบเสมือนการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) อีกทั้งในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการส่งเสริมให้ผู้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในรูปแบบของการจัดประชุม อบรม สัมมนา หรือประชุมเชิงปฏิบัติการ จนกระทั่งสามารถนำความรู้ไปใช้ในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ ชำรง บัวศรี (2542) ที่ว่า ควรมีการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ทักษะในการใช้หลักสูตร และเจตคติอันพึงประสงค์ของหลักสูตร การเตรียมครูผู้สอนเตรียมได้หลายวิธี เช่น การประชุมสัมมนาเพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องนโยบาย จุดมุ่งหมายของการศึกษา จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้าง รูปแบบและข้อกำหนดหลักสูตร นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2545) ให้ความสำคัญต่อการบริหารหลักสูตร โดยกำหนดแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร การศึกษา ประกอบด้วย 7 ภารกิจ ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อม 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การวางแผนการดำเนินการใช้หลักสูตร 4) การดำเนินการบริหารหลักสูตร 5) การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล 6) การสรุปผล การดำเนินงาน และ 7) การปรับปรุงพัฒนา โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อม ได้กำหนดรายละเอียดการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน โดยเริ่มตั้งแต่การสร้างตระหนักรู้ให้แก่บุคลากรให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา โดยเสนอแนะแนวทางดำเนินการไว้ชัดเจน ได้แก่ การสำรวจสภาพปัจจุบันของบุคลากรด้านความรู้ความเข้าใจ การทำเอกสารเผยแพร่ความรู้ ประชุมชี้แจงกำหนดความเข้าใจหลักสูตร การพัฒนาบุคลากรด้วยวิธีการที่หลากหลาย

พื้นฐาน สาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบผลการวัดผลและประเมินผล เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ แผนงาน โครงการ กิจกรรมในการพัฒนาการเรียนรู้นอกจากนั้น สถานศึกษายังได้กำหนดรูปแบบการวัดผล ประเมินผลให้สอดคล้องกับสภาพจริงของนักเรียน จึงทำให้สภาพการดำเนินการเป็นไปอย่างมีแบบแผน (ลือชัย ใจเดียว, 2552) อีกทั้ง หลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอนของนักเรียนให้ผู้เรียนมีสิทธิในการทราบเกณฑ์ผลการวัดผลและประเมินผลแต่ละครั้ง ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลของตนเองได้ โดยมีการพิจารณาจากสภาพการดำเนินงานด้านประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนโดยภาพรวม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจให้กับครูด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งเป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ ดังที่ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดบทบาท หลักการ แนวดำเนินงานของสถานศึกษาและจุดเน้นในการวัดและประเมินผลการเรียนไว้อย่างชัดเจน (กรมวิชาการ, 2545) ซึ่งครูจำเป็นต้องศึกษาให้ถ่องแท้และถือปฏิบัติ และการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน ปัญหาเกี่ยวกับครูดำเนินการประเมินครอบคลุมเนื้อหาวิชา การประเมินนักเรียนด้วยเครื่องมือที่เหมาะสมและวิธีการที่หลากหลาย

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ประกอบด้วย 2 ประเด็น ดังนี้ คือ

2.1 รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา

รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบการบริหารหลักสูตร องค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน และองค์ประกอบการวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 (2550) ได้สรุปงานวิชาการว่าเป็นงานที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษาและกำหนดขอบข่ายงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การวัดประเมินผล และยังสอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ให้ข้อคิดว่างานวิชาการมีขอบข่ายการบริหาร การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อจัดการความเสี่ยงอีกวิธีหนึ่งที่เป็นการกำจัดข้อบกพร่องของงานวิชาการและมีการวางแผนบริหารความเสี่ยง 4 ขั้นตอน มาขับเคลื่อนงานวิชาการโดยมุ่งบริหารจัดการสิ่งที่เป็นปัญหา ข้อจำกัด ข้อบกพร่องของการดำเนินงานต่างๆ เพื่อควบคุม ลดหรือป้องกัน

ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด หรือผลลัพธ์ไม่พึงประสงค์จากการบริหารงานวิชาการที่เป็นความเสี่ยงใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งกระบวนการบริหารความเสี่ยง ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารราชการแนวใหม่ ที่มุ่งเน้นความสำเร็จเชิงยุทธศาสตร์ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนองค์กร เพื่อให้เป็นรูปแบบองค์กรที่มีประสิทธิภาพ การบริหารความเสี่ยงเป็นแนวทางการบริหารงานที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ อยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2550) ที่ได้นำการบริหารความเสี่ยงมาใช้ในการบริหารจัดการภายในหน่วยงานเป็นการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 ใช้เป็นแนวทางสำหรับการจัดวางระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนี้ การดำเนินตามกระบวนการบริหารความเสี่ยง 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การระบุความเสี่ยง 2) การประเมินความเสี่ยง 3) การจัดการความเสี่ยง และ 4) การสรุปและรายงานผล เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้บริหาร หรือครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการสามารถนำไปใช้ในการจัดการแก้ปัญหา ความเสี่ยงงานวิชาการได้อย่างเหมาะสม การบริหารความเสี่ยงจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เมื่อทุกหน่วยงานในองค์กรมีวิธีการในทางเดียวกันในการระบุ ประเมิน จัดการความเสี่ยง และการกำหนดกรอบการบริหารความเสี่ยงในองค์กร (เจริญ เกษภูวาลัย, 2546)

เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ความเสี่ยงด้านการบริหารจัดการหลักสูตร นับเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการบริหารงานวิชาการหากการดำเนินงานด้านหลักสูตรมีประเด็นที่ความเสี่ยง คือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาส่งผลให้หลักสูตรของสถานศึกษาเป็นหลักสูตรที่ขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากครูไม่สามารถจัดทำหลักสูตรได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มาเรียม นิลพันธ์ และคณะ (2558) ที่พบว่า ปัญหาของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา คือ การนำหลักสูตรไป ใช้ในสถานศึกษา บุคลากรที่เกี่ยวข้องยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และเกิดผลกระทบต่อคุณภาพของการบริหารจัดการหลักสูตร สอดคล้องกับ กาญจนา คุณารักษ์ (2543) สุนีย์ ภูพันธ์ (2546) ที่กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีต้องมีความชัดเจนเหมาะสมกับผู้เรียนและมีการพัฒนาอยู่เสมอเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนบุคลากรที่จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาต้อง มีความรู้และเข้าใจบริบทของสถานศึกษาเพื่อนำมาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฉวีวุฒิ รัตนอรุณ (2554) ที่ศึกษาการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนสตรีทุ่งสง ที่พบว่า ปัญหาที่สำคัญของการใช้หลักสูตร คือ บุคลากรขาดความรู้และเข้าใจในหลักสูตร และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) จากการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรในช่วงระยะเวลา 6 ปี ที่ผ่านมา ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่เป็นปัญหาและความไม่ชัดเจนของหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช

2544 หลายประการ หนึ่งในหลายประการนั้นคือ การวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐาน รวมทั้งคุณภาพผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ สิ่งเหล่านี้ที่กล่าวมาให้เห็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น ล้วนส่งผลให้สถานศึกษามีความจำเป็นในการนำองค์ประกอบการบริหารหลักสูตรมาบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการเป็นลำดับแรก นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาเป็นบทบาทสำคัญของการดำเนินการด้านงานวิชาการและยังพบความเสี่ยงในด้านการจัดการเรียนการสอนของครูยังไม่เปลี่ยนวิธีสอน ขาดการนำวิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงนับว่าเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นต้องบริหารความเสี่ยงอยู่ในระดับสูงมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2548) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ของครูยังไม่เปลี่ยนแปลงคือเน้นเนื้อหามากกว่ากระบวนการเรียนรู้สอนหนังสือโดยยึดหนังสือเรียนและแบบฝึกหัดเป็นหลัก ครูไม่สามารถประยุกต์ความรู้และเทคนิคการสอนใหม่ ๆ จากการอบรมลงสู่ห้องเรียนยังสอนแบบเดิม ๆ ไม่ว่าจะอบรมหลายครั้งก็ตามดังนั้นจึงควร จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับคำกล่าวของ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข (2548) ที่กล่าวว่าแนวการจัดการเรียนการสอนควรเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ และสิ่งประดิษฐ์ใหม่โดยการใช้กระบวนการทางปัญญา (กระบวนการคิด) และสอดคล้องกับ สำลี รักสุทธี (2544) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมทางการศึกษา ลงมือปฏิบัติจริง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องหันกลับไปดูห้องเรียนว่าควรปฏิบัติให้เป็นไปในลักษณะเช่นไรที่ไม่ให้เกิดความเสี่ยงด้านงานวิชาการ และองค์ประกอบสุดท้าย การวัดและประเมินผลนั้นถือเป็นองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักสำคัญที่ส่งผลให้รูปแบบมีความสมบูรณ์ เพราะจะเห็นได้ว่าการวัดและประเมินผล เป็นการดำเนินการด้านงานวิชาการ ที่เป็นผลลัพธ์สุดท้ายของงานวิชาการ เริ่มต้นจากหลักสูตรสถานศึกษาสู่ การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ได้ทราบผลการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษาที่เป็นร่องรอยหลักฐาน ผลงาน เกี่ยวกับผลการจัดการเรียนการสอนของครูเพื่อทราบพัฒนาการและความก้าวหน้าของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2544) ที่กล่าวถึงการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา และเรียนรู้อย่างเต็มตาม ศักยภาพ

2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยัน (Confirm Factor Analysis)

รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ ผู้วิจัยขอเสนอตามลำดับ ดังนี้ 1) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารหลักสูตร 2) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน 3) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการวัดและประเมิน และ 4) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ โดยมีละเอียดดังนี้

2.2.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารหลักสูตร พบว่า การใช้หลักสูตรสถานศึกษามีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การใช้หลักสูตรสถานศึกษาเป็นความเสี่ยงส่วนสำคัญที่สุดในการบริหารหลักสูตรไปสู่ความสำเร็จของงานวิชาการ ที่ผลปรากฏดังนี้ เป็นเพราะว่า หลักสูตรสถานศึกษาแม้จะมีการจัดทำไว้อย่างดี แต่หากไม่ได้นำหลักสูตรมาใช้ก็จะไม่เกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายของหลักสูตร ครูจำเป็นต้องนำหลักสูตรไปสู่การจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับแนวคิดของ Beauchamp (1975) กล่าวถึง สิ่งแรกที่ต้องทำคือ ครูเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้มีหน้าที่แปลงหลักสูตรไปสู่การสอน โดยใช้หลักสูตรเป็นหลักในการพัฒนาวิธีการสอน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการนำหลักสูตรไปใช้ให้ได้ผลตามเป้าหมายคือ ครูผู้สอนควรมีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตรและผู้บริหาร ครูใหญ่ ต้องเห็นความสำคัญและสนับสนุนการดำเนินการให้เกิดผลสำเร็จได้ สอดคล้องกับ มาเรียม นิลพันธ์ และคณะ (2558) ได้กล่าวว่า ในการจะทำให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายที่กำหนด ควรต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายลงสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพทั้งครูและนักเรียน รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ให้เข้าใจกระบวนการของหลักสูตรการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ นอกจากนี้ อาจกล่าวได้ว่าหลักสูตรสถานศึกษาเป็นผลงานที่เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษา โดยเฉพาะบุคคลในสังคมและชุมชน หลักสูตรสถานศึกษาจะมุ่งที่การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางกำหนด และพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ ตอบสนองความต้องการ ความถนัด ความสนใจ ตลอดจนจัดให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญการนำหลักสูตรไปใช้สถานศึกษาจึงต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ และจัดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความพร้อมเอกลักษณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้หลักสูตรสถานศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงาน กิจกรรมต่าง ๆ ในการนำหลักสูตรไปสู่โรงเรียนและจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ ปัญญา แก้วกีร และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล (2545) หลักสูตรที่โรงเรียนจัดทำขึ้นหรือพัฒนาขึ้น เกิดขึ้นจากความร่วมมือร่วมใจของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การจัดทำรายละเอียดของหลักสูตรสถานศึกษา จำเป็นจะต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียน ชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งความถนัด ความสนใจและความสามารถของนักเรียน และยังสอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2545) ที่ได้กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษาเป็นแผนหรือแนวทางหรือ

ข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพของตน ผู้เรียนได้นำความรู้ไปสู่การปฏิบัติและมีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข นอกจากนี้หลักสูตร (Curriculum) เป็นองค์ประกอบที่กำหนดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ ความรู้ความสามารถตามปรัชญาการศึกษาที่กำหนด (สันติ งามเสริฐ, 2552)

2.2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน พบว่า

ความรู้ความสามารถของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด แสดงว่าครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) ที่ได้กล่าวว่าครูเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุดในการจัดทำและนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้น ครูจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ เพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการใหม่ ๆ โดยเฉพาะเรื่องการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งรวมถึงการเลือกวิธีการสอน สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน แนวการวัดประเมินผลอิงมาตรฐาน เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะส่งผลให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการ นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ ดังนั้น ผู้สอนควรพิจารณาเลือกใช้เทคนิคกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ทั้งนี้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล และสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการปฏิบัติจริง ดังนั้น การออกแบบการจัดการเรียนรู้จึงต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบเพื่อให้ผู้เรียนได้อาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่ตนเองตามความถนัด ซึ่งแต่ละคนมีความแตกต่างกันในการเรียนรู้ ในขณะที่เดียวกันครูต้องสอดแทรกกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ว่า ครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามเป้าหมายการเรียนรู้ที่หลักสูตรกำหนด หน้าที่สำคัญของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ คือ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) อีกทั้ง ปัจจัยที่ส่งผลให้งานวิชาการประสบความสำเร็จคือการนิเทศการสอน ซึ่งการนิเทศภายในกระทำโดยบุคลากรทุกคนของโรงเรียนเอง ซึ่งรู้ถึงปัญหาและสาเหตุ ของปัญหาด้านการเรียนการสอน ปัญหาเกี่ยวกับตัวเด็ก ผู้ปกครอง ชุมชน

และสิ่งแวดลอมต่าง ๆ ได้ เป็นอย่างดีเยี่ยม เพราะอยู่ใกล้ชิดกับปัญหาหรือเผชิญปัญหาด้วยตนเอง จึงสามารถแก้ปัญหาได้ถูกต้องตรงจุด ได้มากกว่าบุคคลอื่นที่อยู่ภายนอกโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ กนก พานทอง (2547) กล่าวว่าเหตุที่ต้องมีความจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน คือ เป็นการส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอน โดยบุคลากรที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกันเป็นการสร้างการยอมรับซึ่งกันและกันด้วย นอกจากนี้ การใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี การสอนที่มีการใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนนอกจากจะทำให้นักเรียนเห็นความเป็นรูปธรรมของสิ่งที่ครูสอนและเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนให้เด่นชัดและง่ายขึ้นช่วยเพิ่มบรรยากาศของการสอนให้น่าสนใจ โดยสิ่งสำคัญครูจะต้องนำสื่อไปใช้ในการสอนอย่างจริงจัง สอดคล้องกับ ประดิษฐ์ อุปรมย์ (2540) สื่อการสอนจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อครูได้นำไปใช้อย่างเหมาะสม และถูกวิธี ดังนั้น ก่อนที่จะนำสื่อแต่ละอย่างไปใช้ ครูจึงควรที่จะศึกษาได้ถึงลักษณะและคุณสมบัติของสื่อการสอน ข้อดีและข้อจำกัดอันเกี่ยวข้องกับตัวสื่อและการใช้สื่อแต่ละอย่างตลอดจนการผลิต และใช้สื่ออย่างเหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2546)

2.2.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบงานวัดและประเมินผล พบว่า

การดำเนินงานวัดผลและประเมินผลมีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด การวัดและประเมินผลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการศึกษา สถานศึกษาต้องมีกระบวนการจัดการที่เป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ และให้ผลการประเมินที่ตรงตามความรู้ ความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ถูกต้องตามหลักการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถรองรับการประเมินภายในและการประเมินภายนอก ครูผู้สอนจะต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หลังจากนั้นจึงทำการวัดและประเมินผลการสอนว่าเป็นไปตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ให้เข้าใจหลักการและกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิไลวรรณ ยุพาทัง (2554) ที่ได้ศึกษาความรู้และปัญหาการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของคุรุระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนนาร่องในจังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่าการวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีความจำเป็นและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องดำเนินการด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถวัดและประเมินผลผู้เรียนได้อย่างรอบด้านทั้งด้านความรู้ ความคิด กระบวนการ พฤติกรรม นอกจากนี้ การรายงานการวัดและประเมินผลของผู้เรียนเป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับการตัดสินใจผลการเรียน และ เพื่อเป็นการรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนให้รับรู้ และได้ดำเนินการรายงานผลให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบผลการวัดผลและประเมินผล เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศ

ในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ แผนงาน โครงการ กิจกรรมในการพัฒนาการเรียนรู้ นอกจากนั้น สถานศึกษาได้กำหนดรูปแบบการวัดผล ประเมินผลให้สอดคล้องกับสภาพจริงของนักเรียน จึงทำให้ สภาพการดำเนินการเป็นไปอย่างมีแบบแผน สอดคล้องกับ กิ่งแก้ว อริรักษ์ (2546) ที่กล่าวว่าสถานศึกษา ยังจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ กระบวนการเรียน การสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการวัดวัดผลสถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลาย และยังคงสอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2544) ที่กล่าวว่า ครูด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูล สารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูล ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ ดังที่ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดบทบาท หลักการ แนวดำเนินงานของ สถานศึกษาและจุดเน้นในการวัดและประเมินผลการเรียนไว้อย่างชัดเจน ซึ่งครูจำเป็นต้องศึกษาให้ ถ่องแท้และถือปฏิบัติ เพื่อตัดสินผลการเรียน ครูต้องดำเนินการประเมินครอบคลุมเนื้อหาวิชา ด้วย เครื่องมือที่เหมาะสมและวิธีการที่หลากหลาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหาร โรงเรียนหรือครูวิชาการควรให้ความสนใจและมีวิธีการในการนำ การบริหารความเสี่ยงมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารสถานศึกษาอย่างจริงจัง โดยสร้างความตระหนัก พร้อมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้บริหาร โรงเรียน คณะครูและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการ บริหารงานวิชาการ ไปสู่ความสำเร็จ

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ควรจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบตามสภาพ ความเสี่ยงจริงที่เกิดขึ้นในบริบทของความพร้อม ด้านคน งบประมาณ และสภาพแวดล้อมอื่น หาก องค์ประกอบใดมีความเสี่ยงสูงสุด จะได้มีการเตรียมงาน วางแผน จัดการความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ควรนำกระบวนการบริหารความเสี่ยง 4 ขั้นตอน ไปใช้กับทุกองค์ประกอบของงานวิชาการ เพื่อสามารถลด ปัญหา ข้อบกพร่องและความเสี่ยงด้านงานวิชาการ ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนและครูวิชาการควรศึกษารายละเอียด และวิธีการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์หลักสูตรการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา ตลอดจนวิธีการนำหลักสูตรไปใช้ในการใช้จริงในห้องเรียน ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ และมีการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.4 จากผลการวิจัยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเมื่อพิจารณาตามค่าน้ำหนักขององค์ประกอบ ควรเริ่มต้นการบริหารความเสี่ยงจากองค์ประกอบแรกคือ การบริหารหลักสูตร องค์ประกอบที่สองคือ การจัดการเรียนการสอน องค์ประกอบที่สามคือ การวัดและประเมินผล และควรพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพความเสี่ยงที่มีในโรงเรียนบนพื้นฐานข้อมูลความเป็นจริงและบริบทของสถานศึกษา

1.5 ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ควรให้ความสำคัญในการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงมาปรับใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ให้สอดคล้องกับบริบทและศักยภาพของสถานศึกษา

1.6 ควรจัดทำคู่มือการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาเพื่อชี้แจงรายละเอียด ขั้นตอนการดำเนินการ วิธีการ ตลอดจนการสรุปรายงานผล เพื่อผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้างานวิชาการ หรือครูผู้รับผิดชอบ นำไปใช้ประกอบการบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสู่ความสำเร็จเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการต่อไป

2.2 เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ ยังไม่ใช้ผลการวิจัยที่ได้จากการทดลองเป็นเพียงการตรวจสอบรูปแบบโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเท่านั้น ดังนั้น ควรมีการทำวิจัยเพิ่มเป็นระยะที่ 3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบเพื่อความสมบูรณ์และมีประโยชน์และมีคุณค่าต่อการนำรูปแบบไปใช้ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.3 การวิจัยในครั้งนี้พบว่ารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบความเสี่ยงด้านการบริหารหลักสูตร องค์ประกอบความเสี่ยงด้านการจัดการเรียนการสอน และองค์ประกอบความเสี่ยงด้านการวัดและประเมินผล ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาองค์ประกอบความเสี่ยงด้านงานอื่นๆ เช่น งานบุคคล งานงบประมาณ หรืองานบริหารทั่วไป เพิ่มเติม

Prince of Songkla University
Pattani Campus
บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. (2550). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 124 ตอนที่ 24 ก หน้า 29 - 30.
- กนก พานทอง. (2547). การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสำเร็จของการปฏิบัติงาน นิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กมล ภูประเสริฐ. (2544). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : ทิปส์พับลิเคชั่น. _____ . (2547). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : ปกรณ์ศิลป์พรินติ้ง.
- กรแก้ว จันทภาษา. (2550). เทคนิคการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัย ขอนแก่น. สืบค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2550, จาก <http://home.kku.ac.th/korcha/index.html>.
- กรมบัญชีกลาง. (2550). แนวทางการปฏิบัติการตรวจสอบภายในการประเมินความเสี่ยง เพื่อวางแผนการตรวจสอบ : เอกสารประกอบการเสวนาการบริหารความเสี่ยง. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัคราเนนา).
- กรมวิชาการ. (2544). แนวการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว. _____ . (2545). แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรรณิกา เจิมเทียนชัย. (2539). การพัฒนารูปแบบการประเมินประสิทธิภาพของ วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรวรรณ จันทน์ผา. (2549). การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนระดับช่วงชั้น ที่ 1-2 ใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2550 - 2559). กรุงเทพฯ : กระทรวงวัฒนธรรม.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2545*. กรุงเทพฯ :
องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2548). *ตัวบ่งชี้การบริหารฐานโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : 21 St Century.
- _____. (2550). *แผนการปฏิบัติราชการกระทรวงศึกษาธิการเพื่อรองรับนโยบาย
รัฐบาล ปี พ.ศ. 2550 – 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง
ประเทศไทย :
- _____. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กองแก้ว สีชมพู. (2549). *การประเมินการบริหารงานวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
แห่งชาติลาว. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- กองตรวจสอบบัญชี. (2550). *การประเมินสถานการณ์ความเสี่ยง*. [Online]. ค้นเมื่อ 22
พฤศจิกายน 2550, จาก <http://Infomation.cad.go.th/Index6htm>.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์
และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา कुमारภัย. (2543). *พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร เล่ม 1*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร
วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- กิ่งแก้ว อารีรักษ์. (2546). *การวัดและประเมินผลทางภาษา*. กรุงเทพฯ : พัฒนาคุณภาพวิชาการ
กิติมา ปริดีดิติก. (2532). *การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : อักษรภาพิพัฒน์.
- เกษม วัฒนชัย. (2545). *การปฏิรูปการศึกษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ 21 เซ็นจูรี่.
- ชัตติยา ด้วงสำราญ. (2552). *รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก*.
วิทยานิพนธ์ การศึกษาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน. (2544). *คำแนะนำ : การนำมาตราฐานการควบคุมภายใน ไปใช้
ในเชิงปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2545). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ :
บุ๊ค พอยท์.

- จำนงค์ แจ่มจันทรวงษ์. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบเครือข่าย เพื่อส่งเสริมคุณภาพ การศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรวัดน์ กิติพิเชษฐสรรค์. (2552). บทปฏิบัติการเรียนรู้สู่ความสำเร็จ ชุดพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ สู่ความสำเร็จสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏ ศรีสะเกษ. 6(2), 32-33.
- จิระพงศ์ พิพัฒนภิวงศ์. (2550). กรณีศึกษาของกระบวนการบริหารความเสี่ยงแบบหลาย องค์กรสำหรับโครงการที่ได้รับเงินกู้จากธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียในประเทศไทย , สถานเทคโนโลยีแห่งเอเชีย ปทุมธานี. [Online]. ค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2550, จาก <http://www.eit.or.th/article/dsfa/01040082.pdf>.
- จิวรัตน์ กิจสมพร. (2548). “การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนา,” ใน ประกาย จิโรจน์กุล คณาจารย์ วิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก. การวิจัยทางการพยาบาล : แนวคิด หลักการและวิธีปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สร้างสื่อ.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, “เอกสารประกอบประชุมการบริหารความเสี่ยงและการวางระบบ ความคุมภายใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,” เมษายน 2550.
- เจนเนตร มณีนาถ, กรกนก วงศ์พานิช, ปัญจมน แก้วมีแสง และครุณรัตน์ พึ่งตน. (2548). การบริหารจัดการความเสี่ยงระดับองค์กรจากหลักการสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : ชัม ชิตเต็ม.
- เจริญ เจษฎาวัลย์. (2546). การบริหารความเสี่ยง. นนทบุรี : พอดี.
- _____. (2548). การบริหารความเสี่ยง (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : พอดี.
- ชฎาภรณ์ แซ่กลิ่ง. (2552). “การบริหารความเสี่ยงกับการพัฒนาองค์กร,” [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 25 มกราคม 2552, จาก <http://www.tsu.ac.th/ists/การบริหารความเสี่ยง.doc>
- ชวลิต เกิดทิพย์. (2550). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี สำหรับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

- ชวไล ชุ่มคำ. (2545). ผลของการฝึกอบรมการป้องกันความเสี่ยงต่อความสามารถในการจัดการความเสี่ยงของพยาบาลวิชาชีพ กรณีศึกษาโรงพยาบาลเลิศสิน. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัย ชีวจร. (2544). การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน. นครราชสีมา : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11.
- ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์. (2543). ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้มุ่งผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- ชัยเสกฐ์ พรหมศรี. (2550). การบริหารความเสี่ยง. กรุงเทพฯ : เอกซ์เปอร์เน็ท.
- ชาญชัย อาจิมสมาจาร. (2544). การวิจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสนส์.
- ชารี มณีศรี. (2542). การนิเทศการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โสภณการพิมพ์.
- ชุมศักดิ์ อินทรักษ์. (2545). การบริหารงานวิชาการ. ปัตตานี : ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ชูศรี สุวรรณโชติ. (2542). หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : อักษรไทย.
- เจดศักดิ์ สุกโสมณ. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐวดี รัตนอรุณ. (2554). การประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนสตรีทุ่งสง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 12. นครศรีธรรมราช : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 12.
- ดวงใจ ช่วยตระกูล. (2551). การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. คุยฉินิพนธ์ ปรัชญาคุยฉินิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2551). กรอบโครงสร้างการบริหารความเสี่ยงขององค์กรเชิงบูรณาการ:แนวทางการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ถวัลย์รัฐ วรเทพพุดิพงษ์. (2540). การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมาธรรม.
- ทวีศักดิ์ นพเกษร. (2550). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ 1. นครราชสีมา : โรงพิมพ์โชคเจริญมาร์เก็ตติ้ง.

- ทวีศักดิ์ อ่ำลา. (2551). *รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนที่เป็นนิติบุคคล*. คุญฉินิพนธ์ การศึกษา
 คุญฉินิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทาคาโอะ มียากาวะ. (1986). *เศรษฐมิติเบื้องต้น*. แปลโดย คงศักดิ์ สันติพิฤกษ์. กรุงเทพฯ :
 สำนักพิมพ์รู้แจ้ง.
- ชร สุนทรายุทธ. (2549). *การบริหารจัดการความเสี่ยงทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์.
- ธำรง บัวศรี. (2542). *ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา*. กรุงเทพฯ : ธนัชการพิมพ์.
- ธีระ รุญเจริญ. (2545). *สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ
 สถานศึกษาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
 แห่งชาติ.
- นงลักษณ์ เรือนทอง. (2550). *รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ*. วิทยานิพนธ์คุญฉินิพนธ์
 บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิสม์ : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 3).
 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุล. (2530). *โน้ตย่อบริหาร*. เชียงใหม่ : Orange Group Tactics Design.
- นฤมล บินหะยีอาวัง. (2553). *ความคิดเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*.
 วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นฤมล สอาดโคม. (2550). *การบริหารความเสี่ยงองค์กร (Enterprise Risk management)*.
 กรุงเทพฯ : ฐานบุ๊คส์.
- นันทนา เต่าทอง. (2542). *การศึกษาคำดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด
 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตดา กรโกวิท. (2551). *การปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนโกวิทราษฎร์เชียงใหม่
 การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง* ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิรภัย จันทรสวัสดิ์. (2551). *การบริหารความเสี่ยง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุตราไพศาล.
- นิรุต ถึงนาค. (2550). *เอกสารคำสอนรายวิชาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น*. มหาสารคาม :
 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- นิเวศน์ กิดยาว. (2542). *ปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาของการบริหารงานด้านวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 9. การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.*
- บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน). (2545). *สำนักตรวจสอบภายในและ ฝ่ายพัฒนาบุคลากร. กรุงเทพฯ : บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด.*
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร. (2544). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางพยาบาลศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- _____. (2550). *ระเบียบวิธีการวิจัย : แนวทางปฏิบัติสู่ความสำเร็จ. กรุงเทพฯ : ยูแอนด์ไอ อินเตอร์ มีเดีย.*
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.*
- บุญชม ศรีสะอาด, นุชานา เหลืองอังกูร และอมร มะลาศรี. (2551). *การวิเคราะห์งานวิจัย เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน. มหาสารคาม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.*
- บุหงา วัฒนะ. (2543). *เอกสารคำสอนวิชาหลักการสอน. พระนครศรีอยุธยา : ภาควิชาหลักสูตร และการสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา.*
- ประกอบ กุญโพี. (2545). *การศึกษาสภาพปัญหาของการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับการจัดการ การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและ ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.*
- ประจักษ์ ทองแจ่ม. (2550). *การศึกษากาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามภารกิจของ สถาบันศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2. ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.*
- ประดิพันธ์ อุปรมย์. (2540). *เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานการศึกษา หน่วยที่ 4 มนุษย์กับการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 15). นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.*
- ประเทือง สังข์นาค. (2545). *การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารวิทยาลัยเทคนิคนครนายก. สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*

- ประเสริฐ ศรีบุญเรือง. (2548). ปัญหาและแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็กในอำเภอสันทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2. คุรุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะคุรุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ปราโมทย์ รินทรราช. (2541). การใช้หลักสูตรของโรงเรียนมัธยมศึกษา ปี 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) สังกัดกรมสามัญ : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปรีชา สุขคุณ. (2544). รายงานการวิจัย ระบบบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน 12 ปี เพื่อสอดคล้องกับ พรบ. การศึกษาแห่งชาติ 2542. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2544). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ. _____ . (2553). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.
- ปัญญา แก้วกียูร. (2545). ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติจริง และบทบาทหน้าที่คาดหวังด้านวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การ. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- ปัญญา แก้วกียูร และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล. (2545). การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียนหรือพื้นที่การศึกษาเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พิชญาภา ยืนยาว. (2552). รูปแบบการบริหาร ทรัพยากรบุคคลในสถาบันอุดมศึกษา. คุุณิพนธ์ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิชัย เสี่ยมจิตต์. (2542). การบริหารงานเฉพาะด้านในสถาบันการศึกษา. อุบลราชธานี : คณะคุรุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2548). ทักษะ 5C เพื่อการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พลสุข หิงถานนท์. (2540). *การพัฒนารูปแบบการจัดองค์การของวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภิญโญ สาร. (2526). *หลักการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- มยุรี อนุমানราชชน. (2547). *นโยบายสาธารณะ แนวคิดกระบวนการและการวิเคราะห์*.
เชียงใหม่ : คณะนิเทศการพิมพ์ .
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2556). *คู่มือการบริหารความเสี่ยง พ.ศ. 2556 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2556*. กรุงเทพฯ : ฝ่ายงานการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มานพ วรรณภิสะ. (2549). *ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- มานะ ทองรักษ์. (2549). *การบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ*. กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี่.
- มาเรียม นิลพันธุ์, ไชยยศ ไพวิทย์ศิริธรรม, ศิริวรรณ วณิชวัฒน์วรชัย และ อุบลวรรณ ส่งเสริม (2558). การประเมินผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*. 7(1), 26-41.
- เมตตา นกเกตุ. (2546). *การนำเสนอรูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาล*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- รัชณี นามจันทร์, และวรรณิ บุญช่วยเหลือ. (2551). "การบริหารความเสี่ยงในการบริหารจัดการทางการแพทย์เชิงธุรกิจ," ใน *ประมวลสาระชุดวิชาประเด็นและแนวโน้มทางการบริหารการพยาบาล หน่วยที่ 4*. (หน้า 33 – 43). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รัตนา ดวงแก้ว เข้มทอง ศิริแสงเลิศ วัฒนา มัคคสมัน และสุสติ กุญอินทร์. (2555). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับนิตศการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ*. 5(2), 95-107.

- รัตนา สิงห์กุล. (2550). ผลการสอดแทรกกิจกรรมการฝึกทักษะการคิดขั้นพื้นฐานในการสอน
ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1.
วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- รุ่ง แก้วแดง. (2543). อนาคตของโรงเรียนเอกชน. กรุงเทพฯ : คอมพิวเตอร์.
- รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์. (2548). การพัฒนารูปแบบการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สำหรับ ประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งรัชชดาพร เวหะชาติ. (2550). การบริหารงานวิชาการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. สงขลา :
ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- รุจิรี ภูสาระ, และจันทราณี สงวนนาม. (2545). การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ :
บุ๊คพอยท์.
- ลือชัย ใจเดียว. (2552). สภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางการวัดและประเมินผลการ
เรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1.
การค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- วิชเนย์ เชาว์ดำรง. (2542). รูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษา
ครุศาสตร์. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนา มโนจิต. (2540). การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลนคร
เชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2543). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- วิมลพร ไสยวรรณ. (2545). การพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงแบบมีส่วนร่วมในหน่วยงาน
อุบัติเหตุและฉุกเฉิน โรงพยาบาลรัฐ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.

- วิไลวรรณ ยูพากิ่ง. (2554). *ความรู้และปัญหาการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของคุรุระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนนาร่องใน จังหวัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การวัดและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศิริพร จิรวัดน์กุล. (2548). *การวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภัณฑ์ ออฟเซ็ท.
- ศิลป์พร ศรีจันทเพชร. (2554). คุณธรรม จริยธรรม กลไกเสริมสร้างการกำกับดูแลกิจการที่ดี. *วารสารบริหารธุรกิจ*. 34, 131.
- ศุภลักษณ์ เศษชะพานิช. (2544). *การนำเสนอรูปแบบการบริหารคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จ ในโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ : ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.
- สงบ ลักษณะ. (2540). *การวิจัยหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สงวน ช้างฉัตร. (2555). *การบริหารความเสี่ยงของโครงการ*. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย ราชภัฏพิบูลสงคราม, 2555[Online]. ค้นเมื่อ 9 November 2555. ค้นจาก <http://www.netcomuk.co.uk>.13 .
- สนอง ศิริกุลวัฒนา และรุจี พุทธร. (2540). *เอกสารสอบบรรจุหลักสูตรประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : พัฒนาหลักสูตร.
- สมคิด บางโม. (2544). *หลักบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏพระนคร.
- สมชาย ไตรรัตน์ภิรมย์. (2549). *การบริหารความเสี่ยง, เอกสารประกอบการบรรยาย นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล*.
- สมนึก นนธิจันทร์. (2545). *การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล จากสภาพจริงของผู้เรียน โดยใช้ Portfolio*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สมบัวคำ ชุมจันทร์. (2555). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน มัธยมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมพงษ์ นิยมลักษณ์. (2549). *รูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนในเขตอำเภอท่าตะโก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3*. คุรุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

- สมพร จารุณัฐ. (2547). *การวางแผนการเรียนการสอน สื่อและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ :
คุรุสภาลาดพร้าว.
- สมแพน จำปาหาวย. (2542). *การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส
ทางการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมานจิต พงษ์สนาม. (2542). *การศึกษาการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขต 6*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สันติ งามเสริฐ. (2552). *หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สันติ บุญพิรมย์. (2552). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตโพยท์.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2550). *คู่มือการบริหารความเสี่ยง สำนักงานปลัดกระทรวง
มหาดไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- สำลี รักสุทธี. (2544). *เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนและเขียนแผนการสอน โดยยึดผู้เรียน
เป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.
- สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร. (2550). *การประเมินคุณภาพมาตรฐานโรงเรียนคุณภาพ
มาตรฐาน โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร SMART SCHOOL*. กรุงเทพฯ :
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (2545). *ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ว่าด้วย
การกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ.2544*. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2544). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อ*.
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). *คู่มือปฏิบัติงานสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2547). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ*.
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2551). *แนวทางการนำมาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2552). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *แนวคิดและประสบการณ์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- _____. (2546). *แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก*. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี.
- สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2549). *แผนบริหารความเสี่ยง*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). *ชุดฝึกอบรมครู : ประมวลสาระหลักสูตรสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2550). *คู่มือการบริหารความเสี่ยง*. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). *ก้าวต่อไปของ กศน.* กรุงเทพฯ : ชุมพร พรินท์ แอนด์ ดีไซน์.
- สำนักตรวจและประเมินผล. (2554). *การวิเคราะห์และการบริหารความเสี่ยง*. ค้นเมื่อ 2 กรกฎาคม 2554. จาก http://blog.m-society.go.th/media/users/bie/RISK_Management.pdf.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- ลิตธิชัย เวศสุวรรณ. (2541). การศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อการนิเทศการงานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปราจีนบุรี. ปรินญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุเทพ เมฆ. (2540). การนิเทศภายในโรงเรียน. วารสารการศึกษาเอกชน. 7(3), 70.
- สุนีย์ ภูพันธ์. (2546). แนวคิดพื้นฐานการสร้างและพัฒนาหลักสูตรยุคปฏิรูปการศึกษาไทย. เชียงใหม่ : ดวงกมลเชียงใหม่.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2545). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2551). การวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพงษ์ มาลี. (2550). วัฒนธรรมแห่งการเป็นองค์กรแห่งการตื่นรู้ : แนวทางใหม่ในการบริหาร และพัฒนาทรัพยากรบุคคล. วารสารข้าราชการ. 4, 40-45.
- สุรพล ด่านแก้ว. (2542). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น ศึกษาเฉพาะ กรณีโรงเรียนบ้านเมืองแก จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น.
- สุริย์ลักษณ์ สาระฤทธิ. (2553). การบริหารความเสี่ยงด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวดี พวงคำ. (2550). การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนที่ จัดการศึกษาภาคบังคับในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต1. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- เสาวลักษณ์ จิตรักษ์. (2547). ผลของการใช้สื่อบนเครือข่ายที่พัฒนาตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึซึมใน วิชาสื่อ การสอน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยี การศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- องค์การ อินทร์มพรรย์. (2545). เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการโรงเรียนประถมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 13). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อดิศร เนาวนนท์ และสมพงษ์ สิงหะพล. (2547). เอกสารประกอบการสอนผู้นำทางวิชาการ. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

อนุศักดิ์ สมิตสันต์. (2540). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางเขน.

อมรา เล็กเริงสินธุ์. (2540). *หลักสูตรและการมัธยมศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

อังฉรา ชิวพันธ์. (2547). *ภาษาพาสอน : เรื่องน่ารู้สำหรับครูภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัสนีศักดิ์ ศิริชัย. (2544). *การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2546). *หลักการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

อิสราพล ลิ่มเพียรชอบ. (2547). *การประยุกต์การบริหารความเสี่ยงในการก่อตั้งโรงงานผลิตรองเท้า*. วิทยานิพนธ์ วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2540). *หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : เอส. ดีเพรส.

_____. (2544). *การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School - Based Management)*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครุสภา.

อุทุมพร จามรمان. (2541). *การประกันคุณภาพระดับอุดมศึกษาตามเกณฑ์ของทบวงมหาวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอี่ยมพร ชุมพูนี. (2551). *การพัฒนาแบบการบริหารความเสี่ยงในงานการพยาบาลผ่าตัดโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ จังหวัดอุบลราชธานี*. ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Australian and New Zealand Institute of Information Literacy (ANZIIL). (2004). *Australian and New Zealand Information Literacy Framework : Principles, Standards and Practice*.

Retrieved December 19, 2009 from

<http://www.anziil.org/resources/Info%20lit%202nd%20edition.pdf>.

- Bardo, J. W. , & Hartman, J. J. (1982). *Urban Sociology : A Systematic Introduction*. U.S.A. : F.E. Peacock.
- Beauchamp, R. H. (1975). *Education in Japan : A Source Book*. New York : Garland.
- Best, J. W. and Kahn, J. V. (1987). *Research in Education* (7 th ed). Boston : M.A. : Allyn and Bacon.
- Blanchard, B. S. (2004). *Logistics engineering and management* (6th ed.). Upper Saddle River, N. J. : Pearson Prentice Hall.
- Blanchard, P. N., & Thacker, J. W. (2004). *Effective Training Systems Strategies and Practice* (2nd ed.). Upper Saddle River, N. J. : Peason Education.
- Bobbitt, Franklin. (1981). *The Curriculum*. Boston : Houghton Mifflin.
- Campbell, C. & Dickinson (1996). *Teaching and learning through multiple Boston:* Allyn & Bacon.
- Chapman, C. and Simister, S. *The PRAM process Project Risk Analysis and Management Guide* [Online]. Accessed 25 December 2550. Available from http://www.Books.google.co.th/booksmm?id=_glt/HsyQah98cpgg=Pg=PA140glpg=PA140&lpg=PA140dp=chapman+C.+anb+SimisterfS.trisk+analysis+and+management+2004.
- Chester, S. (2012). *Risk Management in the Sum of All Proactive Management Directed Activities*. (Online) accessed 20 December 2012. Available : <http://www.siliconrose.com.au/Articles?Risk%20Process.htm>.
- Cogan, Morris. (1973). *Clinical Supervision*. Boston : Houghton Meffin.
- Committee of Sponsoring Organizations of the Tread way Commission (COSO), Enterprise risk management- integrated framework [Online]. Accessed 10 January 2010, Available from <http://www.COSO.org/publications.htm>.
- Corsini, R. J. ; & Auerbach, A. J. (1996). *Concise Encyclopedia of Psychology*. New York : John Wiley and Sons.

- Daft, L.R. (2002). *Management*. (6th Ed). Thomson South-West. Tennessee.
- Delaney, J. G. (1995). *The relationship between school-based management and school Improvement*. Doctoral Dissertation, Graduate School, University of Alberta.
- Dickson, D. D., Robert, W. G. & Peter, J. H. (1995). *Parasitic Disease* (3rd ed.). New York : Springer-Veriag.
- Economist intelligence Unit Anderson & A. (1999). *Managing Business Risk An integrated Approach*. India : Universities Press.
- Eisner, E. (1976). Educational connoisseurship and criticism : Their form and functions in education evaluation. *Journal of Aesthetic Education*. 39 (2), 192-193
- Faber, C. F., Gilbert S. (1970). *Elementary School Administration*. New York : Hott Renhart and Winston Inc.
- Flores, J. M. (1994). *A study of teachers' involvement in school-based management and their perception of the impact of school - based management on school improvement*. Abstract for Dissertation Abstract Item : 19426453.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education*. New York : McGraw-Hill Book.
- Gorton, R. D. (1983). *School Administration and Supervision; Leadership Challenges and Opportunities*. (2nd ed). Dubuque : Win C. Brown.
- Gray, C. F. and Larson, E. W. (2006). *Project management*. (3rd ed). Singapore: Mc Grawhill companies, Inc.
- Guruge, A. W. (1977). *Process of Educational Planning*. Bangkok : UNESCO. Regional Office for Educational in Asia.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1998). *Multivariate Data Analysis*. (5th ed.). New Jersey : Prentice.
- Harris, B. M. (1985). *Supervision Behavior Education*. Englewood Cliff, New Jersey : Prentice – Hall.
- Jacobs. (2009). *Curriculum 21 Essential Education for a Changing World*. Alexandria, VA : ASCD.
- Husen, T., & Postlethwaite, N. T. (1994). *The International Encyclopedia of Education* (7th ed.). Great Britain : BPC Wheatons.
- Jacob, L. M., & Bennett, B. R. (1983). *Administration: Emergency Medical Service*.

- Joyce, B., and Weil, M. (2001). *Models of teaching* (5th ed.). Massachusettes : Allyn and Bacon.
- Keeve, J. P. (1988). *Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook*. Oxford : Pergaman Press.
- Kerlinger, F. N. (1986). *Foundations Of Behavioral Research*. (3th ed.). USA : Holt, Rinehart and Winston.
- Koch, M. W. and Fairly, T. M. (1993). *Intergrated Quality Management : The key to Improving Nursing Care Quality*. Louise : Mosby year Book. .
- Krejcie, R. V. and Daryle, W. M. (1970). *Determining sample Size for Research Activities*. Journal of Education and Psychological Measurement.
- Longman. (2008). *Longman Dictionary of English Language and Culture*. Suffolk : Richard Clay PLC.
- Morgan, D. L., & Krueger, R. A. (1993). *When to use focus groups and why*. In D. L. Morgan (Ed.), *Successful focus groups : Advancing the state of the art* (pp. 3-19). Newbury Park, CA : Sage.
- Nance, D.W. (1998). *Fundamentals of Pascal : Understanding Programming and Problem Solving* (3rd ed.). Cincinnati : South-Western Educational Pub.
- Project Management Process Improvement Office. (2003). *Project Risk Management Handbook*. Sacramento, California.
- Ragan, W. B. and Gene D. S.. (1977). *Modern Elementary Curriculum* (5th ed.) New York : Holt, Rinehart and Winston.
- Ramseyer and John and others. (1955). *Factors affecting educational administration CPEA series*. Columbus Ohio : Ohio State University.
- Saylor, J. G. and Alexander, W. M. (1974). *Planning Curriculum for School*. New York : Holt Rinehart and Winston.
- Schwirian, P. M. (1982). "Evaluation the performance of nurse : A multidimensional approach," *Nursing Research*, 27(6), 347 - 351.
- Sergiovanni, T. J., & Burlingame, M. (1992). *Educational Governance and Administration* (3rd ed.). Needham Heights :MA : Allyn and Bacon.

- Sergiovanni. (1980). *Education Governance and Administrative Englewood Cliffs*.
New Jersey : Prentice- Hall, Inc.
- Siri Thongsiri. (2003). *Enterprise Risk Management and Internal Control Framework Bangkok*.
2003 [Online]. Accessed 10 December 2550. Available from <http://ozthaialumni.ni.th/do>.
- Smith, E. D., and others. (1961). *The Educator's Encycloped*. Englewood Cliffs, N. J. :
Prentice - Hall.
- Smith, P., and Merrit, G. (2002). "Proactive Risk Management : Controlling Uncertainty in
Product Development," *Proactive Risk Management*. June, 2002.
- Smith, R. H. (1980). *Management : making organization performance*. New York : Free Press.
- Smith,E. W., and others. (1971). *The Education Encyclopedia*. New Jersey : Prentice-Hall.
- Steiner, E. (1990). *Edocology*. Sydney, NSW.
- Stoner, A. F., & Wankel, C. (1986). *Management* (3rd ed.). New Delhi : Prentice-Hill.
- Stoop, E. and Russell E. J. (1976). *Elementary school Administration*. New York :
McGraw-Hill.
- The Committee of Sponsoring Organizations of the Tread way Commission. (2547). *Committee
of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO)*, Enterprise risk
management – Integrated framework [Online]. Accessed 10 January 2008 Available
from <http://www.COSO.org/publicitions.htm>.
- Tosi, H. L., and Carroll, S. J. (1982). *Management* (2nd ed.). New York : John Wiley
and Sons.
- Trieschmann, J. S. ,Robert, E. H. & David W. S. (2005). *Risk Management and
Insurance*. Newport News. January.
- Van, M. (1965). *The public Administration of American School of System*. New York :
Mcmillan.
- Wiles, J. (2009). *Leading Curriculum Development*. California : Corwin Press.
- Willer, D. (1987). *Scientific Sociology Theory and Method*. New Jersey : Prentice-Hill.
- Willer, R. H. (1967). *Leader and Leadership Process*. Boston : Irwin/McGraw-Hill.
- Wilson and Tiger, J. (1999). *Clinical Risk Modification : A route to clinical governance*.
Oxford : Butterworth-Heinemann.

- Wilson, J. (1999). "Risk Reviews and Using Risk Management Strategy," *In Clinical risk modification : A route to clinic governance*. Oxford : Butterworth Heinemann.
- Young, L.C. and Hayne, A.R. (1988). *Nursing Administration from Concepts to practice*. W. B. Saunders.

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ก
การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ตาราง 19 จำนวนผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์องค์ประกอบโรงเรียน
ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

ลำดับที่	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาประถมศึกษา (เขต1)	โรงเรียนทั้งหมด	จำนวนโรงเรียนที่เลือก
1	ชุมพร	127	22
2	สุราษฎร์ธานี	130	23
3	นครศรีธรรมราช	128	22
4	พังงา	160	28
5	ภูเก็ต	51	9
6	สตูล	163	29
7	กระบี่	226	40
8	ระนอง	88	15
9	ตรัง	139	24
10	พัทลุง	124	22
11	สงขลา	145	25
12	ปัตตานี	145	25
13	ยะลา	117	20
14	นราธิวาส	152	26
	รวม	1859	330

ภาคผนวก ข

1. รายนามผู้ให้สัมภาษณ์
2. รายนามผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม
3. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการคัดกรองตัวแปร
4. รายนามผู้เชี่ยวชาญหาค่า IC

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

1. นายศิลปะชัย ผลกล้า
ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสงขลา
2. นางอุดมภรณ์ อินทร์แก้ว
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาแสน สพป.สงข.2
3. นายถาวร หนูสงวน
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเกาะเสือ สพป.พท.2
4. ดร.อุดม แก้วสระโร
ผู้อำนวยการโรงเรียน สพป.สงข.1
5. นายสุนันต์ ธีระบัญชา
ผู้อำนวยการโรงเรียนท่าบอนมิตรภาพที่ 90 สพป.สงข.1
6. นายเฉลิม เรืองทองเมือง
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองยาง สพป.กระบี่
7. นายวิรัตน์ บัวขาว
ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีบรรพตพิทยาคม สพม.12
8. นายประจักษ์ ชูศรี
ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลปัตตานี สพป.ปน 1
9. นายจรินทร์ มุลจันทร์
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนา สพป.สงข.3

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม

1. คร.พิมพ์มาส รังสรรค์สฤยดี
ผู้อำนวยการโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย สพม.16
2. นายสนิท จินดาวงศ์
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเทพชุมนุม สพป.สข. 2
3. นายศรัทธา หื่องทอง
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองน้ำใส สพป.ยล. 2
4. นายสัญญา สุวรรณโพธิ์
รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา
5. คร.เสาวนิตย์ ทวีสันตนิภูกุล
ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรียะลา สพม.15
6. นายวิรัตน์ จันทรงาม
ผู้อำนวยการโรงเรียนนิคมสร้างตนเองโคกโพธิ์มิตรภาพที่ 148 สพป.ปน.2
7. คร.ปัญญา ศรีลาภักย์
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดปรางแก้ว สพป.สข.2
8. คร.กมลาศ ศรีประสิทธิ์
ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีวิเทศ สพป.สข.3
9. นางจุฑามาศ สุขเกษม
ครูเชี่ยวชาญ โรงเรียนวัดม่วงค่อม สพป.สข.2
10. คร.สุชาติ บรรจงการ
ผู้อำนวยการโรงเรียนกมลศรี สพป.ตรัง 2
11. นายวัฒนา ถนอมศักดิ์
ผู้อำนวยการโรงเรียนระโนดวิทยา สพม. 16
12. นายชนัฐ พรหมศรี
ข้าราชการบำนาญ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการคัดกรองตัวแปร

1. ดร.โชติมา หนูพริก
นักวิชาการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สพฐ.
2. ดร.อัญชลี เกษสุริยงค์
ศึกษานิเทศก์ สพป.ราชบุรี
3. นางสาวศศิกัญจน์ รัตนศรี
ข้าราชการบำนาญ
4. นายประจักษ์ ชูศรี
ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนอนุบาลปัตตานี สพป.ปัตตานี 1
5. นายประทีป เพชรจำรัส
ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนบ้านน้ำกระจาย
6. ดร.พงษ์ลัดดา รักษ์ณรงค์
ศึกษานิเทศก์ สพป.ขอนแก่น เขต 1
7. นายวิรัตน์ บัวขาว
ผู้อำนวยการ โรงเรียน.ศรีบรรพตพิทยาคม
8. ดร.ชาริรพีท์ สื่อนิ
โรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่ 10 สพป.นราธิวาส เขต 1
9. นายสนิท จินดาวงศ์
ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดเทพชุมนุม สพป.สข.2

รายนามผู้เชี่ยวชาญหาค่า IC

1. คร.ปรีดา พ่วงกิม
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดทุ่งแย้ สพป.นศ 1
2. คร.ปัญญา ศรีลาภย์
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดปรังแก้ว สพป.สข. 2
3. คร.อรรถัย เกิดภิบาล
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปากอ สพป.ตรัง เขต 2
4. คร.บรรเจิด อุ่นมณีรัตน์
ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลจอมบึง สพป.ราชบุรี เขต 1
5. นายสุนันต์ วีระบัญชา
ผู้อำนวยการโรงเรียนท่าบอนมิตรภาพที่ 90
6. นายจรินทร์ มุลจันทร์
ข้าราชการบำนาญ
7. นางปาลีวรรณ สิทธิการ
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบ่อประคู้ สพป.สข.1

ภาคผนวก ค

ผลการวิเคราะห์และคัดกรองตัวแปร

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ตาราง 20 การคัดกรององค์ประกอบและตัวแปร (ต่อ)

ข้อ	ด้าน	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	สรุป	
											เหมาะสม	ไม่เหมาะสม
องค์ประกอบที่ 4 การวัดผล		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	0
<i>ตัวแปร ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ดังนี้</i>												
	4.1 การวางแผนการวัดและประเมินผล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	0
	4.2 ความเหมาะสมของวิธีการวัดผล	x	x	x	✓	x	x	x	x	✓	2	7
องค์ประกอบที่ 5 สื่อการสอน		x	x	✓	x	x	x	x	✓	x	2	7
<i>ตัวแปร ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ดังนี้</i>												
	5.1 ความเหมาะสมการเลือกใช้สื่อ	✓	x	x	x	x	x	✓	✓	x	3	6
	5.2 ความเพียงพอของสื่อการสอน	✓	x	x	x	x	✓	✓	✓	x	4	5
	5.3 การสนับสนุนจากวิทยากรและแหล่งเรียนรู้ภายนอก	x	✓	x	x	✓	✓	✓	x	x	5	4

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ง

ดัชนีความสอดคล้องของข้อความ

ตาราง 21 ค่าดัชนีสอดคล้องของข้อคำถาม

ข้อ	องค์ประกอบและตัวแปร	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	รวม	IC
ด้านหลักสูตรสถานศึกษา										
<i>ประเด็นความเสี่ยงที่ 1. การสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา</i>										
1	บุคลากรครุขาดความรู้ความเข้าใจ	+1	+1	+1	+1	+1	0	+1	6	0.85
2	ครูไม่ให้ความสำคัญและขาดความตระหนักในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
3	ใช้หนังสือเรียนมากกว่าหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน	+1	0	+1	+1	+1	0	+1	5	0.71
<i>ประเด็นความเสี่ยงที่ 2. การใช้หลักสูตรสถานศึกษา</i>										
1	ขาดการวางแผนการใช้หลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
2	ผู้เกี่ยวข้องไม่เห็นความสำคัญการนำหลักสูตรไปใช้	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
<i>ประเด็นความเสี่ยงที่ 3. การประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา</i>										
1	ขาดการประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
<i>ประเด็นความเสี่ยงที่ 4. การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา</i>										
1	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่รับบทบาทหน้าที่การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	0	+1	+1	0	+1	+1	+1	5	0.71
2	ผู้มีส่วนร่วมขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	+1	+1	+1	+1	0	+1	+1	6	0.85
ด้านการจัดการเรียนการสอน										
<i>ประเด็นความเสี่ยงที่ 1. การสร้างความรู้ความเข้าใจของครูในการจัดทำและออกแบบการจัดการเรียนรู้</i>										
1	บุคลากรครุขาดความรู้ความเข้าใจ	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
2	ครูขาดทักษะในการจัดทำและออกแบบการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
3	ครูขาดการวิเคราะห์หลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00

ตาราง 21 ค่าดัชนีสอดคล้องของข้อความ (ต่อ)

ข้อ	องค์ประกอบและตัวแปร	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	รวม	IC
ประเด็นความเสี่ยงที่ 2. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ										
1	บุคลากรวางแผนการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
2	ครูจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
ประเด็นความเสี่ยงที่ 3. การใช้สื่อจัดการการเรียนรู้										
1	บุคลากรครูวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
2	ครูขาดทักษะในการใช้สื่อที่ทันสมัย	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
3	สื่อมีน้อย ขาด ไม่เหมาะในการนำมาประกอบการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0	6	0.85
4	โรงเรียนมีงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0	6	0.85
ประเด็นความเสี่ยงที่ 4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้										
1	บุคลากรครูขาดความรู้ความเข้าใจ	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
2	ครูขาดทักษะในการจัดทำวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
3	ครูขาดความรู้ในการจัดทำเครื่องมือให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
ดำเนินงานวัดและประเมินผล										
ประเด็นความเสี่ยงที่ 1. การวางแผนการวัดผลและประเมินผลระดับสถานศึกษา										
1	บุคลากรครูขาดความรู้ความเข้าใจ	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
2	ครูไม่ศึกษาระเบียบการวัดผลของสถานศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
ประเด็นความเสี่ยงที่ 2. การดำเนินการวัดผลและประเมินผล										
1	ครูขาดความรู้ความเข้าใจระเบียบวิธีปฏิบัติงานวัดผลของสถานศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
2	ผู้บริหารโรงเรียนขาดกระบวนการนิเทศติดตามที่ต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
ประเด็นความเสี่ยงที่ 3. การสรุปรายงานผล										
1	ข้อมูลในการสรุปรายงานผลบางส่วนไม่สมบูรณ์	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0	6	0.85
2	ครูประจักษ์ หรือ ครูผู้รับผิดชอบ สรุปรายงานผลที่ไม่เป็นสารสนเทศ ไม่น่าสนใจ	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00

ภาคผนวก จ
หนังสือขอความอนุเคราะห์

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ที่ ศธ ๐๕๒๑.๒.๐๗๐๒/ว๖๘

ภาควิชาการบริหารการศึกษาศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี ๙๔๐๐๐

๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาปริญญาเอกเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสุภาวดี ดวงจันทร์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษาศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐานในภาคใต้” โดยมี ดร. เรชา ชูสุวรรณ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ นักศึกษามีความประสงค์จะขอทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ท่านเพื่อประกอบการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดกรุณาให้ความอนุเคราะห์นักศึกษาทำการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เรชา ชูสุวรรณ)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษาศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษาศึกษา

โทรศัพท์ ๐-๗๓๓๑-๓๙๓๘-๕๐ ต่อ ๑๖๒๔

โทรสาร ๐-๗๓๓๔-๘๓๒๒

ที่ ศธ ๐๕๒๑.๒.๐๗๐๒/ว๒๒๘

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี ๙๔๐๐๑

๒๕ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาปริญญาเอก ทำการทดลอง (Try Out) เครื่องมือเพื่อการวิจัย
เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางสาวดี ดวงจันทร์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก
ในหัวข้อเรื่อง “รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้” โดยมี ดร.เรชา ชูสุวรรณ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ นักศึกษามีความประสงค์จะขอทำการทดลอง (Try Out) เครื่องมือ
เพื่อการวิจัยจากหน่วยงานของท่านเพื่อประกอบการวิจัยโดยผู้วิจัยได้กำหนดผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็น
ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน และ ครูหัวหน้างานวิชาการโรงเรียน จำนวน 1 คน เป็นผู้ตอบ
แบบสอบถาม จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดกรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการทดลอง (Try
Out) แบบสอบถามการวิจัยในครั้งนี้ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เรชา ชูสุวรรณ)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร ๐ ๗๓๓๓ ๗๓๘๔

โทรสาร ๐ ๗๓๓๓ ๗๓๘๔

ที่ ศธ ๐๕๒๑.๒.๐๓๐๒/ว๓๖

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี ๙๔๐๐๑

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นางสาวดิ ดวงจันทร์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก ในหัวข้อเรื่อง “รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้” โดยมี ดร.เรชา ชุสุวรรณ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ นักศึกษามีความประสงค์จะขออนุญาตเก็บข้อมูลจากหน่วยงานของท่าน เพื่อประกอบการวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ จำนวน 2 ท่าน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน และ ครูวิชาการ 1 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และโปรดอนุญาตให้นักศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไปและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เรชา ชุสุวรรณ)

หัวหน้าภาคการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร ๐ ๗๓๓๓ ๗๓๘๔

โทรสาร ๐ ๗๓๓๓ ๗๓๘๔

ที่ ศธ ๐๕๒๑.๒.๐๗๐๒/ว๒๑๑

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี ๙๔๐๐๐

๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของ
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสุภาวดี ดวงจันทร์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหาร
ความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้”
โดยมี ดร.เรชา ชูสุวรรณ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ
ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ในวันจันทร์ที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘
ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. ณ ห้องนพเก้า ชั้น ๙ โรงแรม ลี การ์เดนส์ พลาซ่า อำเภอหาดใหญ่
จังหวัดสงขลา เพื่อให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น เกี่ยวกับความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา
ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เรชา ชูสุวรรณ)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทรศัพท์ ๐-๗๓๓๑-๓๙๓๘-๕๐ ต่อ ๑๖๒๔

โทรสาร ๐-๗๓๓๔-๘๓๒๒

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างเครื่องมือสำหรับการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
2. เอกสารประกอบสนทนากลุ่ม
3. แบบคัดกรองตัวแปร
4. แบบหาค่า IC
5. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ให้ข้อมูล และตอนที่ 2 ความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อมูลที่ได้จะนำไปสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ต่อไป

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านในการสัมภาษณ์ครั้งนี้

ด้วยความเคารพอย่างสูง

นางสุภาวดี ดวงจันทร์

นักศึกษา ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ข้อมูลนักศึกษา

ที่ทำงาน : โรงเรียนบ้านหนองนายขุย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ที่อยู่ : 36 ซอยตันโพธิ์ หมู่ที่ 1 ตำบลควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90110

E-mail : supawad2@gmail.com

ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ให้ข้อมูล

1.1 ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่ง.....

1.2 ท่านมีวุฒิทางการศึกษาต่อไปนี้สาขาใด

- ปริญญาตรี สาขา.....

- ปริญญาโท สาขา.....

- ปริญญาเอก สาขา.....

1.3 ท่านมีความเชี่ยวชาญในการบริหารงานวิชาการในเรื่องใดบ้าง (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

การบริหารการศึกษา การบริหารโครงการ การบริหารงานงบประมาณ

การบริหารงานวิชาการ การนิเทศ การบริหารงานบุคคล

การบริหารความเสี่ยง การวิจัยในชั้นเรียน อื่น ๆ ระบุ.....

1.4 ระยะเวลาที่ท่านรับราชการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน.....ปี

วันที่สัมภาษณ์.....เดือน..... พ.ศ.เวลา.....น.

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ตอนที่ 2 ความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ท่านพบความเสี่ยงใดบ้างในงานวิชาการของสถานศึกษา ตามประเด็นต่อไปนี้

ด้านหลักสูตร ยกตัวอย่าง เช่น 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การวางแผนบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 4) การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา 5) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร 6) การสรุปผลการดำเนินงานบริหารหลักสูตรสถานศึกษา และ 7) การปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

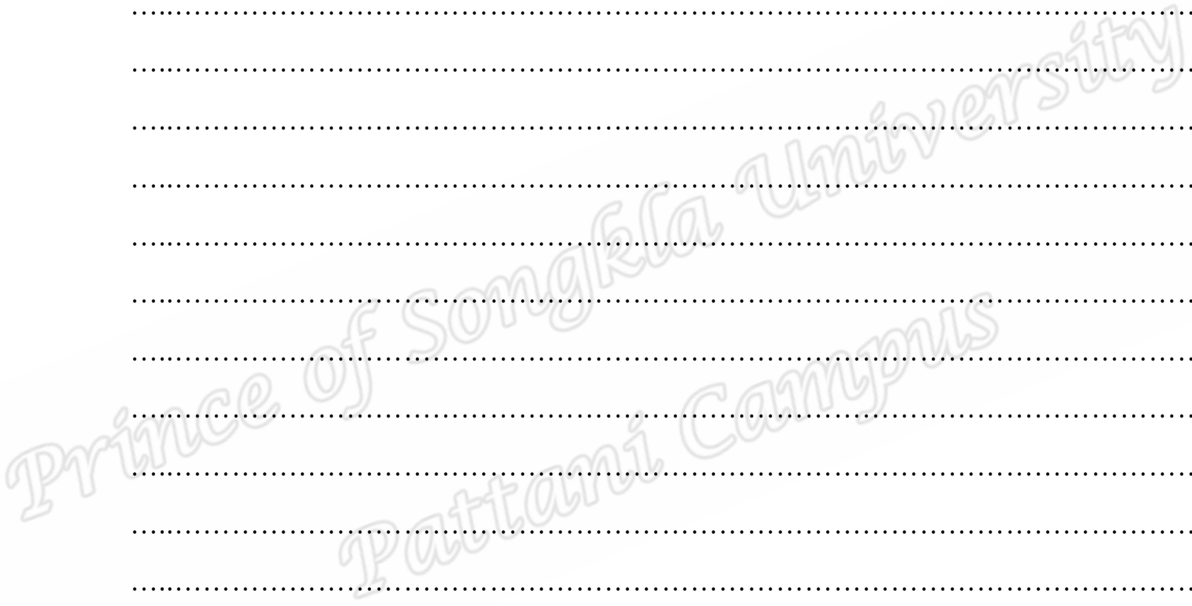
.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการนิเทศภายใน ยกตัวอย่าง เช่น 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ
2) การวางแผน 3) การปฏิบัติการนิเทศ และ 4) การประเมินผล

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ด้านสื่อการสอน ยกตัวอย่าง เช่น 1) การจัดแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ 2) การจัดทำ และจัดหาสื่อการเรียนรู้ 3) การเลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ 4) การประเมินคุณภาพของ สื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ 5) การศึกษาค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ 6) การจัดให้ มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพสื่อ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ด้านอื่น ๆ

Prinice of Songkha University
Pattani Campus

เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม

เรื่อง รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

**Risk Management Model of Academic Affairs in Basic Education Schools under
the Office of Basic Education Commission in Southern Thailand**

อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร.เรชา ชูสุวรรณ

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ดร.ชวลิต เกิดทิพย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง

โดย

นางสุภาวดี ดวงจันทร์

นักศึกษา ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

คำชี้แจง

1. การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคใต้

2. เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ใช้ประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เรื่อง ความเสี่ยงของงานวิชาการเพื่อให้ได้ประเด็นความเสี่ยงของงานวิชาการที่มีอยู่ในโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้จัดสนทนากลุ่มขึ้น ในวันที่ 26 ตุลาคม 2558 ณ โรงแรมลีการ์เดนส์ พลาซ่า หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

3. เนื้อหาของเอกสารเล่มนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

3.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร

3.2 ส่วนที่ 2 ประเด็นความเสี่ยงงานวิชาการที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารโรงเรียน

3.3 ส่วนที่ 3 ประเด็นความเสี่ยงงานวิชาการที่ได้จากการสนทนากลุ่มเพื่อค้นหาองค์ประกอบความเสี่ยงของงานวิชาการ และแนวทางการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการสนทนากลุ่มในครั้งนี้

ด้วยความเคารพอย่างสูง

นางสุภาวดี ดวงจันทร์

นักศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ส่วนที่ 1

ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
ที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร

ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาที่ได้จากการ วิเคราะห์เอกสาร

ผู้วิจัยดำเนินการโดยการศึกษากรอบหลักการ ทฤษฎี แนวคิด เกี่ยวกับการบริหาร
ความเสี่ยงของงานวิชาการตามแนวคิดของนักวิชาการ โดยสรุปได้ดังนี้

1. กรอบแนวคิดการบริหารความเสี่ยง ตามแนวคิดของ เจริญ เจษฎาวัลย์ (2546) COSO สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2550) สำนักตรวจประเมินผล (2550) นฤมล โนมสะอาด (2549) Blanchard (2004) Rodrigues (2001) ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2550) Australia/New Zealand Standard (2004) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2550) สุรพงษ์ มาลี (2550) Wilson (1999) สมชาย ไตรรัตนภิรมย์ (2549) บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (2545) Gray and Larson (2006) Randy Marchany (2002) Siri Thongsiri (2003) Project Management Institution (2001) สถาบันตรวจสอบบัญชีในสหราชอาณาจักรอังกฤษ (2550) Chapma and Simister (2004) Smith and Merrit (2002) จิระพงศ์ พิพัฒน์ภิงค์ (2550) วิมลพร ไสยวรรณ (2545) อิศราพล ลิ่มเพียรชอบ (2547) สรุปได้ว่ามี 4 ขั้นตอน คือ การระบุความเสี่ยง การประเมินความเสี่ยง การจัดการความเสี่ยง และการติดตามรายงานผล

2. กรอบแนวคิดงานวิชาการจะศึกษาในประเด็นของงานวิชาการตามแนวคิดของ Miller (1995) Sergiovani and et, al. (1980) Feber and Sherron (1970) กิติมา ปรีดีคิด (2532) อมรา เล็กเริงสุทธิ (2540) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544) อุทัย บุญประเสริฐ (2544) ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) กระทรวงศึกษาธิการ (2546) พิชัย เสวี่ยมดี (2542) จิรวัดน์ กิติพิเชฐสรณ์ (2552) กมล ภูประเสริฐ (2547) สงัด อุทรานันท์ (2544) สุระพล ด่านแก้ว (2542) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) กรมวิชาการ (2544) สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2550) รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2550) ปราโมทย์ รินราช (2541) วัฒนา มโนจิตร (2540) มานพ วรรณกิละ (2549) อุดม โพธิ์ชัย (2550) สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบฯ (2551) สมคิด บางโม (2544) นิชดา กรโกวิท (2551) ปัญญา แก้วกัญ (2545) มานะ ทองรักษ์ (2549) อนุศักดิ์ สมิตสันต์ (2540) กล่าวโดยสรุป คือ 1) การเตรียมการจัดการเรียนการสอน 2) การจัดการเรียนการสอน และ 3) การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน

จากการวิเคราะห์เอกสาร การบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและนำมาใช้ในการนิยามศัพท์ ดังนี้

ความเสี่ยง หมายถึง ปัญหา อุปสรรค ข้อผิดพลาดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบให้องค์กรไม่สามารถดำเนินงานได้สำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การบริหารความเสี่ยง หมายถึง แนวทางในการบริหารจัดการสิ่งที่เป็นปัญหา ข้อจำกัด ข้อบกพร่องของการดำเนินงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุม ลดหรือป้องกันปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด หรือผลลัพธ์ไม่พึงประสงค์จากการบริหารงาน

งานวิชาการ หมายถึง งานหลักของการบริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทุกอย่างในด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งมี 5 ขอบข่าย ประกอบด้วย 1) การบริหารหลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การนิเทศ 4) การวัดผล และ 5) สื่อการสอน

องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการสิ่งที่เป็นปัญหา ข้อจำกัด ข้อบกพร่องของการดำเนินงานด้านการระบุความเสี่ยง การประเมินความเสี่ยง การจัดการความเสี่ยง การสรุปรายงานผล เกี่ยวกับการเตรียมการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน และการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน

การบริหารหลักสูตร หมายถึง การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตร

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผน การจัดการเรียนรู้ และดำเนินการจัดการเรียนรู้

การนิเทศ หมายถึง การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการติดตาม กำกับ การส่งเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการให้ข้อเสนอแนะ

การวัดผล หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การดำเนินการวัดผล และสรุปการวัดผล

สื่อการสอน หมายถึง เครื่องมือที่ช่วยสื่อความหมายจัดขึ้นโดยครูและนักเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และเครื่องมือการสอนทุกชนิด

ส่วนที่ 2

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ผู้บริหารโรงเรียนมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี และมีตำแหน่งระดับเชี่ยวชาญขึ้นไป หรือมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก โดยประเด็นความเสี่ยงของงานวิชาการ สรุปได้ดังนี้

1. การบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย ความเสี่ยงที่พบ มี 4 ประเด็น ดังนี้

- 1.1 ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร
- 1.2 การนำหลักสูตรสู่ห้องเรียน
- 1.3 การประเมินผลการใช้หลักสูตร
- 1.4 การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร

2. การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย ความเสี่ยงที่พบ มี 3 ประเด็น ดังนี้

- 2.1 ความรู้ความสามารถของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้
- 2.2 วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2.3 การวัดและประเมินผลที่หลากหลาย

3. การนิเทศ ประกอบด้วย ความเสี่ยงที่พบ มี 4 ประเด็น ดังนี้

- 3.1 การวางแผนการนิเทศ
- 3.2 การดำเนินการนิเทศติดตาม
- 3.3 การมีส่วนร่วมการนิเทศติดตาม
- 3.4 รูปแบบการนิเทศที่หลากหลาย

4. การวัดผล ประกอบด้วย ความเสี่ยงที่พบ มี 3 ประเด็น ดังนี้

- 4.1 การวางแผนการวัดและประเมินผล
- 4.2 ความเหมาะสมของวิธีการวัดผล
- 4.3 ความเป็นปัจจุบันของการเลือกใช้เครื่องมือวัดผล

5. สื่อการสอน ประกอบด้วย ความเสี่ยงที่พบ มี 4 ประเด็น ดังนี้

- 5.1 ความเหมาะสมการเลือกใช้สื่อ
- 5.2 ความเพียงพอของสื่อการสอน
- 5.3 งบประมาณในการสนับสนุนในการจัดหาสื่อ
- 5.4 การสนับสนุนจากวิทยากรและแหล่งเรียนรู้ภายนอก

ส่วนที่ 3

แนวทางในการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาเพิ่มเติมองค์ประกอบ
และตัวแปรความเสี่ยงของงานวิชาการ

1. กำหนดการสนทนากลุ่ม
2. ประเด็นและแนวคำถาม

กำหนดการสนทนากลุ่ม
รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้
ณ โรงแรม ลี การ์เดนส์ พลาซ่า หาดใหญ่ จ.สงขลา
วันที่ 26 ตุลาคม 2558

- เวลา 08.30 – 09.00 น. ผู้เชี่ยวชาญเดินทางมาถึงห้องประชุม โรงแรม ลี การ์เดนส์ พลาซ่า
หาดใหญ่
- เวลา 09.00 – 09.45 น. เริ่มสนทนากลุ่ม โดย นางสุภาวดี ดวงจันทร์
นักศึกษาคุรุศึกษาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
- เวลา 09.45 – 10.00 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- เวลา 10.00 – 11.30 น. สนทนากลุ่มตามประเด็นและแนวคำถามที่กำหนด
- เวลา 11.30 – 12.00 น. สรุปร่างองค์ประกอบและตัวแปรการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ
- เวลา 12.00 – 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

ประเด็นและแนวคำถาม
สำหรับการสนทนากลุ่ม เรื่อง รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

1. คำถามเพื่อนิยามศัพท์ทำให้เข้าใจตรงกัน

1.1 ท่านมีความคิดเห็นต่อคำว่า “ความเสี่ยง” อย่างไร

.....

1.2 ท่านมีความคิดเห็นต่อคำว่า “ความเสี่ยงของงานวิชาการ” อย่างไร

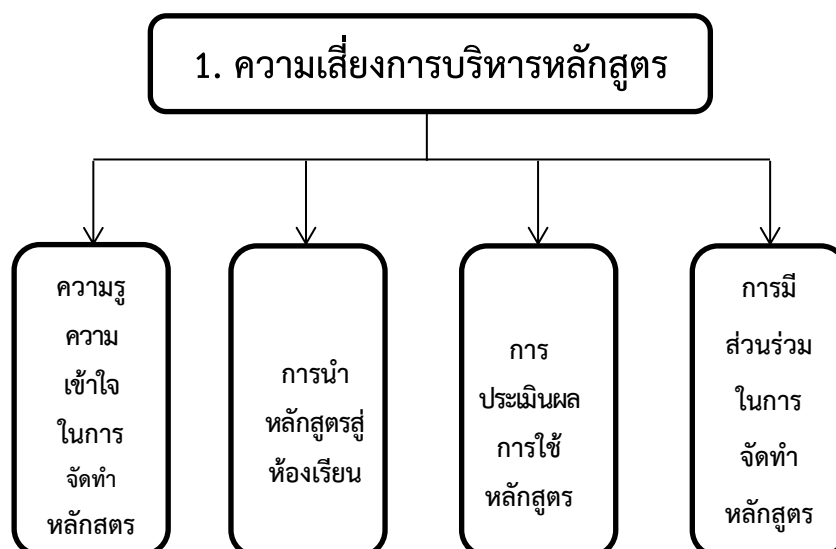
.....

2. คำถามตามประเด็นที่กำหนด

โดยกำหนดการพิจารณาตามลำดับขอบข่ายความเสี่ยงของงานวิชาการ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความเสี่ยงการบริหารหลักสูตร 2) ความเสี่ยงการจัดการเรียนการสอน 3) ความเสี่ยงการนิเทศการสอน 4) ความเสี่ยงการวัดผล 5) ความเสี่ยงสื่อการสอน ตามลำดับ

ประเด็นสนทนา

1. ความเสี่ยงในด้านนี้มีความเหมาะสมหรือไม่
2. องค์ประกอบและตัวแปรแต่ละด้านของความเสี่ยงมีความครอบคลุมหรือไม่
3. ท่านต้องการเพิ่มเติมประเด็นความเสี่ยงด้านใดบ้าง
4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. ความเสี่ยงในด้านนี้มีความเหมาะสมหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. องค์ประกอบและตัวแปรแต่ละด้านของความเสี่ยงมีความครอบคลุมหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านต้องการเพิ่มเติมประเด็นความเสี่ยงด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

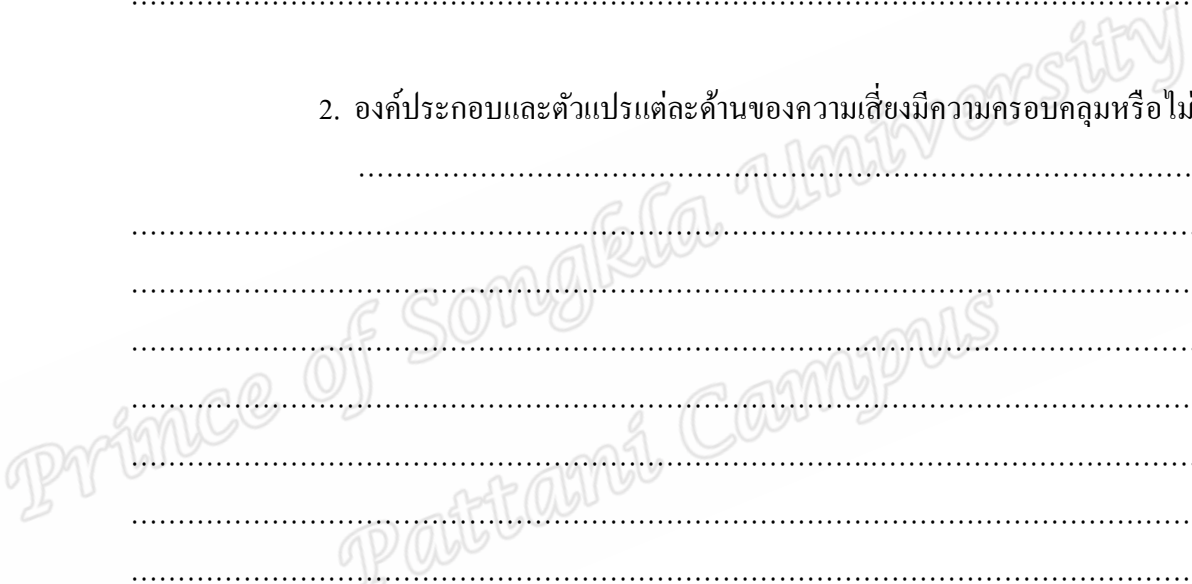
.....

.....

.....

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

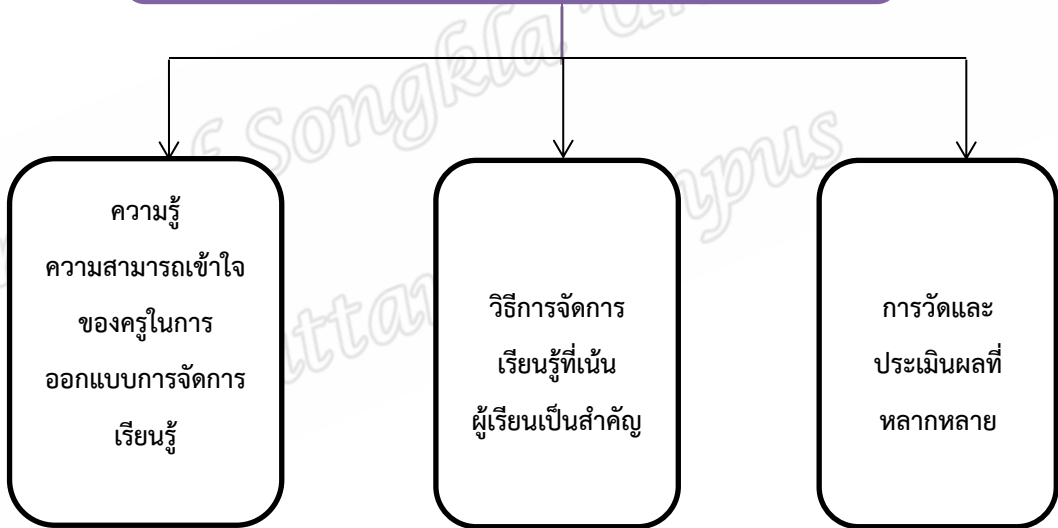
.....

.....

.....

.....

2. ความเสี่ยงการจัดการเรียนการสอน

1. ความเสี่ยงในด้านนี้มีความเหมาะสมหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. องค์ประกอบและตัวแปรแต่ละด้านของความเสี่ยงมีความครอบคลุมหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านต้องการเพิ่มเติมประเด็นความเสี่ยงด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

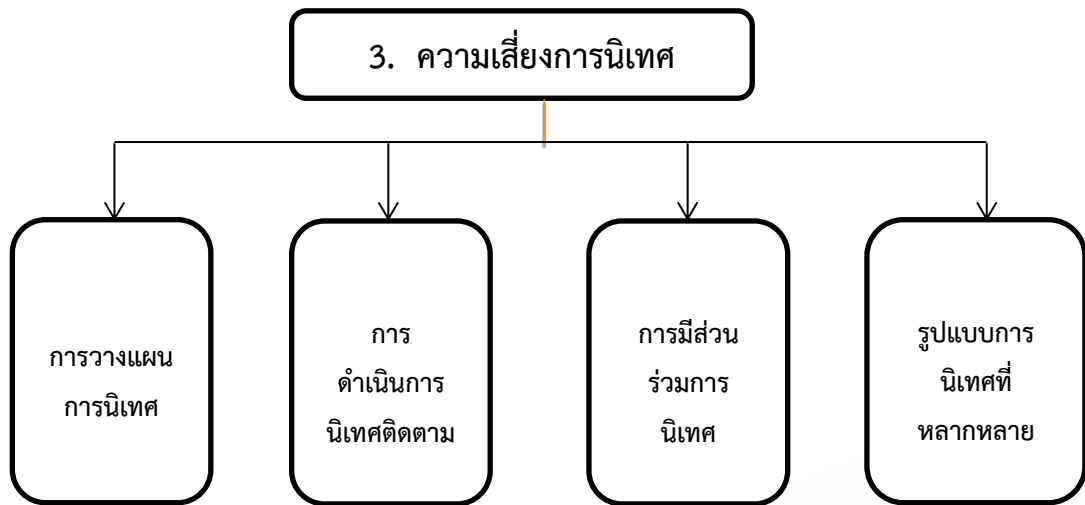
.....

.....

.....

.....

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

1. ความเสี่ยงในด้านนี้มีความเหมาะสมหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. องค์ประกอบและตัวแปรแต่ละด้านของความเสี่ยงมีความครอบคลุมหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านต้องการเพิ่มเติมประเด็นความเสี่ยงด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

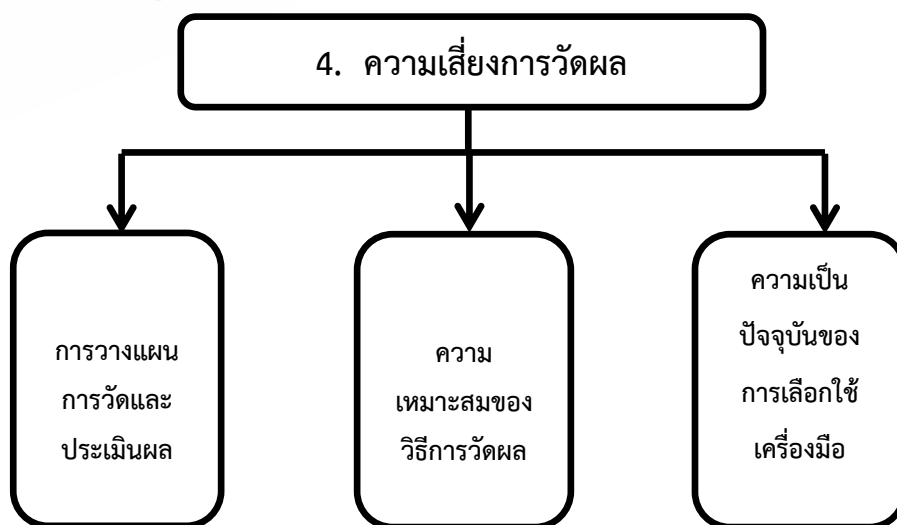
.....

.....

.....

.....

.....

1. ความเสี่ยงในด้านนี้มีความเหมาะสมหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. องค์กรประกอบและตัวแปรแต่ละด้านของความเสี่ยงมีความครอบคลุมหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านต้องการเพิ่มเติมประเด็นความเสี่ยงด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Prince of Songkhro University
Pattani Campus

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

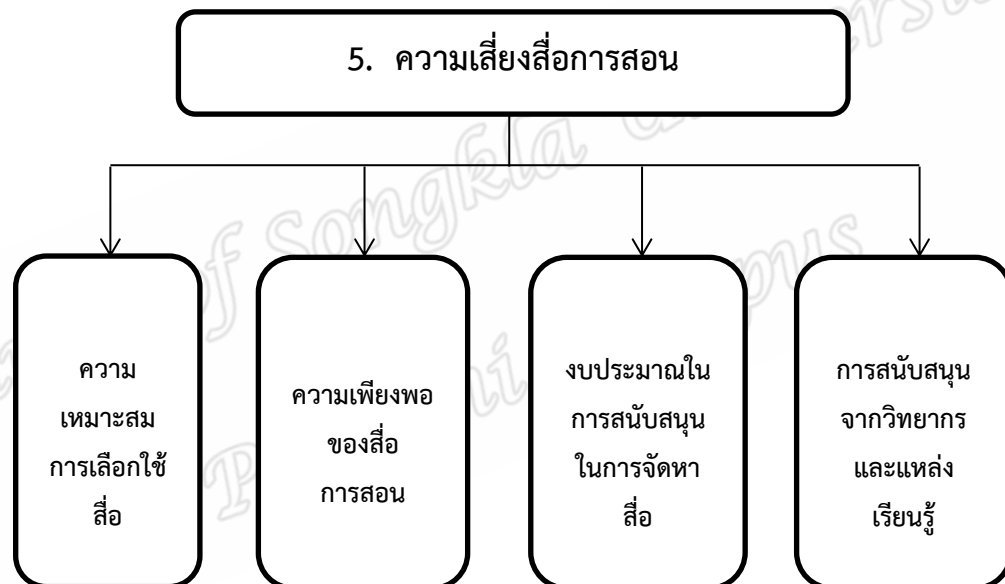
.....

.....

.....

.....

.....

1. ความเสี่ยงในด้านนี้มีความเหมาะสมหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. องค์ประกอบและตัวแปรแต่ละด้านของความเสี่ยงมีความครอบคลุมหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านต้องการเพิ่มเติมประเด็นความเสี่ยงด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

แบบคัดกรองตัวแปรการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

การวิจัยเรื่อง

รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

**Risk Management Model of Academic Affairs in Basic Education Schools under
the Office of Basic Education Commission in Southern Thailand**

อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร.เรชา ชูสุวรรณ

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ดร.ชวลิต เกิดทิพย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง

โดย

สุภาวดี ดวงจันทร์

นักศึกษาศึกษาสาตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

คำชี้แจง

แบบคัดกรองตัวแปรฉบับนี้ จัดทำขึ้น เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาคัดกรององค์ประกอบและตัวแปรว่ามีความสอดคล้องและมีความเหมาะสมกับการเป็นตัวแปรในองค์ประกอบของการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ

งานวิชาการ		คะแนนการพิจารณา	
องค์ประกอบ	ตัวแปร	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม
1. การบริหารหลักสูตร	1.1 ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร		
	1.2 การนำหลักสูตรสู่ห้องเรียน		
	1.3 การประเมินผลการใช้หลักสูตร		
	1.4 การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร		
	1.5 การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร		

องค์ประกอบเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวแปรเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

งานวิชาการ		คะแนนการพิจารณา	
องค์ประกอบ	ตัวแปร	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม
2. การจัดการเรียนการสอน			
	2.1 ความรู้ความสามารถของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้		
	2.2 วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ		
	2.3 การวัดและประเมินผลที่หลากหลาย		
	2.4 การวิจัยชั้นเรียน		

องค์ประกอบเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ตัวแปรเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

งานวิชาการ		คะแนนการพิจารณา	
องค์ประกอบ	ตัวแปร	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม
3. การนิเทศ			
	3.1 การวางแผนการนิเทศ		
	3.2 การดำเนินการนิเทศติดตาม		
	3.3 การมีส่วนร่วมการนิเทศติดตาม		

องค์ประกอบเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวแปรเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

งานวิชาการ		คะแนนการพิจารณา	
องค์ประกอบ	ตัวแปร	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม
4. การวัดผล			
	4.1 การวางแผนการวัดและประเมินผล		
	4.2 ความเหมาะสมของวิธีการวัดผล		

องค์ประกอบเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวแปรเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

งานวิชาการ		คะแนนการพิจารณา	
องค์ประกอบ	ตัวแปร	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม
5. สื่อการสอน			
	5.1 ความเหมาะสมการเลือกใช้สื่อ		
	5.2 ความเพียงพอของสื่อการสอน		
	5.3 การสนับสนุนจากวิทยากรและแหล่งเรียนรู้ภายนอก		

องค์ประกอบเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวแปรเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Prince of Songkla University
Pattani Campus

แบบประเมินค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง

รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

**Risk Management Model of Academic Affairs in Basic Education Schools under
the Office of Basic Education Commission in Southern Thailand**

Prince of Songkla University
Pattani Campus

สุภาวดี ดวงจันทร์

หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

แบบประเมินค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

คำชี้แจง

ขอให้ท่านผู้เชี่ยวชาญได้กรุณาแสดงความคิดเห็นของท่านที่มีต่อข้อความ โดยใส่เครื่องหมาย (✓) ลงในช่องความคิดเห็นของท่านพร้อมเขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการนำไปพิจารณาปรับปรุงต่อไป

คะแนน 3 ระดับ คือ

- +1 = สอดคล้องหรือแน่ใจว่าข้อความนั้นสามารถวัดได้ตามที่ระบุไว้จริง
- 0 = ไม่แน่ใจ ว่าข้อความนั้นสามารถวัดได้ตามที่ระบุไว้จริง
- 1 = ไม่สอดคล้องหรือแน่ใจว่าข้อความนั้นสามารถวัดได้ตามที่ระบุไว้จริง

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในการให้ความอนุเคราะห์พิจารณาของแบบสอบถาม

นางสุภาวดี ดวงจันทร์

นักศึกษา ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

งานวิชาการ	การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา	ระดับการพิจารณา		
ด้านหลักสูตรสถานศึกษา				
ประเด็นความเสี่ยงที่ 1. การสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา				
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	1 เหมาะสม	0 ไม่แน่ใจ	-1 ไม่เหมาะสม
1) บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ 2) ครูไม่ให้ความสำคัญและขาดความตระหนักในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) ใช้หนังสือเรียนมากกว่าหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน	1) จัดอบรม สัมมนา ครูผู้รับผิดชอบ			
	2) ประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา			
	3) มีการส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก			
	4) นิเทศ กำกับติดตามอย่างสม่ำเสมอ			
	5) สรุปรายงานผลการดำเนินงานแก่ผู้เกี่ยวข้อง ปีการศึกษาละ 1 ครั้ง			
ประเด็นความเสี่ยงที่ 2. การใช้หลักสูตรสถานศึกษา				
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	1 เหมาะสม	0 ไม่แน่ใจ	-1 ไม่เหมาะสม
1) ขาดการวางแผนการใช้หลักสูตร 2) ผู้เกี่ยวข้องไม่เห็นความสำคัญการนำหลักสูตรไปใช้	1) จัดประชุมเตรียมความพร้อมการวางแผนใช้หลักสูตร			
	2) การนิเทศ กำกับติดตามการใช้หลักสูตรทุกปีการศึกษา			

งานวิชาการ	การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา	ระดับการพิจารณา		
	3) มีการรายงานผลการดำเนินงานด้านการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง			
ประเด็นความเสี่ยงที่ 3. การประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา				
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	1 เหมาะสม	0 ไม่แน่ใจ	-1 ไม่เหมาะสม
1) ขาดการประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ	1) กำหนดปฏิทินการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา			
	2) ดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา			
	3) ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร			
	4) สรุปรายงานผลการประเมินผลการใช้หลักสูตร ปีการศึกษาละ 1 ครั้ง			
	5) นำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรต่อไป			
ประเด็นความเสี่ยงที่ 4. การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา				
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	1 เหมาะสม	0 ไม่แน่ใจ	-1 ไม่เหมาะสม
1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่รู้บทบาทหน้าที่การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	1) ประชุมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา			

งานวิชาการ	การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา	ระดับการพิจารณา		
2) ผู้มีส่วนร่วมขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	2) ประชาสัมพันธ์การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกปีการศึกษา			
	3) จัดตั้งภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พร้อมมีการประชุมติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ			
	4) สรุปรายงานผลการดำเนินงานแก่ผู้เกี่ยวข้อง ปีการศึกษาละ 1 ครั้ง			
ด้านการจัดการเรียนการสอน				
ประเด็นความเสี่ยงที่ 1. การสร้างความรู้ความเข้าใจในของครูในการจัดทำและออกแบบการจัดการเรียนรู้				
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	1 เหมาะสม	0 ไม่แน่ใจ	-1 ไม่เหมาะสม
1) บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ 2) ขาดทักษะในการจัดทำและออกแบบการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ขาดการวิเคราะห์หลักสูตร	1) จัดอบรม สัมมนา ครูผู้สอน			
	2) ประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำและออกแบบการจัดการเรียนรู้			
	3) มีการส่งเสริมสนับสนุนสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวก			
	4) นิเทศ กำกับติดตามอย่างสม่ำเสมอ			

งานวิชาการ	การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา	ระดับการพิจารณา		
ประเด็นความเสี่ยงที่ 2. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ				
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	1 เหมาะสม	0 ไม่แน่ใจ	-1 ไม่เหมาะสม
1) ครูขาดการวางแผนการจัดการเรียนรู้ 2) ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่หลากหลาย	1) จัดประชุมเตรียมความพร้อมการวางแผนการจัดการเรียนรู้			
	2) อบรม สัมมนา การจัดประชุมเพื่อพัฒนาครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			
	3) มีการส่งเสริมสนับสนุนสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			
	4) การนิเทศ กำกับติดตามการจัดการเรียนการสอน พร้อมรายงานผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ			
ประเด็นความเสี่ยงที่ 3. การใช้สื่อการจัดการเรียนรู้				
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	1 เหมาะสม	0 ไม่แน่ใจ	-1 ไม่เหมาะสม
1) บุคลากรครูขาดการวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) ครูขาดทักษะในการใช้สื่อที่ทันสมัย 3) สื่อมีน้อย ขำรุคไม่เหมาะสมในการนำมาประกอบการ	1) ส่งเสริมให้ครูวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ล่วงหน้า			
	2) ส่งเสริมให้ครูใช้และผลิตสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			
	3) จัดทำทะเบียนสื่อและมีระบบการดูแลซ่อมบำรุงภาคเรียนละ 1 ครั้ง			

งานวิชาการ	การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา	ระดับการพิจารณา		
เรียนการสอน 4) โรงเรียนมีงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ	พร้อมกำหนดผู้รับผิดชอบ			
	4) อบรม นิเทศ แนะนำ การใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาแก่ครู			
	5) จัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เพื่อจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา			
ประเด็นความเสี่ยงที่ 4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้				
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	1 เหมาะสม	0 ไม่แน่ใจ	-1 ไม่เหมาะสม
1) บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ 2) ครูขาดทักษะในการจัดทำวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย 3) ครูขาดความรู้ในการจัดทำเครื่องมือให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด	1) จัดอบรมและพัฒนาครูเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย			
	2) ส่งเสริมให้ครูมีการวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า			
	3) นิเทศ กำกับติดตามอย่างสม่ำเสมอ			
ด้านงานวัดและประเมินผล				
ประเด็นความเสี่ยงที่ 1. การวางแผนการวัดผลและประเมินผลระดับสถานศึกษา				
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	1 เหมาะสม	0 ไม่แน่ใจ	-1 ไม่เหมาะสม
1) บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ 2) ครูไม่ศึกษาระเบียบการวัดผลของสถานศึกษา	1) จัดอบรม สัมมนา ครูผู้รับผิดชอบงานวัดผลของสถานศึกษา			
	2) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวกับดำเนินงานตามระเบียบ			

งานวิชาการ	การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา	ระดับการพิจารณา		
	วัดผลของสถานศึกษาแก่นุคลากรทุกคนในสถานศึกษา			
	3) จัดทำคู่มือและแผนผังการดำเนินงานวัดผลของสถานศึกษา พร้อมกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานวัดผล พร้อมแจ้งบุคลากรทราบเพื่อถือปฏิบัติ			
	4) นิเทศ กำกับติดตามอย่างสม่ำเสมอ			
ประเด็นความเสี่ยงที่ 2. การดำเนินการวัดผลและประเมินผล				
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	1 เหมาะสม	0 ไม่แน่ใจ	-1 ไม่เหมาะสม
1) ครูขาดความรู้ความเข้าใจระเบียบ วิธีปฏิบัติงานวัดผลของสถานศึกษา	1) จัดประชุมเตรียมความพร้อมสร้างความรู้ความเข้าใจการดำเนินการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา			
2) ผู้บริหาร โรงเรียนขาดกระบวนการนิเทศติดตามที่ต่อเนื่อง	2) แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศติดตามงานวัดผลพร้อมกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน			
ประเด็นความเสี่ยงที่ 3. การสรุปรายงานผล				
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	1 เหมาะสม	0 ไม่แน่ใจ	-1 ไม่เหมาะสม
1) ข้อมูลในการสรุปรายงานผลบางส่วนไม่สมบูรณ์	1) จัดให้มีคณะกรรมการฝ่ายทะเบียนเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้อง ก่อนเสนอผู้บริหารโรงเรียนเพื่ออนุมัติผลการเรียน			
2) ครูประจำชั้น หรือ ครูผู้รับผิดชอบ สรุปรายงานผล				

งานวิชาการ	การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา	ระดับการพิจารณา		
ที่ไม่เป็นสารสนเทศ ไม่น่าสนใจ	2) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้ครูผู้รับผิดชอบมีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ			
	3) ศึกษาดูงานสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จด้านงานวัดและประเมินผลของสถานศึกษา			

Prince of Songkla University
Pattani Campus

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

Risk Management Model of Academic Affairs in Basic Education Schools under

the Office of Basic Education Commission in Southern Thailand

Prince of Songkla University
Pattani Campus

สุภาวดี ดวงจันทร์

หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม
มี 3 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน
- 3) ด้านการวัดและประเมินผล

2. ผู้ตอบแบบสอบถามฉบับนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้รักษาการในตำแหน่ง
ผู้บริหาร โรงเรียน และหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 2 คน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐานในภาคใต้

3. กรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อและครบทุกตอน

4. ข้อมูลที่ท่านตอบแบบสอบถามนี้ จะไม่กระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติงาน
ในตำแหน่งหน้าที่แต่ประการใด

5. ข้อมูลของท่าน โดยผู้วิจัยจะเก็บรักษาไว้เป็นความลับและนำผลไปใช้เฉพาะ
งานวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในการให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

นางสุภาวดี ดวงจันทร์

นักศึกษา ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

เรื่อง รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

1. ขนาดของสถานศึกษา

- สถานศึกษาขนาดเล็ก (นักเรียนต่ำกว่า 121 คน)
- สถานศึกษาขนาดกลาง (นักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 คน)
- สถานศึกษาขนาดใหญ่ (นักเรียนตั้งแต่ 301 ขึ้นไป)

2. ตำแหน่ง

- ผู้บริหารโรงเรียนหรือรักษาการในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน
- หัวหน้างานวิชาการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ด้าน โปรดศึกษาคำอธิบายข้างล่างนี้ก่อนตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาระดับความเหมาะสมของการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ว่าอยู่ในระดับใด (5 4 3 2 หรือ 1) แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเหมาะสมซึ่งแต่ละระดับมีความหมาย ดังนี้ คือ

- 5 หมายถึง เป็นการบริหารความเสี่ยงที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง เป็นการบริหารความเสี่ยงที่มีความเหมาะสมในระดับมาก
- 3 หมายถึง เป็นการบริหารความเสี่ยงที่มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง เป็นการบริหารความเสี่ยงที่มีความเหมาะสมในระดับน้อย
- 1 หมายถึง เป็นการบริหารความเสี่ยงที่มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่าง

งานวิชาการ	การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา	ระดับความเหมาะสม				
ด้านหลักสูตรสถานศึกษา						
ประเด็นความเสี่ยงที่ 1. การสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา						
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	5	4	3	2	1
1) บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ	ข้อ 0 จัดอบรม สัมมนา ครูผู้รับผิดชอบ	✓
	ข้อ 00 ประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	✓

จากตัวอย่างข้อ 0 แสดงว่า งานวิชาการด้านหลักสูตรสถานศึกษา **ประเด็นความเสี่ยงที่ 1. การสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา** ระดับความเหมาะสมในการปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาด้านหลักสูตรสถานศึกษา ได้มีการบริหารความเสี่ยง โดยจัดอบรม สัมมนา ครูผู้รับผิดชอบ อยู่ในระดับปานกลาง

จากตัวอย่างข้อ 00 แสดงว่า งานวิชาการด้านหลักสูตรสถานศึกษา **ประเด็นความเสี่ยงที่ 1. การสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา** ระดับความเหมาะสมในการปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา ได้มีการบริหารความเสี่ยง โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

งานวิชาการ	การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา	ระดับความเหมาะสม				
ด้านหลักสูตรสถานศึกษา						
ประเด็นความเสี่ยงที่ 1. การสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา						
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	5	4	3	2	1
1) บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ	1) จัดอบรม สัมมนา ครูผู้รับผิดชอบ
2) ครูไม่ให้ความสำคัญและขาดความตระหนักในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	2) ประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
3) ใช้หนังสือเรียนมากกว่าหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน	3) มีการส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก
	4) นิเทศ กำกับติดตามอย่างสม่ำเสมอ
	5) สรุปรายงานผลการดำเนินงานแก่ผู้เกี่ยวข้อง ปีการศึกษาละ 1 ครั้ง

งานวิชาการ	การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงาน วิชาการของสถานศึกษา	ระดับความเหมาะสม				
ประเด็นความเสี่ยงที่ 2. การใช้หลักสูตรสถานศึกษา						
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	5	4	3	2	1
1) ขาดการวางแผนการใช้หลักสูตร 2) ผู้เกี่ยวข้องไม่เห็นความสำคัญการนำหลักสูตรไปใช้	1) จัดประชุมเตรียมความพร้อมการวางแผนใช้หลักสูตร
	2) การนิเทศ กำกับติดตามการใช้หลักสูตรทุกปีการศึกษา
	3) มีการรายงานผลการดำเนินงานด้านการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง
ประเด็นความเสี่ยงที่ 3. การประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา						
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	5	4	3	2	1
1) ขาดการประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ	1) กำหนดปฏิทินการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
	2) ดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
	3) ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร
	4) สรุปรายงานผลการประเมินผลการใช้หลักสูตร ปีการศึกษาละ 1 ครั้ง
	5) นำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรต่อไป

งานวิชาการ	การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงาน วิชาการของสถานศึกษา	ระดับความเหมาะสม				
ประเด็นความเสี่ยงที่ 4. การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา						
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	5	4	3	2	1
1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่รู้ บทบาทหน้าที่การมีส่วนร่วม ในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา 2) ผู้มีส่วนร่วมขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา	1) ประชุมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่การมีส่วนร่วมในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา
	2) ประชาสัมพันธ์การดำเนินการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษาแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกปี การศึกษา
	3) จัดตั้งภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมด้านการ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พร้อมมีการ ประชุมติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ
	4) สรุปรายงานผลการดำเนินงานแก่ ผู้เกี่ยวข้อง ปีการศึกษาละ 1 ครั้ง

ข้อเสนอแนะ

องค์ประกอบความเสี่ยงด้านการบริหารหลักสูตร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

งานวิชาการ	การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงาน วิชาการของสถานศึกษา	ระดับความเหมาะสม				
ด้านการจัดการเรียนการสอน						
ประเด็นความเสี่ยงที่ 1. การสร้างความรู้ความเข้าใจในของครูในการจัดทำและออกแบบการจัดการเรียนรู้						
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	5	4	3	2	1
1) บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจ 2) ครูขาดทักษะในการจัดทำ และออกแบบการเรียนรู้ 3) ครูขาดการวิเคราะห์ หลักสูตร	1) จัดอบรม สัมมนา ครูผู้สอน
	2) ประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำและ ออกแบบการจัดการเรียนรู้
	3) มีการส่งเสริมสนับสนุนสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวก
	4) นิเทศ กำกับติดตามอย่างสม่ำเสมอ
ประเด็นความเสี่ยงที่ 2. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ						
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	5	4	3	2	1
1) ครูขาดการวางแผนการ จัดการเรียนรู้ 2) ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ ไม่หลากหลาย	1) จัดประชุมเตรียมความพร้อมการวางแผนการจัดการเรียนรู้
	2) อบรม สัมมนา การจัดประชุมเพื่อ พัฒนาครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
	3) มีการส่งเสริมสนับสนุนสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวก ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ

งานวิชาการ	การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงาน วิชาการของสถานศึกษา	ระดับความเหมาะสม				
	4) การนิเทศ กำกับติดตามการจัดการเรียน การสอน พร้อมรายงานผลการดำเนินงาน อย่างสม่ำเสมอ
ประเด็นความเสี่ยงที่ 3. การใช้สื่อการจัดการเรียนรู้						
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	5	4	3	2	1
1) บุคลากรครูขาดการวางแผน ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน	1) ส่งเสริมให้ครูวางแผนและออกแบบ การจัดการเรียนรู้ล่วงหน้า
2) ครูขาดทักษะในการใช้สื่อ ที่ทันสมัย	2) ส่งเสริมให้ครูใช้และผลิตสื่อในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ
3) สื่อมีน้อย ขำรุค ไม่เหมาะ ในการนำมาประกอบการเรียน การสอน	3) จัดทำทะเบียนสื่อและมีระบบการดูแล ซ่อมบำรุงภาคเรียนละ 1 ครั้ง พร้อม กำหนดผู้รับผิดชอบ
4) โรงเรียนมีงบประมาณ สนับสนุนไม่เพียงพอ	4) อบรม นิเทศ แนะนำ การใช้สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษาแก่ครู
	5) จัดหาสื่อ วัสดุทรัพยากรเพื่อจัดสร งงบประมาณในการพัฒนาสื่อและแหล่ง เรียนรู้ในสถานศึกษา
ประเด็นความเสี่ยงที่ 4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้						
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	5	4	3	2	1
1) บุคลากรครูขาดความรู้ ความเข้าใจ	1) จัดอบรมและพัฒนาครูเกี่ยวกับการวัด และประเมินผลที่หลากหลาย
2) ครูขาดทักษะในการจัดทำ วัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่	2) ส่งเสริมให้ครูมีการวางแผนการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า

งานวิชาการ	การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงาน วิชาการของสถานศึกษา	ระดับความเหมาะสม				
หลากหลาย 3) ครูขาดความรู้ในการจัดทำ เครื่องมือให้สอดคล้องกับ มาตรฐานและตัวชี้วัด	3) นิเทศ กำกับติดตามอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

องค์ประกอบความเสี่ยงด้านการบริหารหลักสูตร

.....

.....

.....

.....

การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

งานวิชาการ	การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงาน วิชาการของสถานศึกษา	ระดับความเหมาะสม				
ด้านงานวัดและประเมินผล						
ประเด็นความเสี่ยงที่ 1. การวางแผนการวัดผลและประเมินผลระดับสถานศึกษา						
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	5	4	3	2	1
1) บุคลากรครูขาดความรู้ ความเข้าใจ	1) จัดอบรม สัมมนา ครูผู้รับผิดชอบงาน วัดผลของสถานศึกษา
2) ครูไม่ศึกษาระเบียบการ วัดผลของสถานศึกษา	2) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ เกี่ยวกับดำเนินงานตามระเบียบวัดผลของ สถานศึกษาแก่บุคลากรทุกคนใน สถานศึกษา

งานวิชาการ	การปฏิบัติเพื่อบริหารความเสี่ยงของงาน วิชาการของสถานศึกษา	ระดับความเหมาะสม				
	3) จัดทำคู่มือและแผนผังการดำเนินงาน วัดผลของสถานศึกษา พร้อมกำหนด ปฏิทินการปฏิบัติงานวัดผล พร้อมแจ้ง บุคลากรทราบเพื่อถือปฏิบัติ
	4) นิเทศ กำกับติดตามอย่างสม่ำเสมอ
ประเด็นความเสี่ยงที่ 2. การดำเนินการวัดผลและประเมินผล						
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	5	4	3	2	1
1) ครูขาดความรู้ความเข้าใจ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงานวัดผล ของสถานศึกษา	1) จัดประชุมเตรียมความพร้อมสร้าง ความรู้ความเข้าใจการดำเนินการวัดและ ประเมินผลของสถานศึกษา
2) ผู้บริหาร โรงเรียนขาด กระบวนการนิเทศติดตามที่ ต่อเนื่อง	2) แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศติดตามงาน วัดผลพร้อมกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน
ประเด็นความเสี่ยงที่ 3.การสรุปรายงานผล						
ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น	การบริหารความเสี่ยง	5	4	3	2	1
1) ข้อมูลในการสรุปรายงาน ผลบางส่วนไม่สมบูรณ์	1) จัดให้มีคณะกรรมการฝ่ายทะเบียนเพื่อ ตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้อง ก่อนเสนอ
2) ครูประจำชั้น หรือ ครู ผู้รับผิดชอบ สรุปรายงานผลที่ ไม่เป็นสารสนเทศ ไม่ น่าสนใจ	2) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้ครู ผู้รับผิดชอบมีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำ ข้อมูลสารสนเทศ
	3) ศึกษาดูงานสถานศึกษาที่ประสบ ความสำเร็จด้านงานวัดและประเมินผล ของสถานศึกษา

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ข้อเสนอแนะ

องค์ประกอบความเสี่ยงด้านวัดและประเมินผล

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล นางสุภาวดี ดวงจันทร์

รหัสประจำตัวนักศึกษา 5320130005

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ครุศาสตรบัณฑิต	วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช	2536
การศึกษามหาบัณฑิต	มหาวิทยาลัยทักษิณ	2545

ทุนการศึกษา

ทุนอุดหนุนการค้นคว้าวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโคกสมาณคุณ สพป.สง. 2

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

สุภาวดี ดวงจันทร์. (2559). รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา (อยู่ในระหว่างดำเนินการ)

สุภาวดี ดวงจันทร์. (2559). การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา.

วารสารนาคบุตรปริทรรศน์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

(อยู่ในระหว่างดำเนินการ)